

JELENTÉS A JÓ ÁLLAM VÉLEMÉNYFELMÉRÉSÉRŐL 2018



BUDAPEST

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
ÁLLAMKUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI INTÉZET

JELENTÉS A JÓ ÁLLAM VÉLEMÉNYFELMÉRÉSÉRŐL

BUDAPEST, 2018

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelenik meg.

Szerkesztette:
Demeter Endre

Szerzők:
Bagyura Márton (2.10., 3.3., 3.6., 3.9., 3.11., 5.3., 5.9. fejezetek)
Brecsok Anna (2.7., 2.9., 3.10., 4., 5.2. fejezetek)
Knap Árpád (2.6., 2.8., 3.1–3.2., 3.4., 5.4. fejezetek)
Máté Fanni (1., 2.1–2.5., 3.5., 3.7., 5.5., 5.7. fejezetek)
Petényi Sára (2.11., 3.8., 5.1., 5.6., 5.8. fejezetek)

Szakmai lektor: Dr. Girasek Edmond

Olvasószerkesztő: Dömötör Ágnes

A kézirat lezárásának ideje: 2018. október

© A szerkesztő, 2018

© A szerzők, 2018

© A kiadó, 2018

Kiadja: Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó

A kiadásért felel: Petró Ildikó ügyvezető

Nyomdai előkészítés: Nordex Nonprofit Kft.

Nyomdai munkák: Nordex Nonprofit Kft.

ISSN 2560-0826



TARTALOM

1. Módszertani bevezető	4
1.1. Kutatási célok	4
1.2. Mintavétel és adatfelvétel	5
1.3. Súlyozás és imputálás	6
1.4. Az elemzések módszertanának áttekintése	7
1.5. A jelentés felépítése	9
2. A minta összetétele a fontosabb háttérváltozók mentén és ezek összefüggései	10
2.1. Nem és életkor	11
2.2. Településtípusok és régió	12
2.3. Iskolai végzettség	14
2.4. Gazdasági aktivitás	17
2.5. Háztartástípusok	21
2.6. Jövedelmi helyzet	25
2.7. Internethasználat	34
2.8. Tájékoztató csatornák, médiafogyasztás	38
2.8.1. Tájékoztató csatornák típusai	38
2.8.2. Tájékoztató csatornák politikai kötődés szerint	40
2.9. Pártpreferencia	45
2.10. Az állam megítélése	49
2.11. A lakosság közérzete	54
3. Elégedettség az állam működésével és alrendszerével	60
3.1. Oktatási rendszer	60
3.2. Egészségügy	66
3.3. Rendvédelem	78
3.3.1. A lakosság biztonságérzete	78
3.3.2. A rendőrség működésének megítélése	81
3.4. Igazságszolgáltatás	89
3.5. A magyar állam védelmi képességei	95
3.6. Szolidaritás és szociális rendszer	99
3.7. Munkaerőpiac, foglalkoztatás	107
3.8. Pénzügyi helyzet	113
3.9. Lakhely, környezetvédelem	127
3.10. További vizsgált állami feladatok	134
3.11. Állami beavatkozások	137
4. A közigazgatás igénybevétele és megítélése	141
4.1. A fejezet sajátosságairól	141
4.2. Ügyintézési szerepek	142
4.3. A közigazgatási ügyek intézése	145
4.4. Elégedettség a közigazgatási ügyintézővel és a közigazgatás működésével	150
4.4.1. Elégedettség a közigazgatási ügyek intézésével	150
4.4.2. Általános elégedettség a közigazgatással	155
4.4.3. Elégedettség a közigazgatási ügyintézővel más ügyintézőkhez képest	157
4.5. A személyijövedelemadó-bevallás ügyintézési sajátosságai	160
4.6. A közigazgatási ügyek kapcsán igénybe vett csatornák	165
4.6.1. A közigazgatási ügyek kapcsán a tájékoztatóhoz igénybe vett csatornák	165
4.6.2. A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák	169
4.7. A közigazgatási elektronikus ügyintézési szolgáltatások ismertsége és használata	175
4.8. A közigazgatással kapcsolatos eredmények összefoglalása	181
5. Kiemelt elemzések az állam megítéléséről és működéséről	183
5.1. A lakosság bizalma	183
5.2. Demokrácia	190
5.3. Gyermekvállalás	195
5.4. Megvesztegethetőség	199
5.5. Életpályák vonzósága	202
5.6. Az Állam mint munkáltató megítélése	205
5.7. A honvédség mint munkáltató	211
5.8. Külföldi munkavállalás	212
5.9. Jövőbe vetett hit	219
6. Mellékletek	221
6.1. A közigazgatási ügyintézés tájékoztató csatornái és az ezek esetében mért elégedettség 1	221
6.2. A közigazgatási ügyintézés tájékoztató csatornái és az ezek esetében mért elégedettség 2	222
7. Ábrajegyzék	223
8. Táblázatjegyzék	229

1. MÓDSZERTANI BEVEZETŐ

1.1. KUTATÁSI CÉLOK

A Jó Állam Kutatóműhely 2013 decemberében történő megalakulását követően számos kutatási program zajlott le a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államkutatási és Fejlesztési Intézetének, illetve jogelődjeinek égisze alatt. Ezekben a kutatási programokban közös, hogy statisztikai adatfelvételekből és empirikus adatgyűjtésekből származó adatok segítségével kívánják megragadni és értékelni a kormányzati képességet, valamint az állam és annak alrendszereinek működését. Ennek érdekében a kutatók olyan mutatókat keresnek, illetve indikátorokat definiálnak, amelyek idősorai képesek megragadni, hogy egy-egy (hatás)területen milyen változások történnek.

Az indikátorok kiválasztásával kapcsolatos elméleti lehetőségeket, nehézségeket *A jó állam mérhetősége* tanulmánykötetek járják körül, amelyekből 2018-ban immáron a harmadik kiadvány jelenik meg. A gyakorlati nehézségek közül ki kell emelni az adatok rendelkezésre állását, hozzáférhetőségét és megbízhatóságát, valamint hogy egy folyton változó demográfiai, társadalmi, gazdasági, politikai környezetben az indikátorrendszernek érzékenynek kell lennie a változó fejlesztési célokra.

Többek között ezen nehézségek mint peremfeltételek között készült el az első *Jó Állam Jelentés* 2015-ben, amely után minden évben újabb és újabb jelentés látott napvilágot, 2018-ban a negyedik. A *Jó Állam Jelentések* hat hatásterület öt-öt dimenziójában összesen 150 idősoros indikátor adatain keresztül mutatják be, hogy az állam miként teljesít. A *Jó Állam Jelentések* az elmúlt években nemcsak küllemükben és indikátorrendszerükben fejlődtek, hanem az elemzések is bővültek a nemzetközi összehasonlítás megjelenítésével, a területi különbségek bemutatásával, valamint a fontosabb nemzeti indikátorrendszerek között – egyedülálló módon – percepciós, elégedettségi mutatók nagy számban történő beemelésével.

Ez utóbbiak nagymintás lakossági adatfelvételek adataira támaszkodnak: egyrészt a KSH által lebonyolított EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) adatfelvételein, másrészt a KÖFOP-2.1.2. *A jó kormányzást megalapozó közzolgálat-fejlesztés* című projekt keretében második éve megvalósuló *Jó Állam Véleményfelmérés*en alapulnak (JÁV).

A lakossági vélemények feltárása megkerülhetetlen, ha az állam és alrendszereinek működését vagy a kormányzati célrendszer megfelelőségét és a célok sikeres elérését akarjuk vizsgálni, tehát a *Jó Állam Jelentés*hez kapcsolódó *Jó Állam Véleményfelmérés* elsődleges célja, hogy kérdőíves adatfelvétellel alapozva felmérje a kormányzati képességek lakossági percepcióját.

Az országos, 2500 fős reprezentatív mintán történő kutatás eredményei közvetlenül helyet kapnak a honvédelmi, rendvédelmi, közigazgatási témájú Jó Állam speciális jelentésekben, valamint a *Jó Állam Jelentés Hatékony közigazgatás*, illetve *Közösségi jóllét* hatásterületeinek mutatói között.

Az ideai kérdőív a lehető legtöbb helyen megegyezik a 2017-ben alkalmazottal. A változások elsődlegesen abból fakadnak, hogy tavaly módunkban állt egy önálló, közigazgatási témájú lakossági kutatást megvalósítani. Az abból származó fontosabb kérdéseket idén integrálni kellett a 2018-as *Jó Állam Véleményfelmérés*be, ezért más témákat szükséges volt szűkíteni, átalakítani. Ez viszont nem jelentette az érintett témák számának csökkenését, a mérőeszköz továbbra is az állami tevékenységek lehető szélesebb spektrumát kívánja átfogni, míg fókuszpontjait a *Jó Állam Jelentés* mutatószettje, valamint a Nemzeti Közzolgálati Egyetem profilja jelöli ki. A *Jó Állam Véleményfelmérés* adatfelvételének eredményeit, az adatok összefüggéseit jelen kötetben mutatjuk be.

1.2. MINTAVÉTEL ÉS ADATFELVÉTEL

A kutatás során használt mérőeszköz alapjait 2017-ben fejlesztettük ki, a tavalyi eredmények alapján a kérdőív felülvizsgálatát, valamint a közigazgatással kapcsolatos kérdések beemelését az adatfelvétel lebonyolításáért felelős Kutatópont Kft.-vel közösen végeztük. A kérdőív által érintett témák számára és a kérdőív hosszára való tekintettel az adatfelvétel során – a tavalyi évhez hasonlóan – két önállóan is reprezentatív, 1250-1250 fős almintát alakítottunk ki. Az adatok felvétele 2018. április 20-tól május 23-ig, szinte közvetlenül az országgyűlési választások után zajlott. Az adatfelvétel során a kérdezőbiztosok személyesen keresték fel a válaszadókat, és válaszaikat tabletekre programozott – almintájuknak megfelelő – kérdőívben rögzítették, ami lehetővé tette az adatfelvétel lebonyolításának online, valós idejű nyomon követését.

Az adatfelvétel alapjául szolgáló minta a 18 évnél idősebb korosztályt országosan reprezentálja nem, életkor, településtípus és megyei bontás szerint. Az ezen változók mintavételhez szükséges alapeloszlását leíró statisztikák a 2011-es népszámlálásból származnak. A településmintában a főváros és a megyeszékhelyek a minta külön rétegét jelentik, és ezek a városok mind népességszámuk arányának megfelelően képviseltetik magukat a mintában. A további települések kiválasztása a megyéken belül településtípus szerinti bontásban, egyszerű véletlen mintavétellel történt. A mintába – amely tartalmazta Budapest 23 kerületét, a megyeszékhelyeket, valamint további 45 várost és 51 községet – összesen 116 település került.

Az adatfelvétel a közvéleménykutatások során gyakran alkalmazott úgynevezett véletlen sétás volt, azaz a kérdezőbiztosoknak a településeken véletlenszerűen, de az adott település struktúráját figyelembe véve, megadott kezdőpontokból kellett elindulniuk, és a véletlen séta szabályai szerint haladniuk, ameddig a településen el nem készült a reprezentativitás szempontjai szerint megadott számú kérdőív.

A létrehozott 2500 fős adatbázisban a mintavételi hiba határa aránybecslésnél, 95 százalékos megbízhatósági szinten legfeljebb $\pm 1,96$ százalék, míg az 1250 fős minták esetében legfeljebb $\pm 2,77$ százalék. Azaz ha a populáció pontosan fele rendelkezik az adott jellemzővel, akkor az arra vonatkozó vizsgálatok 95 százalékában kapnánk ezen a konfidenciaintervallumon belüli eredményt, amennyiben az adott (al)mintában minden kért válaszát értékelni tudjuk. Olyan kérdések esetén, amelyek nem minden mintába kerültek, ez a hibahatár nagyobb.

1.3. SÚLYOZÁS ÉS IMPUTÁLÁS

A mintavételből eredő kis mértékű torzulásokat több szempontú matematikai súlyozás segítségével korrigálták a Kutatópont Kft. szakemberei. A súlyozás alapját a 2011-es népszámlálás képezte az alábbi változók mentén:

- kétkategóriás nem,
- háromkategóriás korcsoport (18–39 éves, 40–59 éves, 60 év feletti),
- háromkategóriás iskolai végzettség (alapfokú, középfokú, felsőfokú),
- négykategóriás településtípus (Budapest, megyeszékhely, egyéb város, község).

Összesen tehát négy dimenzió mentén történt a súlyozás, amely a változók belső, együttes megoszlásait is figyelembe vette. Az adatbázisban három súlyváltozó szerepel, egy-egy a két 1250 fős almintára, egy pedig a teljes, 2500 fős mintára. A legkisebb és legnagyobb súlyok az alábbiak szerint alakultak:

- Az első almintá esetében 0,34 a legkisebb, 3,18 a legnagyobb súly.
- A második almintá esetében 0,46 a legkisebb, 3,48 a legnagyobb súly.
- A teljes mintában 0,41 a legkisebb, 3,01 a legnagyobb súly.

Az elemzés során bemutatott eredmények minden esetben a megfelelő (al)mintá súlyozott értékein alapulnak.

A kérdezettek jövedelmi helyzetének megismerését célzó kérdésblokkban a konkrét összegre vonatkozó kérdések esetében általában magas a válassz megtagadók aránya, azonban a jövedelmi helyzet olyan fontos tényező, amely alapvetően befolyásolja az egyén társadalmi-gazdasági helyzetét, a világról alkotott véleményét. Emiatt a jövedelem nagyságával kapcsolatos válaszhányokat a kérdeztetről rendelkezésre álló háttérinformációkat felhasználva imputálási modell segítségével pótoltuk. Az imputálás mértékét a *Jövedelmi helyzet* fejezetben mutatjuk be részletesebben.

1.4. AZ ELEMZÉSEK MÓDSZERTANÁNAK ÁTTEKINTÉSE

A jelentésben az egyes témák feldolgozása során a közérthetőségre törekszünk, csak olyan mélységben térünk ki az alkalmazott statisztikai eljárások bemutatására, az adatfelvételi és kutatómódszertani döntések hátterére, amely a megértés szempontjából nélkülözhetetlen.

A jelentéssel az a célunk, hogy a *Jó Állam Véleményfelmérés*ből származó adatok első, áttekintő elemzését nyújtsuk. Az elemzés során az egyes szociodemográfiai változók (például nem, életkor, iskolai végzettség) mentén is bemutatjuk a válaszadók attitűdjeit, így olyan kérdésekre is választ tudunk adni, hogy melyik korosztály elégedettebb az állam működésével, illetve a nők vagy a férfiak intéznek-e több ügyet. A kérdésekre adott válaszok alapvető eloszlásai mellett minden tématerület esetén megadjuk a háttérváltozók szerinti bontást is, amely adatok értelmezését diagramokkal segítjük.

A jelentésnek nem célja egy-egy jelenség esetében a háttérváltozók keresztthatásokat figyelembe vevő hatáserősségének meghatározása, sem az oksági viszonyok feltárása vagy az eredmények magyarázata, azaz a jelentésben csak az adatok leíró elemzésével foglalkozunk. Meg kell említeni, hogy az ábrázolt arányok a kerekítés szabályai szerint egy tizedesjegyre kerekítettek, így előfordulhat, hogy összegük egy, legfeljebb két tizedesjeggyel eltér a 100,0 értéktől.

Az egyes témakörökhöz kapcsolódó vélemények, attitűdök értékeléséhez jellemzően két skálát használtunk. A nagy állami rendszerek és széles körben ismert alrendszerek működésével kapcsolatban egységesen 0-tól 10-ig terjedő skálákat használtunk, ahol a 0 érték megadásával a válaszadó azt jelezte egy-egy kérdéssel vagy állítással kapcsolatban, hogy „*egyáltalán nem*”, míg a 10-es érték választásával azt, hogy „*teljes mértékben*” elégedett vagy egyetért. Az alkalmazott 11 fokú skála középértéke 5, az ennél magasabb átlagértékek azt jelzik, hogy a kérdezettek véleménye az állítással inkább megegyezik, illetve az adott területtel inkább elégedettek. Az elemzések során jellemzően a skálák számtani átlagára koncentrálnak, de fontosnak tartjuk a válaszok eloszlásának megismerését is. A skálát a rendszerek működésének felmérésén túl azon attitűdök vizsgálatánál is használtuk, amelyeknél fontosnak tartottuk, hogy a válaszadók kellő mértékben tudjanak differenciálni. Ilyen tématerület a közérzet, illetve a bizalom.

A 11 fokú skála mellett alkalmaztunk négyfokú skálát is, amely a „*teljes mértékben*”, „*inkább*”, „*inkább nem*”, „*egyáltalán nem*” értékeket vehette fel az elégedettségi kérdések vagy bizonyos állításokkal való egyetértés esetében. Ezt a skálát akkor alkalmaztuk, amikor egy-egy alrendszer esetében nem igényeltünk ennél differenciáltabb véleményeket, vagy azokra nem számíthattunk. A skála mellett szólt az is, hogy a válaszadás egyszerűsége csökkentette a lekérdezési időt, illetve a válaszadók nem választhattak középső, semleges értéket. Amennyiben egy adott kérdés mérése nem a fent ismertetett skálákon történt, akkor arra a szövegben minden esetben felhívjuk a figyelmet.

Mint arra már többször utaltunk, a kérdőív bizonyos tematikus blokkjait vagy egyes kérdéseit csak a minta (önmagában is reprezentatív) egyik vagy másik felétől kérdeztük. Az elemzések szövegében erre külön nem hívjuk fel az olvasók figyelmét, viszont a fejezetek elején, a kérdések ismertetésénél feltüntetjük, illetve a kérdéshez tartozó táblázatoknál, ábráknál jelöljük, hogy azok hány válaszadóra (N érték) vonatkoznak.

Az elemzések során nemcsak az egyes kérdésekre adott válaszok, értékelések leíró statisztikai elemzését (például átlag, eloszlás) közöljük, hanem a háttérváltozókval való kapcsolatukat is. Attól függően, hogy a vizsgált változó szám- vagy kategóriaértékű, az átlagok összehasonlítását vagy keresztábrák elemzését alkalmazzuk a kapcsolatok vizsgálatához.

Amikor két változó kapcsolatát vizsgáljuk, attól függően, hogy azok milyen mérési szintűek, eltérő statisztikai mutatókat alkalmazhatunk. Az elemzések során használt háttérváltozók mind kategoriálisak, így ha a vizsgált változónk számértéket vagy mennyiségi ismérvet mér (például a ledolgozott órák számát), akkor az átlagok elemzését végezzük el a háttérváltozók különböző kategóriáin belül. Minőségi, tehát nem számszerű, hanem kategoriális eredményeket tartalmazó változók esetén pedig keresztábrákat hozunk létre, amelyek a vizsgált változó és az adott háttérváltozók kapcsolatát jelenítik meg. Keresztábra-elemzés során a két változó közötti kapcsolat meglétét a Pearson-féle khi-négyzet-próbával teszteljük, míg az átlagok elemzése során F-próbát alkalmazunk. Mindkét próba esetén 5 százalékos szignifikanciaszintet használunk.¹ A kapcsolat erősségét a változók mérési szintjének megfelelő elemzési móddal, etával (amennyiben számértékű a vizsgált változó) vagy Cramer's V-vel (amennyiben kategoriális a vizsgált változó) mérjük. Minden kérdés-körben elkészült egy összefoglaló táblázat (hőterkép), amelyben a vizsgált kérdések háttérváltozókkal való kapcsolatának erőssége jelenik meg. A táblázatban szereplő színek jelentése a következő:

1. táblázat: Változók közötti kapcsolat erősségének jelölése

Jelölés a háttérváltozók esetében	Jelölés az állami alrendszerek esetében	Jelölés a közigazgatás esetében	Jelölés a kiemelt elemzések esetében	Mérszám értéke	Kapcsolat erőssége	
				–	Nem elemzett	
				–	Nincs szignifikáns kapcsolat	
				–0,20	Nagyon gyenge kapcsolat	Szignifikáns kapcsolat
				0,21–0,30	Gyenge kapcsolat	
				0,31–0,40	Közepes kapcsolat	
				0,41–0,50	Erős kapcsolat	
				0,51–0,90	Nagyon erős kapcsolat	
				0,90–1,00	Determinisztikus kapcsolat	

Amennyiben a táblázatban egy adott cella szürke, akkor az alacsony elemszámok, a részsokaság kis mérete vagy a változók kapcsolatának irrelevanciája miatt nem elemezzük az adott változók együttes eloszlását; a fehér szín pedig azt jelzi, hogy nincs szignifikáns összefüggés a két változó között.

A legtöbb tématerületnél a tavaly és az idén alkalmazott mérőeszköz lehetőséget teremt az évek közötti összehasonlításra. A jelentés olyan összehasonlításokat tartalmaz, amelyek esetében a tavaly és idén feltett kérdések és a válaszlehetőségek szó szerint megegyeznek, amennyiben bármilyen kis eltérés lenne, arra minden esetben felhívjuk a figyelmet. Az évek közötti eltéréseket a változók típusától függően (számszerű változók esetén) t-próbával vagy (kategoriális adatoknál) Kruskal–Wallis-tesztel vizsgáltuk. Az évek közötti összehasonlítások esetében csak az idej elemzéseket tüntetjük fel, amennyiben jelentősen eltér a korábbi elemszám az ideitől, arra a szövegben kitérünk.

¹ Az 5 százalékos szignifikanciaszint vagy a 95 százalékos megbízhatósági szint jelentése, hogy egy sokszor megismételt teszt eredményeinek 5 százalékában akkor is található összefüggést, ha a populációban valójában nem áll fenn összefüggés a két változó között.

1.5. A JELENTÉS FELÉPÍTÉSE

A jelentésben az adatfelvételi és módszertani információk bemutatását követően áttekintjük az elemzésekhez használt háttérváltozók létrehozásának módját és mintabeli eloszlását. Ezt követően a kérdőív által érintett egyes területek leíró statisztikai bemutatása, majd a háttérváltozók és további releváns változók mentén történő elemzése következik.

A kutatás témáinak feldolgozása nem követi a kérdőív tematikus felépítését. Azokat a témákat, amelyek a megkérdezettek további szegmentációja szempontjából fontosak, a jelentés elején ismertetjük. Ennek megfelelően – közvetlenül a háttérváltozók ismertetése után – az állam működésével kapcsolatos véleményekre térünk át, itt tárgyaljuk például az oktatási és az egészségügyi rendszert, az állam védelmi és gazdasági képességeit. Szintén ebben a fejezetben található a válaszadók pénzügyeire és lakókörnyezetére vonatkozó kérdésblokk, végül pedig az állami rendszerek összevetése következik. A tavalyi jelentéstől eltérően külön nagy fejezetet kapnak azok a területek, amelyek ugyan közvetetten az állam működéséhez, az állampolgárok jóllétéhez tartoznak, de nem köthetők egy kifejezett állami intézményhez. Ilyen területnek számítanak a gyermekvállalással, a bizalommal, a demokráciával, a különböző foglalkozások megítélésével vagy a külföldi munkavállalással kapcsolatos kérdések. A közigazgatási ügyek intézése és ehhez kapcsolódóan a közigazgatás megítélése idén is külön fejezetben található. A tavalyi adatfelvételtől eltérően azonban idén nem zajlott külön kutatás a témában, a *Jó Állam Véleményfelmérés* kérdőívének része volt a közigazgatásra vonatkozó kérdésblokk is.

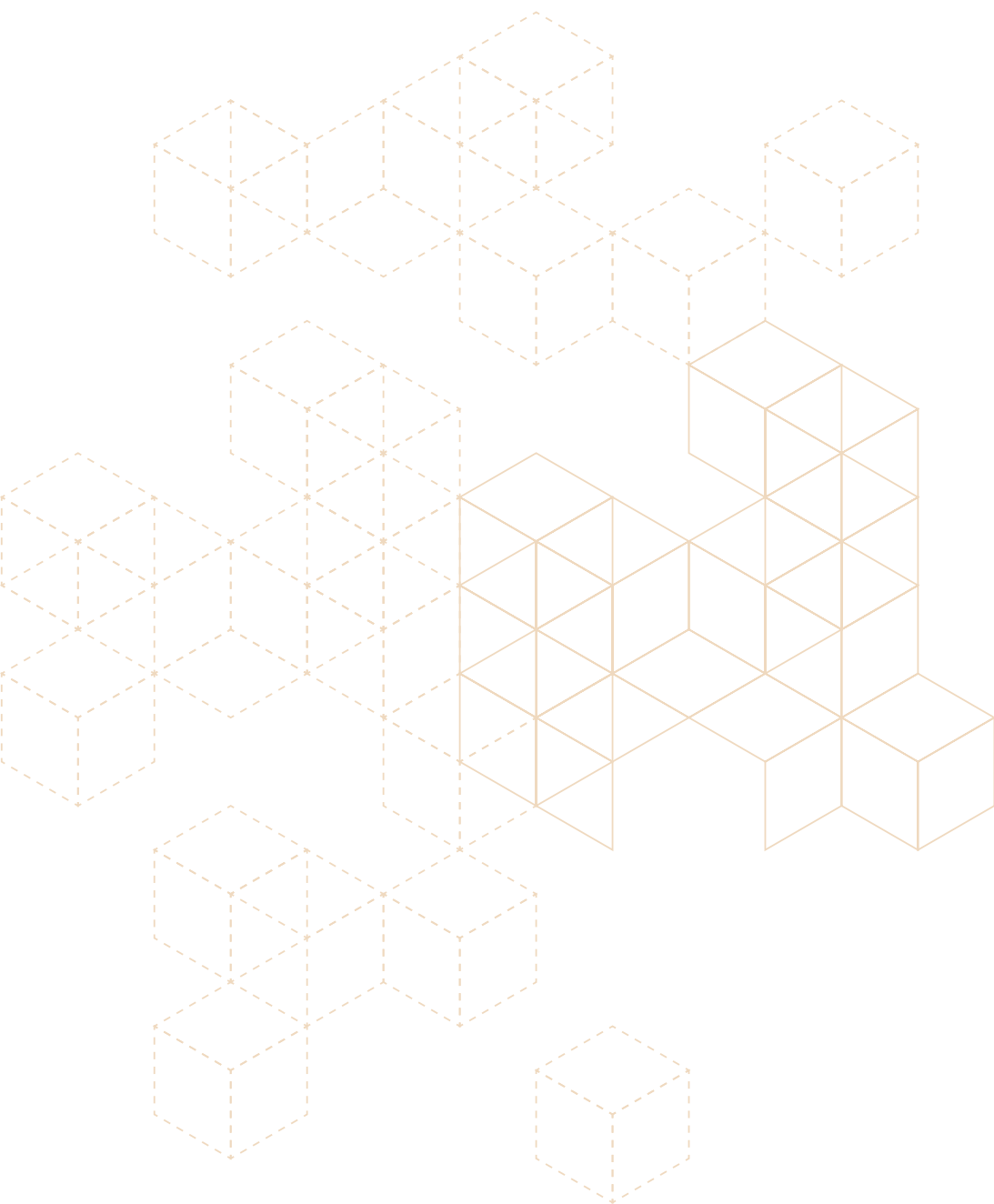
Az egyes fejezetekben az adott témakörben feltett kérdéseket ismertetjük. Az állami nagyrendszerek megítélése esetében először a kérdezettek tapasztalatát, érintettségét feltáró változókat mutatjuk be, majd az egyes intézményekkel kapcsolatos kérdéseket, végül a nagyrendszer egészével kapcsolatos elégedettségi mutatókat. Azaz a kérdőív ívét megőrizve, a konkrét tapasztalatoktól az absztrakt fogalmak felé haladva járjuk körbe a témákat.

Az egyes mutatók elemzése során azok eloszlására koncentrálnunk, kiemelten kezeljük a „nem tudom” választ adókat, valamint a nem válaszolókat. Ezt követően az érvényes válaszok bemutatására térünk ki, majd amennyiben lehetséges, az eredményeket összehasonlítjuk a tavalyi adatfelvételtől származó eredményekkel. Végezetül a legtöbb mutató esetében elemezzük a háttérváltozókkal és a témakör más változóival való összefüggéseket, előbbi összefüggéseket hőtérképeken ábrázolva.

2. A MINTA ÖSSZETÉTELE A FONTOSABB HÁTTÉRVÁLTOZÓK MENTÉN ÉS EZEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

A *Jó Állam Véleménykutatás* adatfelvétele során létrejövő mintával szemben alapvető követelményként jelent meg, hogy reprezentálja a magyar felnőtt lakosságot nem, életkor, iskolai végzettség, valamint megye és településtípus szerint. Ennek érdekében az adatfelvételben részt vevők válaszait mind a minta egésze ($N = 2500$), mind a két alminta vonatkozásában ($N = 1250$) úgy súlyoztuk, hogy a minták a fenti kritériumnak megfeleljenek. A súlyokat az elemzések során minden esetben alkalmazzuk.

A súlyok meghatározásakor a 2011. évi népszámlálás adatai szolgáltak kiinduló értéként, ennek megfelelően ebben a fejezetben a mintában megmutatkozó arányok a magyar felnőtt lakosság körében a népszámlálás során mért arányokat tükrözik vissza. Mivel ezeket a változókat alapvető jellegüktől fogva a későbbi elemzések háttérváltozókként használják, ezért fontosnak tartjuk ismertetésüket, összefüggéseik megvilágítását.



2.1. NEM ÉS ÉLETKOR

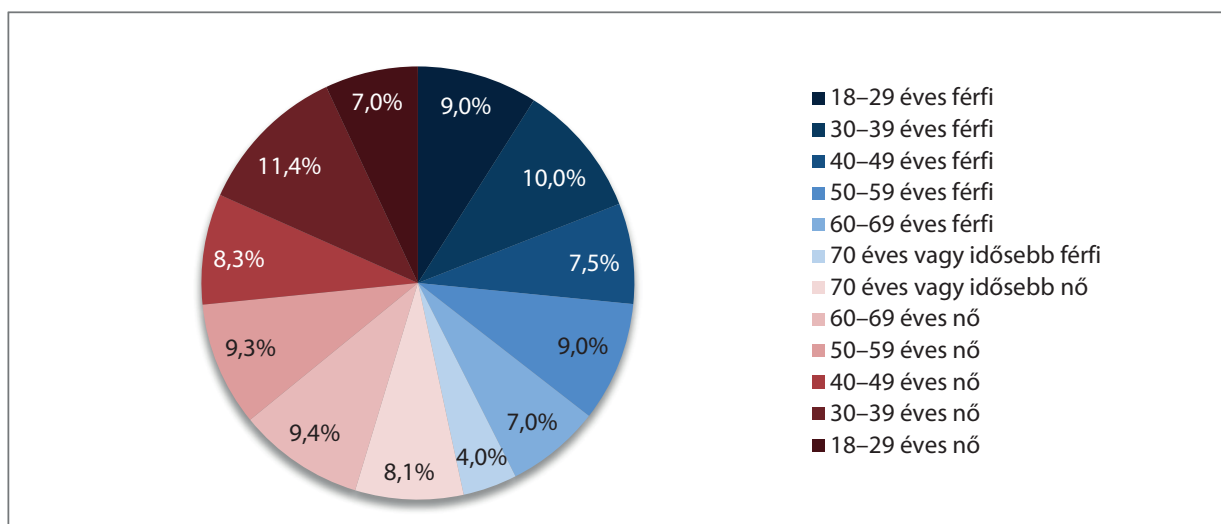
Feltett kérdések:

- Mi az illető neme? [A kérdezőbiztos kérdés nélkül jelölte.]
- Melyik évben született Ön?

A teljes mintán (N = 2500) futó elemzések során a nők válaszait 0,98-os súllyal, míg a férfiak válaszait 1,07-os súllyal vesszük figyelembe, így a súlyozást követően valamivel magasabb a nők aránya, 53,4 százalék a férfiak 48,6 százalékához képest. Az életkor szerinti súlyozás a következő korcsoportok mentén történt: 18–39 évesek, 40–59 évesek és 60 évnél idősebbek. A legmagasabb átlagos súlyt (1,39) a legfiatalabb korcsoportba tartozók kapták, majd a legidősebbek következtek (0,92), a legalacsonyabb súlyt pedig a 40–59 évesek kapták (0,85). Az elemzés során használt változóban a korcsoportokat részletesebb bontásban, évtizedenként határoztuk meg.

A nem és az életkor együttes eloszlásának vizsgálata során szembeötlő a 70 évnél idősebb férfiak alacsony aránya – a felnőtt lakosságnak csak 4,0 százalékát teszik ki, míg az ilyen korú nők ennek a dupláját, 8,1 százalékot. Ezzel összhangban a 60 év feletti nők a felnőtt lakosság 17,5 százalékát, míg a 60 évnél idősebb férfiak a 11,0 százalékát adják. Ez a nőtöbblet ugyanakkor a 30 év alatti korosztályban még nem látható. A születéskor érvényesülő férfitöbblet (52:48) a 30 évnél idősebb korosztályokban fokozatosan eltűnik annak következtében, hogy a korai halálozás inkább a férfiakra jellemző, mint a nőkre. A súlyozás után a legmagasabb súllyal (1,63) a 30–39 éves férfiak, míg a legalacsonyabbal (0,82) az 50–59 éves nők rendelkeznek.

1. ábra: A minta megoszlása nem és életkor szerint (N = 2500)



2.2. TELEPÜLÉSTÍPUSOK ÉS RÉGIÓ

A kutatás mintája mind a régió, mind a településtípus vonatkozásában reprezentatív, azaz a végleges mintában tapasztalható arányok megfelelnek az országban tapasztalható arányoknak. A településtípusok tekintetében az adatfelvétel jellegéből adódóan alacsony és közel hasonló súlyok szerepelnek az adatbázisban (a legmagasabb a fővárosiak átlagos súlya, 1,08, míg a legalacsonyabb az egyéb településeké, átlagosan 0,97). A régiók súlyainál a Nyugat-Dunántúlhoz tartozik a legalacsonyabb súly (0,97), míg a Közép-Dunántúlhoz a legmagasabb (1,06).

A tavalyi jelentéstől eltérően idén az ország régióit fejlettségük szerint csoportosítottuk, és az elemzés során az így előálló kétkategóriás változót használtuk a területi különbségek könnyebb értelmezhetősége érdekében. A régiókat a 2014–2020-as időszakban a vállalkozások számára adható maximális támogatási intenzitásokat figyelembe véve két csoportba² soroltuk: fejlettebb régióknak tekintjük Budapestet, Pest megyét, a Nyugat-Dunántúlt és a Közép-Dunántúlt, kevésbé fejlettnek pedig a Dél-Dunántúlt, a Dél-Alföldet, az Észak-Alföldet és Észak-Magyarországot. Az alábbi térkép mutatja a megyék régió és fejlettség szerinti besorolását.

2. ábra: A régiók és megyék felosztása fejlettségük szerint

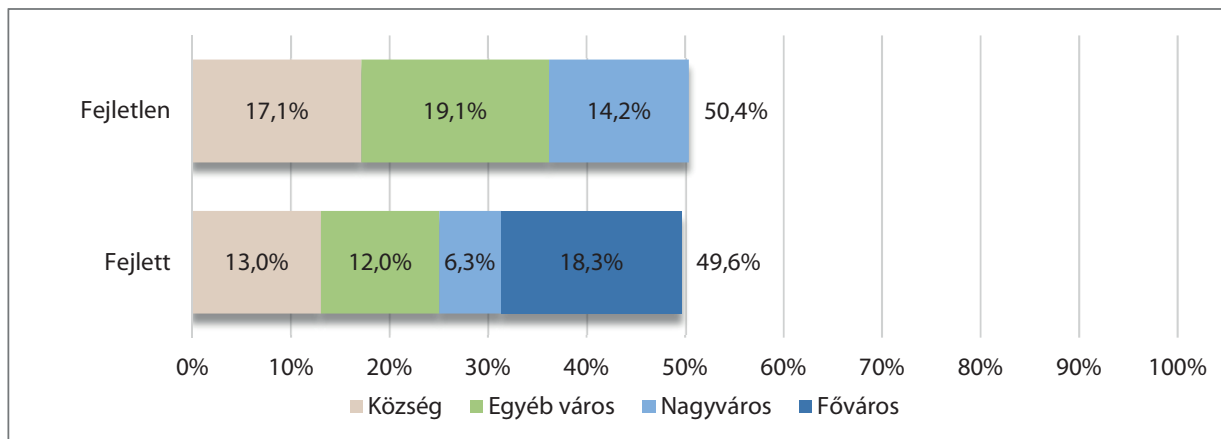


Egy régió fejlettsége szempontjából az ott jellemző településtípusok is meghatározóak, így a fejlettséget jelölő változó többi változóval való összefüggésének értelmezéséhez érdemes ismerni a fejlettebb és kevésbé fejlett régiókra jellemző településstruktúrát. Az ábra a különböző típusú települések mintában található

² 37/2011. (III. 22.) Kormányrendelet az európai uniós versenyjogi értelemben vett állami támogatásokkal kapcsolatos eljárásról és a regionális támogatási térképről.

arányát mutatja – megjegyzendő, hogy a minta súlyozott eloszlásai településtípus szerint is reprezentatívak a felnőtt magyar lakosságra.

3. ábra: A minta megoszlása településtípusok és a régiók fejlettsége szerint (N = 2500)



A minta legnagyobb hányadát, közel ötödét a kevésbé fejlett régiók városaiban élők teszik ki (19,1%). Közel ugyanekkora arányban vannak a mintában budapestiek (18,3%) és a kevésbé fejlett régiók községeiben élők (17,1%). Szembetűnő a fővárosi dominanciája: a fejlettebb régiókban élők bő harmada, pontosan 36,8 százaléka fővárosi, míg a kevésbé fejlett régiókban a kisvárosban (37,8%) és a községekben élők (34,0%) túlsúlya figyelhető meg. A fejlettebb régiók lakosainak szinte ugyanekkora hányadát (36,9%) teszik ki a nagyvárosban vagy városban élők (12,7% nagyvárosban és 24,2% városban él).

Összességében elmondható tehát, hogy a lakosság fele fejlettebb, fele kevésbé fejlett régióban él, a két régió nemi, illetve korosztályi összetétele között nincs különbség.

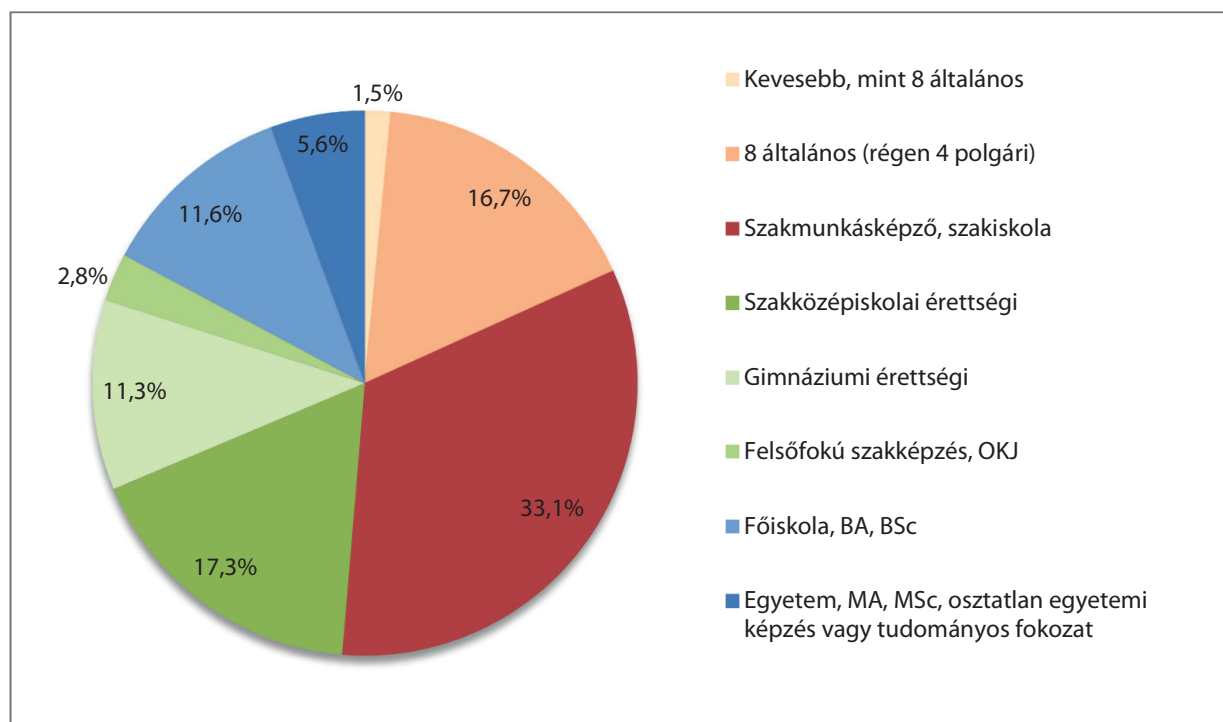
2.3. ISKOLAI VÉGZETTSÉG

Feltett kérdés: • Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

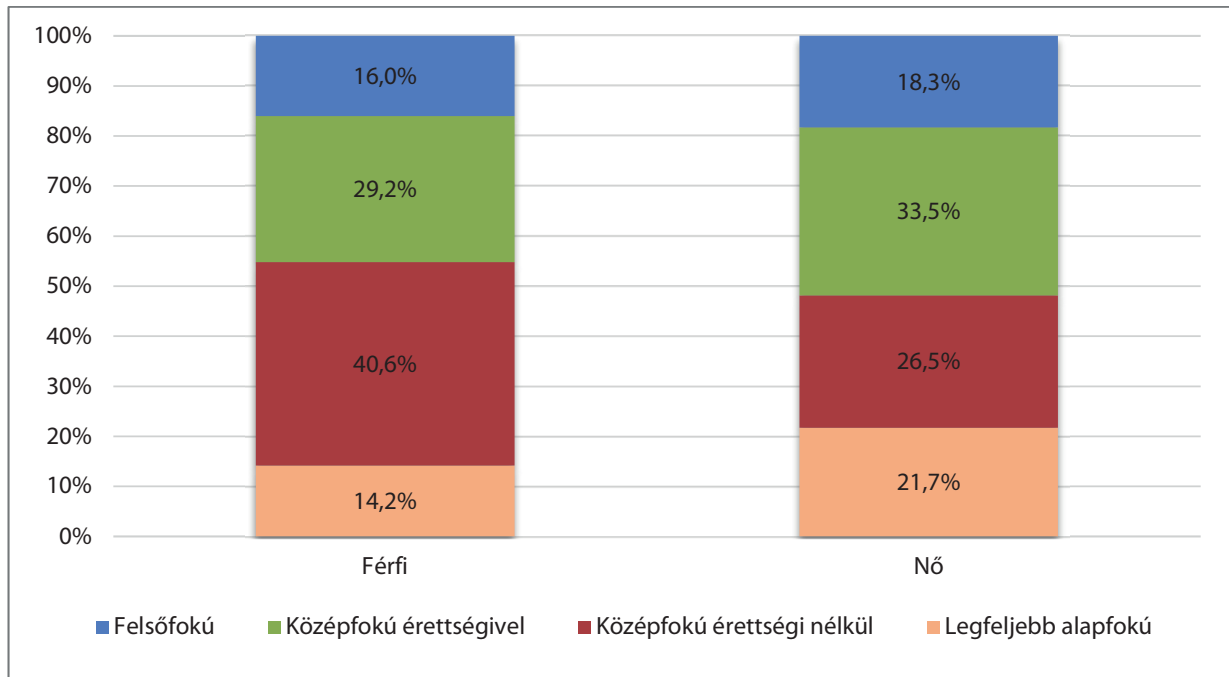
A legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó kérdés esetében is a 2011-es népszámláláskor tapasztalt arányokhoz igazítottuk a mintát. A legnagyobb átlagos súlyt (1,49) a felsőfokú végzettségű csoport kapta, ennél alacsonyabb az alapfokú végzettségűek átlagos súlya (1,05), a legalacsonyabb pedig a középfokú végzettségűeké (0,84). Az iskolai végzettség az egyén egyik legfontosabb szociodemográfiai jellemzője, mivel erősen hat a jövedelmi helyzetére és a fogyasztási szokásaira.

A lekérdezés során az iskolai végzettség részletes bontását alkalmaztuk, az elemzésnél azonban egy kevésbé árnyalt, de a társadalomtudományi kutatások területén széles körben elterjedt kategóriarendszert használtunk. A *legfeljebb alapfokú végzettségű* kategóriába vontuk össze a nyolc vagy annál kevesebb általános iskolai osztályt végzeteket. A szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkezőket önálló csoportként kezeljük (*középfokú végzettség érettségi nélkül*). A *középfokú végzettségű, érettségivel rendelkezők* kategóriájába soroltuk a tanulmányaik során szakközépiskolai vagy gimnáziumi érettségiig, illetve a felsőfokú szakképzésig jutókat. Végül pedig a *felsőfokú végzettségűek* közé kerültek azok, akik főiskolai, egyetemi végzettséggel vagy tudományos fokozattal rendelkeznek.

4. ábra: A minta megoszlása az iskolai végzettség szerint (N = 2500)

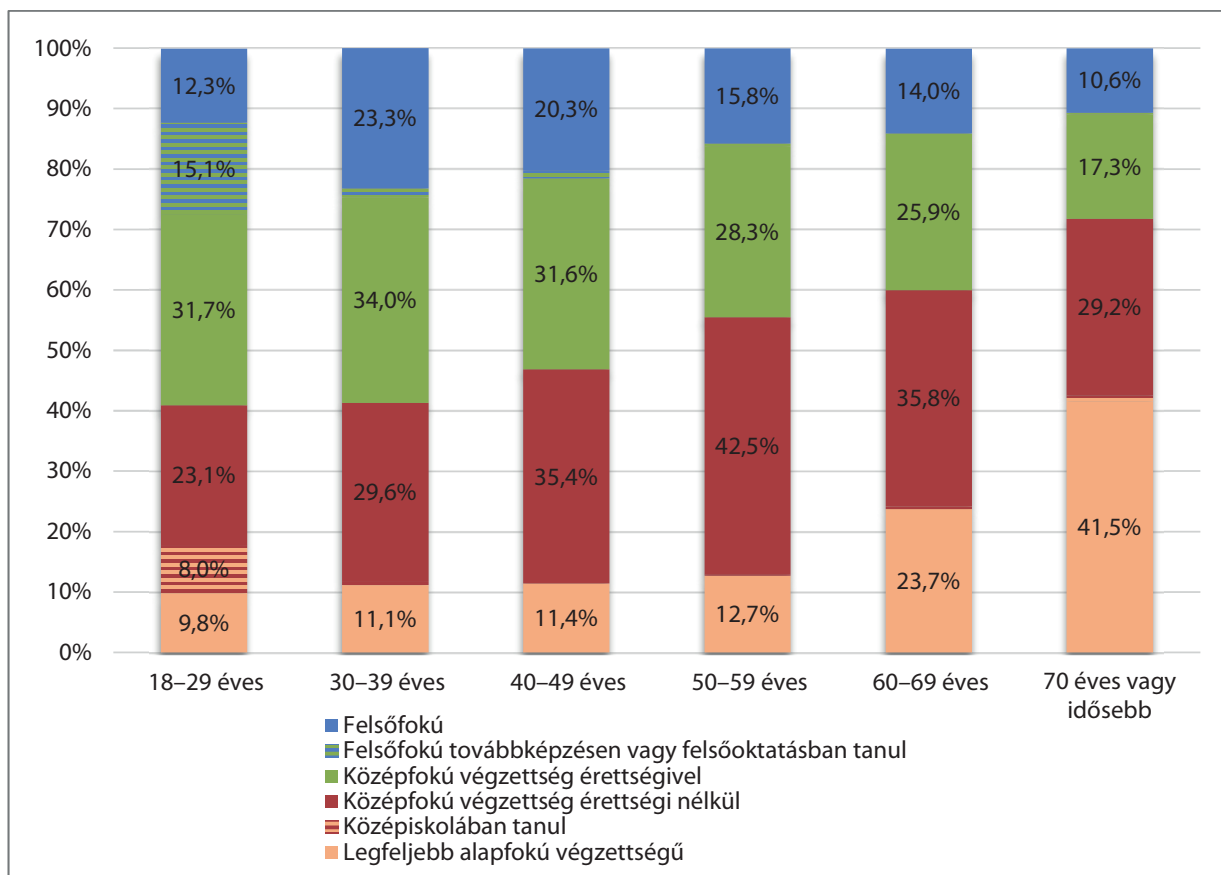


5. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a népességben belül nemek szerint



A nem és az iskolai végzettség közötti kapcsolat vizsgálatakor jelentős különbségeket tapasztalhatunk (Cramer's V: 0,16) a mintánkban. Míg a nők 26,5 százalékának, addig a férfiak 40,6 százalékának a legmagasabb végzettsége a szakmunkás-bizonyítvány. A legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők esetében 7,5 százalékpontos eltérés figyelhető meg, a nőknél jellemzőbb ez a végzettség – itt érdemes megemlíteni, hogy ennek egyik oka az életkor, ugyanis a nők közül többen tartoznak a legidősebb korcsoportba, akik akkor végezték az iskolát, amikor még jóval jellemzőbb volt, hogy az alapfokú tanulmányaikat követően sokan nem tanultak tovább. Az alapfokú végzettségűek nagyobb aránya ellenére mégis a nők átlagos iskolai végzettsége a magasabb, míg a nők 51,8 százaléka rendelkezik legalább érettséggel, addig a férfiaknak csak 45,2 százaléka.

6. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a népességben belül korcsoportok szerint



Az iskolai végzettség és az életkor összefüggése is jellemző (a kapcsolat erősségét mutató Cramer's V: 0,18) a mintánkban. Az iskolai végzettség különbségei az egyes korcsoportokban a gazdasági és oktatási rendszer átalakulását, az oktatási expanziót mutatják. Ezek a fenti hatások különösen szembeötlőek a legidősebb korosztályban, ahol magas, 41,5 százalék azok aránya, akiknek a legmagasabb iskolai végzettsége alacsony, de a 60-69 éves korosztálynak is közel negyedére ez a jellemző. Az oktatási expanzió hatása a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát vizsgálva is erőteljesen érződik. Míg a legidősebb korcsoportnak csupán az egytizede (10,6%) diplomás, addig a 30-39 éveseknek már közel negyede (23,3%). A tendencia csak a legfiatalabb (18-29 éves) korcsoportban törik meg, ez főként annak köszönhető, hogy ebben a korosztályban még jellemző a tanulás, vagyis ők még nem feltétlenül érték el a legmagasabb iskolai végzettségüket. A 18-29 évesek közel negyede (23,3%) még tanul (8,0% középiskolában, 15,1% a felsőoktatásban). Ez az arány a 30-39 évesek között csak 2,1 százalék, míg az ennél idősebbek esetében 1,0 százalék.

2.4. GAZDASÁGI AKTIVITÁS

Feltett kérdés:

- Kérem, hogy a kártyalap segítségével válassza ki azt a kategóriát, amely a legjellemzőbb Önre! Milyen további kategóriákba tudja magát még besorolni?

A munkahely alapvetően meghatározza az egyén helyét a társadalomban, illetve befolyásolja a rendelkezésre álló erőforrások mennyiségét, azaz kihat az anyagi lehetőségeire, a kapcsolati tőkájére, a mentális egészségére. Ennek megfelelően a munkahellyel rendelkezés az egyén környezetére, országról alkotott képére, általános elégedettségére is hatással lehet.

Ugyanakkor a gazdasági aktivitásra nem tekinthetünk diszkrét kategóriarendszerként, hiszen egy teljes állású alkalmazott rendelkezhet saját vállalkozással, vagy folytathat iskolai tanulmányokat. Ezért idén a megkérdezettek elsődleges tevékenysége mellett a másodlagos tevékenységükre is rákérdeztünk, ezáltal ugyanis pontosabb kép alkotható nemcsak a válaszadók foglalkoztatási helyzetéről, de anyagi helyzetéről, ügyintézési kötelezettségeiről is.

A nagyobb gazdasági aktivitással jellemezhető munkavállalók között első helyen kell említeni a két vagy több munkahellyel rendelkezők csoportját. A teljes állásban dolgozók 6,3 százalékának másik, részmunkaidős állása is van. Ugyanez az arány látható a különböző iskolai végzettségű, életkori csoportoknál, valamint a férfiaknál és a nőknél – vagyis nem, életkor, végzettség szerint nincs különbség a másodállást vállalók között. Egyedül a településtípusok alapján látható eltérés: a nagyvárosban élők 9,3 százaléka tölt be több állást, az egyéb településen (községben) dolgozóknak a 7,2 százaléka, a fővárosiak körében pedig csak 6,6 százalék. A legkisebb ez az arány az egyéb városban élőkénél, mindössze 3,3 százalék.

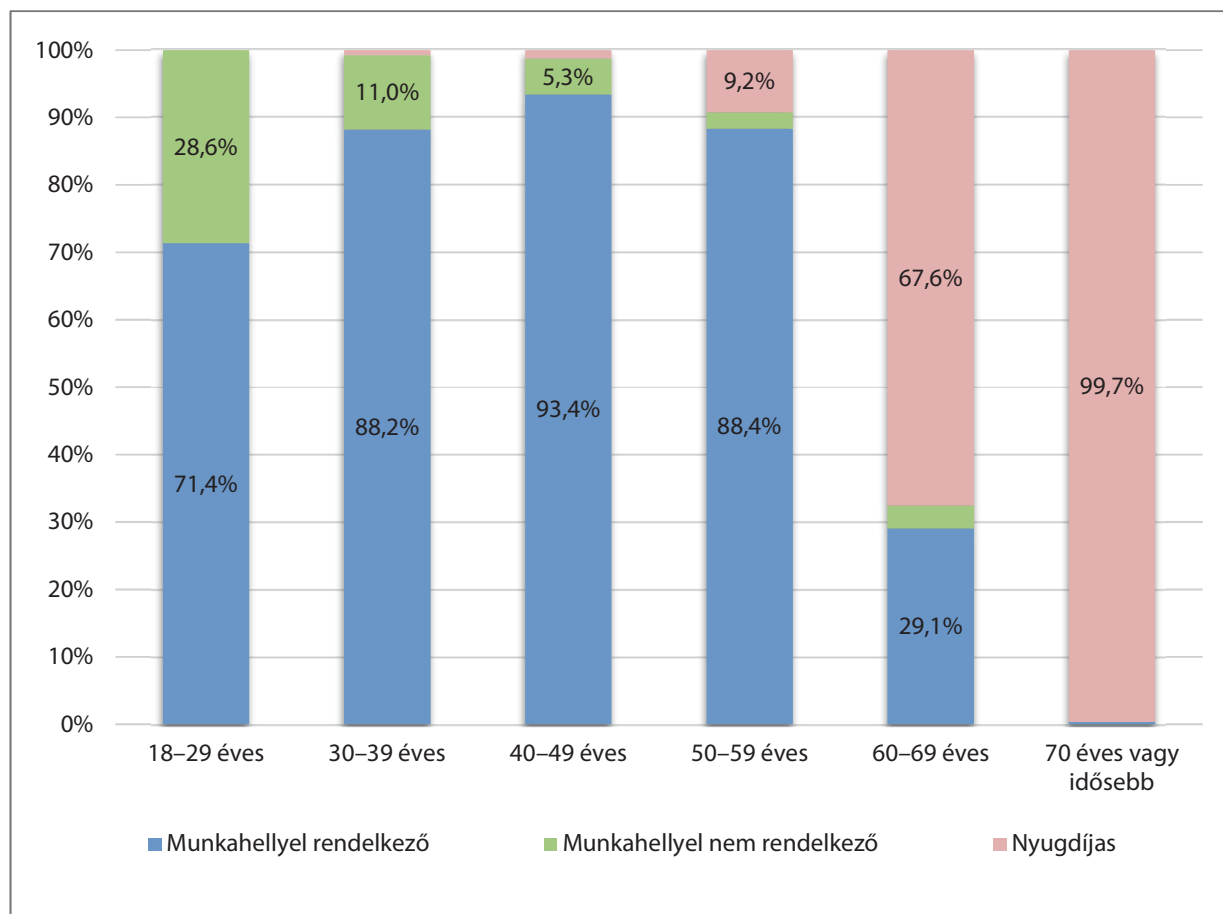
De nem csak azok állhatnak több lábon, akik két munkahellyel rendelkeznek, sokan vállalnak speciális élethelyzetük mellett is munkát, például a nyugdíjasok, tanulók vagy a gyermekükkel otthon lévő. A mintába kerülő (tehát a 18. életévüket már mindenképpen betöltött) tanulók 26,1 százaléka dolgozik, a gyermekükkel otthon lévő szülőknek pedig 17,1 százaléka vállalt teljes vagy részmunkaidős állást. A nyugdíjasoknak (akár öregségi nyugdíjasok, akár rehabilitációs, rokkantsági ellátásban részesülők) 4,7 százaléka dolgozik az adataink szerint – fontos kiemelni, hogy a vizsgált csoportok a mintában kis létszámban fordulnak elő, így az eredmények alacsony megbízhatóságúak.

A tavalyi jelentésben a munkaerőpiaci helyzet változót (a kérdezett rendelkezik-e munkahellyel) csak az aktív korúaknál vizsgáltuk. Ezzel szemben idén a nyugdíjjal rendelkezők is külön kategóriát képeznek a változóban, amely így három kategóriát tartalmaz: *munkahellyel rendelkező*; *munkahellyel nem rendelkező*; illetve *nyugdíjas*. Így a mintanagyság megőrzése mellett elkülöníthetővé válik az is, hogy valaki aktív korúként vagy már nyugdíjából adódóan nem rendelkezik munkahellyel. A nyugdíjasok közé soroltuk az öregségi és a rokkantnyugdíjasokat is, mivel a munkaerőpiacra történő (újbóli) belépésük esetén hasonló problémákkal kell szembenézniük. Ugyanakkor azok a nyugdíjasok, akik teljes munkaidőben vagy vállalkozóként dolgoznak, a munkahellyel rendelkezők közé kerültek. Szintén munkahellyel rendelkezőnek tekintettük azokat a tanulókat vagy gyermekükkel otthon (gyeden) lévőket, akik teljes vagy részmunkaidőben dolgoznak. Továbbá azok, akik vállalkozóként sorolták be magukat, függetlenül attól, hogy milyen más kategóriába tartoznak még, vállalkozóként szerepelnek a végső változóban is. Így azonban heterogénebbek az egyes kategóriák, amelyek összetételét az alábbi táblázat mutatja.

2. táblázat: A gazdasági aktivitást mérő változó létrehozása (N = 2500)

	Munkahellyel rendelkező	Munkahellyel nem rendelkező	Nyugdíjas	A teljes mintán belül
Teljes munkaidőben dolgozó	86,9%			57,3%
Részmunkaidőben dolgozó	2,6%			1,7%
Vállalkozó	7,5%			5,0%
Közmunkás	3,0%			2,0%
Tanuló		34,2%		3,0%
Munkanélküli		23,7%		2,1%
Gyermeket nevel, gondoz, háztartás-beli		36,5%		3,2%
Egyéb inaktív		5,5%		0,5%
Öregségi nyugdíjas			90,2%	22,8%
Rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásban részesülő			9,8%	2,5%
A teljes mintán belül	66,0%	8,8%	25,2%	

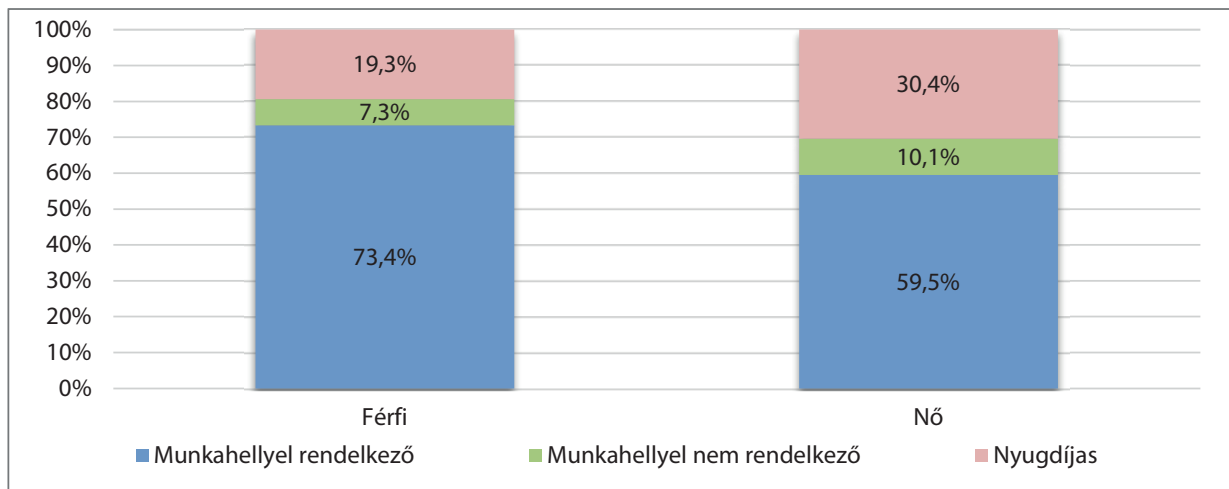
7. ábra: Gazdasági aktivitás korcsoportok szerint (N = 2500)



A legnagyobb arányban a 40–49 évesek rendelkeznek munkahellyel: 93,4 százalékuknak van állása (1,3 százalékuk rehabilitációs vagy rokkantsági ellátásban részesül). Ennél valamivel kisebb arányban dolgoznak az 50–59 és a 30–39 évesek, de ezekben a csoportokban is 10-ből majd 9 embernek van munkahelye. A harmincas korosztályban abból (is) adódik a különbség, hogy jellemző erre az életkorra a kisgyermekgondozás: ebben a korcsoportban a legmagasabb a gyesen vagy gyeden lévőek (6,5%) és a háztartásbeliek (2,4%) aránya. Az 50 év felettiéknél a nyugdíj (öregségi nyugdíjasok vagy rehabilitációs ellátásban részesülők) miatt tapasztalható alacsonyabb arány. A legfiatalabb korosztályba tartozók 71,4 százalékának van munkahelye – erre

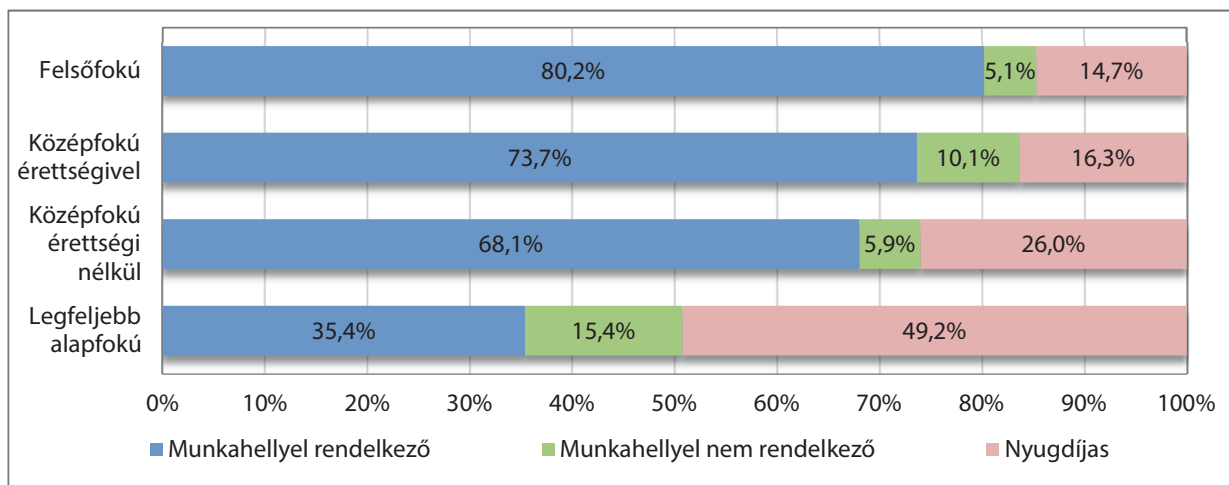
a csoportra jellemző, hogy a tanulmányok miatt még nem dolgoznak, 6,3 százalékuk pedig kisgyermekével van otthon. A 60–69 éves korosztályban már túlnyomórészt a nyugdíj jellemző, az ebbe a csoportba tartozók kevesebb mint harmadának, 29,1 százalékának van munkahelye, 70 év felett pedig gyakorlatilag valamennyi megkérdezett nyugdíjas.

8. ábra: Gazdasági aktivitás nemek szerint (N = 2500)



A férfiak nagyobb arányban rendelkeznek munkahellyel, mint a nők (13,9 százalékpont a különbség a két nem között a teljes mintában), de ez leginkább annak a következménye, hogy a nők között, jellemzően hosszabb életkoruk és korábbi nyugdíjazásuk miatt, nagyobb arányban fordulnak elő nyugdíjasok (11,1 százalékpont a különbség). Ha a mintát a – jelenlegi nyugdíjkorhatárnak megfelelő – aktív korúakra szűkítjük (tehát a 18–64 éves korosztályt vizsgáljuk), a férfiak 86,0 százaléka és a nők 76,7 százaléka rendelkezik munkahellyel. Ez a különbség egyrészt abból adódik, hogy a nők maradnak otthon a gyermekekkel, másrészt abból, hogy ők korábban mennek nyugdíjba: az aktív korúak között a férfiak 5,3 százaléka, a nők 10,2 százaléka nyugdíjas.

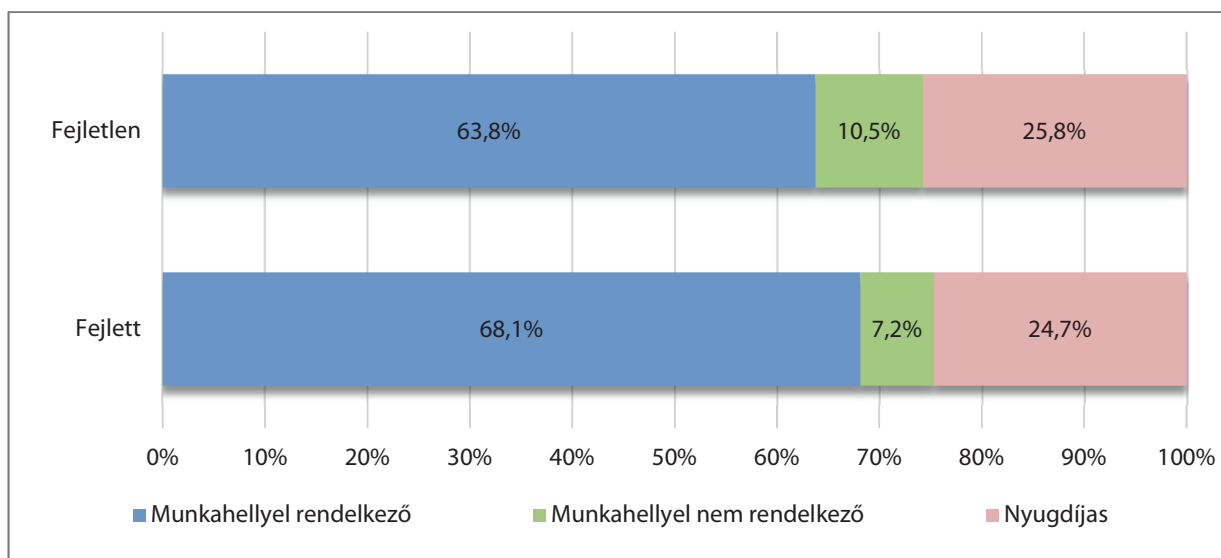
9. ábra: Gazdasági aktivitás iskolai végzettség szerint (N = 2500)



Az iskolai végzettség meghatározó a munkahelyszerzés szempontjából, azonban itt is ki kell emelnünk az életkor hatását: elsősorban az idősebbekre jellemző az alapkú iskolai végzettség, illetve közöttük nagyobb a legfeljebb szakmunkásképzőt végzettek aránya. Ha a nyugdíjasokat nem vesszük figyelembe (azaz csak

az aktív korúakat és a még dolgozó nyugdíjas korúakat vizsgáljuk), az tapasztalható, hogy a diploma és a szakmai oklevél esetén a legmagasabb a foglalkoztatottak aránya. Az alacsonyabb végzettségűeknek a 69,7 százaléka rendelkezik munkahellyel, a legfeljebb érettségivel rendelkezőknek pedig a 88,0 százaléka. Az érettségi nélküli középfokú végzettségűek 92,0, míg a diplomások 94,0 százalékának van munkahelye. Az érettségizett, középfokú végzettségűek között kiugróan magas, 10,1 százalékos az aktív életkorú, munkahellyel nem rendelkezők aránya, ez részben annak köszönhető, hogy ebben a részcsoporthoz minden második megkérdezett (55,7%) a felsőoktatásban tanul jelenleg.

10. ábra: Gazdasági aktivitás a régiók fejlettsége szerint (N = 2500)



Az ország régióinak gazdasági helyzete eltérő, így érdemes megvizsgálni az ország fejlettebb és fejletlenebb régióiban élők munkaerőpiaci helyzetét. Látható, hogy a fejlettebb régiókban 4,3 százalékponttal magasabb a munkahellyel rendelkezők aránya, mint a fejletlen régiókban, azonban ez az eltérés nemcsak a munkahellyel nem rendelkezők, hanem a nyugdíjasok magasabb arányából is adódik. Csak az aktívakat vizsgálva a munkahellyel rendelkezők arányában a fejlett és fejletlen régiók között 4,6 százalékpont a különbség: a fejlett régiókban 90,5 százalékuknak van munkahelye, míg a fejletlenekben 85,9 százalékuknak, azaz 100, fejlett régióban élő személyből 91-nek van munkahelye, míg 100, fejletlen területen élő személyből 86-nak.

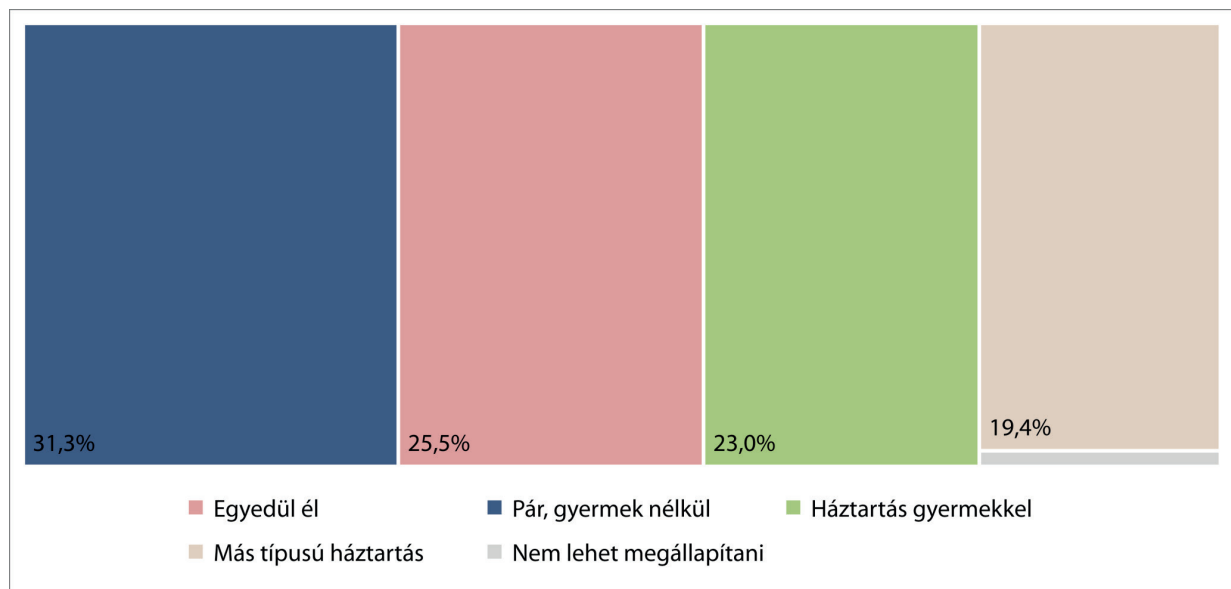
A munkahellyel nem rendelkezőket tekintve relatíve kis különbség látható a fejlett és fejletlen régiók között, mivel nemcsak a munkanélküliek, hanem a tanulók is ebben a csoportban vannak, így kiegyenlítődnek a különbségek. Ha a munkahellyel rendelkezők csoportját különböztetjük, az tapasztalható, a fejlettebb régiókban arányaiban több a tanuló, és kevesebb a munkanélküli. Számszerűsítve: a fejlett régiókban a munkahellyel nem rendelkezők 57,8 százaléka tanuló, míg a fejletlen területeken csupán a 18,9 százalékuk, illetve a fejlett régiókban a munkahellyel nem rendelkezők 8,9 százaléka munkanélküli, míg a fejletlen régiókban a 31,8 százalékuk, ami fontos különbség a fejlett és fejletlen régiók között. Szintén eltérés figyelhető meg a gyermeknevelés tekintetében is: a fejlett régiókban a háztartásbeliek és a gyesen vagy gyeden lévők aránya 27,8 százalék, míg a fejletlen régiókban ugyanez az arány 41,0 százalék.

2.5. HÁZTARTÁSTÍPUSOK

- Feltett kérdések:
- Önnel együtt hányan élnek a háztartásban?
 - Mi az Ön családi állapota?
 - Gondoljon a következő háztartástagra! És Ő ki az Ön számára? [párja, gyermeke, testvére, szülője stb.]

A kérdezettek neme, életkora, lakhelye, iskolai végzettsége és gazdasági aktivitása mellett meghatározó még, hogy milyen a családi állapotuk, a háztartásuk családszerkezete, azaz hogy kikkel élnek együtt. Ez utóbbiak együttes megragadása érdekében egy, a későbbi elemzések során használható háztartástipológiát hoztunk létre. Fontos elkülöníteni a család és a háztartás fogalmát: háztartásnak számítanak az egyedül élők és azok az életközösségek, ahol az együtt lakók megosztják a megélhetés költségeit. Az egyszemélyes háztartás nem számít családnak, de egy háztartásban több család is együtt élhet (például a nagyszülőkkel együtt, közös kasszán). Továbbá tipológiánkban csak azok a háztartások számítanak gyermekkel élőnek, ahol él a háztartásban 18 év alatti. Az olyan háztartásokat tehát, ahol a szülők együtt élnek a 18. életévét betöltött, vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekükkel, nem soroltuk a gyermekesek közé, még abban az esetben sem, ha a fiatal még tanul (jellemzően felsőoktatási tanulmányait folytatja). Ezek alapján négy háztartási kategóriába osztottuk a megkérdezetteket: az egyszemélyes háztartásokba, a ház- vagy élettársakból álló háztartásokba, a gyermeket nevelő háztartásokba, valamint a más típusú háztartásokba (tipikusan ilyen a felnőtt gyermek(ek)ből és szülő(k)ből álló háztartás vagy az együtt lakók, de párt nem alkotók háztartása). A tipológiába a háztartások 0,7 százalékát nem tudtuk egyértelműen besorolni, ezt az alábbi ábrán szürke sávval jelöltük.

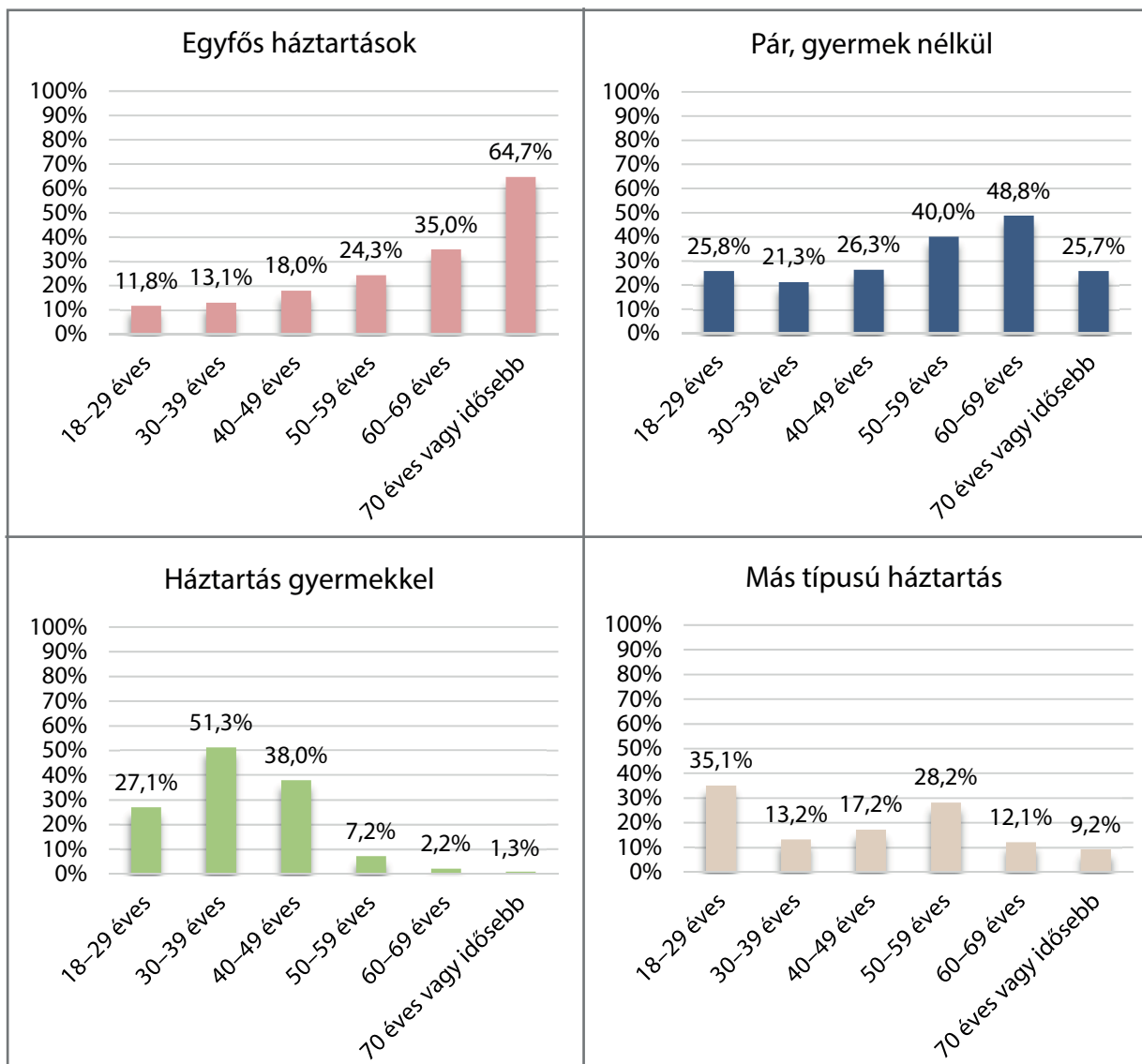
11. ábra: A háztartástípusok megoszlása a mintában életkor szerint (N = 2500)



A legjellemzőbb háztartástípus az együtt, gyermek nélkül élő párokból álló háztartás, a mintában található arány 31,3 százalék, ami szinte teljesen megegyezik a tavalyi 31,4 százalékkal. Ennek a csoportnak jelentős részét a középkorú vagy idős párok jelentik, akik háztartásából már „kirepültek a gyerekek”, de idetartoznak a fiatal, (még) gyermektelen párok is, így életkor, munkaerőpiaci helyzet tekintetében ez a csoport heterogén. Kevésbé heterogén az egyedül élők csoportja, akikről fontos megjegyezni, hogy a háztartás fenntartásának összes terhéért (legyen az akár a bérleti díj vagy a házzal, lakással kapcsolatos ügyintézés) egyedül kell viselniük. Az egyszemélyes háztartásokhoz hasonló arányban, a minta közel negyedét adják azok a háztartások,

ahol gyermekkorú is él. Ezek a háztartások lehetnek csak szülő(k)ből és gyermek(ek)ből álló háztartások (ahol legalább az egyik gyerek 18 év alatti), de olyan háztartások is, ahol a nagyszülő(k) vagy bármilyen más rokon(ok) vagy nem rokon(ok) a családdal él(nek).

12. ábra: Háztartástípusok válaszadók korcsoportja szerinti megoszlása (N = 2500)³



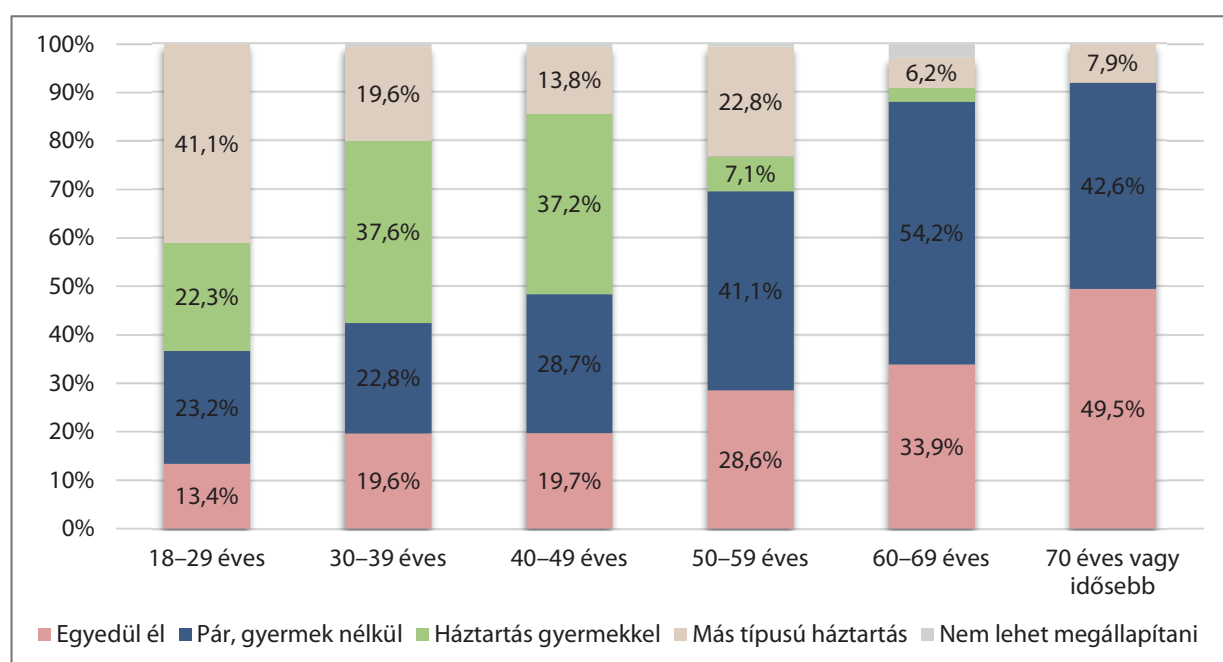
Az emberek különböző életszakaszaikban jellemzően eltérő összetételű háztartásban élnek. Az egyfős háztartások az életkor előrehaladtával egyre jellemzőbbé válnak: a legidősebbek közel kétharmada (64,7%) él egyedül. A gyermek nélkül együtt élő, páros háztartás az 50–69 éves korosztályokban a leggyakoribb, az ötvenesek 40,0 százaléka lakik ilyen háztartásban, míg a 60 év felettieknek közel fele (48,8%). A gyermeknevelés már a legfiatalabb korcsoportban elkezdődik, de a 30–39 éves korosztályban jellemző igazán: a harmincasok több mint fele (51,3%) gyermekkel él. Innen csökkenés tapasztalható: míg a 40–49 éves korosztály 38,0 százaléka ilyen háztartásban él, addig az 50–59 éveseknek csupán csak a 7,2 százaléka. Az ennél idősebbek között elvétve található olyan, akinek a háztartásában gyermek is van. Ez jól jelzi, mennyire ritka a három- vagy többgenerációs háztartás.

³ Az egyes korcsoportoknál az értékek összege azért kevesebb 100 százaléknál, mert a besorolhatatlan háztartásban élők is szerepelnek a számításban.

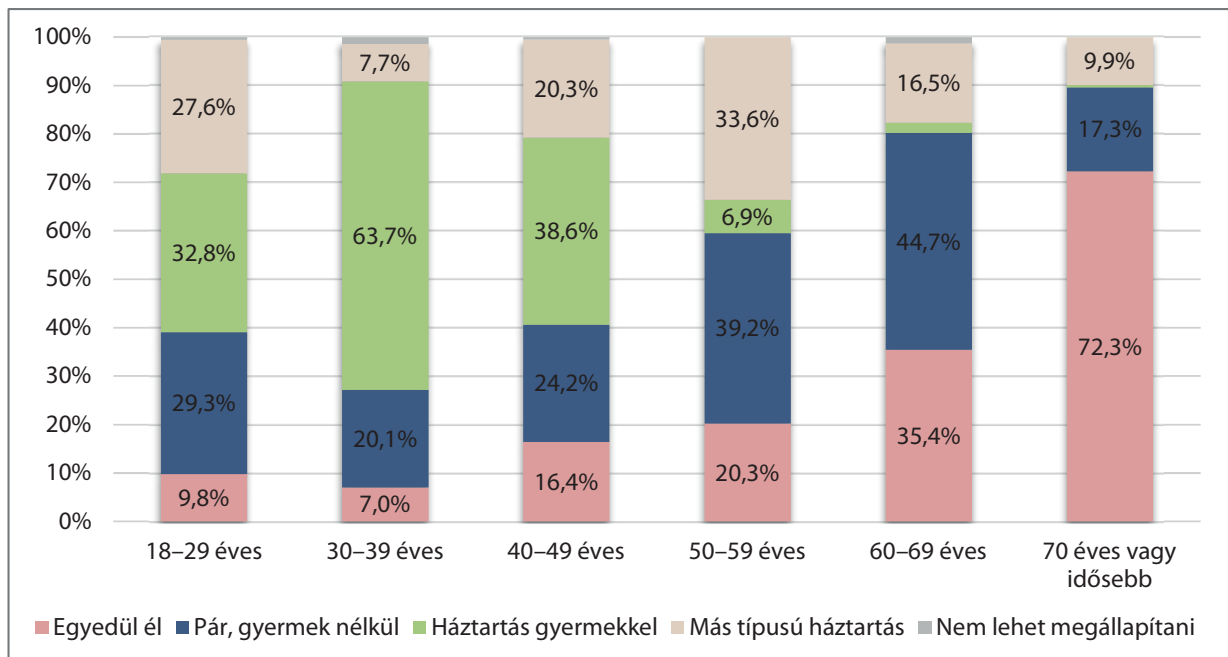
A tipológiánkban „más típusú háztartás”-nak nevezett háztartástípus főként a 18–29 évesek (35,1%) és az 50–59 évesek között (28,2%) jellemző, ami a felnőtt korú, szüleikkel együtt élő gyermekek miatt tapasztalható. A többi korcsoportba tartozók jóval kisebb arányban élnek valamilyen, a fenti három háztartástípustól eltérő életközösségben (azaz más típusú háztartásban): tízből egy vagy két ember.

Tipikus életútként írható le, hogy az egyén 18–29 éves kora között elsődlegesen a szüleivel alkot egy háztartást, de gyakran előfordul, hogy a párjával vagy akár gyermekkel. Jellemzően 30–49 éves kor között él gyermekkel, majd a gyermekek felnövésével, 50–69 éves korában ismét csak a párjával, végül 70 éves korát követően egyedül.

13. ábra: A háztartástípusok megoszlása a válaszadók korcsoportja szerint a férfiak körében (N = 1164)



14. ábra: A háztartástípusok megoszlása a válaszadók korcsoportja szerint a nők körében (N = 1336)



Nagy eltéréseket figyelhetünk meg a két nem háztartástípus szerint vizsgált életútjában. A különbségek igazán szembeötlőek a legfiatalabb (18–29 éves) korosztályban. A nők nagyobb arányban élnek már ekkor házas- vagy élettársal és/vagy gyermekkel (29,3% és 32,8%, összesen 62,1%), míg a férfiakra inkább az „agglegényélet” (vagyis az egyfős háztartás) és a más típusú háztartásban élés a jellemző ebben az életkorban (13,4% és 41,1%). Kifejezetten nagy eltérés látható az utóbbi kategóriában: a nőknek csak 27,6 százaléka él más típusú háztartásban. Ez alapján az a következtetés vonható le, hogy a férfiak inkább maradnak ott, ahol fiatal felnőtt korukban, míg a nők már családot alapítanak. A nők túlnyomó többsége, 63,7 százaléka 30–39 éves kora között gyermeket nevel, a férfiaknak csak 37,6 százaléka él gyermekes háztartásban. Ebben a korosztályban a férfiaknál is többségben vannak a gyermeket nevelők, de míg a férfiak közel ötöde egyedül és ugyanekkora aránya más típusú háztartásban él, addig a nőknél elenyésző (összesen 14,7%) a nem párjakkal vagy gyermekükkel élők aránya. Ezek az arányok a 40–49 éves korosztályban kiegyenlítődnek. Tízből négy ember lakik együtt a gyerekével mindkét nem esetében, 28,7 és 24,2 százalék él együtt a párjával, a nőknél pedig megnő a más típusú háztartásban élők aránya, ami elsődlegesen a gyerekek felnevelésének köszönhető. Az 50–59 éves korosztályban a gyermekkel és házas- vagy élettársukkal élők arányai közel azonosak: párjával él a férfiak 41,1 és a nők 39,2 százaléka, és gyermekével a férfiak 7,1, a nőknek pedig 6,9 százaléka. Figyelemre méltó azonban, hogy ebben a korosztályban 8,3 százalékpontos eltérés látható az egyedül élők arányában a két nem között. Ennek hátterében feltehetően a válás miatt külön költöző férfiak állhatnak. A 60–69 éves férfiak és nők is jellemzően a párjukkal élnek: a férfiak több mint fele, 54,2 százaléka él így, a nőknek csak 44,7 százaléka. A legidősebb korosztályban tapasztalható arányok a nők hosszabb élettartamából következő mintázatot, elöregedésiüket mutatják. A nők túlnyomó többsége ekkor már egyedül él, tízből hét ilyen korú nő (72,3%), míg tízből öt férfi (49,5%) lakik egyedül.

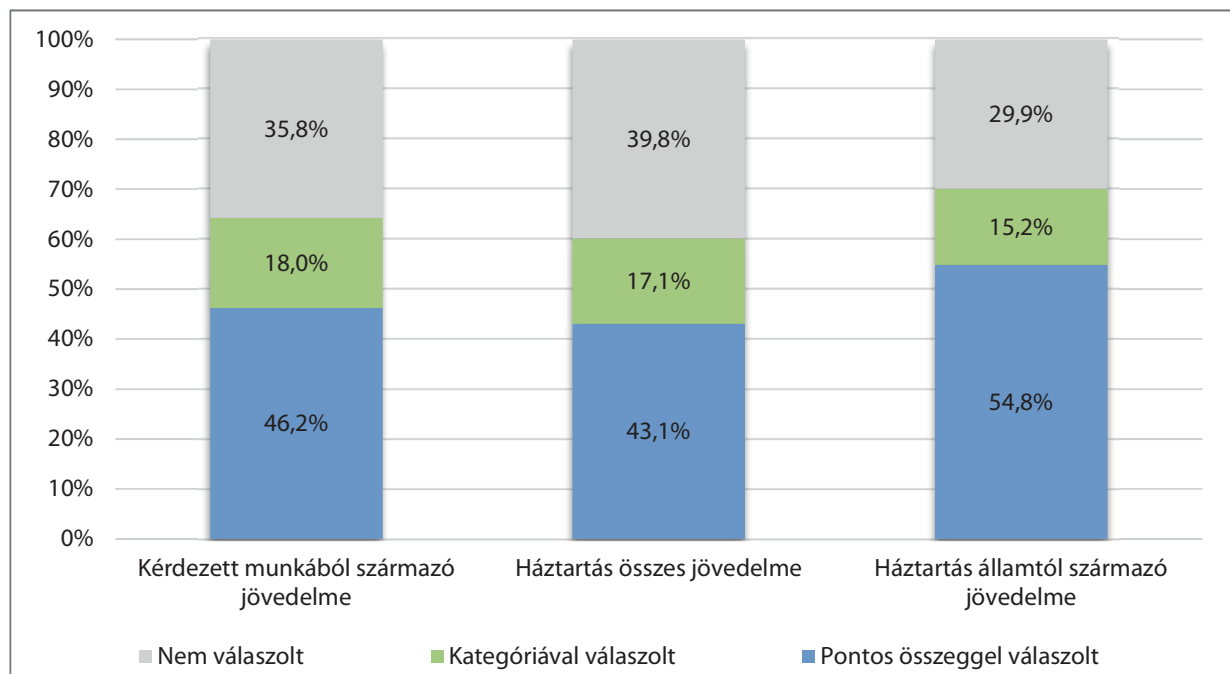
2.6. JÖVEDELMI HELYZET

Feltett kérdések:	<ul style="list-style-type: none"> • Mennyi az Ön nettó, munkából származó jövedelme havonta? • Mennyi az Ön/Önök háztartásának összes nettó jövedelme havonta? • Összesen mennyi az Ön/Önök háztartásában az államtól származó bevétel havonta (nyugdíj, ösztöndíj, gyesy, gyed, segély, családi pótlék stb.)?
-------------------	--

Az emberek anyagi helyzetét jellemzően jövedelmük nagysága határozza meg, a rendelkezésükre álló pénz-mennyiség befolyásolja a fogyasztási szokásaikat, azon belül pedig a különböző – többek között oktatás, egészségügy – szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a megtakarítási lehetőségeiket, az anyagi céljaik elérését, végső soron pedig az életminőségüket.

Az állam megítélésének részletes vizsgálata szempontjából fontos feltárni az egyén és az állam kapcsolatát, ezért a jövedelmi helyzet felmérésekor nemcsak a háztartás-jövedelmek nagyságára kérdeztünk rá, hanem arra is, hogy ebből mekkora arányt képviselnek a közvetlenül az államtól származó jövedelmek (például nyugdíjak, családi pótlék, ösztöndíjak, segélyek, gyermekgondozási díjak). A munkajövedelmekhez kötött, közvetett kedvezmények (például családi adókedvezmény, foglalkoztatási támogatások) nagyságát nem tártuk fel a kutatás során. Ennek megfelelően a háztartások összjövedelme, a kért bérjévedelme és a háztartás államtól származó jövedelme ismeretében lehetőség nyílik arra is, hogy a háztartás szintjén számolandó családi adókedvezmény mértékét is modellezhessük.

15. ábra: Válaszadási arányok a különböző típusú jövedelemkérdésekre (N = 2500)



Mivel a jövedelem rendkívül szenzitív adat, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy a válaszadók nem szívesen válaszolnak az erre vonatkozó kérdésekre, ezért többféleképpen is feltettük a háromféle jövedelemre vonatkozó kérdéseket. Először minden esetben számszerű (pontos) összeget vártunk, majd ezt követően, ha a válaszadó nem kívánta/nem tudta megmondani a pontos összeget, újra feltettük a kérdést, de itt már

kategóriákat lehetett megjelölni.⁴ Ezzel a megoldással jövedelemtípusonként további 15–18 százaléknyi megkérdezett válaszolt a feltett kérdésekre. Összesen 60 és 70 százalék között mozgott a válaszadók aránya ezeken a változókon, ami lehetővé teszi, hogy a hiányzó jövedelemadatok imputálására (pótlására) létrehozott eljárás nagy megbízhatósággal futtatható legyen.

3. táblázat: A jövedelmi változók leíró statisztikái (N = 2500)

		Átlag (imputált)	Medián (imputált)	Módusz (imputált)
Munkából származó bérjövdelem	2018	174 111 Ft	160 827 Ft	150 000 Ft
	2017	155 041 Ft	145 985 Ft	150 000 Ft
Háztartás összes jövedelme	2018	280 307 Ft	266 169 Ft	300 000 Ft
	2017	254 335 Ft	240 000 Ft	200 000 Ft
Háztartás államtól származó jövedelme	2018	88 474 Ft	70 000 Ft	0 Ft
	2017	103 840 Ft	93 658 Ft	0 Ft

A jövedelmek változásának összehasonlításakor érdemes megvizsgálni az úgynevezett imputált jövedelmi változók leíró statisztikáit. Az imputálás során matematikai modell segítségével becsültük meg azoknak a válaszait, akik nem mondtak számszerű jövedelmet, és a jövedelmi kategóriákba sem sorolták be magukat. Ez a művelet azt a célt szolgálja, hogy a válaszmegtagadók, illetve a válaszolni nem tudók is kapjanak jövedelmi értéket, így a jövedelemmel kapcsolatos elemzések során lehetőség nyílik az ő véleményüket, attitűdjüket és elégedettségüket is felhasználni. Az imputálást megelőzően logikai adattisztítást végeztünk, amely során az olyan problémás eseteket javítottuk, ahol például a megkérdezett munkából származó jövedelme magasabb volt, mint a háztartásának összes bevétele. Az imputálás figyelembe veszi azt, hogy más, főképpen demográfiai kérdésekre⁵ mit válaszoltak az érintettek, illetve azoknál az eseteknél, ahol nem minden jövedelemtípusnál van adathiány, az érvényes válaszokat felhasználja a válaszok pótlásához.

Az adatokat a tavalyi évvel összehasonlítva megállapítható, hogy mind a személyes bérjövdelemek,⁶ mind pedig a háztartási jövedelmek növekedtek az elmúlt évben. Az infláció mértéke a KSH adatai szerint 2017 áprilisa és 2018 áprilisa, tehát a két adatfelvétel között 2,3 százalék volt, míg az alkalmazásban állók nettó átlagkeresetének növekedése a tavalyi és idei első negyedév között 12,4 százaléknak bizonyult, azaz ebben az időszakban a reálkereset 10,2 százalékkal tudott emelkedni. Az általunk mért növekedés a bérjövdelem esetében nominálisan 12,3 százalék.

Az államtól származó háztartási jövedelem esetében ugyanakkor nominálisan is csökkenés mutatkozik, 14,8 százalékos mértékben: ezt okozhatja a foglalkoztatási helyzet javulása, például az álláskeresői járadékokra jogosultak számának csökkenése, de származhat az adatfelvétel eltérő módjából, valamint az imputálás módszertanának finomításából is. A tavalyi módszertantól eltérően idén a közmunkások jövedelmét nem az államtól származó bevételek, hanem a munkajövedelem kategóriájába soroltuk. Az állami bevételek

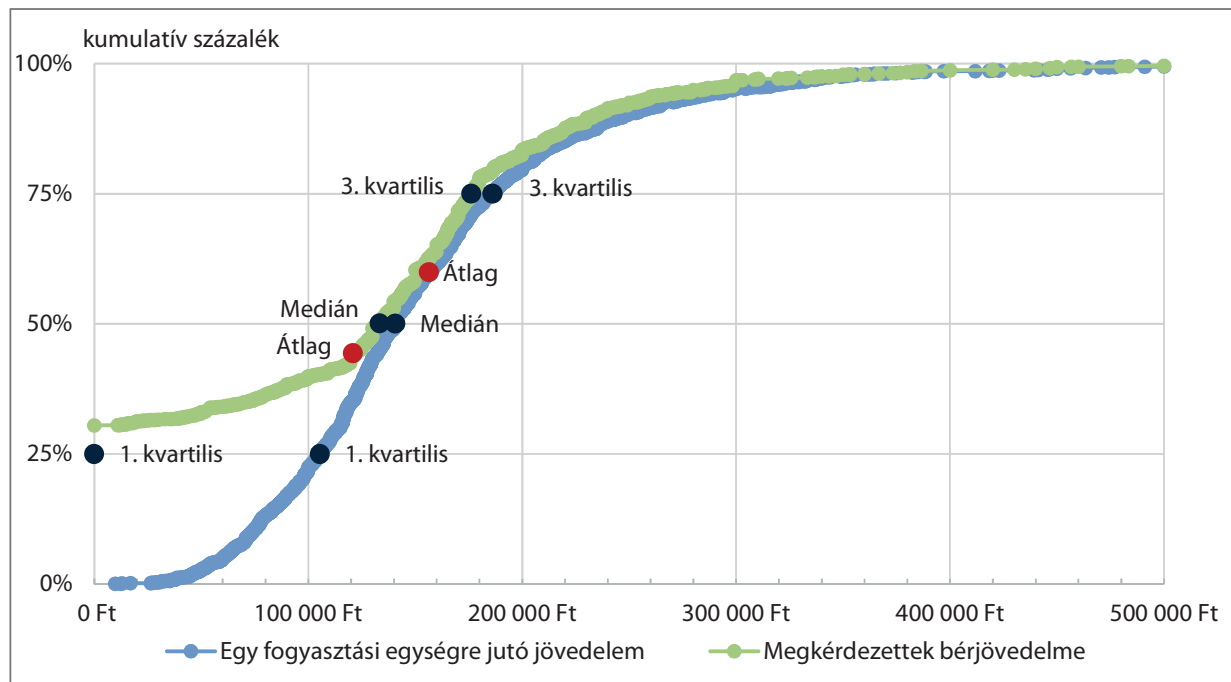
⁴ Az eredeti kérdés így hangzott: „Kiválasztaná a kategóriák közül azt, amelyikbe belesik [...] jövedelme?” A válaszkategóriákat úgy határoztuk meg, hogy az alacsonyabb összegeknél finomabb beosztású skálát alkalmaztunk, így 25, 50, 100, majd pedig 250 ezer forintos határokat állapítottunk meg. A megkérdezettek 12 válaszlehetőség segítségével adhatták meg jövedelmüket.

⁵ Az imputálás során használt matematikai modell a következő változókat alkalmazta a jövedelepótláshoz: megye, iskolai végzettség, településtípus, lakókörnyezet jellemzése, háztartástagok száma, családi állapot, nem, életkor, munkaerőpiaci státusz, régió. A modell figyelembe vette a különböző jövedelmek közötti összefüggést is, például, hogy egykeresős háztartás alatt a kérdezethez köthető bérjövdelem és a háztartás állami jövedelme ne legyen nagyobb a háztartás teljes jövedelménél, míg a többkeresős háztartásokban maradjon alatta.

⁶ A munkából származó bérjövdelem esetében csak azoknak a megkérdezetteknek az adatait vesszük figyelembe az elemzésekkel, akik rendelkeznek ilyen típusú bevétellel. A minta mintegy 30,5 százaléka nem rendelkezik bérjövdelemmel.

mértéke a nyugdíjas és tanulói státuszú megkérdezettek körében bizonyult a legmagasabbnak, csakúgy, mint a tavalyi évben. Ezzel együtt – a vállalkozók kivételével – a gazdasági aktivitás minden kategóriájában az államtól származó jövedelem csökkenését mértük. Az aktív keresők háztartásaiban mintegy 13 000 forintos, a nyugdíjas válaszadók háztartásaiban pedig 12 000 forintos csökkenést regisztráltunk.⁷

16. ábra: Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és a személyi jövedelem eloszlása (N = 2500)

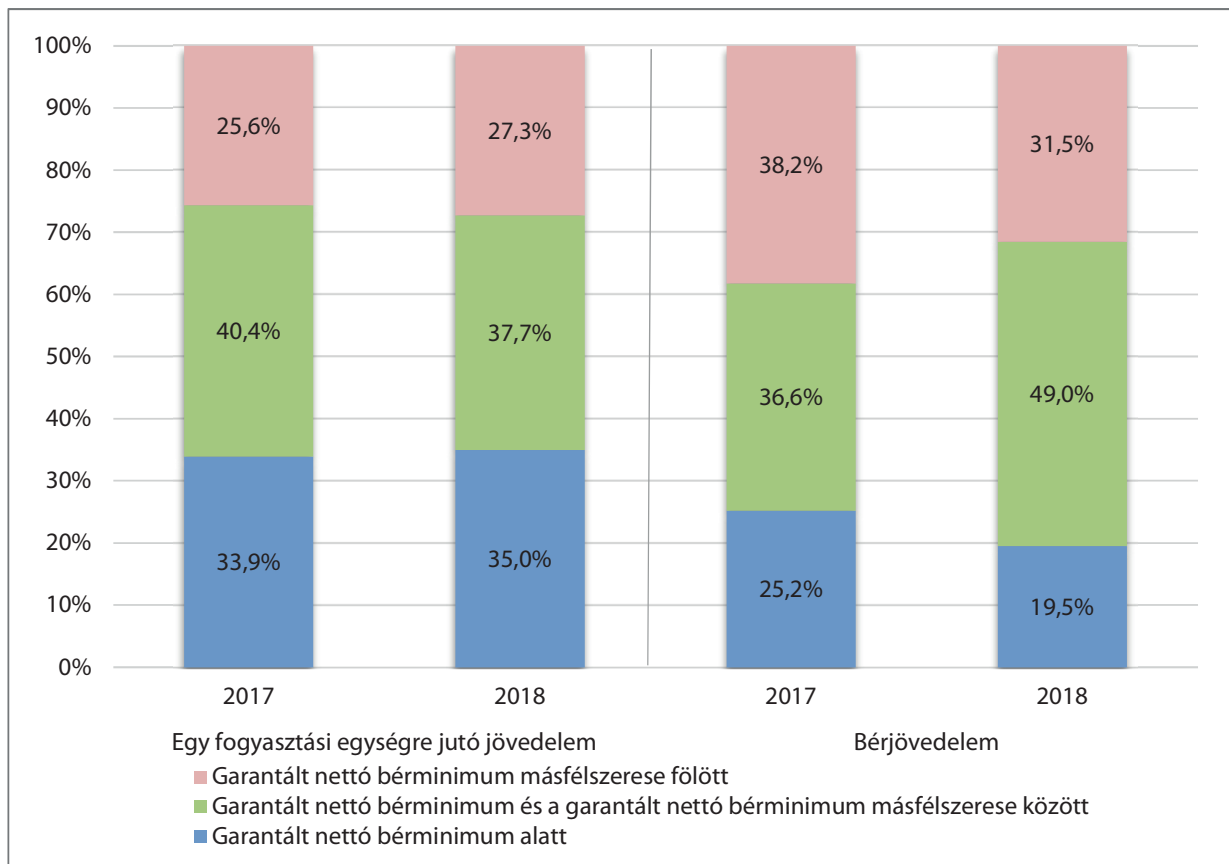


Érdekes összehasonlítani a munkából származó nettó jövedelmet, illetve az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelmet. A fogyasztási egységekre vonatkozó jövedelem számításánál az OECD1 fogyasztási egységkulcsot alkalmaztuk, ahol az első felnőtt 1 egységet, minden további felnőtt 0,7 egységet, a 14 év alattiak pedig 0,5 egységet képviselnek.⁸ Az ábrán 500 000 forintig ábrázoltuk a jövedelmet mindkét változó esetében, tehát az ennél nagyobb, kiugróan magas értékeket nem tüntettük fel (az egy fogyasztási egységre jutó jövedelemnél ez 15, a bérjövetelemnél 5 esetet jelent). A megkérdezettek 30,5 százaléka nem rendelkezik munkából származó személyes bérjövetelemmel (például a nyugdíjasok és a tanulók). A mintában az imputált bérjövetelem átlaga nettó 174 111 forint, mediánja 160 827 forint, a háztartási jövedelem esetében ez a két érték 280 307, illetve 266 169 forint, a háztartás összes állami bevételeinél pedig 88 474, illetve 70 000 forint.

⁷ Ez utóbbi eltérést részben az okozza, hogy tavalyhoz képest közel 10 százalékponttal megnőtt a mintában az egyszemélyes, egyetlen nyugdíjból gazdálkodó háztartásban élők aránya.

⁸ Forrás: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jovedelem.pdf (A letöltés ideje: 2018. október 17.)

17. ábra: Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem a garantált nettó bérminimum szerint kategorizálva (N₂₀₁₈: 2500, 1738)



Mivel a jelentésben a további elemzésekhez jövedelmi kategóriák létrehozására van szükség, miközben az évről évre történő összehasonlítást is fontos garantálni, ezért amellet döntöttünk, hogy a kategóriahatárokat az aktuális évben garantált bérminimum összegéhez kötjük.⁹ 2018-ra így nettó 120 033 forintos összeg adódik, amelynél a bérjövdelemmel rendelkezők 19,5 százalékának alacsonyabb a fizetése. A garantált nettó bérminimum és az annak másfélszeresét jelentő 180 051 forint között keres a megkérdezettek 49,0 százaléka, azaz majd fele. Az egyszerűség kedvéért ugyanezt a skálát alkalmazzuk az egy fogyasztási egységre jutó jövedelmek meghatározásánál is, amely esetében a teljes minta jövedelmi helyzete elemezhető.

A tavalyi adatokkal való összehasonlításhoz alkalmazott jövedelmi határokat ezzel megegyező módon számítottuk, de ott természetesen a tavalyi évben aktuális garantált bérminimum összegét (107 065 forint) vettük figyelembe. Az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem esetében nem tapasztalhatunk nagy változást. Valamelyest növekedett azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol egy fogyasztási egységre a garantált nettó bérminimum alatti összeg jut, ezzel párhuzamosan pedig csökkent a középső kategóriába tartozók aránya. A bérjövdelem esetében ezzel szemben azt láthatjuk, hogy mind a felső, mind pedig az alsó jövedelmi kategória aránya csökkent, a garantált bérminimum és annak másfélszerese között keresőké pedig megnőtt, 36,6-ról 49,0 százalékra. Az ideai adatok alapján a tavalyi garantált bérminimum másfélszerese (160 000 forint), illetve az ideai másfélszerese (180 000 forint) között a válaszadók körülbelül 19 százaléka keres. Ők tavaly még a felső jövedelmi sávba tartoztak, idén már – a garantált bérminimum emelkedése miatt – a középsőbe, ez okozhatja ezt a 12,4 százalékpontos növekedést.

⁹ Mivel az adatfelvétel során nettó jövedelmek kerültek rögzítésre, ezért a NAV által közzétett bruttó összegek átszámításra kerültek, amely során nem vettük figyelembe sem a családi adókedvezményt, sem egyéb kedvezményeket. Forrás: www.nav.gov.hu/nav/ado/jarulek/Minimalber__garantalt_berminimum.html (A letöltés dátuma: 2018. 09. 10.)

4. táblázat: Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és a bérjövedelem összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1738–2500)

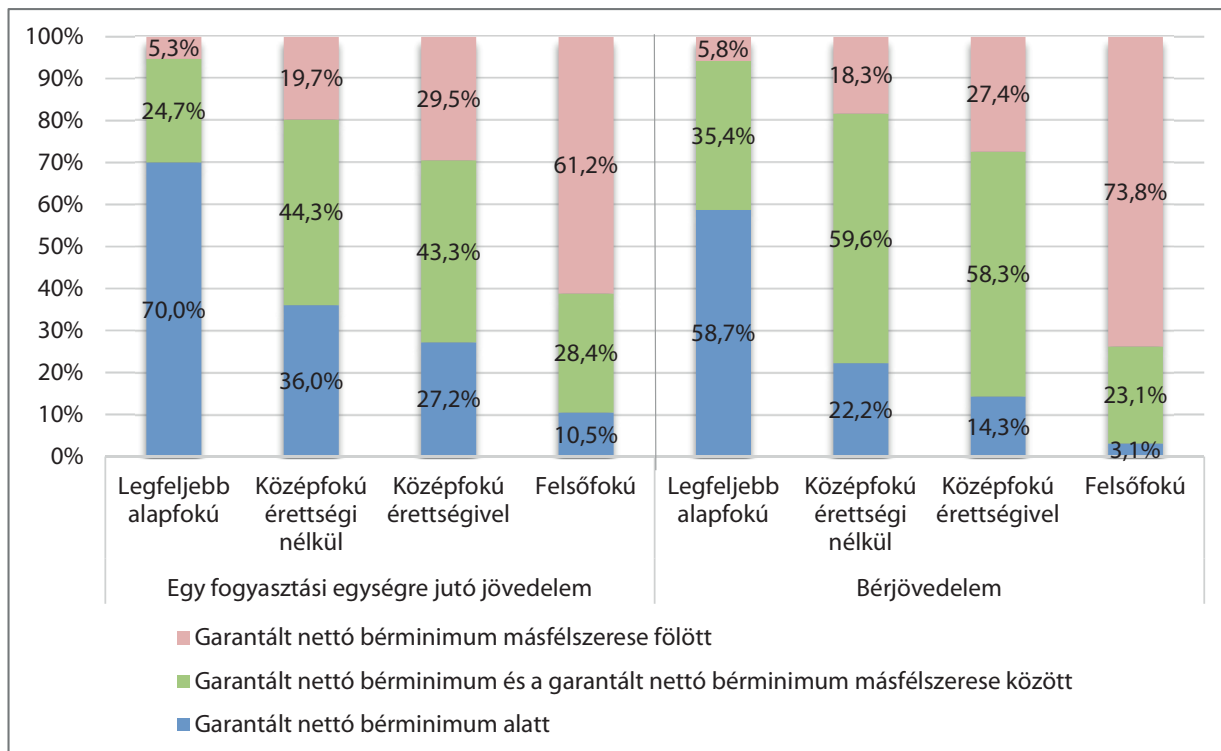
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége
Bérjövedelem	0,19	0,13	0,40	0,25	0,51	0,09	0,16	0,31
Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem	0,13	0,19	0,34	0,34	–	0,21	0,16	0,30

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Megvizsgáltuk, hogy a jövedelmi adatokból létrehozott háttérváltozók mennyiben mutatnak együttjárást a megkérdezettek más demográfiai adataival. Elmondható, hogy a várakozásainknak megfelelően a két jövedelmi változó közötti összefüggés mutatkozik a legerősebbnek, ezt követi az iskolai végzettséget és a régiók fejlettségét mérő mutató. A kért gazdasági aktivitása is meghatározó a jövedelemre nézve – különösen az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem esetében. Ennek oka, hogy a bérjövedelemmel rendelkező közepgeneráció esetében az élet- vagy háztartás jövedelme is megjelenik a háztartási jövedelemben. Ennek megfelelően az életkor és a háztartástípus is jelentős hatással van a háztartás-jövedelemre, míg a bérjövedelemnél a nem vonatkozásában mértünk jelentősebb együttjárást.

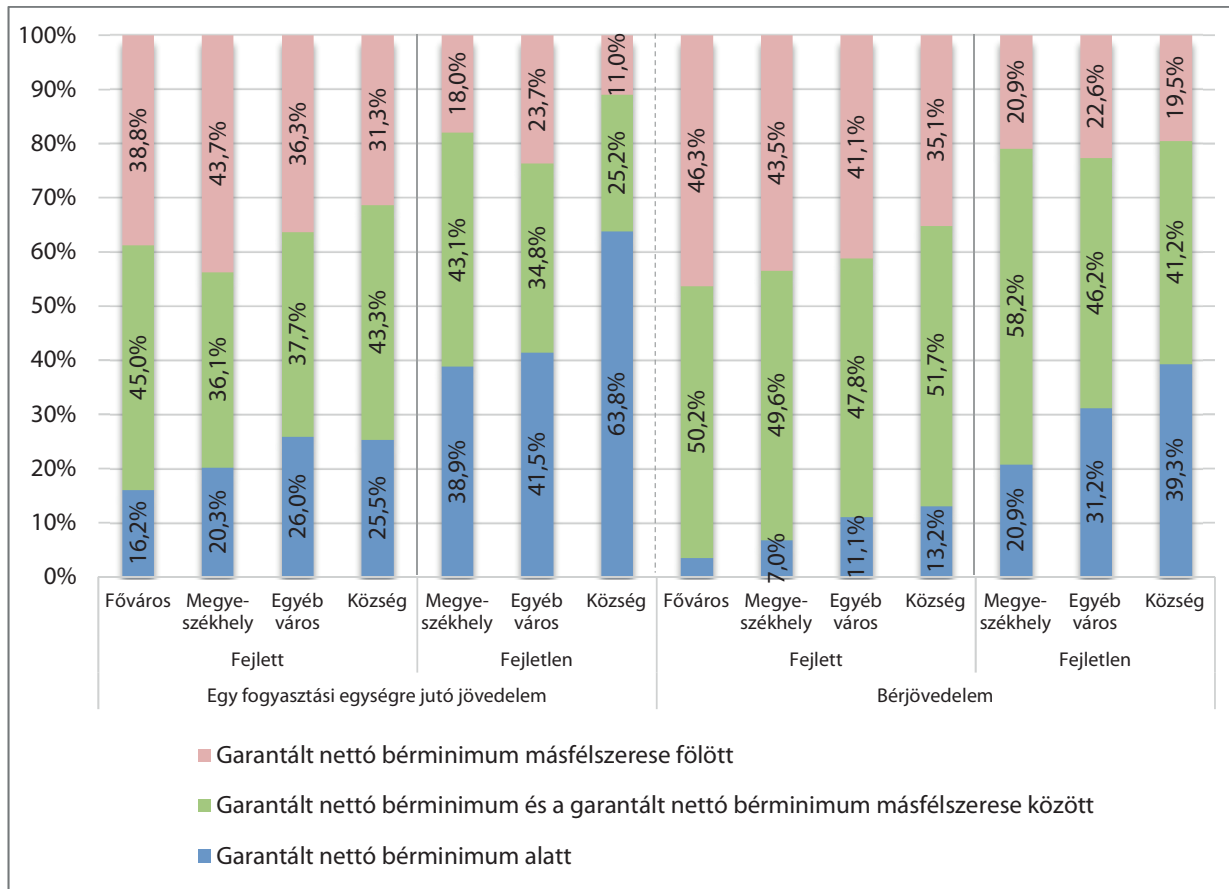


18. ábra: Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem iskolai végzettség szerinti összehasonlításban (N: 2500, 1738)



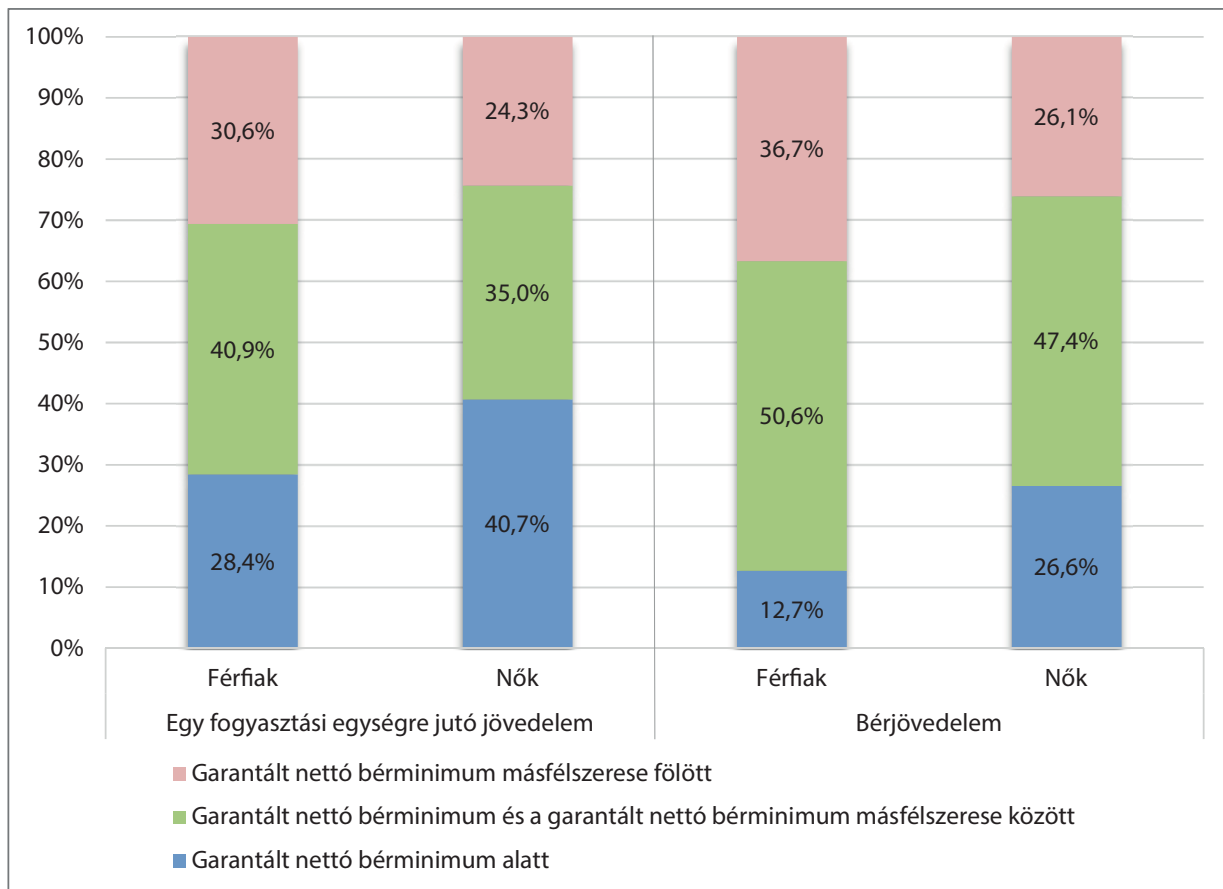
Az iskolai végzettségnek meghatározó hatása van a jövedelmekre (a Cramer's V értéke 0,40, illetve 0,34). A legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezőknek mindkét jövedelmi változó esetében kevesebb mint 10 százaléka tartozik a garantált nettó bérminimum másfélszeresével vagy annál többel gazdálkodók körébe, míg az egyetemet, főiskolát végzettek körében ez az arány közel kétharmados, illetve háromnegyedes. A legalacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozók aránya az iskolai végzettség emelkedésével tendenciaszerűen csökken, míg a legmagasabbé emelkedik.

19. ábra: Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem a régiók fejlettsége és településtípus szerinti összehasonlításban (N: 2500, 1738)



Egyértelmű kapcsolatot regisztráltunk a megkérdezett régiójának fejlettsége és a jövedelem között: a garantált nettó bérminimum másfélszereséből vagy még többől élők aránya a fejlett régiókban kétszer akkora, mint a fejletlen régiókban (mindkét vizsgált jövedelemtípus esetében). Míg a fejlett régiókban élők 8,5 százaléka keres kevesebbet a garantált bérminimumnál, addig ez az arány a fejletlen régiókban 30,6 százalék. A bérjövedelem esetében különösen látványos, hogy egyrészt a településméret csökkenésével nő a garantált bérminimum alatti összegből gazdálkodók aránya, másrészt a fejletlen régiókban még a nagyvárosokban is magasabb a garantált bérminimumnál kevesebből élők aránya, mint a fejlett régiók községeiben. Drasztikusan kiugrik a fejletlen régiókon belül ez utóbbi településtípus, ahol a megkérdezettek közel 40 százaléka keres a garantált bérminimumnál kevesebbet. Hasonló tendenciát látni a másik jövedelemtípus esetében is, azonban itt még szembetűnőbb, hogy a fejletlen régiókban és azon belül az egyéb településeken lakók közel kétharmada olyan háztartásban él, ahol a garantált nettó bérminimumnál kevesebb jut egy fogyasztási egységre.

20. ábra: Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem nemek közötti összehasonlításban (N: 2500, 1738)



Nemek szerinti bontásban egyértelműen kirajzolódik, hogy a nők alacsonyabb bérjövdelemmel rendelkeznek, valamint nagyobb arányban élnek olyan háztartásokban, ahol kevesebb az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem. Ugyanakkor az egyszemélyes háztartásoknál a férfi nyugdíjas megkérdezettek között 61,4 százalék, a nők között pedig 57,6 százalék azon válaszadók aránya, akik háztartásában nettó 120 ezer forint alatti jövedelem jut egy fogyasztási egységre. Az egyszemélyes háztartásokban élő nem nyugdíjas korosztályt tekintve megállapítható, hogy a férfiak közel fele (49,7%) él a garantált bérminimum másfélszereséből vagy többől havonta, míg a nők között ez az arány csak 37,7 százalék. Az egyszülős, gyermekes háztartások több mint kétharmadánál (69,5%) a garantált bérminimum alatti összeg jut egy fogyasztási egységre – ez az arány a kétszülős háztartások esetében kevesebb mint a minta felét teszi ki (46,1%).

Míg a munkából származó jövedelem esetében a férfiak mindössze 12,7 százaléka keres kevesebbet, mint a garantált bérminimum nettó összege, addig a nők esetében ez az arány meghaladja a megkérdezettek negyedét (26,6%). Ezzel együtt a legmagasabb jövedelmi kategóriában mintegy 10 százalékponttal magasabb a férfiak aránya (36,7%), mint a nőké (26,1%).

Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és az életkor együttjárását az okozza, hogy a két legfelső életkori kategóriában – a nyugdíjasok magas aránya miatt – a garantált nettó bérminimum másfélszeresénél nagyobb összegből gazdálkodók aránya jelentősen alacsonyabb, mint a fiatalabb korosztályokban (a 60–69 évesek között 19,1%, a 70 évesek és idősebbek körében pedig csupán 5,3%, szemben a 40–49 évesek körében mért 39,7%-os értékkel).

A várakozásoknak megfelelően a gazdasági aktivitás is nagyban meghatározza a jövedelmet: a munkahellyel nem rendelkezők között azok aránya, akiknek az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelme nem éri el bérminimumot, több mint négyszer akkora (86,4%), mint a munkahellyel rendelkezők között (20,9%). Fontos megjegyezni, hogy a nyugdíjasok jobb anyagi helyzetben vannak, mint az aktív korú, de munkahellyel nem rendelkező csoport: ugyan az ő körükben is alacsony a több mint 180 ezer forintot keresők aránya (9,1%), azonban kevesebben esnek a legalacsonyabb jövedelmi kategóriába (a háztartási jövedelmet vizsgálva a nyugdíjasok 54,0%-a, szemben az aktív korú, de munkahellyel nem rendelkezők között mért 86,4%-kal).

5. táblázat: Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem 2017-ben és 2018-ban gazdasági aktivitási kategóriák szerint (N₂₀₁₈: 47–2496)

	N ₂₀₁₇	Átlag ₂₀₁₇	N ₂₀₁₈	Átlag ₂₀₁₈	Változás
Vállalkozó	39	134 845 Ft	124	232 608 Ft	72,5%
Munkanélküli	95	63 117 Ft	58	69 242 Ft	9,7%
Közmunkás	47	62 457 Ft	47	84 215 Ft	34,8%
Tanuló	97	126 955 Ft	112	116 498 Ft	-8,2%
Aktív kereső	1464	148 423 Ft	1461	176 984 Ft	19,2%
Nyugdíjas	660	116 470 Ft	605	123 709 Ft	6,2%
Átlag	2500	131 835 Ft	2496	156 622 Ft	18,8%

Az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem tavalyi és idei átlagait tekintve megállapítható, hogy mindkét évben a munkanélküli és a közmunkás megkérdezettek háztartásában volt a legalacsonyabb, míg az aktív keresők és a vállalkozók között a legmagasabb ez a típusú bevétel. A tanulók kivételével minden kategóriában emelkedést mértünk, a leglátványosabbat a vállalkozók¹⁰ körében.

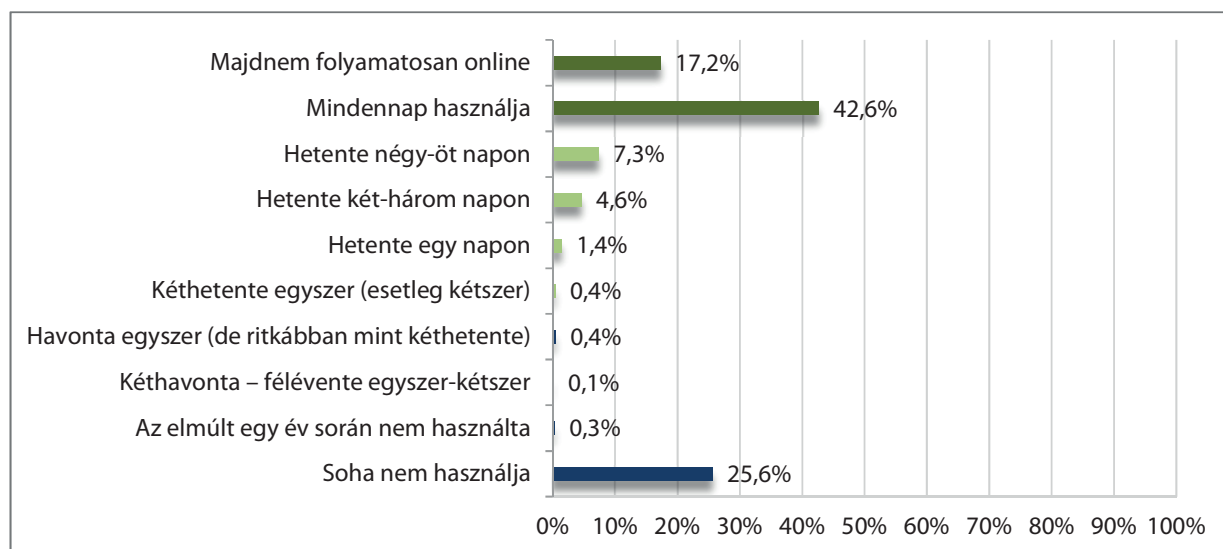
¹⁰ A vállalkozók körében mért jövedelem nagy eltérése abból is adódik, hogy az idei adatfelvétel során lehetőség volt elsődleges és másodlagos gazdasági aktivitási kategóriát is megjelölni. Mivel a közigazgatási ügyintézés miatt kutatásunknak kiemelt célcsoportja volt a vállalkozók köre, emiatt azok is ebbe a kategóriába kerültek, akik egyébként rendelkeznek másik állással a vállalkozás mellett.

2.7. INTERNETHASZNÁLAT

Feltett kérdések:	<ul style="list-style-type: none"> • Milyen gyakran használja Ön az internetet? • Szokott-e Ön internetezni asztali vagy hordozható számítógépen (például laptop, notebook, netbook, ultrabook)? [Csak a legalább kéthetente internetezőktől kérdezve.] • Szokott-e Ön internetezni okostelefonon vagy tableten? [Csak a legalább kéthetente internetezőktől kérdezve.]
-------------------	--

A tudás- és információalapú társadalmakban nélkülözhetetlenek a digitális készségek, kompetenciák. Ezek hiányában az egyén nem képes megfelelni a munkaerőpiaci kihívásoknak, könnyen hozzáfért a mindennapi életére kiható információkhoz, költséghatékonyan beszerezni fogyasztási cikkeket, azaz az online világból kimaradók társadalmi mobilitási lehetőségei beszűkülnek. Az internethasználat rendszerességére a digitális kompetenciák alapvető indikátoraként tekintünk. Emellett vizsgáljuk, hogy a megkérdezettek milyen eszközön keresztül használják az internetet, valamint hogy különböző online tevékenységeket (köztük egyes speciális közigazgatási tevékenységeket) milyen gyakorisággal végeznek. A téma azért is megkerülhetetlen, mert nyilvánvaló, hogy az államnak többek között feladata a polgárai számára a széles körű és széles sávú internet-hozzáférés lehetőségének szavatolása, a digitális kompetenciák elsajátításának elősegítése, az állammal történő kapcsolattartás korszerű, online kommunikációs lehetőségeinek kiépítése és üzemeltetése.

21. ábra: Az internethasználat gyakorisága (N = 2497)



Mivel a felmérés több olyan témát is tartalmaz, amely csak az internetezőket érinti, ezért szükséges volt az internethasználó fogalmának definiálása. Annak érdekében, hogy a releváns választ adni tudók legszűkebb körét zárjuk ki, azokat tekintettük internethasználóknak, akik legalább kéthetente fellépnek a világhálóra. Az internethasználat gyakoriságának kategóriarendszerét ehhez igazítottuk.

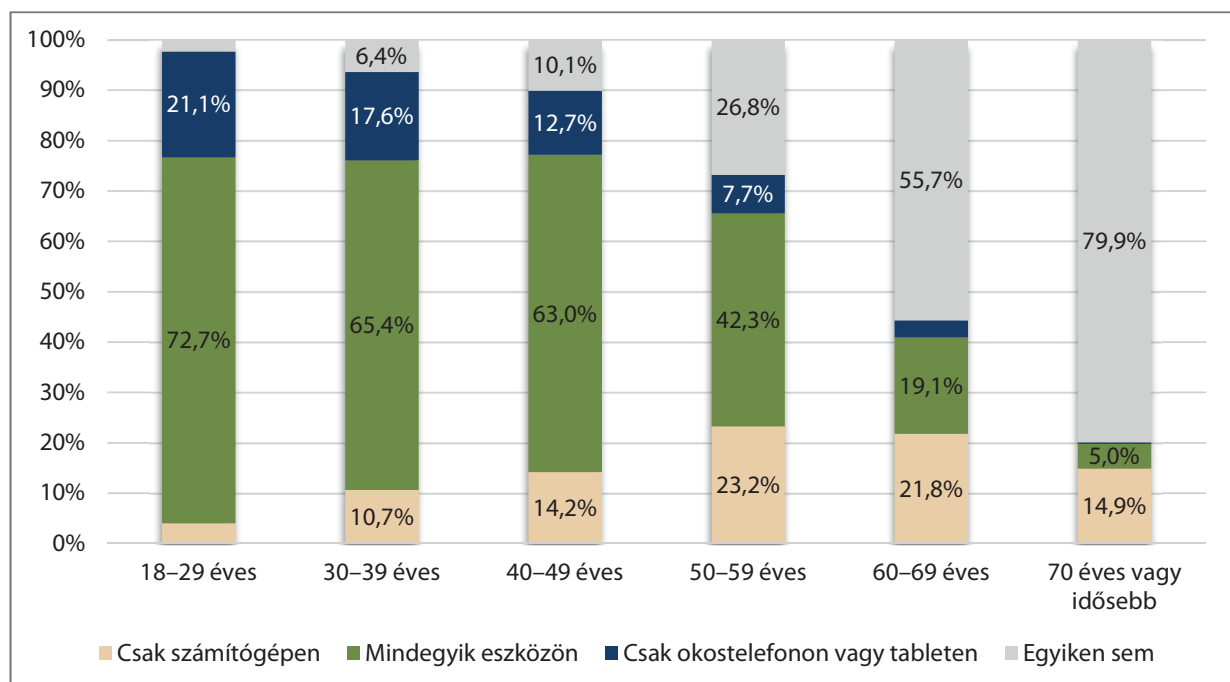
A válaszadók 26,4 százaléka egyáltalán nem, vagy alig használja az internetet. A legalább kéthetente, de még nem napi rendszerességgel internetezők aránya 13,7 százalék, míg a megkérdezettek 59,9 százaléka mindennap internetezik. Az elemezhetőség szempontjait figyelembe véve a későbbiekben az internethasználat változót e három kategória szerinti bontásban használjuk. Az internethasználat eloszlása alapján elmondható, hogy a használat szerinti gyakorisági skála szélső értékei dominánsak: még mindig igen magas azok aránya, akik egyáltalán nem interneteznek; míg az internetezők körében csak kevesen vannak, akik

nem napi rendszerességgel használják a világhálót. A tavalyi eredményekhez képest¹¹ jelentős az elmozdulás: 7,9 százalékponttal növekedett a legalább napi rendszerességgel internetezők aránya. Eközben másutt kisebb mértékű csökkenés figyelhető meg, ezek közül kiemelkedően fontos a soha nem internetezők köre, amely mindössze 2,6 százalékpontos szűkülést mutat.

Az eszközhasználat szempontjából a válaszvonalat ott húztuk meg, hogy elsődlegesen böngészőalapú (asztali gép, laptop) vagy applikációalapú (okostelefon, tablet) felhasználást támogatnak-e. Az internethasználók 84,2 százaléka asztali és/vagy hordozható számítógépen internetezik, ötödük (20,2%) kizárólag ezeket az eszközöket használja. Az okostelefon- és/vagy tablethasználók aránya 79,1 százalék az internetezők körében, 15,1 százalék kizárólag ilyen eszközzel lép fel a világhálóra. Mindkét kategóriát a válaszadók 64,0 százaléka használja, míg a megkérdezett internethasználók 0,7 százaléka kizárólag valamilyen egyéb eszközön (például okosórán, okostévén) internetezik.

Az internetezésre használt eszközök tekintetében az életkor elsődlegesen meghatározó. Az okostelefonok kizárólagos vagy számítógéppel kombinált használata elsősorban a fiatalabb korosztályokra jellemző. Az internetes jelenlét a fiatalok (18–39 évesek) körében inkább korlátozódik az okostelefonra és/vagy a tabletre. Ezzel ellentétesen a kizárólag számítógépet használók között nagyobb arányban képviseltetik magukat az idősebb korosztály tagjai.

22. ábra: Internetezésre használt eszközök korcsoportok szerinti bontásban (N = 1824)



Az internethasználat gyakorisága és eszköze között is összefüggés figyelhető meg. A szinte folyamatos online jelenlét elsődlegesen az okostelefonokhoz köthető: a kizárólag okostelefonon vagy tableten internetezők 19,2 százaléka, míg a valamennyi típusú eszközt használók 30,2 százaléka majdnem mindig online, ezzel szemben a csak számítógépet használók esetében ez az arány mindössze 5,1 százalék. A ritkább, nem mindennapos internetezés elsősorban a kizárólag számítógépet használókra jellemző.

¹¹ A közigazgatás képe és megítélése a lakosság körében című, 2017-es kérdőíves kutatásunkkal vetjük össze az idei adatokat, ugyanis az internethasználat gyakoriságának kategoriális rendszerét onnan emeltük át.

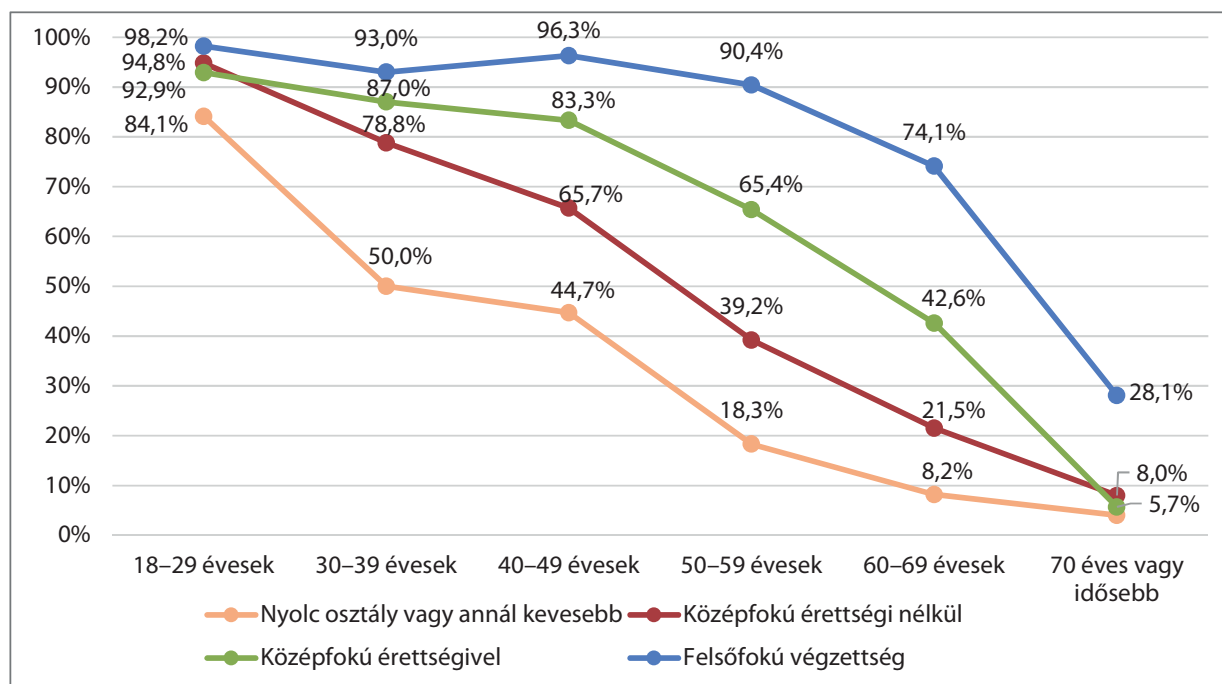
6. táblázat: Az internethasználat gyakorisága és a fontosabb háttérváltozók összefüggése (N: 2481–2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége
Internethasználat	0,07	0,45	0,33	0,42	0,21	0,24	0,11	0,09

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az internethasználat és az egyes szociodemográfiai háttérváltozók között igen markáns, az előző évhez képest felerősödő összefüggéseket láthatunk. Alapvetően a korcsoport és az iskolai végzettség befolyásolja az online jelenlét gyakoriságát. Minél fiatalabb korosztályt vizsgálunk, annál rendszeresebb az internethasználat, illetve minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál jellemzőbb a napi szintű online jelenlét.

23. ábra: Rendszeres internethasználók aránya iskolai végzettség és korcsoportok szerint (N = 2497)



A digitális egyenlőtlenségek igen jól kirajzolódnak, ha megnézzük a napi rendszerességgel internetező arányát iskolai végzettségek és korcsoportok szerinti bontásban. Amennyiben e két dimenziót együtt vizsgáljuk, azt találjuk, hogy az életkor előrehaladtával a gyakori internethasználók aránya monoton csökken. A csökkenés az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében sokkal nagyobb léptékű, de a felsőfokú

végzettségűek körében is számottevő. Esetükben a naponta internetezők aránya egészen az 50–59 éves korosztályig 90 százalék feletti, és csak ez után kezd el meredeken csökkenni. Ez feltehetőleg annak köszönhető, hogy az általuk végzett munkakörökben az infokommunikációs eszközök használata mára már nélkülözhetetlen. Az egyetemi végzettségű 40–49 éves és az 50–59 éves korosztályban igen jelentős az elmozdulás az előző évhez képest: idén 12–13 százalékponttal többen interneteznek mindennap. Ez nagyrészt betudható az okostelefonok expanziójának.

Minden további háttérváltozóval mutatott összefüggés visszavezethető az életkori és iskolai végzettségbeli különbségekre. Az internethasználat kapcsolatát mutat az egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel, azonban ez utóbbi eltéréseit elsődlegesen az iskolai végzettség különbségei magyarázzák. A háztartástípusok közötti eltérések hátterében az életkori különbségek állnak. Hasonlóképp, bár a gazdasági aktivitás erősen meghatározza az internethasználat gyakoriságát, elsősorban úgy tűnik, ez leginkább az életkori hatásra vezethető vissza. A nyugdíjasok internethasználati szokásai lényegesen különböznek a fiatalabb keresőkétől, ezzel szemben az aktív korú, munkahellyel rendelkezők és nem rendelkezők között látszólag nincs differencia. Ha viszont részletesebb bontásban vizsgáljuk az adatokat,¹² akkor jól látszik, hogy az aktív korú, de munkával nem rendelkezők internethasználati szokásai igen eltérőek. A tanulók között magas a napi rendszerességgel internetezők aránya (89,3%), és ez ellensúlyozza a munkanélküliek (57,6%) és a közmunkások (36,2%) körében mért alacsonyabb eredményeket. Az így vizsgált értékek már igazolják azt az állítást, miszerint a munkaerőpiaci elhelyezkedés esetében meghatározóak a digitális készségek.

7. táblázat: Az internethasználat gyakorisága gazdasági aktivitás szerinti bontásban (N: 29–1461)

	Mindennap internetezők	Legalább kéthetente, de nem mindennap internetezők	Ritkábban vagy soha nem internetezők	N
Vállalkozó	82,90%	13,80%	3,30%	123
Munkanélküli	57,60%	13,60%	28,80%	59
Közmunkás	36,20%	8,50%	55,30%	47
Tanuló	89,30%	4,50%	6,30%	112
Aktív kereső	73,80%	15,50%	10,70%	1461
Nyugdíjas	16,70%	11,40%	71,80%	603
Egyéb	70,50%	14,80%	14,80%	88
Mintaátlag	59,95%	13,68%	26,36%	2493

¹² Egyes kategóriákban az elemszám alacsony, így az itt kapott eredmények megbízhatósága minimális. A részletesebb bontással így elsődlegesen a volumenek érzékeltetése, és nem a pontos értékek becslése a cél.

2.8. TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁK, MÉDIAFOGYASZTÁS

Feltett kérdések:

- Ön honnan tájékozódik közügyekről napi rendszerességgel?
- Kérjük, nevezze meg, melyik az a televízió, rádió, újság vagy hírportál, amelyet az elsődleges hírforrásának tekint!

A hírek fogyasztásának gyakorisága, valamint a tájékozódási csatornák megválasztása alapvetően befolyásolja, hogy a kérdezettek milyen információkhoz jutnak hozzá a közügyekkel kapcsolatban. A különböző médiumok eltérő nézőpontja, illetve a bemutatott témák kiválasztása és tálalása, interpretációja túlmutat a tények megismertetésén, céljuk sok esetben a hírfogyasztók állammal kapcsolatos percepciójának alakítása.

2.8.1. TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁK TÍPUSAI

A médiafogyasztás gyakorisága, valamint a követett médiumok jellege alapján négykategóriás tipológiát hoztunk létre. Az első csoportba azok a megkérdezettek tartoznak, akik semmilyen csatornából nem tájékozódnak napi szinten közügyekről, a másodikba pedig azok, akik kizárólag hagyományosnak tekinthető csatornákat (például televízió, rádió, nyomtatott lapok) követnek. A harmadik kategória azokat tartalmazza, akik internetes és hagyományos médiatartalmakat egyaránt fogyasztanak, végezetül pedig külön csoportba kerültek a kizárólag internetes médiumokat követő megkérdezettek.

A válaszadók mindössze 7,7 százaléka nem fogyaszt napi szinten híreket, 50,4 százalékuk kizárólag hagyományos médiumokból tájékozódik, míg 20,6 százalékuk csak az internetes felületeket veszi igénybe. Az internetes és hagyományos médiumokat egyaránt nyomon követők aránya nagyjából megegyezik a csak interneten tájékozódók arányával, 21,3 százalék. Azok közül, akik kizárólag hagyományos médiumokat követnek, 93,3 százalék tájékozódik televízióból, 16,7 százalék hallgat rendszeresen rádiót, míg nyomtatott lapokat csak 11,4 százalékuk olvas. Ezzel szemben azok körében, akik hagyományos és internetes tartalmakat is fogyasztanak, 92,0 százalék a televízió nézők, 34,4 százalék a rádióhallgatók, és 19,6 százalék a nyomtatott lapokat vásárlók aránya, azaz ezt a csoportot már az online tartalmak figyelembevételével is diverzifikáltabb csatornahasználat jellemzi.

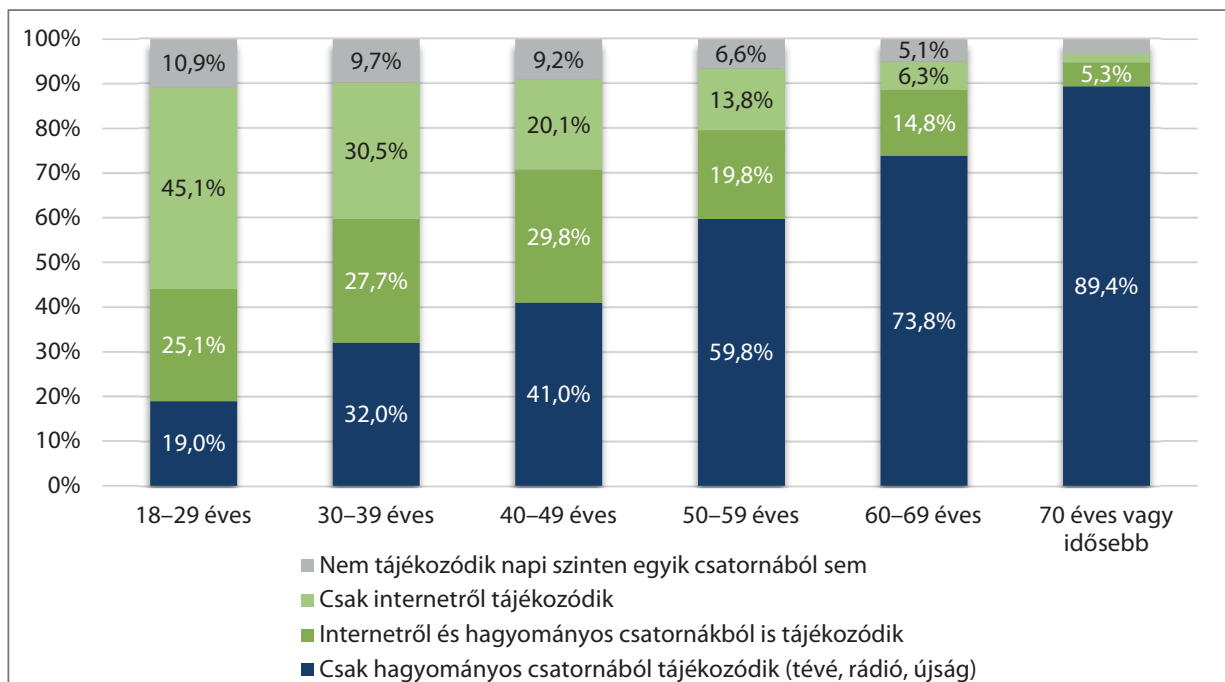
8. táblázat: A tájékozódási csatorna típusának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Használt média politikai kötődése
Tájékozódási csatorna típusa	0,08	0,28	0,19	0,27	0,14	0,13	0,10	0,09	0,18

A hőtérekép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A tájékozódási csatorna típusa a legerősebben az életkorral és a gazdasági aktivitással van összefüggésben, de szintén kapcsolatban áll az iskolai végzettséggel és a – jelen fejezet végén tárgyalt – követett médiumok politikai kötődését tartalmazó változóval. Az első két háttérváltozóval való összefüggés mögött az internethasználat társadalmi-demográfiai összefüggései állnak, miszerint a fiatalok és a foglalkoztatottak körében lényegesen gyakoribb az internetezés, mint az idősebb korcsoportokban. A gazdasági aktivitás esetében a nyugdíjasok külön kategóriát képviselnek, körükben pedig szinte egyeduralmúak a hagyományos médiumok: a nyugdíjas megkérdezettek 82,1 százaléka kizárólag ilyen csatornákat követ.

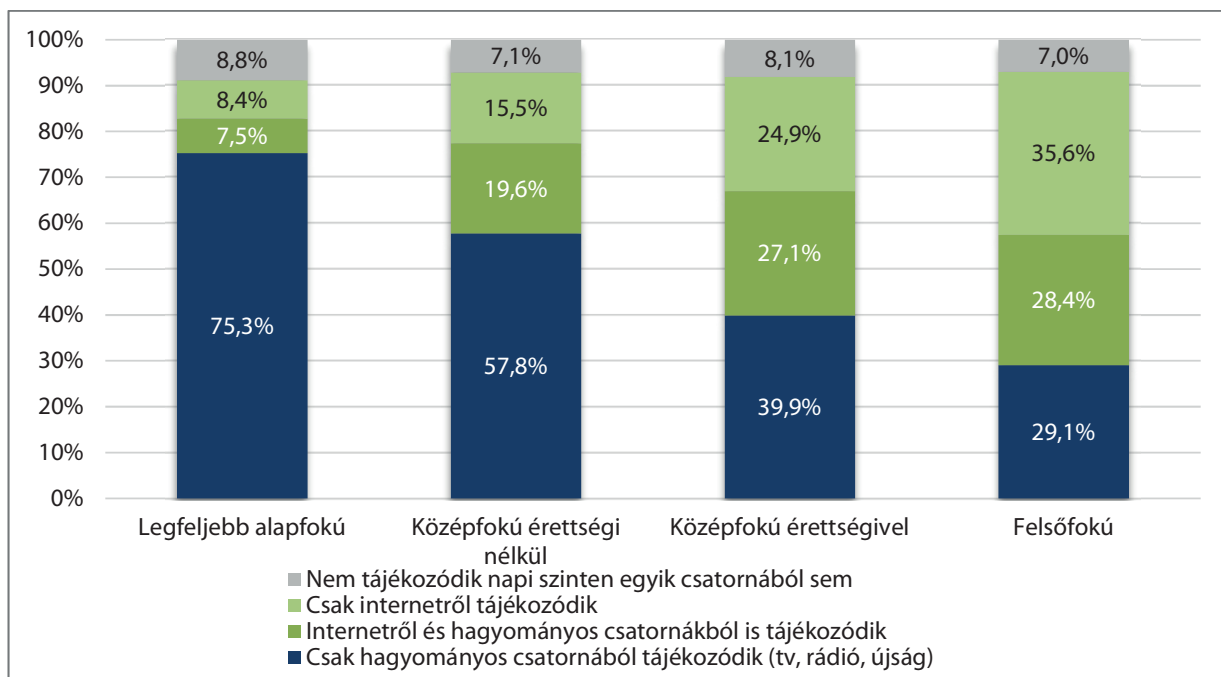
24. ábra: Médiafogyasztás életkori csoportok szerint (N = 2500)



Az egyes demográfiai jellemzők alapvetően befolyásolják a tájékozódási és médiafogyasztási szokásokat (a Cramer's V értéke az életkor esetében 0,28). Minél fiatalabb valaki, annál valószínűbb, hogy nem tájékozódik napi szinten egyik típusú médiumból sem: a legfiatalabb vizsgált korcsoport 10,9 százalékára jellemző ez, míg a 70 éves vagy idősebb megkérdezetteknek mindössze 3,3 százalékára.¹³ Szintén meghatározó különbség tapasztalható a korcsoportok között azok arányában, akik kizárólag az internetről tájékozódnak. Ez a 18–29 évesek 45,1 százalékára jellemző, míg a legidősebb korcsoportnak mindössze a 2,0 százalékára. Az életkorral tendenciaszerűen emelkedik azok aránya, akik kizárólag hagyományos médiumokat fogyasztanak – a 70 évesek vagy idősebbek körében az ilyen módon tájékozódók aránya közel kilenctized, míg a legfiatalabbaknál nem éri el a válaszadók egyötödét.

¹³ A nem tájékozódók arányának a tavalyi értékhez viszonyított határozott csökkenése adódhat a magas részvételt hozó országgyűlési választások adatfelvételi időszakhoz való közelségéből, valamint a megváltozott kérdésfeltevésekből is. Tavaly minden tájékozódási csatorna esetében külön-külön rákérdeztünk, hogy használja-e az adott csatornát a megkérdezett, idén ettől eltérően azt kellett megadnia, hogy a felsoroltak közül melyik forrás(ok)ból tájékozódik.

25. ábra: Médiafogyasztás iskolai végzettség szerint (N = 2500)



Szintén összefüggés mutatkozik a kérdezett iskolai végzettsége és médiafogyasztási szokásai között: az iskolai végzettség növekedésével csökken azok aránya, akik kizárólag a hagyományos csatornákat veszik igénybe a tájékozódáshoz. Amíg a legfeljebb alapkú végzettséggel rendelkezők körében 75,3 százalék a csak hagyományos csatornákat használók aránya, addig a felsőfokú végzettségűek között kevesebb mint 30 százalék. Ezzel párhuzamosan, az iskolai végzettség növekedésével tendenciaszerűen nő azok aránya, akik csak internetről, illetve internetes és hagyományos médiumokból is tájékozódnak. Érdekes eredmény, hogy az iskolai végzettség minden kategóriájában 7-8 százalék körül alakul azok aránya, akik egyik csatornából sem tájékozódnak napi szinten.

Nemek szerint is megfigyelhetők különbségek. Egyrészt a napi szinten nem tájékozódók aránya valamivel magasabb a nők, mint a férfiak körében (8,1, illetve 7,2%), másrészt a nők előnyben részesítik a hagyományos forrásokat: körükben 53,2 százalék a csak hagyományos médiumokat követők aránya, míg a férfiak esetében ez az érték 47,2 százalék. Ezzel párhuzamosan a férfiak körében mintegy 5,5 százalékponttal magasabb a kizárólag internetről tájékozódók aránya.

2.8.2. TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁK POLITIKAI KÖTŐDÉS SZERINT

A fenti elemzést kiegészítendő, ezúttal egy másik háttérváltozót is létrehoztunk. Arra kerestük a választ, hogy melyik az a televízió, rádió, újság vagy hírportál, amit elsődleges hírforrásuknak tekintenek a válaszadók. A válaszadók szabadon jelölhettek meg sajtótermékeket és médiaszolgáltatásokat, azaz nem egy előre meghatározott listából kellett választaniuk. A válaszokat manuálisan kódoltuk a megnevezett médiumok alapján, majd azokat aszerint csoportosítottuk, hogy inkább kormányközeli¹⁴ vagy inkább ellenzéki¹⁵ üzeneteket,

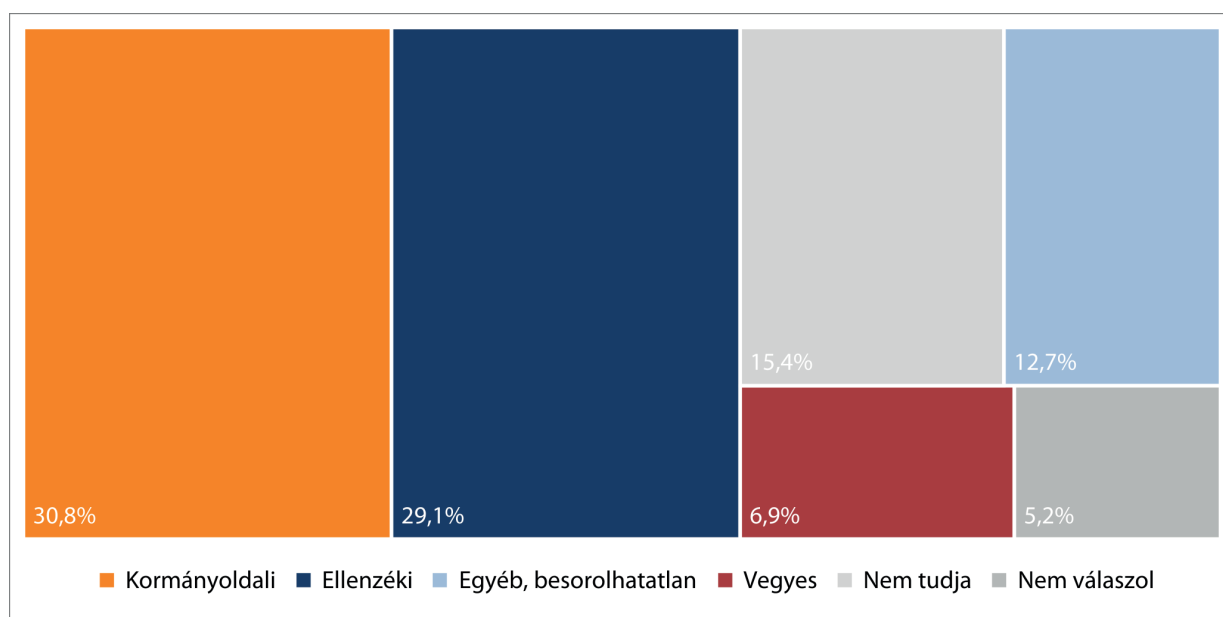
¹⁴ Idesoroltuk a jellemzőbb válaszok közül a közmédiát, a TV2-t, az Echo TV-t, a megyei és helyi lapokat, illetve tévé- és rádiócsatornákat, valamint az Origo mellett több internetes médiaterméket is.

¹⁵ Ebbe a kategóriába soroltuk az RTL Klubot, a Hír TV-t, az ATV-t, a HVG, a Magyar Nemzet és a Magyar Narancs nyomtatásban, illetve interneten megjelenő verzióját, az Index hírportált, illetve a 444-et és a 24.hu-t.

nézőpontokat közvetítenek 2018 áprilisában és az azt megelőző időszakban. Természetesen a fentiekén túl létre kellett hoznunk egy *besorolhatatlan* kategóriát is, ahova például a Facebookot, a külföldi médiumokat, illetve olyan felületeket soroltunk, amelyek elsődlegesen nem közvetítenek karakteresen politikával, illetve közélettel kapcsolatos híreket (például sportcsatornák, filmcsatornák).

Bár a többség (68,3%) elsődleges hírforrásként egyetlen médiumot jelölt meg, egy kisebb csoport (11,1%) egynél többet is. Ilyen módon létre tudtunk hozni egy olyan kategóriát is, amely azokat a válaszadókat tartalmazza, akik megjelöltek kormányközelinek, illetve ellenzékiinek nevezhető médiumot is.

26. ábra: Az elsődleges hírforrások politikai kötődés szerint (N = 2500)



Az elsődlegesen kormányoldali és elsődlegesen ellenzéki médiumokat követő válaszadók nagyságrendileg azonos arányt képviselnek a mintában. Míg kormányoldali médiumokat 30,8 százalék követ, addig ellenzéki felületeket 29,1 százaléknál megkérdezett jelölt meg – ez az eltérés hibahatáron belülnek mondható. A harmadik legnagyobb csoport azoké, akik nem tudták megnevezni az elsődleges hírforrásukat. Az egyéb, valamint politikai kötődés szempontjából besorolhatatlan médiumokat megnevezők 12,7 százaléknál arányt képviselnek a mintában, amelyen belül jelentős a Facebookról tájékozódók aránya.¹⁶ Azok aránya, akik egyaránt megneveztek kormánypárti, valamint ellenzéki kötődésű médiafelületet, 6,9 százalék, és 5,2 százaléknál megkérdezett nem válaszolt az elsődleges hírforrásra vonatkozó kérdésünkre.

¹⁶ A teljes mintán belül 7,5 százalék említette a Facebookot, ami az *egyéb, besorolhatatlan* kategória 59,3 százalékát teszi ki.

9. táblázat: Legnépszerűbb médiumok a teljes mintában, valamint a kormánypárti, ellenzéki, illetve többféle irányultságú médiumot megadóknak körében

Médium neve	Összes említés (N = 1985)	Csak kormánypártit megadók (N = 769)	Csak ellenzékit megadók (N = 728)	Kormánypártit és ellenzékit is megadók (N = 172)
RTL Klub	18,5%	–	48,6%	59,3%
TV2	13,7%	33,7%	–	47,1%
M1	10,8%	27,5%	–	31,2%
Facebook	7,5%	0,7%	0,5%	4,9%
Origo	5,8%	15,1%	–	16,2%
Index	5,7%	–	15,9%	14,7%
Nem klasszikus vagy külföldi hírcsatorna, egyéb besorolhatatlan	5,6%	–	–	2,9%
Hír TV	4,6%	–	11,5%	19,0%
ATV	3,9%	–	9,8%	15,4%
Helyi sajtó	3,2%	8,2%	–	10,3%
Közzolgálati rádió	3,2%	8,9%	–	4,2%

Összességében tehát a megkérdezettek 79,4 százaléka tudott konkrét elsődleges hírforrást megjelölni. Közülük 15,9 százalék említett olyan médiafelületet, amelyet nem lehet besorolni a kormánypárti-ellenzéki kategóriákba, és további 8,7 százalék jelölt meg kormánypárti és ellenzéki médiumot egyaránt. Az elsődleges hírforrást megnevezni tudók között a kormánypárti és ellenzéki médiumot említők aránya tehát hasonló nagyságrendű, 38,7, illetve 36,7 százalék. A legnépszerűbb csatornák a teljes mintában az RTL Klub (18,5%), a TV2 (13,7%) és az M1 (10,8%), a kormánypárti médiumot jelölők között a TV2 (33,7%), az M1 (27,5%), valamint az Origo (15,1%), míg az ellenzékit említők között az RTL Klub (48,6%), az Index (15,9%), illetve a Hír TV (11,5%). A kormánypárti és ellenzéki médiumot egyaránt megnevezők között a három legnépszerűbb csatorna az RTL Klub (59,3%), a TV2 (47,1%), valamint az M1 (31,2%), ami jól mutatja a televíziók, azon belül is a földfelszíni műsorszórással rendelkező televíziócsatornák dominanciáját.

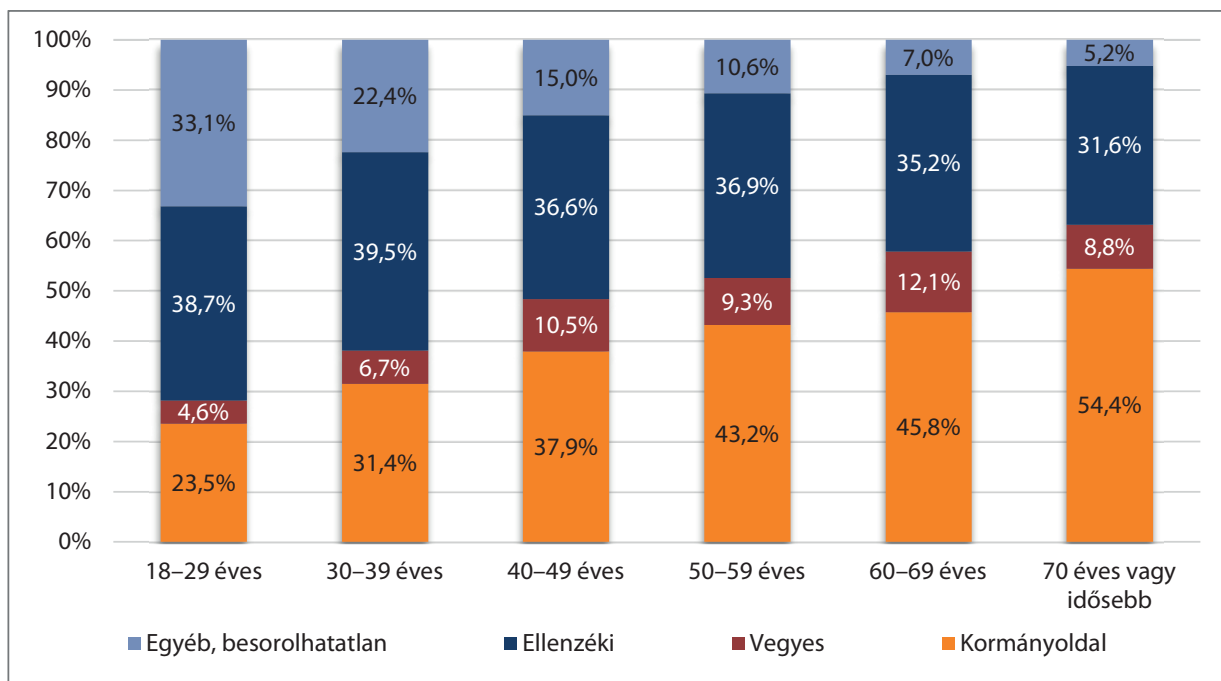
10. táblázat: Választott médiumok politikai kötődésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Tájékozási csatorna
Használt média politikai kötődése	0,07	0,17	0,07	0,14	0,05	0,11	0,08	0,09	0,18

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

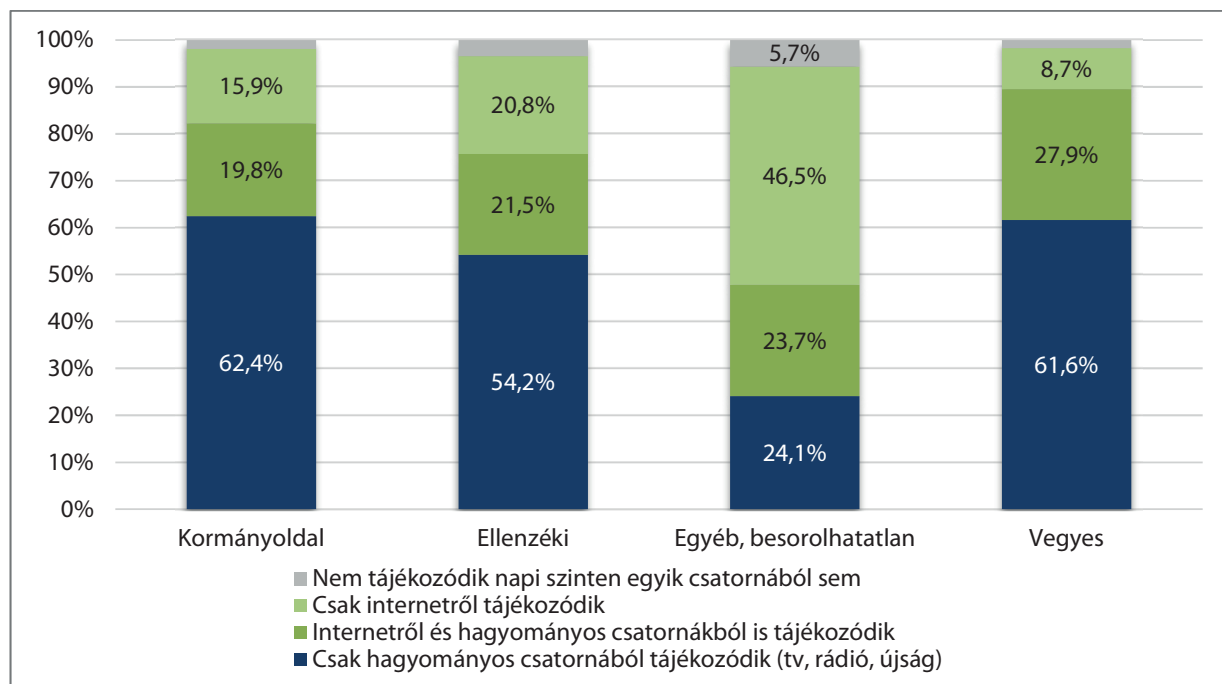
Az összefüggéseket vizsgálva megállapítható, hogy a választott médiumok politikai kötődése a tájékozási csatorna típusával, valamint az életkorral mutat erősebb együttjárást, de a gazdasági aktivitás hatása is említésre méltó.

27. ábra: Az elsődleges hírforrás politikai kötődésének összefüggése az életkorral (N = 2500)



Az elsődleges hírforrásként megjelölt médiumok politikai kötődése összefügg az életkorral (a Cramer's V értéke 0,17). Az életkor növekedésével tendenciaszerűen növekszik a kormányoldali médiumokat megnevezők aránya: míg a legfiatalabbak körében csupán 23,5 százalék, addig a 70 évesek vagy idősebbek esetében 54,4 százalék volt ez az arány. Az elsődlegesen ellenzéki médiumokat fogyasztók aránya ugyanakkor nagyjából hasonló a különböző korcsoportokban, és csak a legidősebbek körében mutat jelentős csökkenést. Az *egyéb, besorolhatatlan* csoport aránya kimagasló a legfiatalabbak körében (33,1%), és az életkor növekedésével csökken. Ennek az az oka, hogy az elsődlegesen a fiatalok által használt, nem szerkesztett hírforrásként működő tájékoztatói csatornákat ebbe a kategóriába soroltuk.

28. ábra: A médiafogyasztás jellegének és a választott médiumok politikai kötődésének összefüggése (N = 2500)



A jelen fejezetben ismertetett két háttérváltozó összefüggése kapcsán megállapítható, hogy az elsődlegesen kormányoldali médiumokból tájékozódók inkább (62,4, illetve 54,3%) fogyasztanak hagyományos médiatermékeket, mint az ellenzéki forrásokat követő megkérdezettek. Eltéréseket mértünk a hagyományos médiumokon belül az egyes csatornatípusok vonatkozásában a kormányoldali és az ellenzéki médiumokat előnyben részesítők között: míg a különböző politikai orientációjú médiumokat jelölők között megközelítőleg azonos a televízió nézők hányada (74,5, illetve 72,3%), addig az elsődlegesen kormányoldali médiumokból tájékozódók között jóval nagyobb a rádióhallgatók aránya (21,6, illetve 8,9%). Ezzel szemben a kormányoldali médiumokat követők között alacsonyabb a közvetlenül internetes médiumokból tájékozódók aránya, mint az ellenzéki felületeket említők között (27,1, illetve 34,9%). A kizárólag internetről tájékozódók aránya magasabb a valamely ellenzéki médiumot elsődlegesként megjelölőknél (20,8, illetve 15,9%). Az *egyéb, besorolhatatlan* kategóriába tartozó médiumokat fogyasztó válaszadók körében egyértelműen az internet dominál, míg a kormánypárthoz és az ellenzékhez köthető sajtóból egyaránt tájékozódó megkérdezettek között ez a kategória képviseli a kisebb hányadot.

A nők körében magasabb a kormányoldali médiumokat megnevezők aránya (közel 6 százalékpontos eltérést mértünk), továbbá valamivel alacsonyabb az ellenzéki és az *egyéb, besorolhatatlan* sajtótermékeket jelölők aránya.

Az ellenzéki médiumokat követők aránya a magasabb iskolai végzettségi kategóriákban nagyobb (37,2% a legfeljebb alpfokú és 31,8% az érettségi nélküli középfokú végzettségűek körében, míg 44,0% a felsőfokú képesítéssel rendelkezőknél), azonban fontos kiemelni, hogy a fenti összefüggést magyarázza az iskolai végzettség és az életkor összefüggése: az idősebbekre jellemzőbb, hogy alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.

A gazdasági aktivitást vizsgálva az látható, hogy a nyugdíjasok körében erős dominanciát mutatnak a kormányoldali médiumok: ebben a csoportban a válaszadók 50,8 százaléka tájékozódik ezekből. Ezzel párhuzamosan az *egyéb, besorolhatatlan* kategória aránya körükben a legalacsonyabb, amit az magyaráz, hogy az idesorolt Facebook az idősek körében nem terjedt el széles körben.

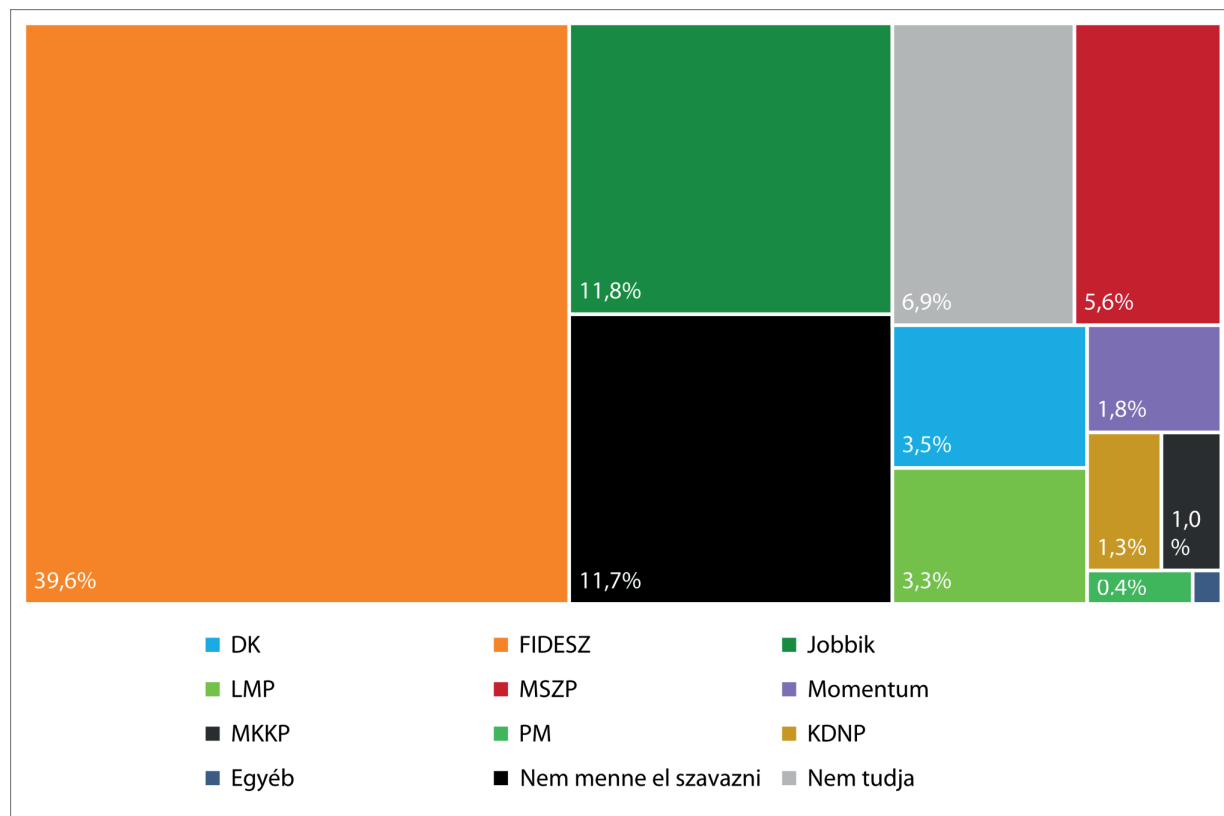
2.9. PÁRTPREFERENCIA

Feltett kérdés: • Ha most vasárnap lennének a választások, Ön melyik pártra szavazna?

A pártpreferenciára vonatkozó kérdés beépítésére a *Jó Állam Véleményfelmérés* kérdőívébe most először nyílt mód. Az előző években is fontosnak tartottuk volna megismerni, hogy az államhoz és alrendszereihez kapcsolódó vélemények, percepciók és attitűdök milyen kapcsolatot mutatnak a pártválasztással, de terjedelmi okok miatt ez eddig nem volt lehetséges. A kérdés szerepeltetésétől a 2018-as választási évben azért sem tekinthettünk el, mert az állam működése a kampányidőszakokban kiemelt figyelmet kap. A pártpreferenciák értékelésének szempontjából fontos, hogy a felmérés közvetlenül az országgyűlési választásokat követő második hétvégén kezdődött, és négy hétig tartott.

A válaszadóknak a jelenlegi magyar politikai palettáról kellett kiválasztaniuk, hogy melyik pártra szavaznának, ha a következő vasárnap lennének a választások. A kérdőíves adatfelvételek tapasztalatai alapján a pártpreferencia a szenzitív kérdések körébe tartozik, ezért a válaszadási hajlandóság elősegítése érdekében a pártválasztás önkitöltéssel történt: a lekérdezés során a kérdezőbiztosok a kérdés megjelenése előtt átnyújtották a tabletet a megkérdezettnek, aki a választát maga jelölhette be, majd továbbléptetéssel gondoskodhatott arról, hogy a biztos ne lássa azt. A válaszok részletes eloszlását az alábbi ábra szemlélteti.¹⁷

29. ábra: Pártpreferencia (N = 2500)



¹⁷ Három egyéb válasz érkezett: Együtt – a Korszakváltók Pártja (baloldal, új ellenzék), Magyar Munkáspárt (baloldal, régi ellenzék) és A Haza Pártja (jobboldal, új ellenzék).

Az eredményeket a 2018-as országgyűlési választáson az országos pártlistákra leadott szavazatokkal összevetve megállapítható, hogy a mintában nagyobb arányban találhatóak kormánypárti szavazók, mint a választásra jogosult teljes lakosságban. Ennek hátterében az a közismert jelenség állhat, hogy a választásokat követően jelentősen megnő a nyertes támogatottsága, sokan átpártolnak a most már egyértelmű többséghez. A nagyobb ellenzéki pártok támogatottsága hibahatár körüli csökkenést mutat, míg a kisebb ellenzéki pártok szavazóinak aránya közel azonos a listára adott voksok arányával.

11. táblázat: Az országos pártlistákra adott szavazati arányok összevetése a mintában megfigyelt eloszlással (N = 1707)

Pártok	Országos pártlista	Minta
FIDESZ Magyar Polgári Szövetség	49,3%	57,9%
KDNP – Kereszténydemokrata Néppárt		1,9%
MSZP – Magyar Szocialista Párt	11,9%	8,2%
Párbeszéd Magyarországért Párt		0,7%
Jobbik Magyarországért Mozgalom	19,1%	17,2%
DK – Demokratikus Koalíció	5,4%	5,1%
LMP – Lehet Más a Politika	7,1%	4,9%
Momentum Mozgalom	3,1%	2,6%
MKKP – Magyar Kétfarkú Kutya Párt	1,7%	1,5%

A pártkötődés megragadásához és hatásának elemzéséhez több változót is létrehoztunk a 2018-ra kialakult hazai pártstruktúrában megfigyelhető főbb törésvonalakat figyelembe véve. Így a klasszikus kormánypárt-ellenzék szembenállás mellett jobboldal-baloldal¹⁸; régi-új pártok¹⁹ szerint is kategorizáltuk a válaszokat kétértékű (dummy) változóba. Az egyes pártok besorolását a 12. táblázattáblázat tartalmazza.

12. táblázat: A pártok besorolása az egyes kategóriákba (N = 1707)

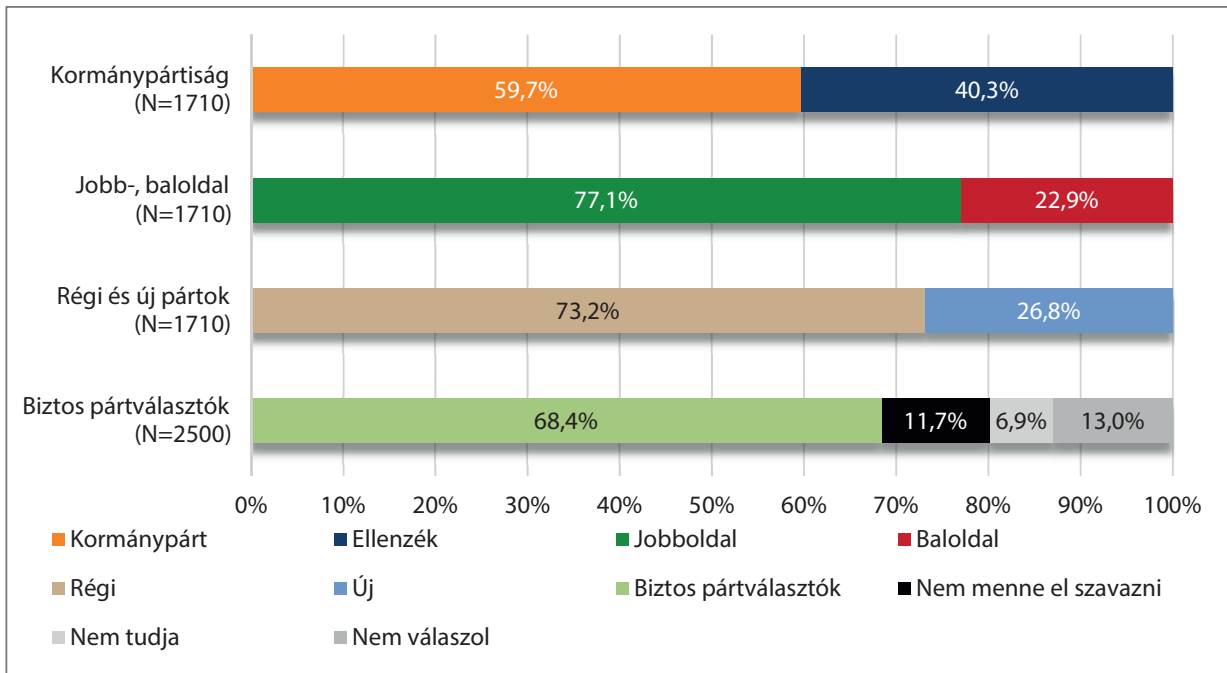
Pártok	Kormánypártiság	Jobb- és baloldaliság	Régi és új pártok
FIDESZ Magyar Polgári Szövetség	Kormánypárt	Jobb	Régi
KDNP – Kereszténydemokrata Néppárt	Kormánypárt	Jobb	Régi
Jobbik Magyarországért Mozgalom	Ellenzék	Jobb	Új
MSZP – Magyar Szocialista Párt	Ellenzék	Bal	Régi
DK – Demokratikus Koalíció	Ellenzék	Bal	Régi
Párbeszéd Magyarországért Párt	Ellenzék	Bal	Új
LMP – Lehet Más a Politika	Ellenzék	Bal	Új
Momentum Mozgalom	Ellenzék	Bal	Új
MKKP – Magyar Kétfarkú Kutya Párt	Ellenzék	Bal	Új

A negyedik változó a biztos pártválasztók mellett az úgynevezett „bizonytalan” választókat is az elemzés tárgyává teszi. Utóbbiak közé azok a válaszadók sorolhatók, akik állításuk szerint nem mennének el szavazni (11,7%), nem tudják (6,9%) vagy nem kívánják (13,0%) megmondani, kire szavaznának. Ezeket a kategóriákat – az eltérő választási részvételi szándék alapján – külön kezeljük. A jelentés későbbi fejezeteiben az együttjárások, összefüggések vizsgálatakor mind a négy magyarázó változót figyelemmel kísérjük, azonban a részletes értékeket tartalmazó hőtésképen csak a kormánypártiságot mérő változót ábrázoljuk.

¹⁸ A jobb-, illetve baloldalhoz kötődést kizárólag az alapján határoztuk meg, hogy a közvélemény miként címkézi fel a pártokat, nem vizsgáltuk, hogy a pártok által vallott értékek tényleg az adott oldal ideológiáját tükrözik-e.

¹⁹ A régi pártok körébe soroltuk azokat, amelyek már a rendszerváltáskor is léteztek, vagy egy rendszerváltáskor létező pártból váltak ki később.

30. ábra: Pártpreferencia négyféle bontásban (N: 1710–2500)



13. táblázat: A pártpreferencia összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1631–2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
Kormánypártiság	0,03	0,07	0,07	0,08	0,05	0,04	0,14	0,08	0,16	0,53	0,21	0,10
Jobb-, baloldal	0,00	0,14	0,06	0,09	0,02	0,12	0,22	0,12	0,13	0,34	0,16	0,01
Régi és új pártok	0,05	0,18	0,08	0,18	0,08	0,11	0,07	0,01	0,13	0,41	0,16	0,16
Biztos pártválasztók	0,06	0,05	0,10	0,04	0,08	0,06	0,09	0,13	0,07	0,18	0,05	0,07

A hőtérekp értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A fenti táblázatban a pártkötődéseket mérő változókat vetettük össze a többi háttérváltozóval. Nem meglepő, hogy a legerősebb összefüggést az állam megítélése esetében találtuk: azoknak, akik jóállam-képnek inkább megfelel a magyar állam, 79,7 százaléka kormánypárti szavazó. Az élettel való elégedettség és a kormánypárt–ellenzék változók együttjárása is szembetűnő: a kormánypárti választók 36,1 százaléka kifejezetten elégedett, míg az ellenzékiek körében ez az arány csak 23,9 százalék.

A tájékoztatói és médiafogyasztási szokások esetében is jelentős eltéréseket figyelhetünk meg e két tábor között. A kormánypárti szavazók elsősorban hagyományos csatornákból (tévé, rádió, újság) informálódnak, míg az internetes információszerzés inkább az ellenzéki pártok választóira jellemző. Ez a médiafogyasztási

szokások szerinti eltérés abban az esetben is megmarad, ha az életkort kontroll alatt tartjuk, tehát azonos életkori kategóriákon belül is a kormánypárti szavazók esetében magasabb a hagyományos csatornákból tájékozódók aránya.

A kormánypártiak 46,9 százaléka tekint elsődleges hírforrásának kormányoldali kötődésű médiumot, míg 29,5 százalékuk nevezett meg ellenzéki. Az ellenzéki szavazók esetében fordított felállásban közel ugyan-ezen arányok figyelhetők meg. Megállapítható az is, hogy míg a kormányoldali médiumot fogyasztók 71,8 százaléka kormánypárti, addig ellenzéki forrásból közel azonos arányban (48,3%, 51,7%) tájékozódnak a kormánypárti és ellenzéki szavazók.

A választási eredményekkel összhangban a településtípus hatása az általunk mért eredményekben is megragadható: az alacsonyabb jogállású településeken az ellenzéki szavazók aránya csökken. Míg a budapestiek 50,8 százaléka szavazna valamelyik ellenzéki pártra, ez az arány a községben élők körében már csak 33,7 százalék. A gazdasági aktivitás is meghatározó e kérdésben: a munkahellyel nem rendelkezők körében magasabb a Fidesz–KDNP támogatottsága (70,4%), míg a munkahellyel rendelkezők és a nyugdíjasok esetében ez az érték 60 százalék körül mozog.

A jobb- és baloldali szembenállás életkor és lakóhely mentén ragadható meg leginkább. Jellemzően az idősebb korosztály, elsősorban a 60–69 évesek szavaznának a baloldalra, míg a fiatalok, különösen a 18–29 évesek körében magas a jobboldali pártok támogatottsága. Kiugróan magas a baloldaliak aránya a budapestiek esetében: 40,0 százalék, a megyeszékhely, megyei jogú város lakosainak körében 28,2 százalék, az egyéb városban és községben élőkénél már csak 15-17 százalék körül mozog.

Jellemzően az idősebb korosztály szavazna a régi ellenzékre, míg a fiatalok nagyobb arányban az új hullámra. A gazdasági aktivitást vizsgálva elsősorban a munkahellyel rendelkezők (32,4%) alkotják az új pártok szavazói bázisát.

A válaszmegtagadók aránya növekszik az iskolai végzettség és a településtípus jogállásának növekedésével: a leginkább bizalmatlanok tehát a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők (20,7%) és a budapestiek (18,4%), míg arányait tekintve kevesebben vannak a válaszmegtagadók az alacsony végzettségűek (6,2%) és a községben élők (11,2%) körében. A legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők 16,0 százaléka nem venne részt a szavazáson, míg a diplomások 8,9 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem menne el szavazni. Ez az arány a fővárosban élők esetében a legalacsonyabb (5,0%), míg a megyei jogú városokban lakók körében a legmagasabb (14,8%).

2.10. AZ ÁLLAM MEGÍTÉLÉSE

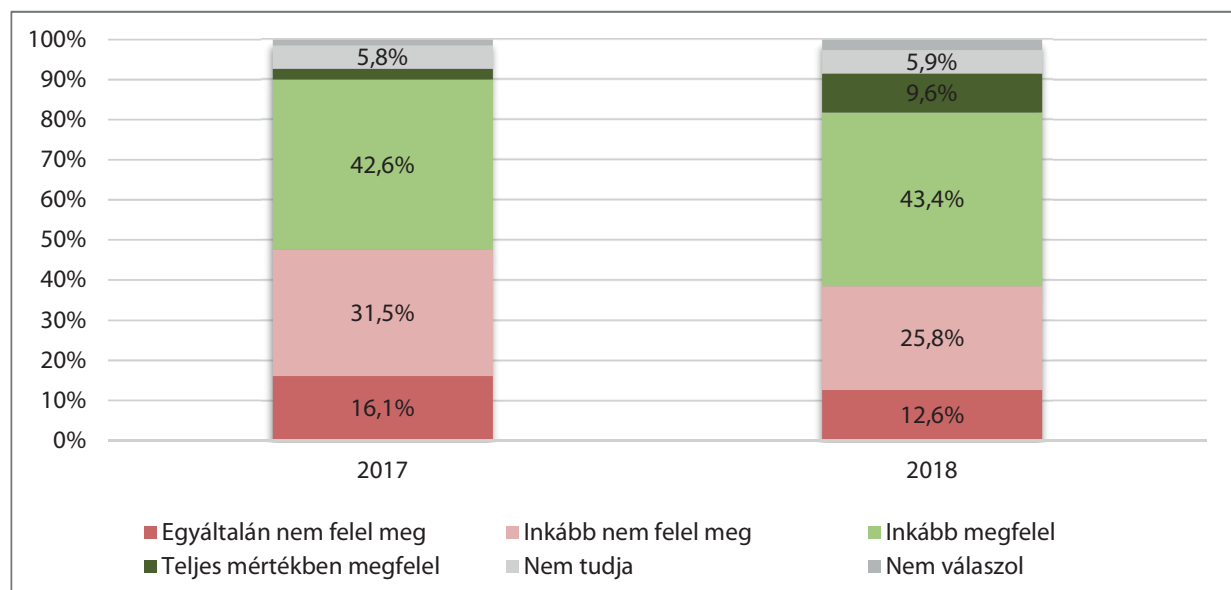
Feltett kérdés: • A magyar állam mennyire felel meg az Ön jó államról alkotott elképzeléseinek?

A kutatás során – a tavalyi évhez hasonlóan – nyílt kérdés formájában mértük fel, hogy *a jó állam* fogalma alatt a megkérdezettek mit értenek, milyen számukra a jó állam. Az adatfelvételkor a kérdezőbiztosok első lépésként arra kérték a válaszadókat, hogy fejezzék be az alábbi mondatot: „*A jó állam olyan állam, amely...*” A kérdezettek 77,5 százaléka adott értékelhető választ a kérdésre, ami az ilyen típusú, nyílt kérdések esetében igen magas válaszadási arálynak számít. Az e kérdésre adott válaszok feldolgozását – terjedelmi okok miatt – e jelentéstől függetlenül, önálló cikkben kívánjuk ismertetni.

Ezt követően a kérdezettnek arra kellett felelnie, hogy a magyar állam mennyire felel meg a saját meghatározásának megfelelő jó államnak, ezt a kérdést azoknak is feltettük, akik nem fejtették ki a jó állammal kapcsolatos véleményüket. Ezzel kapcsolatban a megkérdezettek 8,5 százaléka nem foglalt állást, míg 53,0 százaléka ítélte meg a magyar államot saját elvárásaihoz képest pozitívan. E csoporton belül azok aránya, akik *teljes mértékben megfelelőnek* tartják, azokhoz képest, akik szerint *inkább megfelelő*, 1 a 4,52-hoz. A válaszadók 38,4 százaléka az elvárásaihoz képest negatívan ítéli meg a magyar államot, itt is kisebb arányban vannak a szélsőségesebb (*egyáltalán nem felel meg*) választ adók, 1 a 2,04-hoz képest, viszont jól látszik, hogy a szélsőségesebb megítélés a magyar állammal kapcsolatban az elégedetlenebbek oldalán jellemzőbb.

A 2017-es eredményekhez képest magasabb azok aránya, akik elvárásainak a magyar állam *teljes mértékben megfelel*: egy évvel ezelőtt a válaszadók 2,7 százaléka vélekedett így, idén 9,6 százalék. Ezzel együtt csökkent azok aránya, akik jóállam-képének nem felel meg a magyar állam, 47,6 százalékról 38,4 százalékra. Ennek köszönhetően 2018-ban 5,7 százalékponttal alacsonyabb azok aránya, akiknek *inkább nem felel meg*, és 3,5 százalékponttal azoké, akik elképzelésének *egyáltalán nem felel meg* a magyar állam.

31. ábra: A magyar állam mennyire felel meg a kérdezettek jó államról alkotott elképzeléseinek (N = 2500)



A továbbiakban a megkérdezetteket a pozitívan gondolkodók (*teljes mértékben megfelel; inkább megfelel* válaszok) és a negatívan gondolkodók (*inkább nem felel meg, egyáltalán nem felel meg* válaszok) kategóriáiba osztottuk, hogy a későbbi elemzésekhez megfelelő elemszámú kategóriák álljanak rendelkezésre. Az érvényes választ adók 58,0 százaléka (az összes megkérdezett 53,0%-a) gondolja úgy, hogy a magyar állam *inkább vagy teljes mértékben megfelel* a jó államról alkotott elképzelésének, míg 42,0 százaléka (az összes megkérdezett 38,4%-a) számára *inkább nem vagy egyáltalán nem felel meg*.

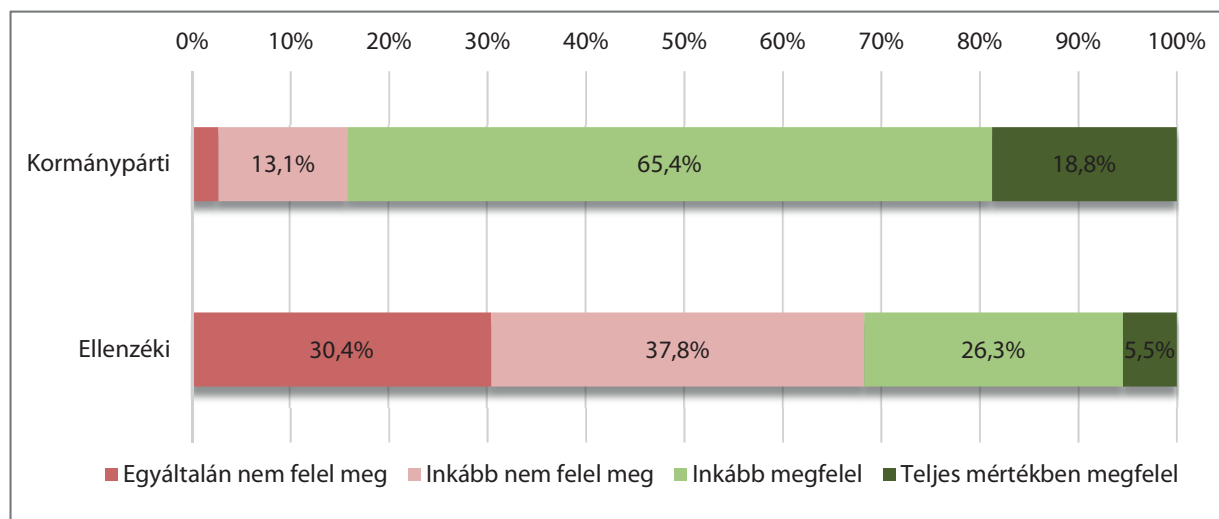
14. táblázat: Az állam megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
A magyar állam mennyire felel meg az Ön jó államról alkotott elképzeléseinek?	0,07	0,07	0,03	0,05	0,06	0,05	0,11	0,16	0,22	0,55	0,10	0,07

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A magyar állam szubjektív jóságának megítélése majdnem minden háttérváltozóval együttállást mutat. Köztük is a kormánypártiság változóval a legerősebb az összefüggés (Cramer's V: 0,55), azaz az állam megítélésében meghatározó szerepet játszik a kormány. A kormánypárthoz kötődő válaszadók jelentős többsége, 84,2 százaléka *inkább vagy teljes mértékben* megfelelteti a magyar államot az általa elképzelt jó államnak. Ezzel szemben az ellenzéki pártokkal szimpatizáló megkérdezetteknel ez az arány mindössze 31,8 százalék.

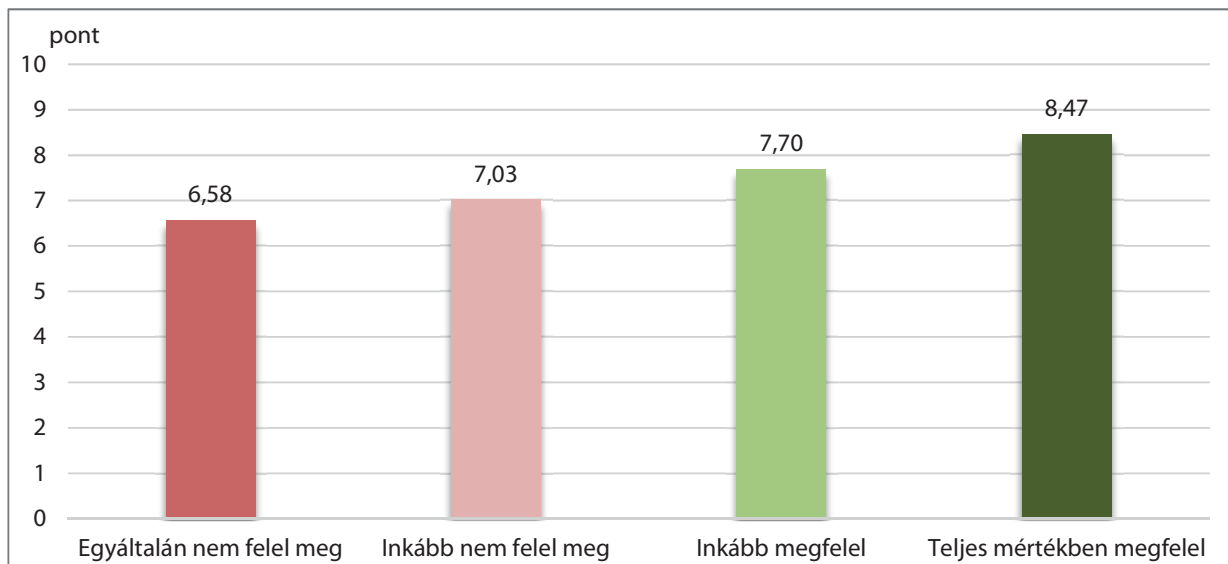
32. ábra: Az állam megítélése kormánypártiság szerint (N = 1632)



A kormánypárti–ellenzéki törést mutatja, hogy akár a régi és új pártok szavazóinak, akár a bal- és jobboldali pártok választóinak államról alkotott véleményét vetjük össze, az elsõre látható összefüggés megszûnik, amint a kormánypárt szavazóit nem vesszük figyelembe.

Az étellel való általános elégedettséggel is jelentõs az összefüggés (Cramer's V: 0,22). A kapcsolat jobb megértése érdekében ez esetben érdemes megnézni, hogy a magyar államot a jó állammal különbözõ mértékben megelégtetõk, illetve nem megelégtetõk átlagosan mennyire elégedettek az életükkel. A 0–10-es skálán az étellel való átlagos elégedettség az állam egyre kedvezõbb megítélésével párhuzamosan kategóriánként legalább 0,5 ponttal nõ. Akik elvárásának *egyáltalán nem felel meg* a magyar állam, azok átlagos elégedettsége 6,58 pont, míg azoké, akik elképzelésének *inkább nem felel meg*, 7,03. Akiknek *inkább megfelel*, 7,70, és a *teljes mértékben* megelégtetõknek 8,47. Azaz, akik az elképzeléseikkel jobban tudják azonosítani a magyar államot, azok átlagosan elégedettebbek az életükkel is.

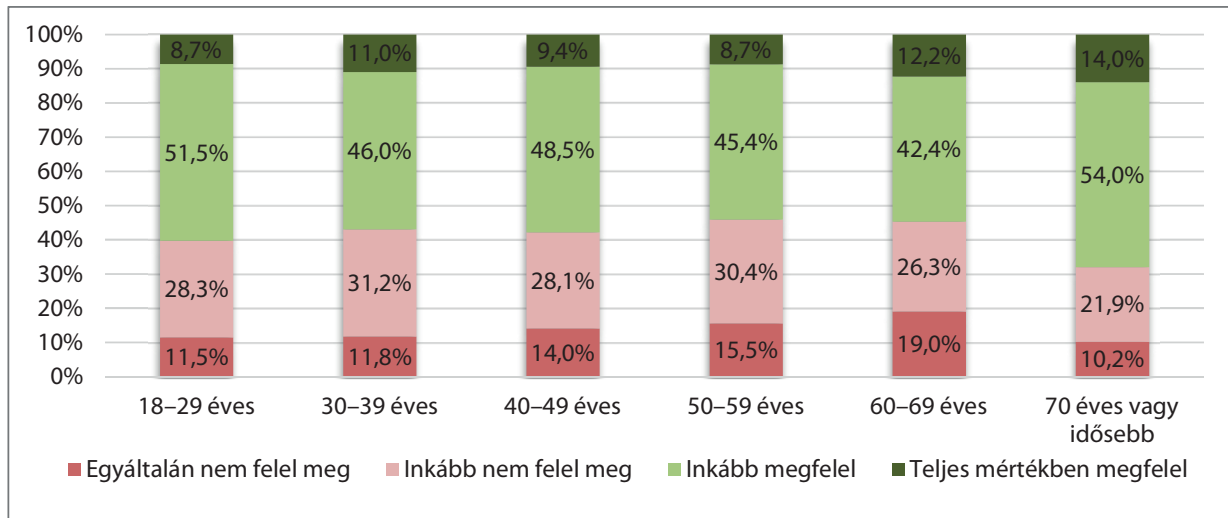
33. ábra: Az étellel való elégedettség a magyar állam jó államnak való megelégtetésének mértéke szerint (N = 2237)



A kétváltozós kapcsolatok vizsgálata alapján azt lehet mondani, hogy a nem és a kor is meghatározó az állam megítélésekor. Ugyanakkor ez esetben megfigyelhető a két változó hatásának összefonódása. A nõk között kisebb arányban vannak azok, akik elképzelésének *inkább nem felel meg*, és nagyobb arányban, akiknek *inkább megfelel* a magyar állam, mint a férfiaknál. Valójában azonban az életkornak van meghatározó szerepe. A 70 év feletti korcsoportra jellemző a magyar államot a jó állammal megelégtetõk magas (54,0%), és az azzal inkább nem megelégtetõk alacsony aránya (21,9%). A fentebbi kérdésre válaszolóknak (ebben a korcsoportban) 66,9 százaléka nõ, 33,1 százaléka pedig férfi. A korcsoporton belül a nemek közt nincs különbség az állam megítélésében.

Az életkori kategóriákat vizsgálva látható, hogy a legidõsebbeken kívül is minden korcsoportban a magyar államot pozitívan megítélõk vannak többségben. Az elégedettség a 70 éven felüliek után leginkább a 18–29 évesekre jellemző, akiknek 60,2 százaléka vélekedik úgy, hogy a magyar állam *inkább* vagy *teljesen megfelel* a jó államnak, míg legkevésbé az 50–59 évesekre (54,1%) és a 60–69 évesekre (57,6%).

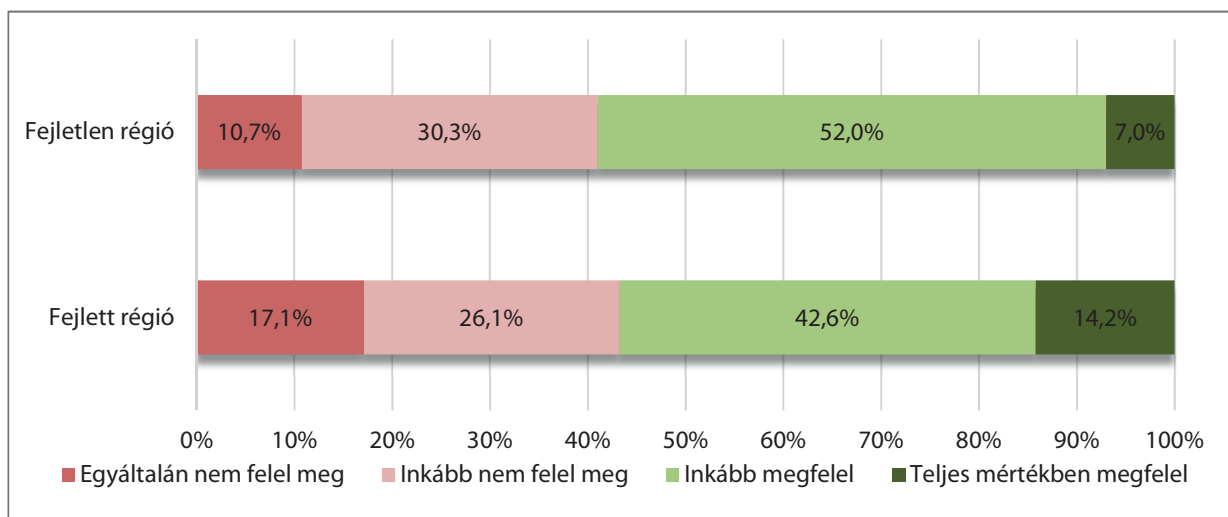
34. ábra: Az állam megítélése korcsoportok szerint (N = 2287)



A községekben (61,7%) és az egyéb városokban (62,6%) élők körében jellemzőbb, hogy pozitívan vélekednek a magyar államról. De a fővárosban élők több mint fele (54,4%) is azon a véleményen van, hogy a magyar állam *inkább* vagy *teljes mértékben megfelel* elképzeléseinek, viszont nem mondható ez el a megyeszékhelyen, megyei jogú városokban élőkéről (48,7%).

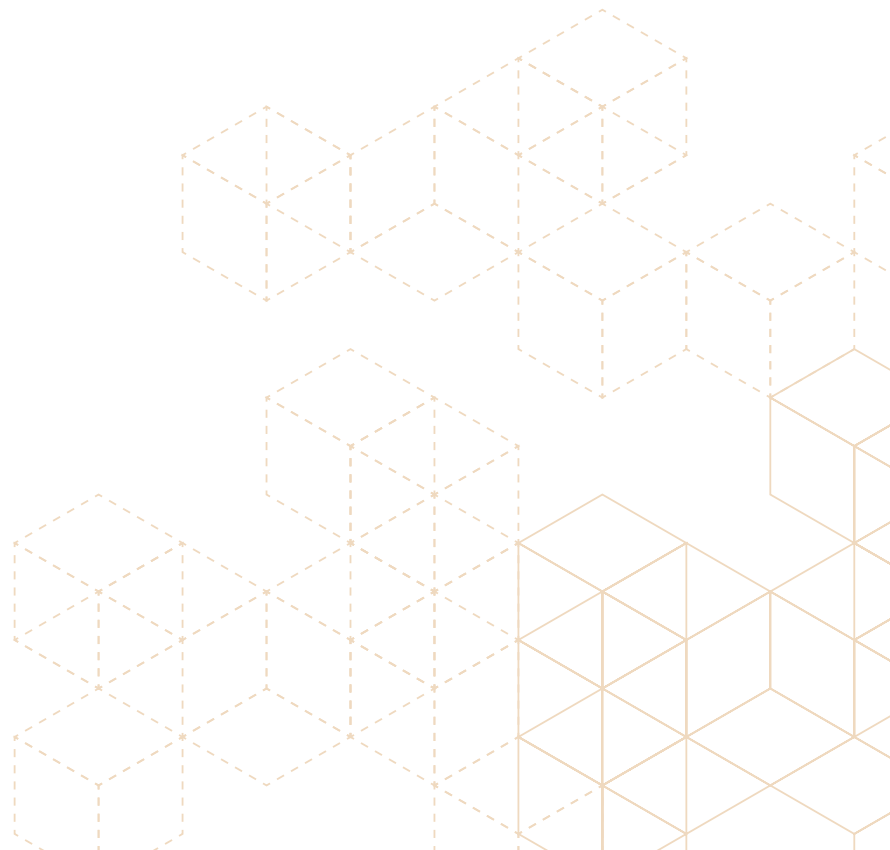
A fejlett és fejletlen régiókban élők közt kevésbé látható különbség aszerint, hogy pozitívan vagy negatívan vélekednek a magyar államról. Összességében a magyar államot a jó állammal megelégtetők és nem megelégtetők aránya nem különbözik a két országrészben. A régiók közti különbség inkább abban mutatkozik meg, hogy a fejlett régiókban nagyobb arányban vannak a szélsőséges értékeket adók, mint a fejletlenekben. Így a magyar állam egyáltalán nem tekinthető jó államnak a fejlett régiókban élők 17,1 százaléka szerint, szemben a fejletlen régiók 10,7 százalékaival, és teljesen megfelel a jó állam ideájának a fejlett régiókban élők 14,2 százaléka szerint, szemben a fejletlen régiók 7,0 százalékaival. A megfigyelt összefüggés akkor is fennáll, ha a vizsgálatból Budapestet kihagyjuk.

35. ábra: Az állam megítélése fejlett és fejletlen régiók szerint (N = 2288)



Meghatározó szerepe van az állam megítélésében annak, hogy az emberek milyen csatornákból tájékozódnak közügyekről. A magyar államról pozitívan gondolkodók a legnagyobb arányban (61,9%) a csak hagyományos csatornákból tájékozódók között találhatóak. Az internetről (is) tájékozódók 54,8 százaléka vélekedik pozitívan az államról, míg az egyetlen csatornából sem tájékozódóknak már csak az 50,3 százaléka. Ez esetben fontos figyelembe venni, hogy az idősebbekre jellemzőbb, hogy csak hagyományos csatornákból tájékozódnak.

Az államról való vélekedésre hatással van az is, hogy kormánypárti, ellenzéki vagy más típusú médiumokból tájékozódnak az emberek. A kormányoldali médiumokból tájékozódók 65,9 százaléka nyilatkozott úgy, hogy az államképének megfelel a magyar állam, míg az ellenzéki médiát fogyasztók körében 50,3 százalék volt ez az arány. Akik egyaránt tájékozódnak kormánypárti és ellenzéki oldalt képviselő médiumokból is, azok 64,0 százaléka, az egyéb médiumokból tájékozódók 52,3 százaléka vélekedik inkább pozitívan az államról.



2.11. A LAKOSSÁG KÖZÉRTZETE

Feltett kérdés: • Össességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [társas kapcsolataival, szűkebb-tágabb környezetével és egyéni céljaival?]

A *Jó Állam Véleményfelmérés*ben a kezdetektől fontos szerepet kap a lakosság közérzetének, elégedettségének megismerése, amelynek segítségével az élet különböző területeit megragadva átfogó kép rajzolható fel az emberek jóllétéről vagy éppen annak hiányáról. A jó állammal kapcsolatban általános elvárásként fogalmazható meg, hogy olyan hely legyen, ahol jó élni, ahol az állampolgárok jólléte a lehető legszélesebb körben jellemző.

A lakosság közérzetét feltáró kérdésblokk négy nagyobb témakörben, 0-tól 10-ig terjedő skálák segítségével vizsgálja, hogy a válaszadók hogyan érzik magukat, mennyire elégedettek az életük különböző területeivel. A kérdésblokk első része a megkérdezettek szűkebb emberi kapcsolatait érinti: családjukhoz, párkapcsolatukhoz, gyermekeikhez fűződő viszonyukat. A második rész a további emberi kapcsolatokra koncentrál: barátok, munkatársak, vallási közösségben megismert emberek stb. A kérdésblokk harmadik része a szűkebb-tágabb környezettel (a kért lakóhelye, megyéje, országa) való elégedettséget méri. A kérdésblokk negyedik része az egészségi állapottal, a pénzügyi célok és a karriercélok elérésével és az élettel való elégedettséget kívánja feltérképezni, hogy közelebb jusson a válaszadók általános közérzetének megismeréséhez.

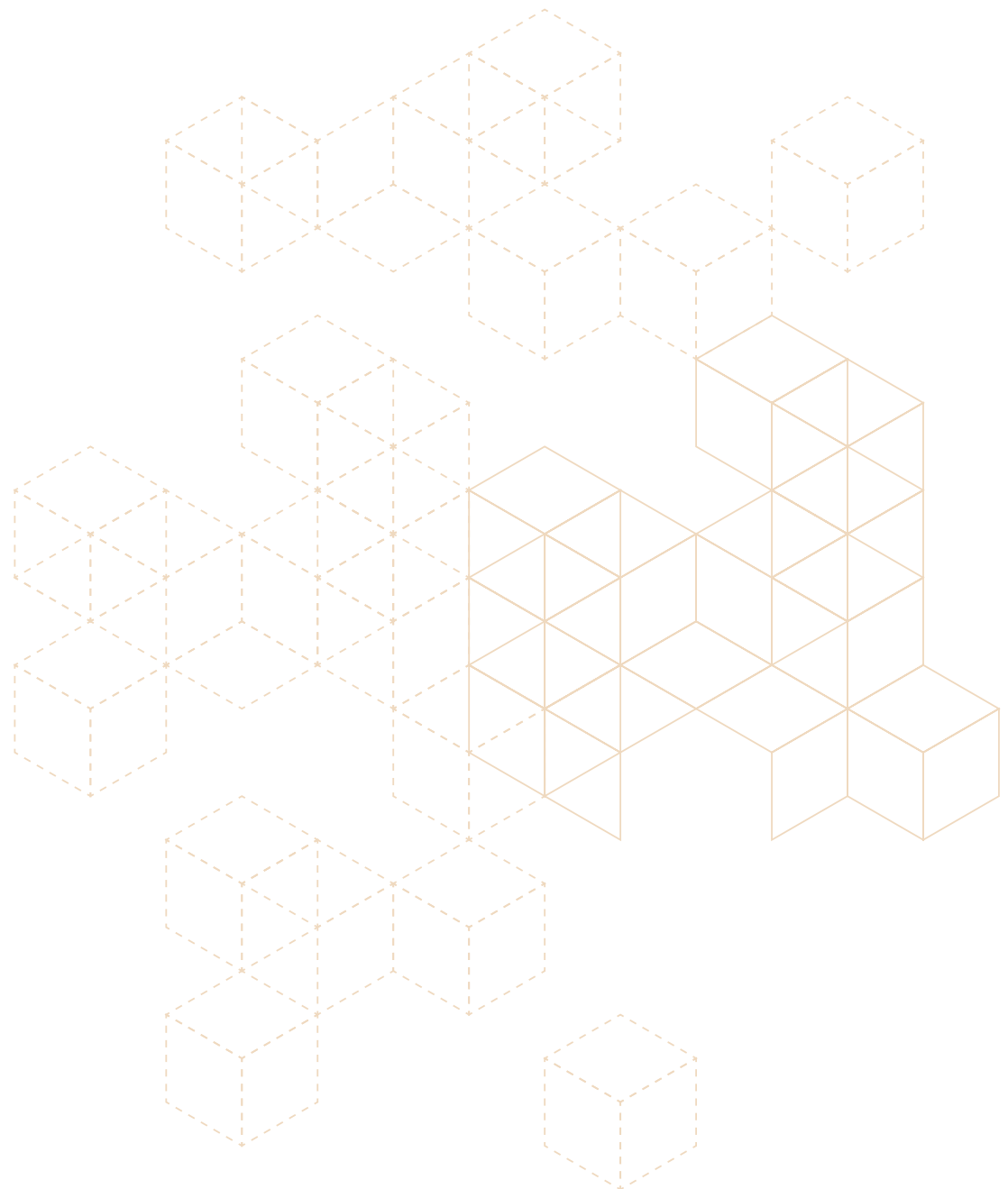
15. táblázat: Átlagos elégedettség mértéke (0-tól 10-ig terjedő skálán) (N: 1098–2436)

Össességében mennyire elégedett Ön...	Átlag ₂₀₁₇	Átlag ₂₀₁₈
...a gyermekeihez/gyermekéhez fűződő kapcsolatával?	9,16	9,23
...a szüleihez fűződő kapcsolatával?	8,61	8,78
...a párkapcsolatával (amennyiben jelenleg van)?	8,76	8,72
...a barátaihoz fűződő viszonyával?	7,84	8,33
...a tágabb családjához (például testvérekhez, nagyszülőkhöz, unokatestvérekhez) fűződő viszonyával?	7,88	8,28
...a munkatársaihoz/osztálytársaihoz/évfolyamtársaihoz fűződő viszonyával?	7,41	7,78
...hobby-, sporttevékenysége során megismert emberekhez fűződő viszonyával?	6,79	7,74
...szomszédjaihoz fűződő viszonyaival?	6,77	7,68
...össességében az életével?	6,89	7,39
...vallási közösségben megismert emberekhez fűződő viszonyával?	6,57	7,37
...saját egészségi állapotával?	6,98	7,37
...a települése/kerülete közállapotával, élhetőségével?	6,45	7,24
...a rendelkezésre álló szabadidejének mennyiségével?	6,45	6,95
...szakmai, illetve karriercéljainak elérésével az utóbbi 3 évben?	6,13	6,91
...a megyéje/Budapest közállapotával, élhetőségével?	6,05	6,90
...az ország közállapotával, élhetőségével?	5,78	6,63
...pénzügyi céljainak elérésével az utóbbi 3 évben?	5,63	6,52

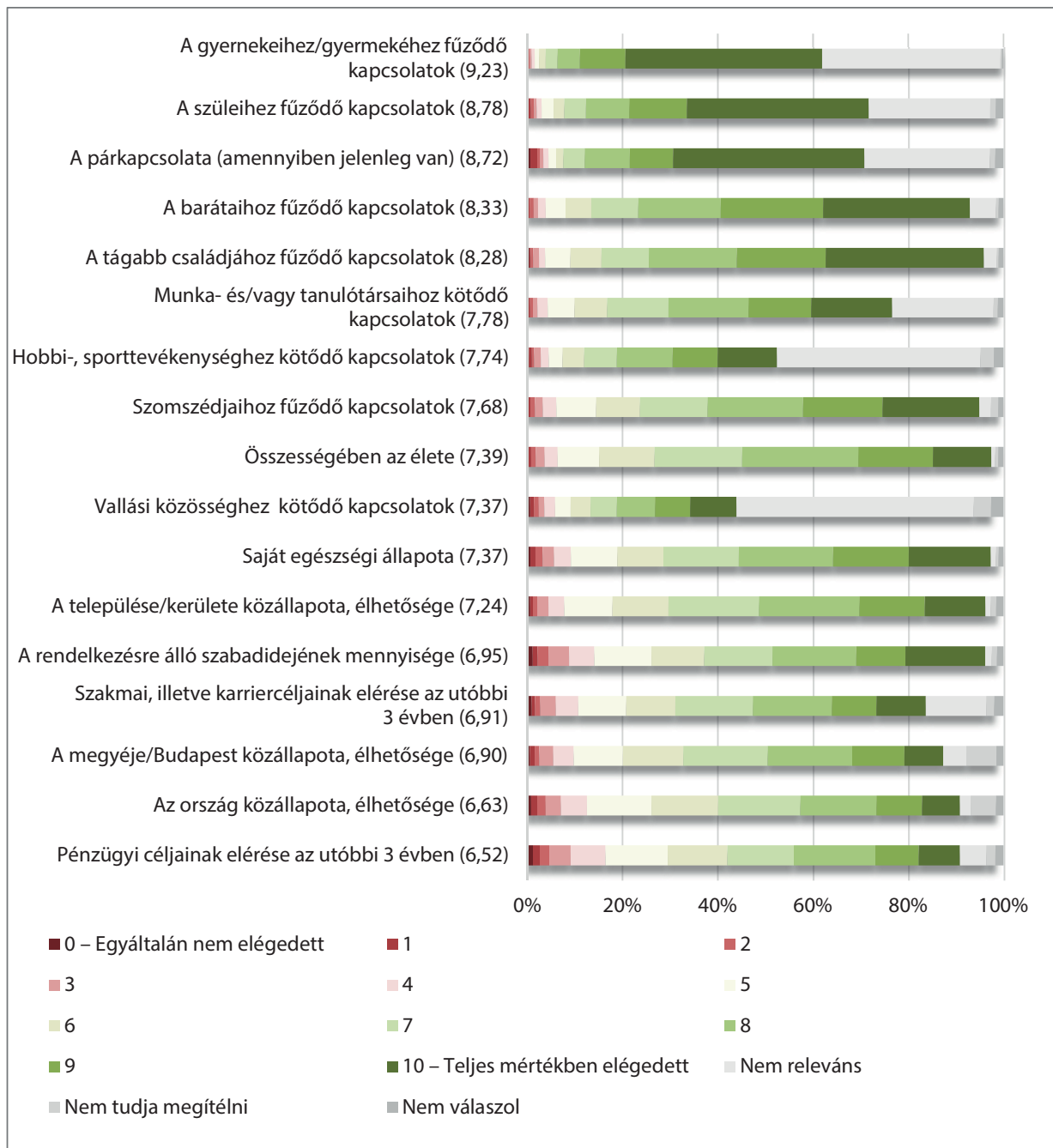
Össességében azt mondhatjuk, hogy az élet különböző területeivel való elégedettség sorrendje az előző évi véleményfelméréshez képest nem változott jelentősen, néhány tétel helyet cserélt, de az alapvető tendenciák megmaradtak. Az élettel való általános elégedettség az átlagértékek alapján sorba rendezett tételek közepén szerepel, 7,39-os értékkel, amely magasabb, mint az előző évi véleményfelmérésben szereplő 6,89-os érték. A legnagyobb elégedettséget kifejező 10-es értéket jelölők aránya 12,3 százalék.

A gyermekekhez, szülőkhöz fűződő viszonyal és a párkapcsolattal való elégedettség nem változott jelentősen az előző évhez képest, azaz továbbra is rendkívül magas értékekkel (8,7–9,2 pont) jellemezhetők a szűkebb családi kapcsolatok.

Az összes többi vizsgálati szempont szerint az előző évihez képest szignifikánsan magasabb a megkérdezettek elégedettsége. Ezek közül kiemelkedik a pénzügyi célok elérésével és a karriercélokkal való elégedettség (0,89 és 0,78 pontos növekedés). Ebben jelentős szerepet játszik, hogy az utóbbi évben jelentősen nőtt a munkahelyel rendelkezők aránya, és nőtt a munkából származó jövedelem átlaga is. Mindezek a munkaerőpiaci változások pedig úgy mentek végbe, hogy az emberek életminősége nem romlott, nem kellett a jobb kereseti lehetőségek érdekében feláldozniuk emberi kapcsolataikat, szabadidős és hobbitévékenységeiket, sőt a rendelkezésre álló bővebb források inkább dinamizálták ezeket a kapcsolatokat. Ezt mutatja, hogy legnagyobb mértékben a hobbi- és sporttevékenységekhez kapcsolódó társas kapcsolataikkal való elégedettség nőtt (0,95 pont), de a rendelkezésre álló szabadidővel való elégedettség is 0,50 pontos kedvező irányú elmozdulást mutat.



36. ábra: Az élet különböző területeivel való elégedettség (N = 2500)



Az ábrán többféle válaszhiány látható, ezek közül a *nem releváns* jelölés azt jelenti, hogy az adott kérdésben nem érintett a válaszadó, például nincs gyermeke, vagy már nem élnek a szülei. A *nem releváns* válaszok közül kiemelkedik a vallási közösségekben és a hobby-, sporttevékenység során megismert emberekhez fűződő viszony, előbbi esetben 49,9 százalék, utóbbi esetben pedig 42,7 százalék azon válaszadók aránya, akiknek nincs ilyen közösség az életükben. A válaszmegtagadók és az adott kérdést megítélni nem tudók aránya általánosságban 1-2 százalék körül mozog.

Az ideai felmérés adatai szerint a megkérdezettek továbbra is a szűk, közvetlen családi kapcsolataikkal elégedettek a leginkább. Ezen belül is legelégedettebbek a gyermekükhöz fűződő viszonyukkal, ez nemcsak a kiemelkedően magas, 9,23-os átlagértékből látszik, hanem abból is, hogy ezen kérdés esetében a gyermekkel rendelkezők körében 41,3 százalék a *teljes mértékben elégedettek*, azaz a 10-es válaszlehetőséget jelölők

aránya. Szintén rendkívül magas elégedettség jellemző, ha a szülőkhöz és a párhoz kötődő viszonyt vizsgáljuk (8,78-os, illetve 8,72-os átlagérték). A szülőkhöz kötődő viszony esetében 38,2 százalék, a párkapcsolat esetében 40,2 százalék a legmagasabb elégedettséget (10-es érték) jelölők aránya.

A legfiatalabb, 18–29 éves korosztály a legelégedettebb a szüleivel való kapcsolatával (9,01), az életkor növekedésével folyamatosan csökken az elégedettség, a legidősebb, 60 éven felüli – de még élő szülővel rendelkező – korosztály átlagos elégedettsége 8,39. A szülőkkel való kapcsolat megítélését nem befolyásolja, hogy a válaszadók együtt élnek-e a szüleikkel, az viszont kismértékben hat a kérdés megítélésére, hogy mennyire számíthatnak a szülők és a közvetlen család támogatására. Megkérdeztük a válaszadóinkat arról, hogy az elmúlt évben kaptak-e bármilyen (nem csak anyagi) segítséget a szüleiktől, tágabb családjuktól, barátaiktól, ismerőseiktől, állami intézményektől (családsegítő, gyermekjóléti szolgálat, önkormányzat, állam), valamint vallási és civil szervezetektől. Elégedettebbek a szülői kapcsolatokkal azok, akik számíthatnak a közvetlen családtagok támogatására (tehát kértek, kaptak és kapnának is segítséget): a közvetlen családtagoktól segítséget nem kapók 8,46-os, a segítséget kapók pedig 9,14-os átlagos szülői elégedettséggel jellemezhetők. Ezzel szemben kevésbé elégedettebbek a szülői kapcsolatokkal azok, akik az elmúlt évben állami intézményektől (családsegítő, gyermekjóléti szolgálat, önkormányzat) vagy civil szervezetektől kértek és/vagy kaptak segítséget. A családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálattól segítséget kapók 7,47-os, a segítséget nem kapók pedig 8,90-os átlaggal jellemezték a szüleikhez való viszonyukat.

A párkapcsolati elégedettséggel kapcsolatban a következő összefüggést találtuk: a legkevésbé azok elégedettek a párkapcsolatukkal, akik nem élnek együtt a párjukkal, az ő elégedettségük 6,63, hozzájuk képest mind a házasságban élők (9,20), mind az élettársi kapcsolatban élők (8,97) jóval elégedettebbek. A házasságával a legfiatalabb, 18–29 éves korosztály a legelégedettebb (9,53), az életkor előrehaladtával ez az elégedettség csekély mértékben csökken (ez alól kivételt képeznek a 70 éven felüliek, ők az életkori csoportok közül a második legelégedettebbek), de egyik korosztály esetében sem csökken az elégedettség a 9-es átlagérték alá. A párkapcsolati elégedettséget nem befolyásolja sem a megkérdezettek neme, sem a vagyoni helyzete.

A közérzetet mérő mutatók átlagértékei alapján a válaszadók a megyéjük (vagy Budapest), illetve az ország közállapotával, élhetőségével, valamint a karrier- és pénzügyi céljaik elérésével elégedettek a legkevésbé, ugyanakkor az átlagértékek még ezek esetében is a 6-os érték fölé, tehát stabilan a skála általános elégedettséget mutató oldalára kerültek.

Az egyre kisebb településtípusok felé haladva nő a megye (vagy Budapest), illetve az ország közállapotával, élhetőségével való elégedettség. Az ország közállapotának megítélése a fővárosban a 6,33-os átlaggal jellemezhető, míg az egyéb településen 6,89-dal. A fejlett régiókban is pozitívabban ítélték meg ezen kérdéseket, a megye közállapotát, élhetőségét a fejlettebb régiókban 7,00-es átlaggal jellemezték, míg a fejletlenebben 6,81-dal.

A szakmai és karriercélok, valamint a pénzügyi célokkal való elégedettség is tendenciózusan nő a munkából származó jövedelem növekedésével. Míg a maximum 120 000 forintot keresők pénzügyi célokkal való elégedettsége 5,77, addig a 180 000 forint felett keresőké 7,04.

A válaszadók közérzetét mérő 17 elemű listából az étellel való elégedettséget emeltük be a háttérváltozók közé, mert ez a kérdés fedi le leginkább a megkérdezettek általános közérzetét.

Az étellel való elégedettség legerősebben az egészségi állapottal való elégedettséggel függ össze (Eta: 0,65), ezt követik a szakmai és karriercélok (Eta: 0,61), valamint a pénzügyi célok elérésével való elégedettség (Eta: 0,59). Minél elégedettebb valaki az egészségi állapotával, a pénzügyi és karriercéljainak elérésével, annál elégedettebb az életével. Az állami nagyrendszerek megítélése kapcsán fontosnak tartjuk azt is kiemelni, hogy az étellel való elégedettség a település (Eta: 0,49), megye (Eta: 0,49) és az ország közállapotával való elégedettséggel (Eta: 0,51) is összefügg.

16. táblázat: Az étellel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...összességében az életével?	0,00	0,14	0,17	0,09	0,10	0,10	0,11	0,04	0,18	0,26	0,04	0,14

A hőtérség értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A háttérváltozók és az étellel való elégedettség összefüggéseit vizsgálva az látható, hogy a nők és férfiak között nincs szignifikáns eltérés a tekintetben, hogy összességében mennyire elégedettek az életükkel. Ehhez hasonlóan a régió fejlettsége és a használt média politikai kötődése sem mutat kapcsolatot.

A megkérdezettek az életkoruk előrehaladtával egyre kevésbé elégedettek az életükkel, ennek megfelelően a legfiatalabb, 18–29 éves korosztály a legelégedettebb, az ő átlagértékük 7,82, a 70 évesek vagy idősebbek értéke 7,26. Az iskolai végzettség emelkedésével nő az étellel való elégedettség, a legfeljebb alacsony végzettségűek átlagértéke 6,95, míg a felsőfokú végzettségűeké 7,91. A magasabb (180 051 forint feletti) egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel rendelkezők valamivel elégedettebbek (7,68) az alacsonyabb jövedelmi kategóriákba tartozóknál (7,37 és 7,19).

A háttérváltozók összefüggéseiből is látszik, hogy a válaszadók közérzetére hat a családi kapcsolatok megléte/hiánya: az egyedül élők a legkevésbé elégedettek az életükkel (7,12), a gyermekes háztartásban élők pedig a leginkább elégedettek (7,62).

A válaszadók tájékoztatói szokásai is együttállást mutatnak az étellel való elégedettséggel: az internetről és hagyományos csatornákból is tájékoztatók elégedettebbek (7,75), mint a csak internetről (7,62) vagy a csak hagyományos csatornákból tájékoztatók (7,22). Az egyáltalán nem tájékoztatók a legelégedetlenebbek (6,94). Fontos megjegyeznünk, hogy bár a tájékoztató összefügg a korról és az iskolai végzettséggel is, de ez utóbbi két változót kontroll alatt tartva is van hatásuk a tájékoztatói szokásoknak az étellel való elégedettségre. Bár életkor alapján a 18–29 évesek a legelégedettebbek az életükkel, de a tájékoztató változóval együtt vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a napi szinten egyáltalán nem tájékoztató fiatalok a legelégedettebbek (8,25), a hagyományos csatornákból és internetről is tájékoztatók között pedig meglepő módon a 70 éven felüliek a legelégedettebbek (8,00).

A háttérváltozóink közül – a tavalyi *Jó Állam Véleményfelmérés*ben kapott eredményhez hasonlóan – az állam megítélése függ össze a legerősebben az étellel való elégedettséggel. Ez alapján tehát, akik elképzeléseinek inkább megfelel a magyar állam, azok átlagos elégedettsége 7,84, míg akiknek inkább nem, azoké 6,89.

A pártpreferenciának is egyértelmű a hatása: a kormánypártra szavazók átlagosan jóval elégedettebbek az étellel (7,79), mint az ellenzéki pártokra szavazók (7,13). Fontos, hogy a kormánypárti szavazók elégedettsége minden vizsgált területen megfigyelhető. Átlagértékekben a legnagyobb különbség a település, megye és ország közállapotának megítélésében van. A kormánypártiak a településük közállapotával, élhetőségével való elégedettsége 7,68, az ellenzékieké 6,86, a megye (vagy Budapest) közállapotával, élhetőségével való elégedettség a kormánypártiak esetében 7,47, az ellenzékieknél pedig 6,36. Mindkét oldal a legkevésbé az ország közállapotával, élhetőségével elégedett, ez az átlagérték a kormánypártiak esetében 7,40, míg az ellenzékieknél 5,85. A pénzügyi célok elérésének megítélése is közel egy átlagpontos eltérést mutat, a kormánypártiak elégedettsége 7,04, az ellenzékieké 6,13.



3. ELÉGEDETTSÉG AZ ÁLLAM MŰKÖDÉSÉVEL ÉS ALRENDSZEREIVEL

3.1. OKTATÁSI RENDSZER

Feltett kérdések:

- Az elmúlt egy évben Ön részt vett-e bármilyen oktatásban vagy tanfolyamon, vagy képzésen (továbbképzésen, nyelvtanfolyamon)?
- Ön milyen oktatásra, tanfolyamra vagy képzésre jár/járt? Az adott képzésse(kke)l mennyire (volt) elégedett? *[Csak akkor kérdezve, ha részt vett valamilyen képzésen a kérdezett.]*
- Az alábbiak közül ki finanszírozza/finanszírozta az Ön képzését? *[Csak akkor kérdezve, ha részt vett valamilyen képzésen a kérdezett.]*
- Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [a magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes elemeinek, majd teljes egészének működésével]?

Az oktatásban való sikeres részvétel, illetve az oktatási és gyermekellátó rendszer magas színvonalú működése rendkívül fontos mind az egyéni célok elérése, mind pedig a társadalmi fejlődés szempontjából. A magasabban képzettek jobb életminőséggel, nagyobb jövedelemmel, hosszabb várható élettartammal és a szubjektív jólét magasabb fokával rendelkeznek. Egy sikeres társadalom megalapozásához emiatt elengedhetetlen, hogy ezekhez az állami rendszerekhez mindenki lakhelytől, társadalmi státusztól függetlenül megfelelő minőségben hozzáférjen.

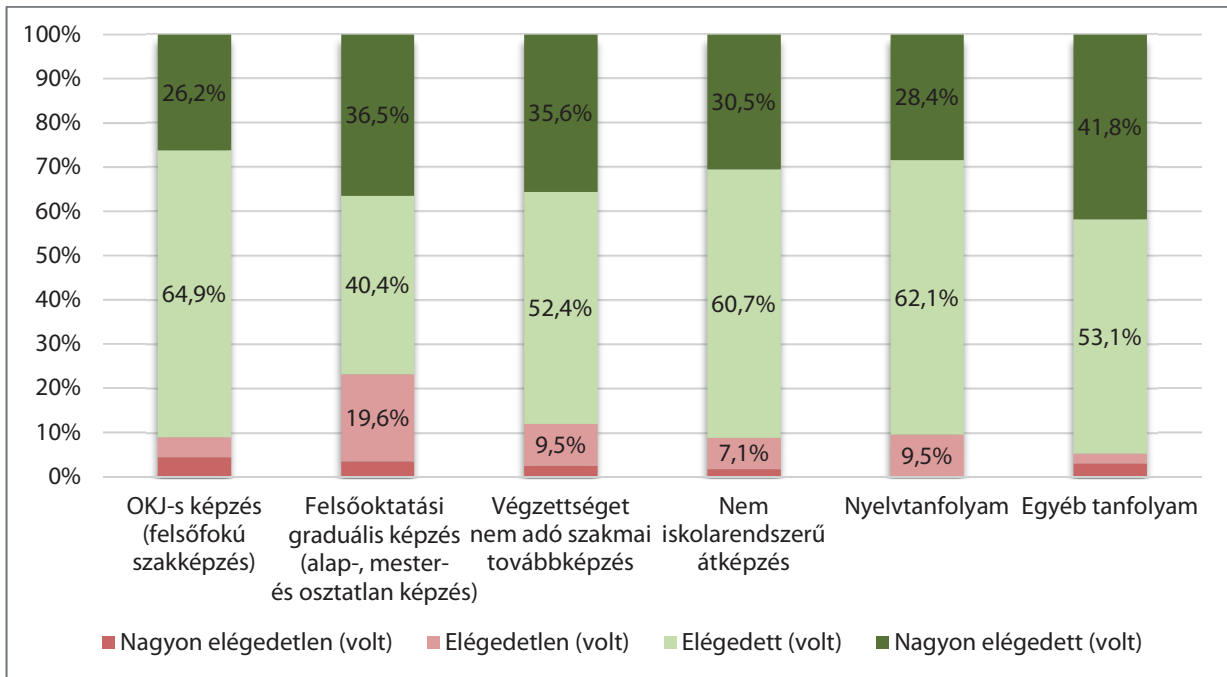
Míg tavaly azt kívántuk megtudni, hogy a megkérdezettek milyen tapasztalatokra tettek szert gyermekeik révén, addig idén a saját személyes tapasztalatokra kérdeztünk rá. Összesen az aktív korúak 14,4 százaléka, 289 válaszadó jelezte, hogy az elmúlt évben részt vett valamilyen tanfolyamon vagy képzésen.²⁰ A képzésen részt vevők jellemzően a legfiatalabb korosztályból kerülnek ki. A 18–29 évesek 30,2 százaléka, míg az 50–59 évesek 9,0 százaléka válaszolta azt, hogy részt vett valamilyen képzésen az elmúlt egy évben. Az életkor mellett az iskolai végzettség is meghatározó. A felsőfokú végzettségűek 22,8 százaléka, az érettségizettek 15,9 százaléka, az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők 9,0 százaléka vett részt valamilyen oktatáson. A legfeljebb alacsonyfokú végzettségűeknél ez az arány 13,3 százalék.

A munkanélküliek 22,4 százaléka jelezte, hogy az elmúlt évben részt vett valamilyen oktatáson, míg a közmunkások körében csak 14,6 százalék ez az arány. Az aktív keresők között 12,8 százalék, a vállalkozók esetében pedig 17,2 százalék nyilatkozott úgy, hogy részt vett valamilyen képzési programon. A fejletlen régiókban élők között mintegy 6 százalékponttal magasabb a képzésen részt vevők aránya (17,6% szemben a 11,3%-kal).

Az érintetteket arra kértük, hogy mondják meg, pontosan milyen típusú képzéseken vettek részt, majd értékeljék az ezekkel való elégedettségüket egy 1–4-ig tartó skálán. Összesen hat képzéstípus esetében rendelkezünk legalább 30 érvényes válaszadóval, az alábbiakban ezek részletes adatait mutatjuk be.

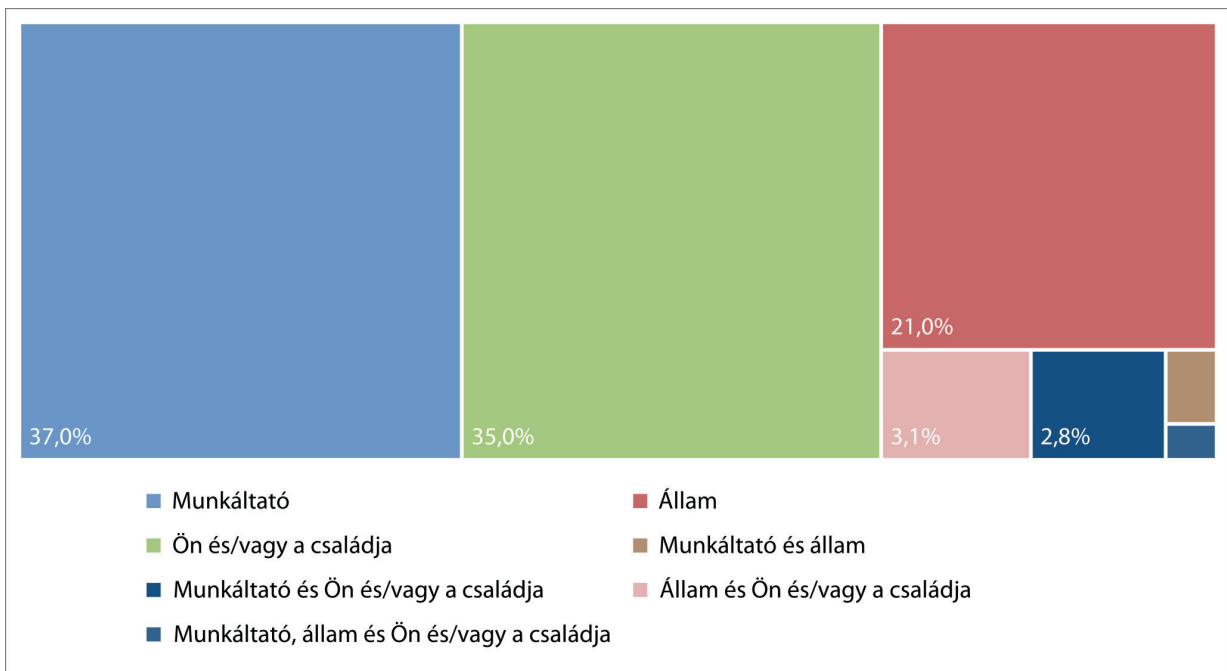
²⁰ A következő típusú képzéseket lehetett megjelölni: esti általános iskolai képzés, érettségit adó gimnáziumi képzés, szakképzést adó középiskolai képzés, OKJ-s képzés (felsőfokú szakképzés), felsőoktatási graduális képzés (alap-, mester- és osztatlan képzés), posztgraduális képzés (PhD, szakirányú továbbképzés, MBA), végzettséget nem adó szakmai továbbképzés, nem iskolarendszerű átképzés, nyelvtanfolyam, egyéb tanfolyam.

37. ábra: A különböző típusú képzésekkel való elégedettség (N: 32–71)



Egyértelműen megállapítható, hogy az összes képzéstípus közül a legellentmondásosabb megítélése a felsőoktatási graduális képzéseknek van: az egyetemi, főiskolai oktatásban részt vettek több mint ötöde elégedetlen, míg 36,5 százalékuk nagyon elégedett, 40,4 százalékuk pedig elégedett volt. A többi képzéstípus esetében a megkérdezettek túlnyomórészt (mindenhol közel 90%-os arányban) elégedettek voltak: az egyéb tanfolyamok esetében 94,9, az OKJ-s és nem iskolarendszerű képzéseknél 91,1 százalékuk.

38. ábra: A képzések finanszírozói (N = 286)



A felnőttképzés rendszerével való, 0–10-es skálán mért elégedettség átlaga az elmúlt évben képzésen részt vevők között 7,04, míg az ilyen tapasztalatokkal nem rendelkezők között 6,06.

Az oktatással kapcsolatban részletesen és általánosságban is jelezhetők a válaszadók az elégedettségüket. Az átlagok elemzése előtt fontos kitérni arra, hogy kiemelkedően magas (28,9–49,4%) azok aránya, akik nem alkottak véleményt ezekről a kérdésekről: legkevésbé a fejlesztő, felzárkóztató pedagógiai rendszer működését értékelték, legtöbbször pedig az állam feladatellátását az oktatási, képzési rendszerben. A megkérdezettek leginkább az óvodai rendszer működésével elégedettek (6,61), míg legkevésbé az állam feladatellátásával az oktatási, képzési rendszerben (6,07). Az átlagok között igazán kiugró értékek nincsenek.

Megvizsgáltuk, hogy az oktatással és a gyermekellátó rendszerrel kapcsolatos kérdéseinkre való válaszadás elutasítása mennyiben függ össze a háttérváltozókkal, tehát jellemzően mely csoportok azok, amelyek nem formáltak véleményt. Ennek elemzéséhez egy mérőszámot hoztunk létre, amely megmutatja, hogy a 11 alkérdésből hányra mondta azt a válaszadó, hogy *nem tudja megítélni*. A nem válaszolás jellemzően összefügg a háttérváltozókkal, ez alól kivétel az állam megítélése. A korcsoport és a háztartástípus határozza meg a legerősebben, hogy valaki tudott-e véleményt mondani. Alapvetően látszik, hogy a gyermekes megkérdezettek és ezáltal személyes tapasztalattal rendelkezők tudtak a legtöbbször véleményt alkotni: a gyermekes háztartásokban élők átlagosan 2,86, a gyermek nélküli párok 4,43, míg az egyedül élők 5,38 kérdésre nem válaszoltak a 11-ből. Az életkori bontás tovább erősíti a fenti megállapítást. A 30–39 évesek átlagosan 3,32, a 40–49 évesek 3,71 kérdésre nem tudtak válaszolni, a 70 évesek vagy idősebbek körében ez a szám 6,05, míg a legfiatalabb, jellemzően még saját tapasztalatokkal rendelkező 18–29 éves korcsoport esetében 4,48.

Szintén elmondható, hogy a kedvezőtlen társadalmi státuszú válaszadók nagyobb arányban nem tudták megítélni a kérdéseket. A magasabb iskolai végzettségű, fejlettebb régiókban élő és magasabb jövedelemmel rendelkező megkérdezettek inkább alkottak véleményt. A fejlett régiókban élő, felsőfokú végzettségű, magas egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel rendelkező megkérdezettek körében 3,40, míg a legfejlettebb 8 általános iskolai osztályt végzett, fejletlen régiókban élő, alacsony jövedelmű válaszadók között 5,84 volt a kihagyott válaszok átlagos száma. A pártválasztás esetében is szignifikáns kapcsolat fedezhető fel: az ellenzéki megkérdezettek több kérdés esetében nyilvánítottak véleményt, mint a kormánypártiak (3,49, illetve 4,35). Végezetül említésre méltó, hogy a férfiak valamelyest több kérdést hagytak ki (4,68, illetve 4,24), de a nemek közötti különbség nem jelentős.

Fontos kiemelni, hogy a 11 alkérdés közötti korrelációs együtthatók nagyon magas együttjárásról tanúskodnak.²¹ Ez azt jelenti, hogy aki elégedett valamelyik alrendszerrel, az nagy valószínűséggel elégedett az összes többivel is, tehát aki például pozitívan értékeli a védőnői rendszer működését, az hasonlóan nyilatkozik a felsőoktatásról is.

A tavalyi lekérdezés óta változatlan kérdésfeltevés miatt lehetőségünk volt összehasonlítani az adatainkat az előző kutatásunk eredményeivel: azt találtuk, hogy minden felsorolt szempontnál statisztikailag szignifikáns mértékben, jelentősen romlott az emberek elégedettsége. Legjelentősebben a védőnői és a felsőoktatási rendszer működésének megítélésével kapcsolatban látni csökkenést az átlagokban (0,67, illetve 0,62 pont). A legkisebb eltérést az „*az állam feladatellátásával az oktatási, képzési rendszerben*” alkérdésnél regisztráltuk, itt csupán 0,19 pontnyi különbség mutatkozott a két év adatai között.

²¹ A Pearson-féle korrelációs együtthatók értéke 0,688 és 0,917 között van.

17. táblázat: A magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes elemeinek, illetve teljes egészének működésével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 853–1757)

Mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...a védőnői rendszer működésével?	0,07	0,08	0,08	0,09	0,12	0,15	0,25	0,19	0,36	0,36	0,31	0,11	0,10
...a fejlesztő, felzárkóztató pedagógiai rendszer működésével (például mozgászervi zavarok, diszlexia stb. kezelése)?	0,06	0,09	0,06	0,08	0,10	0,09	0,22	0,13	0,35	0,37	0,37	0,14	0,14
...a bölcsődei rendszer működésével?	0,06	0,10	0,04	0,08	0,08	0,08	0,22	0,15	0,38	0,36	0,37	0,14	0,13
...az óvodai rendszer működésével?	0,04	0,08	0,05	0,11	0,14	0,14	0,26	0,21	0,40	0,37	0,33	0,10	0,15
...az általános iskolai rendszer működésével?	0,06	0,07	0,10	0,08	0,13	0,11	0,25	0,14	0,36	0,38	0,36	0,14	0,11
...a középiskolai rendszer működésével?	0,03	0,09	0,07	0,07	0,11	0,07	0,23	0,14	0,37	0,40	0,38	0,14	0,12
...a felsőoktatási rendszer működésével?	0,05	0,12	0,03	0,09	0,10	0,03	0,20	0,12	0,40	0,36	0,39	0,12	0,11
...a felnőttképzés rendszerének működésével?	0,06	0,13	0,05	0,09	0,14	0,07	0,22	0,14	0,37	0,38	0,38	0,12	0,12
...az oktatási, képzési rendszer működésével?	0,06	0,10	0,05	0,09	0,12	0,07	0,21	0,14	0,36	0,40	0,38	0,13	0,10
...az állam feladatellátásával az oktatási, képzési rendszerben?	0,06	0,10	0,10	0,09	0,14	0,05	0,18	0,10	0,33	0,42	0,44	0,15	0,10

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az oktatási és gyermekellátó rendszerrel való elégedettség jellemzően összefügg a vizsgálatba vont háttérváltozókkal. Az adatok alapján megállapítható, hogy a legerősebb összefüggés a közérzetet, a pártszimpátiát, illetve az állam megítélését mérő változókkal mutatkozik, de a településtípus hatása sem elhanyagolható.

Azok, akiknek államról alkotott elképzelésének megfelel a magyar állam, nagyobb fokú elégedettséget jeleztek. Egyes esetekben akár több mint 2 pontos különbség mutatkozik az átlagokban, például az állam feladatellátásának megítélésénél az oktatási, képzési rendszerben²² (4,74, illetve 7,02). A pártszimpátiával való kapcsolat sem okoz különösebb meglepetést: a magukat kormánypártinak valló megkérdezettek esetében minden változónál magasabb elégedettséget mértünk, mint az ellenzékieknél (a kormánypártiak között 7,16-os, az ellenzéki megkérdezettekénél pedig 5,19-os átlagot). Ezzel kapcsolatban fontosnak tartjuk kiemelni, hogy – mint korábban bemutattuk – a pártszimpátia meghatározza az állam működéséről alkotott véleményeket is.

Az élettel való általános elégedettségénél is egyértelmű a tendencia: azok, akiknek jobb a közérzetük, pozitívabban nyilatkoztak az oktatási és gyermekellátó rendszer működésével való elégedettségükről is (az életükkel *elégedettek* között 7,20-os, az *inkább nem elégedettek* között pedig 4,52-os átlagot mértünk).

A településtípus esetében is világos összefüggésről beszélhetünk minden alkérdésnél: a településméret csökkenésével nő az emberek elégedettsége az oktatási és gyermekellátó rendszer elemeivel. A legkevésbé elégedettek a fővárosi megkérdezettek (5,47), őket követik a megyeszékhelyen és megyei jogú városokban

²² Az alábbiakban közölt átlagok az oktatási, képzési rendszer működésével kapcsolatos véleményeket tükrözik.

élők (5,83), majd az egyéb városokban (6,60) és a községekben lakók (6,70). Szignifikáns együttjárást mértünk a régió fejlettségét mérő háttérváltozóval: azt látjuk, hogy a fejletlen régiókban élők az összes alkérdésnél elégedettebbek (6,59), mint a fejlett régiókban élők (5,93). A fentiek oka az lehet, hogy egy fejlettebb régióban élő lakos a városiasabb lakókörnyezet miatt a szabad iskolaválasztás lehetőségét ki tudja használni, így jobban érzel és tart számon minőségi különbségeket az intézmények között. Ezt támasztják alá a települési lejtőn mért eredmények is.

A használt média politikai kötődése csekélyebb mértékben, de szintén meghatározza az oktatással való elégedettséget: a két végletet az összes alkérdésnél a leginkább elégedett, kormányoldali médiumokból tájékozódók (6,75) és a legkevésbé elégedett ellenzékiek (6,07) alkotják, minden esetben közöttük helyezkednek el az egyéb, besorolhatatlan, illetve az egyszerre többféle kötődésű médiumból tájékozódók.

Az oktatási és gyermekellátó rendszerrel és azok egyes elemeivel a legkevésbé a napi szinten nem tájékozódók voltak elégedettek (5,60), a legmagasabb értékelést pedig az internetről és hagyományos médiumokból egyaránt informálódók adták (6,56).

A legmagasabb fokú elégedettséget az oktatási rendszer elemeivel kapcsolatban rendre a gyermekes háztartások között mértük. Az oktatási rendszer egészével való elégedettségénél a gyermekes háztartások esetében 6,53-os, a gyermek nélkül élő pároknál pedig 6,09-os átlagot regisztráltunk, a többi háztartástípus a két említett érték között helyezkedett el.

Egyértelmű tendencia figyelhető meg a jövedelem tekintetében is: az összes alkérdés esetében azok voltak a legelégedettebbek, akik fogyasztási egységenként a bérminimumnál kevesebből gazdálkodnak havonta (6,66), míg a legelégedetlenebbek (5,92) a legmagasabb jövedelmi kategóriába tartozók.

Ugyan nem mérhető szignifikáns eltérés az átlagokban az összes alkérdés esetén, kijelenthető, hogy a nők átlagos elégedettsége magasabb az oktatási és gyermekellátó rendszer elemeivel és egészével egyaránt (6,36, illetve 6,10).

Végezetül, az életkor esetében nem mindenhol mutatható ki szignifikáns együttjárás, azonban a kapcsolat egyértelmű. Az összes alkérdésnél a legfiatalabb és a legidősebb korosztály a leginkább elégedett (6,64, illetve 6,54), a legkevésbé pedig a 60–69 évesek (5,98).

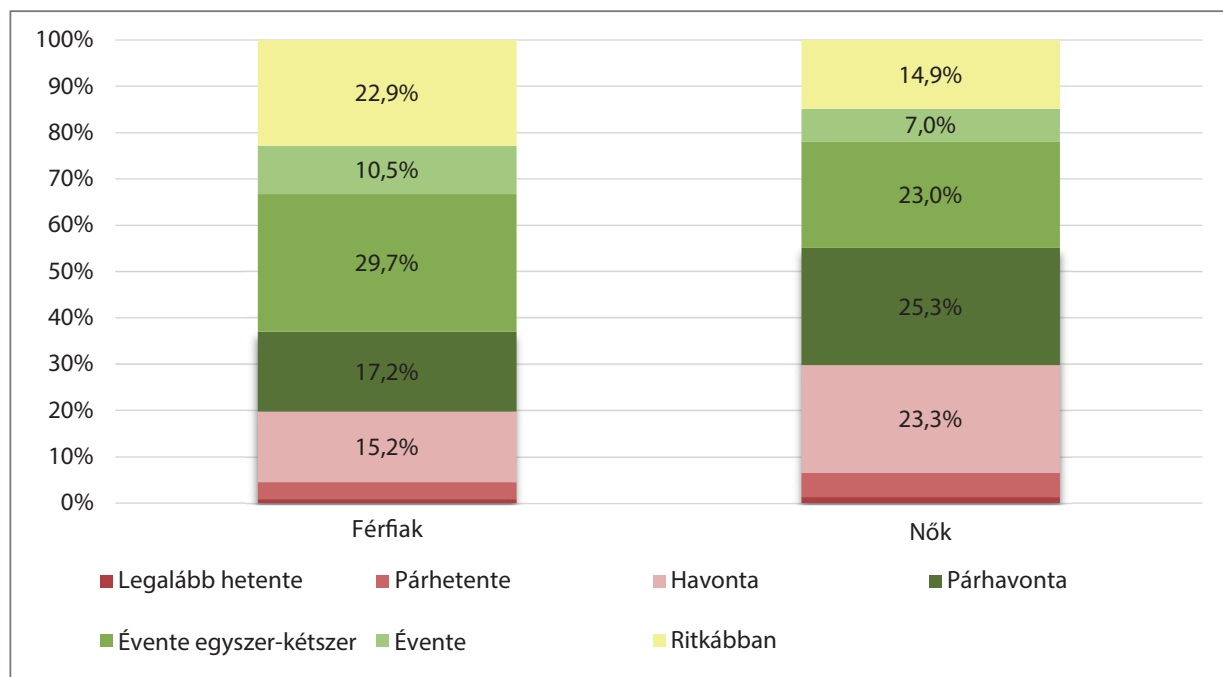
3.2. EGÉSZSÉGÜGY

Feltett kérdések:

- Ön milyen gyakran jár orvoshoz? Ha családtagot, barátot kísér, az is orvoslátogatásnak számít!
- Az utóbbi egy évben igénybe vettek-e az Ön háztartásában... [állami és magánorvosi ellátásokat]?
- Az elmúlt egy évben fizetett Ön hálapénzt egészségügyi szolgáltatásért?
- Mennyire ért egyet az alábbi [az egészségügyi rendszerre vonatkozó] állításokkal? [Csak az első almintától kérdezve.]
- Mennyire elégedett Ön... [az egészségügyi rendszer egyes elemeinek, majd teljes egészének működésével]?

Az oktatási rendszer mellett az egészségügy is olyan kiemelten fontos közszolgáltatás, amely meghatározza nemcsak az egyes emberek életésélyeit és életminőségét, hanem az ország teljesítőképességét és versenyképességét is. Az állami egészségügyi rendszer Magyarországon széles körben és ingyenesen biztosított, ennek ellenére az igénybevételében jelentős különbségek mutatkoznak az egyes társadalmi csoportok között.

40. ábra: Orvoshoz járás gyakorisága nemek szerinti bontásban (N = 2481)

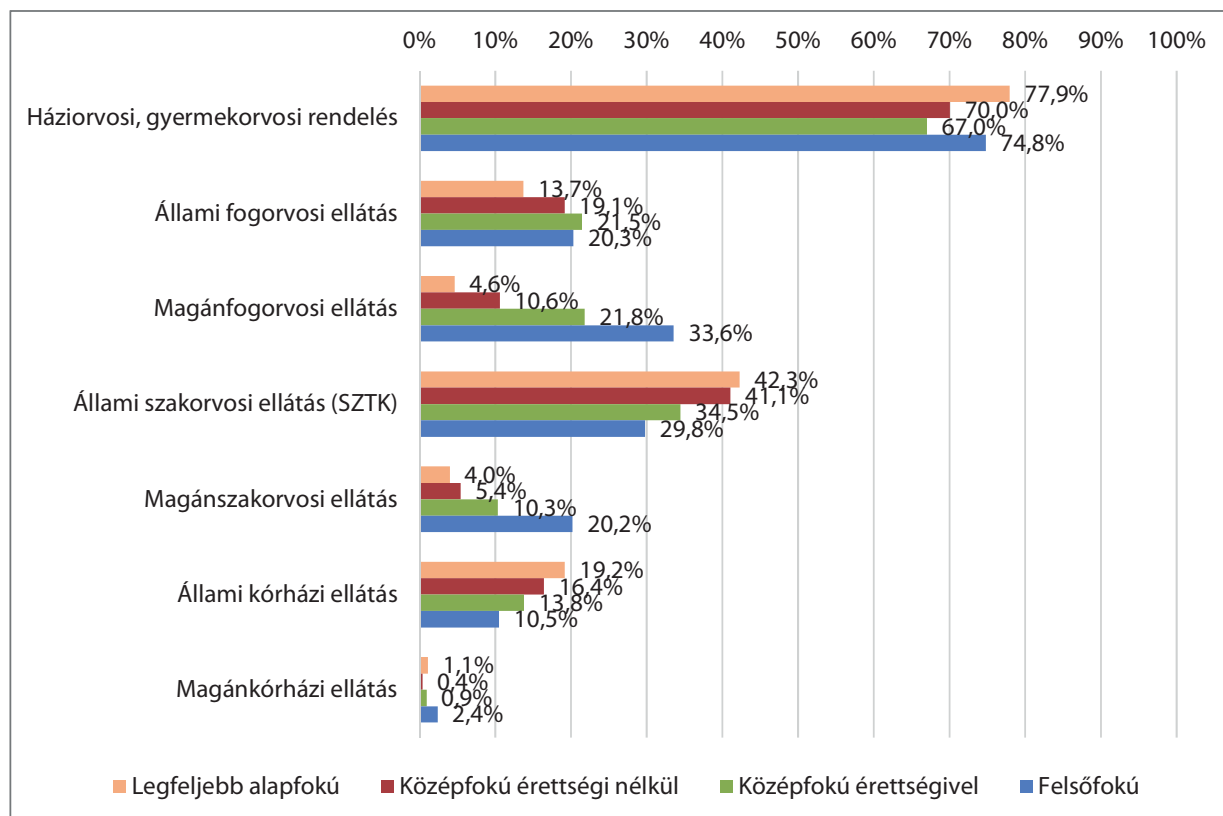


A tavalyi eredményekhez hasonlóan idén is megállapítható, hogy a nők gyakrabban keresik fel, önmaguk vagy hozzátartozójuk miatt az orvost: körükben a rendszeresen – havonta vagy gyakrabban – járók aránya 29,8 százalék, míg a férfiak közt csak 19,7 százalék. Ezzel szemben a férfiak 63,1 százaléka, míg a nők 44,9 százaléka legfeljebb évente egyszer-kétszer keres fel orvost.

Szintén elmondható, hogy az életkor növekedésével nő az orvoshoz járás gyakorisága: míg a 70 éven felüliek 59,5 százaléka keresi fel legalább havonta orvosát, addig a 18–29 éveseknek csak 12,1 százaléka. A jövedelem nagysága és az orvoshoz járás gyakorisága fordított kapcsolatban áll egymással: az alacsonyabb egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelemmel rendelkezők járnak gyakrabban orvoshoz. Az iskolai végzettség szerint is tapasztalhatók eltérések. Mivel az életkor erősen befolyásolja az elért legmagasabb iskolai végzettséget, ezért a végzettséggel való összefüggést az aktív korúak körében elemeztük. A legfeljebb alapfokú végzettségűek 19,9 százaléka jár rendszeresen (legalább havonta) orvoshoz, ugyanakkor a felsőfokú végzettségűeknek csak a 10,2 százaléka. Szintén megfigyelhető, hogy a kisebb településeken

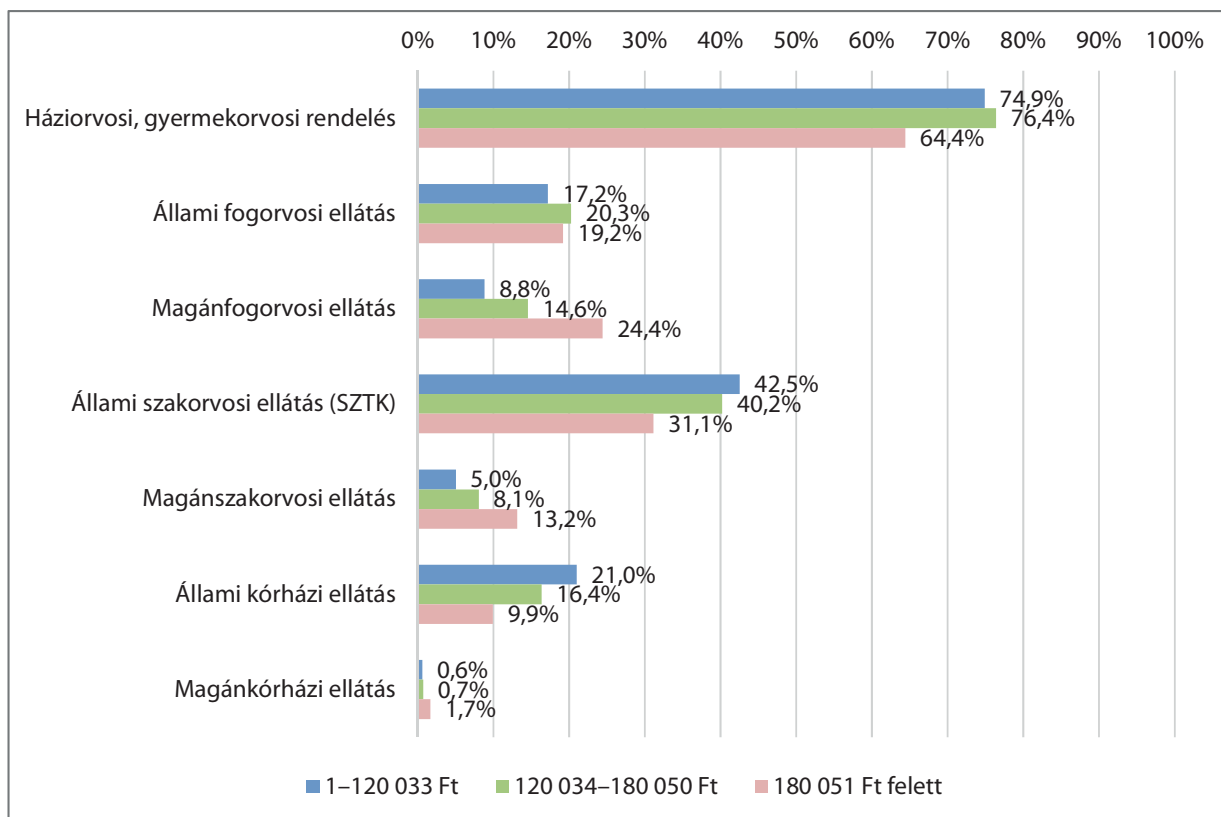
élők valamelyest gyakrabban jelennek meg rendeléseken (a községekben élők 27,3 százaléka jár legalább havonta orvoshoz, míg a fővárosiaknak csak a 21,8 százaléka).

41. ábra: Különböző orvosi ellátások igénybevétele iskolai végzettség szerint (N: 2449–2460)



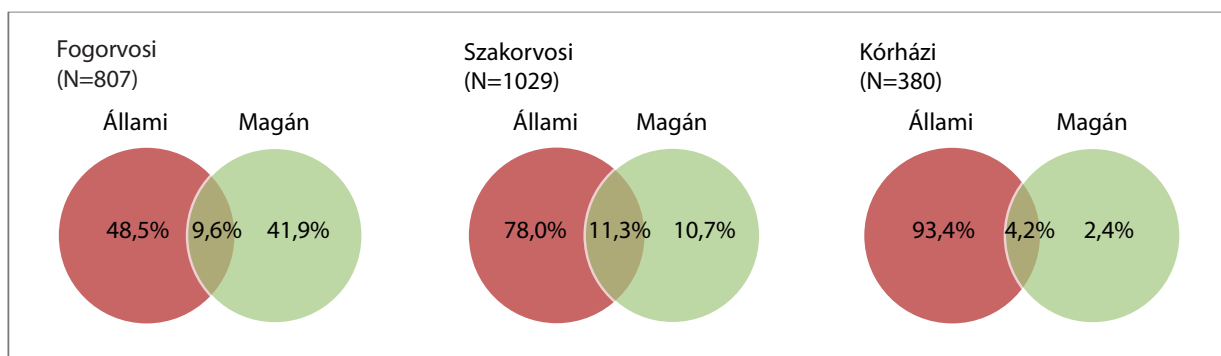
A különböző magán- és állami egészségügyi ellátások igénybevételét vizsgálva egyértelműen kirajzolódik a társadalmi státusz meghatározó szerepe. Például a legalacsonyabb iskolai végzettségűek közül csak 4,0 százalék fordult magánszakorvoshoz, míg az állami rendszert arányaiban tízszer nagyobb arányban, 42,3 százaléknyan vették igénybe. Ezzel szemben a felsőfokú iskolai végzettségűek 20,2 százaléka fordult magánszakorvoshoz, és 29,8 százaléknyan az állami ellátó rendszerhez, a különbség tehát itt jóval kisebb. Kiemelendő viszont, hogy a házi-, valamint gyermekorvosi ellátás igénybevételében nincsenek különbségek az egyes iskolai végzettségi csoportok között.

42. ábra: Különböző orvosi ellátások igénybevétele egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem szerint
(N: 2449–2460)



Amellett, hogy az iskolai végzettség ennyire erősen meghatározza a magánegészségügyhöz való hozzáférést, idén is szignifikáns együttjárást mértünk a jövedelem és a különböző orvosi ellátások igénybevétele között. Például magánfogorvosi ellátást a garantált bérminimumnál kevesebb egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel rendelkezőknek csupán 8,8 százaléka vett igénybe az elmúlt évben. Ugyanez az arány a bérminimum másfélszeresénél magasabb összegből gazdálkodó válaszadók között 24,4 százalék. A legmagasabb jövedelmi kategóriában a magánegészségügy szerepe a szakorvosi ellátásban és a kórházi ellátásban is jelentős, az orvosfelkeresések 27,8 százaléka, illetve 14,7 százaléka jut magánszakorvosokra és magánkórházakra. Ezzel szemben a közepes jövedelmi helyzetűeknél ezek az arányok 16,8, illetve 4,1 százalék (tehát számottevő, körülbelül 11 százalékpontos a különbség).

43. ábra: Az adott állami és/vagy magánorvosi ellátásban részesülők aránya (N = 807, 1029, 380)

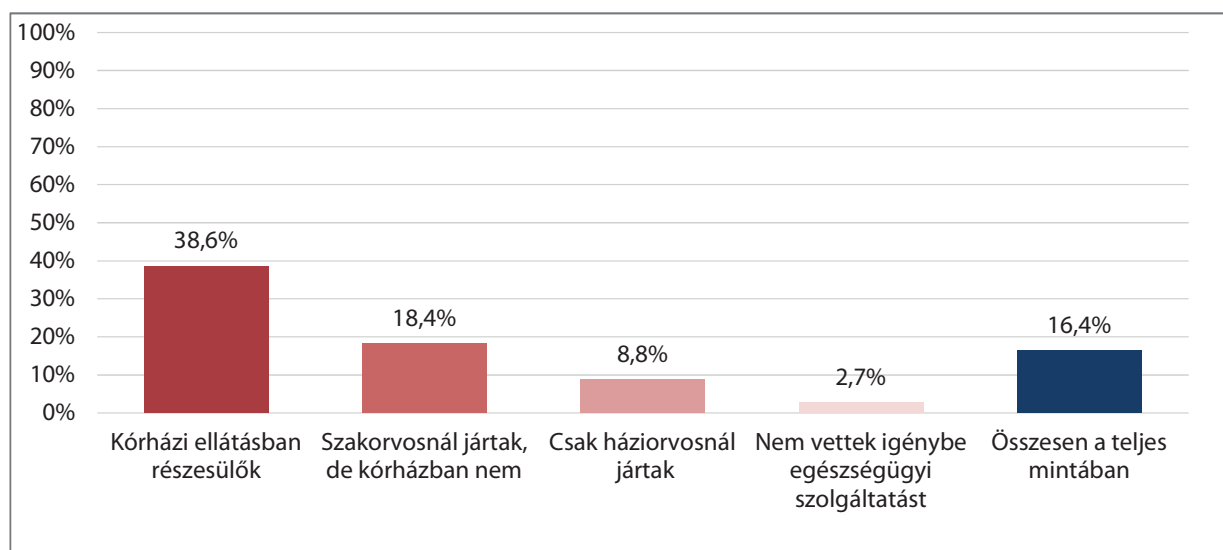


A különböző típusú ellátások igénybevételi aránya nem változott érdemben az előző évhez képest. A fogorvosi ellátásban a legnagyobb a magánorvosok szerepe, a megkérdezettek 41,9 százaléka kizárólag magánellátást vett igénybe, míg 9,6 százalék magánt és államit egyaránt. A szakorvosi ellátásban a magánszektor szerepe már jóval kisebb (összesen 22% fordult meg magánorvosnál az elmúlt évben), a kórházi kezeléseknél viszont már szinte mindenki inkább az állami ellátást választja (93,4%). Tavalyhoz képest 4,1, illetve 0,8 százalékponttal nőtt a szakorvosi és kórházi szinten csak magánellátásokat igénybe vevők aránya.

Az állami egészségügyi ellátások ingyenessége ellenére a rendszerben évtizedekre visszamenőleg jelen van a hálapénz jelensége. A tavaly mért 18,2 százalékhoz képest a hálapénzt adók arányában nem történt jelentős változás idén, az egészségügyi rendszert igénybe vevők 19,2 százaléka nyilatkozott úgy, hogy fizetett, a teljes mintában pedig 16,4 százalék.

Meglepő eredmény, hogy a csak állami ellátásokat igénybe vevők 15,1 százaléka adott hálapénzt, a csak magánellátásra járóknak a 15,8 százaléka, az állami és magánellátást egyaránt igénybe vevőknek viszont a 35,4 százaléka, azaz több mint harmada élt a paraszolvenciával.

44. ábra: Hálapénzt fizetők aránya az igénybe vett egészségügyi ellátás típusa szerint (N = 2500)



Az adatok alapján egyértelmű, hogy a hálapénz jelensége a különböző egészségügyi intézményekben eltérő. A kórházi ellátásban részesülők 38,6 százaléka, a szakorvosi rendelésen jártak 18,4 százaléka, míg a háziorvosi szolgáltatást igénybe vevők 8,8 százaléka élt a paraszolvencia intézményével. Tavalyi adatainkkal összehasonlítva a kórházi ellátásban részesülők körében 9,1 százalékponttal csökkent, a háziorvosi ellátást kapók körében 2,8 százalékponttal nőtt azok aránya, akik bevallottan adtak hálapénzt. A szakorvosi ellátás esetében nem mértünk hibahatárnál nagyobb elmozdulást. Azok, akik nem voltak orvosnál, és mégis úgy nyilatkoztak, hogy fizettek hálapénzt, feltehetően valamelyik hozzátartozójuk számára szerettek volna nagyobb odafigyelést, jobb szolgáltatást biztosítani vagy megköszönni.

18. táblázat: A hálapénzadás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1695–2468)

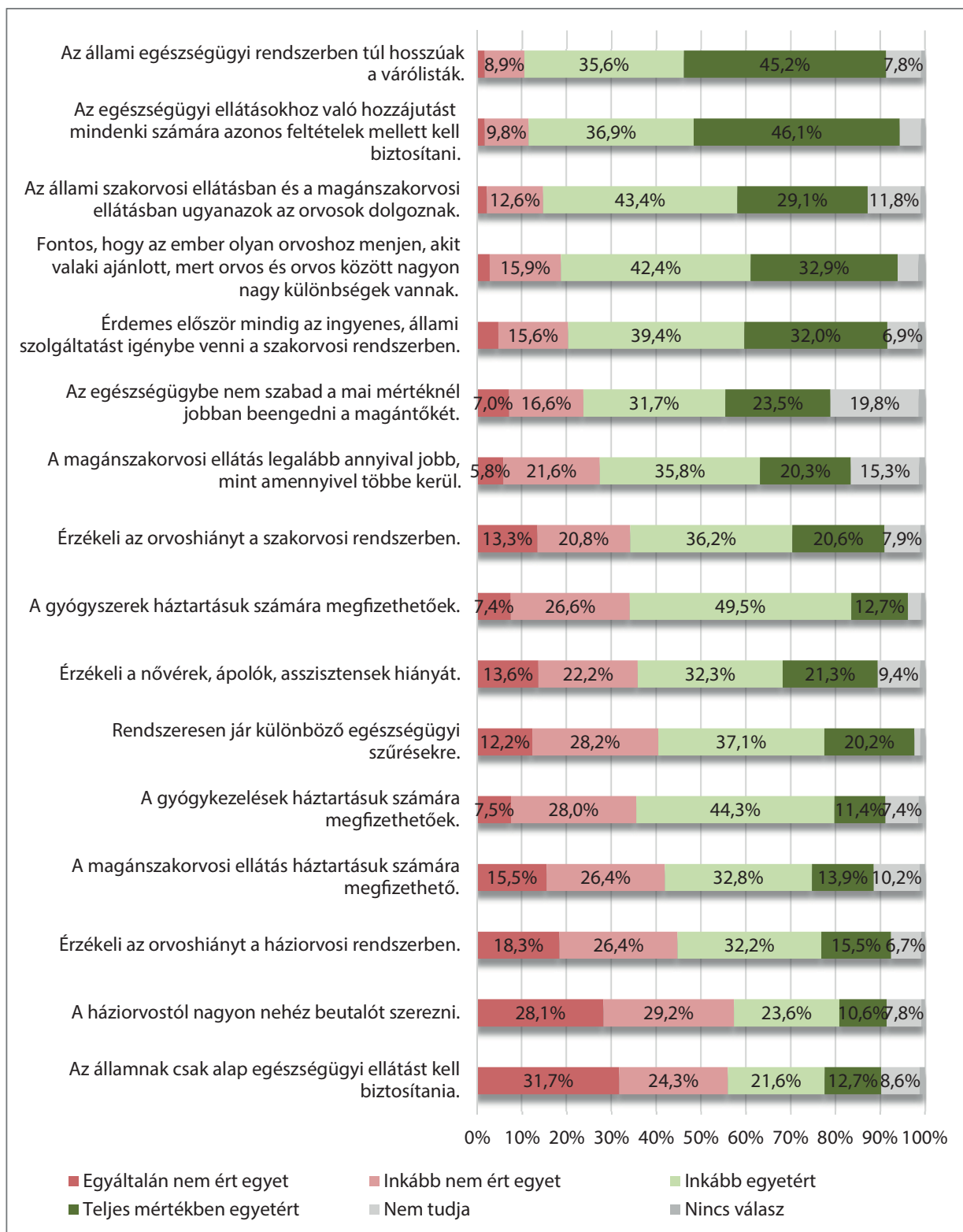
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Hálapénzadás	0,04	0,15	0,06	0,09	0,06	0,06	0,13	0,11	0,08	0,08	0,09	0,02	0,07

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A háttérváltozók közül – nem meglepő módon – az egészségügyi szolgáltatások igénybevételét is befolyásoló életkor van a legerősebb hatással a hálapénzadásra: a legidősebbek 23,5 százaléka, míg a 18–29 évesek 6,6 százaléka jelezte, hogy adott hálapénzt az elmúlt évben. Ennél az összefüggésnél fontos kiemelni, hogy az idősebb korosztályokba tartozók nemcsak gyakrabban veszik igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat, hanem jellemzőbb, hogy komolyabb, kórházi ellátást igénylő beavatkozásokon esnek át. Településtípus szerinti bontásban megállapítható, hogy a fővárosiak élnek a legnagyobb arányban a paraszolvenciával (24,4%), őket követik a megyeszékhelyen, megyei jogú városokban lakók (20,5%), majd a községekben élők (14,5%), a legalacsonyabb arányt pedig az egyéb városok lakói között regisztráltuk (11,2%).

A többi háttérváltozó esetében gyenge összefüggésről beszélhetünk, ami azt mutatja, hogy a hálapénz jelensége Magyarországon az összes társadalmi szegmensben jelen van.

45. ábra: Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állításokkal való egyetértés (N = 1250)



Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állításokkal kapcsolatban a megkérdezettek túlnyomó többsége tudott véleményt mondani. A legkisebb arányban a magánegészségügyre vonatkozó állítások kapcsán fejtettek ki véleményt a válaszadók: például a magántőke egészségügyben való részvételéről 21,1, a magánszakorvosi ellátás minőségéről 16,5 százalék nem tudott vagy nem kívánt véleményt mondani. A más témájú állítások esetében 11 százalék alattiak maradtak ezek az arányok. Az alábbiakban a nem válaszolók nélküli arányokat közöljük az egyes állításokkal való egyetértés, egyet nem értés kapcsán.

Figyelemre méltó, hogy azzal, hogy „*az egészségügyi ellátásokhoz való hozzájutást mindenki számára azonos feltételek mellett kell biztosítani*”, a válaszadók 87,9, azzal pedig, hogy „*a várólisták túl hosszúak az egészségügyi rendszerben*”, a válaszadók 88,5 százaléka egyetért. A megkérdezettek több mint háromnegyede szintén egyetért azokkal az állításokkal, miszerint „*fontos, hogy olyan orvost keressünk fel, akit valaki ajánlott*”; „*az állami és a magán szakorvosi ellátásban ugyanazok az orvosok dolgoznak*”; valamint hogy „*először mindig érdemes az ingyenes, állami szolgáltatást igénybe venni a szakorvosi rendszerben*”. A válaszadók közel fele ért egyet azokkal az állításokkal, hogy „*érezeli az orvoshiányt a szakorvosi rendszerben*” (51,6%), és „*a magán szakorvosi ellátás háztartásuk számára megfizethető*” (52,7%). A legkevésbé azzal értettek egyet a válaszadók, hogy „*az államnak csak az alapegészségügyi ellátást kell biztosítania*” (38,0%) és „*a háziorvostól nehéz beutalót szerezni*” (37,3%).

Megvizsgáltuk, hogy az egészségügyi rendszer igénybevétele milyen kapcsolatban van a megfogalmazott állításokkal való egyetértéssel. A megkérdezettek 64,6 százaléka nyilatkozott úgy, hogy „*a gyógyszerek háztartásuk számára többé-kevésbé megfizethetők*”, azonban ez az arány az elmúlt évben kórházi kezelésben részesültek között csupán 56,8 százalék – azaz a csoport közel felének komoly nehézséget jelent a gyógyszerek árának kigazdálkodása.

Elgondolkodtató eredmény, hogy akik nem vettek igénybe az elmúlt évben egészségügyi ellátást, inkább gondolják, hogy „*a háziorvostól nagyon nehéz beutalót szerezni*” (44,8%), mint azok, akiknek közvetlen tapasztalatuk volt (36% körüli arányokat mértünk ezekben a csoportokban).

A szakorvosi rendszerben fennálló orvoshiányt azok is nagy arányban érzékelték, akik az elmúlt évben csak háziorvosnál jártak (54,2%). Akik szakorvosnál jártak (de kórházban nem), azok még nagyobb arányban (67,5%) észlelték. Hasonló arányok látszanak a nővér-, ápoló-, asszisztenshiány megítélésében is: a háziorvosi rendelésen részt vettek 52,6, míg a kórházi ellátást kapók 69,8 százaléka érzekelte a problémát.

Az orvosnál az elmúlt évben nem jártak 74,7 százaléka gondolja, hogy „*fontos, hogy az ember olyan orvoshoz menjen, akit valaki ajánlott, mert orvos és orvos között nagyon nagy különbségek vannak*”. Még inkább így gondolja, aki járt is orvosnál: a csak szakorvosi ellátást igénybe vevők 83,1, a kórházi ellátást kapók 84,5 százaléka ért egyet az állítással.

Hasonló a helyzet annál az állításnál is, amely szerint „*az állami szakorvosi ellátásban és a magán szakorvosi ellátásban ugyanazok az orvosok dolgoznak*”. Ezzel az orvosnál nem járók 76,0 százaléka, míg a kórházi tapasztalattal rendelkezők 85,5 százaléka ért egyet. Ezzel szemben a magán szakorvosi ellátás a szakorvosi ellátásban részt vevők 53,7 százaléka szerint megfizethető, a közvetlen tapasztalattal nem rendelkezőknek pedig a 61,0 százaléka mondta ugyanezt.

A tavalyi adatokkal való összevetésnél szignifikáns eltérés csak az utolsó állítás („*az egészségügyi ellátásokhoz való hozzájutást mindenki számára azonos feltételek mellett kell biztosítani*”) esetében mérhető. Míg tavaly a megkérdezettek 41,7 százaléka értett teljes mértékben egyet ezzel az állítással, addig idén 48,8 százalék volt ez az arány.

19. táblázat: Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 686–1222)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
Rendszeresen jár különböző egészségügyi szűrésekre.	0,19	0,13	0,07	0,13	0,07	0,08	0,08	0,12	0,10	0,11	0,20	0,07	0,11
A gyógyszerek háztartásuk számára megfizethetőek.	0,03	0,07	0,08	0,05	0,08	0,07	0,07	0,02	0,23	0,15	0,18	0,11	0,08
A gyógykezelések háztartásuk számára megfizethetőek.	0,05	0,04	0,11	0,05	0,09	0,07	0,06	0,01	0,22	0,20	0,19	0,12	0,09
A háziorvostól nagyon nehéz beutalót szerezni.	0,05	0,07	0,09	0,11	0,12	0,08	0,10	0,23	0,08	0,12	0,04	0,08	0,08
Érzékeli az orvoshiányt a háziorvosi rendszerben.	0,05	0,05	0,10	0,09	0,11	0,05	0,13	0,26	0,05	0,18	0,14	0,09	0,08
Érzékeli az orvoshiányt a szakorvosi rendszerben.	0,04	0,07	0,09	0,11	0,12	0,05	0,11	0,20	0,05	0,21	0,20	0,10	0,09
Érzékeli a nővérek, ápolók, asszisztensek hiányát.	0,04	0,07	0,07	0,07	0,10	0,09	0,10	0,18	0,07	0,21	0,19	0,08	0,08
Érdemes először mindig az ingyenes, állami szolgáltatást igénybe venni a szakorvosi rendszerben.	0,06	0,11	0,10	0,13	0,07	0,10	0,06	0,08	0,09	0,03	0,09	0,07	0,12
Fontos, hogy az ember olyan orvoshoz menjen, akit valaki ajánlott, mert orvos és orvos között nagyon nagy különbségek vannak.	0,04	0,08	0,04	0,06	0,04	0,08	0,08	0,08	0,10	0,05	0,04	0,05	0,10
Az állami szakorvosi ellátásban és a magánorvosi ellátásban ugyanazok az orvosok dolgoznak.	0,07	0,08	0,05	0,06	0,07	0,07	0,06	0,07	0,12	0,11	0,07	0,07	0,06
A magánorvosi ellátás legalább annyi- val jobb, mint amennyivel többbe kerül.	0,04	0,07	0,08	0,07	0,08	0,07	0,08	0,13	0,09	0,08	0,03	0,06	0,08
A magánorvosi ellátás háztartásuk számára megfizethető.	0,06	0,10	0,12	0,11	0,14	0,07	0,06	0,15	0,16	0,06	0,13	0,11	0,14
Az állami egészségügyi rendszerben túl hosszúak a várólisták.	0,04	0,07	0,06	0,07	0,04	0,07	0,06	0,04	0,06	0,06	0,09	0,07	0,03
Az egészségügybe nem szabad a mai mértéknél jobban beengedni a magántőkét.	0,07	0,10	0,08	0,07	0,03	0,10	0,08	0,10	0,07	0,07	0,13	0,07	0,09
Az államnak csak alapegészségügyi ellátást kell biztosítania.	0,10	0,12	0,08	0,10	0,08	0,10	0,09	0,21	0,10	0,04	0,09	0,11	0,10
Az egészségügyi ellátásokhoz való hozzájutást mindenki számára azonos feltételek mellett kell biztosítani.	0,09	0,09	0,06	0,07	0,05	0,06	0,08	0,07	0,09	0,08	0,10	0,08	0,09

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A vizsgálatba bevont háttérváltozók és az egészségüggyel kapcsolatban megfogalmazott állításokkal való egyetértés közötti összefüggések pár markáns együttjáráson kívül jellemzően gyengék.

A nők jelentősen nagyobb arányban állították, hogy rendszeresen (66,6% a férfiak 49,3 százalékával szemben) részt vesznek egészségügyi szűréseken, és ugyanez igaz az idősebb korcsoportokra is (42,0 százalék a 18–29 évesek között, 72,4 százalék a 70 évesek vagy idősebbek esetében). A munkahellyel rendelkezés

nem befolyásolja a szűréseken való részvételt: a munkanélkülieknek és a dolgozóknak egyaránt nagyjából a fele vesz részt szűréseken (53,9, illetve 53,8%). A legnagyobb arányban az egyéb városokban lakók mondták, hogy rendszeresen járnak szűrésekre, a legkevésbé pedig a fővárosiak (62,3, illetve 53,8%). A régiók fejlettsége szerinti bontás esetében megfigyelhető, hogy a fejletlen régiókban 24,8 százalék, míg a fejlett régiókban 16,4 százalék a vonatkozó állítással egyetértők aránya.

A gyógyszerek és a gyógykezelések megfizethetőségének megítélése érdekes módon nincsen kapcsolatban sem az életkorral, sem pedig a gazdasági aktivitással, ugyanakkor a közérzettel, a kormánypártisággal és az állam megítélésével igen. Az életükkel inkább elégedetlenek 39,0, illetve 39,4 százaléka, az elégedettek 80,2, illetve 79,6 százaléka tartja megfizethetőnek a gyógyszereket, gyógykezeléseket (azaz *inkább* vagy *teljesen egyetért* az erre vonatkozó állításokkal). Hasonlóképp a kormánypárti kötődésük és az államot kedvezően megítélők körülbelül 14–19 százalékponttal nagyobb arányban ítélték megfizethetőnek a gyógyszereket, gyógykezeléseket, mint az ellenzéki érzelműek és az állammal elégedetlenek.

Az orvos- és ápolóhiányra vonatkozó kérdések, ideértve a beutalószerzés nehézségeit is, hasonló mintázatot követnek a háttérváltozók alapján. A vidéki nagyvárosokban lakók érzékelték a leginkább ezeket a problémákat, a fővárosi megkérdezettek ennél kevésbé – a legkevésbé pedig az egyéb városokban és a községekben lakók. Az egyre kisebb településeken lakók tehát egyre kevésbé észlelik és nehezményezik az egészségügyi rendszer ezen diszfunkcióit. A házi orvosok hiányánál mérhető a legnagyobb különbség az egyes településtípusok között: a megyeszékhelyeken és megyei jogú városokban lakó megkérdezettek kétharmada (65,9%) érzékeli a problémát, ugyanakkor a községekben lakóknak csak közel fele (44,6%). A régiós bontás rendre azt mutatja, hogy a fejletlen régiókban élők sokkal kevésbé tapasztalják ezt a humán erőforrás-hiányt, mint a fejlett régiókban lakók. Leginkább a házi orvostól történő beutalószerzés nehézségének megítélésénél mutatkozik különbség a régiók között, 21,0 százalékpontos az eltérés a fejlett és fejletlen régiók között. Az orvosok, illetve nővérek, ápolók és asszisztensek hiányának megítélése erősen együtt jár a pártszimpátiával is. Ugyan a kormánypártiak közül is sokan észrevették a problémát (55,4, illetve 52,4%), az ellenzékiek között jóval nagyobb arányban jelezték (közel háromnegyedük), hogy érzékelhető az egészségügyi rendszerben a szakemberek hiánya.

A nyugdíjasok valamelyest magasabb arányban gondolják, hogy *„érdemes először mindig az ingyenes, állami szolgáltatást igénybe venni a szakorvosi rendszerben”*: közöttük 84,6 százalék értett egyet a vonatkozó állítással, míg a munkahellyel nem rendelkezőknek csak a 70,4 százaléka. A munkahellyel rendelkező megkérdezettek között 76,1 százalék mondta ugyanezt. A további háttérváltozók nem mutatnak erős együttjárást ezzel az alkérdéssel.

Konszenzus mutatkozik a különböző társadalmi csoportok között abban, hogy *„fontos, hogy az ember olyan orvoshoz menjen, akit valaki ajánlott, mert orvos és orvos között nagyon nagy különbségek vannak”*, valamint hogy *„az állami szakorvosi ellátásban és a magánorvosi ellátásban ugyanazok az orvosok dolgoznak”*. Ezzel a két állítással túlnyomórészt egyetértettek a megkérdezettek, nem mutatkoznak kiugró együttjárások egyik háttérváltozó esetében sem.

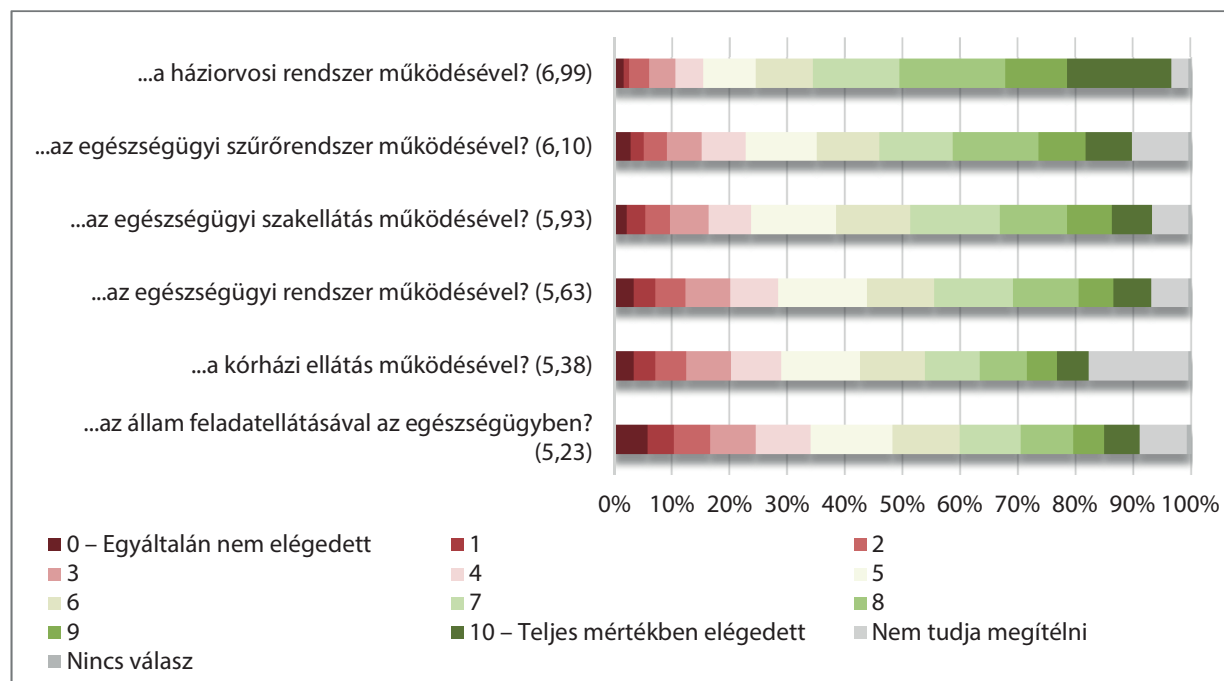
A fejlett régiókban élők inkább gondolják, hogy *„a magánorvosi ellátás legalább annyival jobb, mint amennyivel többbe kerül”* (71,9% értett egyet ezzel, míg a fejletlen régiókban élőknek csak 62,2%-a). Nem meglepő az sem, hogy inkább a fejlett régiók lakosai tartják megfizethetőnek a magánellátásokat: az ő 59,7 százalékkal szemben a fejletlen területeken élőknek csak 45,9 százaléka tartja ezeket megfizethetőnek.

A várólisták hosszának megítélését mérő alkérdés jellemzően nincs kapcsolatban a háttérváltozókkal, azaz a megkérdezettek túlnyomó többsége – társadalmi csoportoktól függetlenül – hosszúnak tartja a várólistákat.

Az állam egészségügyben betöltött szerepéről eltérően gondolkoznak a különböző típusú régiók lakói: azzal, hogy „az egészségügybe nem szabad a mai mértéknél jobban beengedni a magántőkét”, a fejlett régiókban élők 26,4 százaléka ért teljes mértékben egyet, a fejletlen régiókban élőknek pedig 33,7 százaléka. Vagyis a fejlett régiókban élők megengedőbbek a magántőke térhódításával szemben. Nagyobb különbségeket regisztráltunk annak az állításnak a kapcsán, hogy „az államnak csak alapegészségügyi ellátást kell biztosítania”: ezzel a fejlett régiókban élők 47,3 százaléka értett egyet (inkább vagy teljes mértékben), míg a fejletlen régiókban csupán 28,1 százalék mondta ugyanezt. Összességében tehát a fejlett régiókban élők kevésbé igénylik a nagymértékű állami szerepvállalást az egészségügyben, mint a fejletlen régióban élők. Nem várt eredmény, hogy ez a két alkérdés nincsen szignifikáns kapcsolatban a pártszimpátiával.

Végezetül, a megkérdezettek túlnyomó része egyetért azzal, hogy „az egészségügyi ellátásokhoz való hozzájutást mindenki számára azonos feltételek mellett kell biztosítani”, jelentős különbségek nem mutathatók ki a különböző háttérváltozók mentén.

46. ábra: Elégedettség az egészségügyi rendszer egyes aspektusaival. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500)



Az egészségügyi rendszer egyes elemeinek, valamint egészének működésével kapcsolatban a megkérdezettek jellemzően tudtak nyilatkozni az elégedettségükről. Ez alól kivétel a kórházi ellátás működése, amelyről – vélhetően tapasztalatok híján – a válaszadók 17,8 százaléka nem formált véleményt. A megkérdezettek leginkább a háziorvosi rendszer működésével voltak elégedettek, míg legkevésbé a kórházi ellátás működésével és az állam feladatellátásával az egészségügyben. Az elégedettségek átlagai által kijelölt sorrend megegyezik a tavalyival, szignifikáns különbségeket nem mértünk a két adatsor között, azaz az egészségügyi rendszer megítélése tavaly óta nem változott.

Vizsgáltuk, hogy a különböző típusú egészségügyi ellátásokon való részvétel mennyiben befolyásolja az egészségügyi rendszerrel való elégedettséget. Általánosságban kijelenthető, hogy azok számoltak be nagyobb fokú elégedettségről, akik közvetlen tapasztalattal rendelkeznek az adott alrendszerrel. Így tehát a háziorvosi rendszerrel a csak háziorvosi rendelésen részt vevők voltak a leginkább megelégedve (7,34), legkevésbé pedig azok, akik nem voltak orvosnál az elmúlt évben (6,32). Az egészségügyi szakellátás műkö-

désének, összességében az egészségügyi rendszernek, valamint az állam egészségügyi feladatellátásának megítéléséről ugyanez mondható el. A kórházi ellátás, valamint a szűrőrendszer működését azok ítélték meg a legpozitívabban, akik részt vettek kórházi kezelésen. A szakellátásokkal a személyes tapasztalattal rendelkezők (akik szakorvosi ellátáson igen, de kórházban nem jártak az elmúlt évben) kevésbé voltak elégedettek (5,86), mint akik kórházban (6,11) vagy csak háziorvosi rendelésen jártak (6,14).

20. táblázat: Az egészségügyi rendszer egyes aspektusaival való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1432–2412)

Mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...a háziorvosi rendszer működésével?	0,03	0,12	0,08	0,10	0,08	0,06	0,10	0,12	0,28	0,31	0,27	0,08	0,07
...az egészségügyi szakellátás működésével?	0,05	0,12	0,12	0,10	0,11	0,05	0,15	0,10	0,28	0,33	0,39	0,10	0,10
...a kórházi ellátás működésével?	0,04	0,12	0,12	0,12	0,09	0,03	0,16	0,04	0,28	0,33	0,40	0,09	0,10
...az egészségügyi szűrőrendszer működésével?	0,07	0,12	0,09	0,11	0,10	0,07	0,15	0,13	0,27	0,35	0,37	0,10	0,13
...az egészségügyi rendszer működésével?	0,05	0,10	0,10	0,09	0,09	0,04	0,16	0,08	0,27	0,36	0,41	0,11	0,10
...az állam feladatellátásával az egészségügyben?	0,04	0,12	0,11	0,07	0,06	0,04	0,17	0,03	0,27	0,39	0,44	0,12	0,10

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

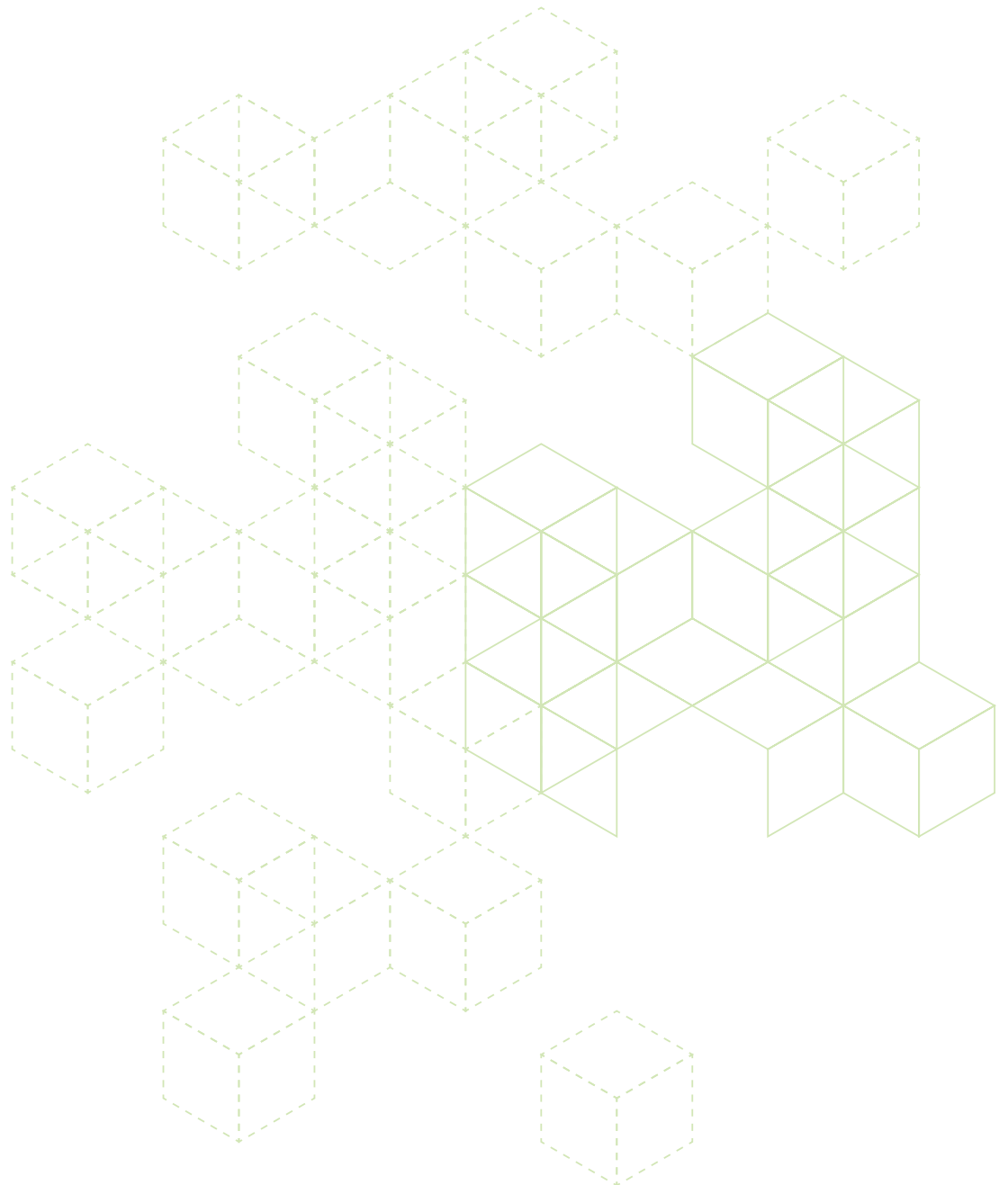
Az egészségüggyel való elégedettség erős együttjárást mutat az állam megítélésével, a pártszimpátiával, valamint a közérzettel, de a településtípusnál is említésre méltó hatáserőségeket regisztráltunk.

Azok, akiknek a jó államról alkotott elképzelésének inkább megfelel a magyar állam, rendre magasabb elégedettségről számoltak be az összes alkérdés esetében. A legnagyobb, 2,50 pontos különbség az állam egészségügyben végzett feladatellátásának megítélésénél mutatkozik (3,78, illetve 6,28), de az egészségügyi rendszer működése, valamint a kórházi ellátás minősítése terén is 2 pont feletti eltérések mérhetők. A háziorvosi rendszer megítélésénél viszont mindössze 1,35 pontos a különbség.

A pártszimpátia esetében hasonló tendenciák láthatók, mint az állam megítélésénél. A kormánypártiak minden alkérdésnél pozitívabban nyilatkoztak, mint az ellenzéki pártot megjelölők. A legnagyobb eltérés itt is az állam feladatellátásának megítélésénél mutatkozik (2,22 pontos), míg a legkisebb a háziorvosi rendszerénél (1,60 pont).

Az életükkel elégedettek az összes egészségügyi rendszerrel kapcsolatos kérdésnél magasabb fokú elégedettségről számoltak be. Az eltérés az életükkel elégedettek és inkább nem elégedettek között az összes alkérdésnél számottevő: 2,09, illetve 2,27 pont között változik. Ezt az is okozza, hogy az élettel való elégedettség egyik fontos összetevője az egészséggel való elégedettség.

Településtípus szerinti összehasonlításban jellemzően a községekben és az egyéb városokban lakók a legelégedettebbek. Ennél kevésbé pozitívan nyilatkoztak a fővárosi megkérdezettek, a legkevésbé elégedettek pedig a megyeszékhelyeken és megyei jogú városokban lakók. Kivételt jelent a háziorvosi ellátás megítélése, itt a fővárosiak adták a legkritikusabb értékelést, átlagosan 6,57 pontot, őket követték a megyeszékhelyeken élők (6,84), majd az egyéb városok (7,04) és a községek lakói (7,27).



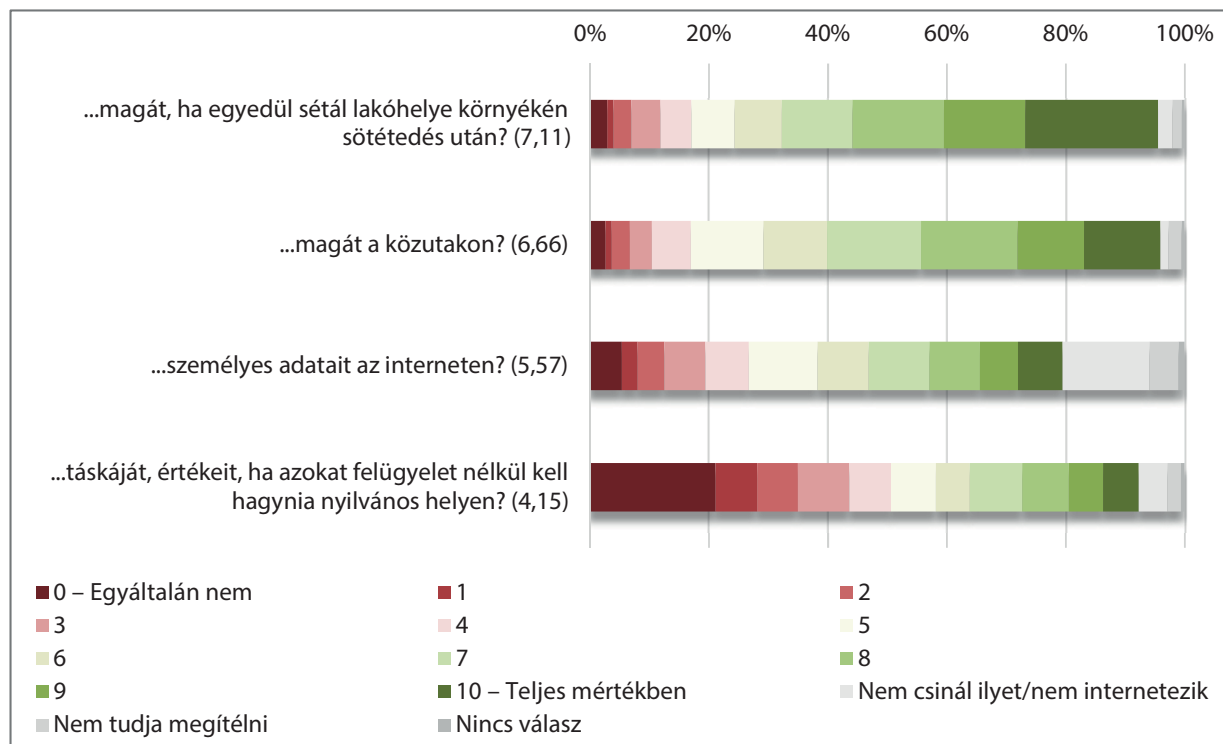
3.3. RENDVÉDELEM

- Feltett kérdések:
- Mennyire érzi biztonságban [magát bizonyos helyzetekben, személyes adatait az interneten, értékeit őrizetlenül hagyva]?
 - Az elmúlt egy évben volt-e Önnek kapcsolata a rendőrséggel?
 - Mennyire bízik abban, hogy ha Önhöz betörnek, a rendőrség megtalálja a tettest?
 - Mennyire bízik abban, hogy ha az Ön táskáját, pénztárcáját ellopják, a rendőrség megtalálja a tettest?
 - Mennyire ért egyet az alábbi [rendőrséggel kapcsolatos] állításokkal?
 - Ön mennyire elégedett [azzal, ahogy embertársai betartják a törvényt, a közrenddel/közbiztonsággal, a rendőrség bűnmegelőzési és nyomozati munkájával, a rendőrök segítőkészségével]?
 - Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán a rendőrség tevékenységével?
- [A teljes blokk csak a második almintától kérdezve.]

A rendőrség működése alapvetően fontos ahhoz, hogy az emberek biztonságérzete magas legyen, és biztonságban tudhassák szeretteiket, vagyontárgyaikat. A rendőrségi munka minősége mérhető egyfelől az intézmény belső működésére fókuszáló módszerekkel, másfelől a lakosság oldaláról is. A kérdőívben feltett kérdések segítségével arra kerestük a választ, hogy a magyar lakosság mennyire érzi biztonságban magát, és ehhez kapcsolóan mennyire elégedett a rendőrség munkájával.

3.3.1. A LAKOSSÁG BIZTONSÁGÉRZETE

47. ábra: Biztonságérzet különböző helyzetekben. „Mennyire érzi biztonságban...” (N = 1250)



A rendvédelem blokk elsőként a biztonságérzet kérdéskörét járta körül négy különböző élethelyzet segítségével. A kérdésekre kapott válaszok átlagos pontszáma alapján a legnagyobb biztonságérzetről akkor számoltak be a válaszadók, amikor a lakóhelyük környékének biztonsága került szóba. Az átlagos pontszám 7,11, amely

nemcsak a többi kérdésnél megadott pontnál magasabb, de a skála középértékét is jelentősen meghaladja úgy, hogy a válaszadók negyede (22,4%) 10-es pontszámot adott. Abban az esetben, ha a válaszadónak a táskájukat, értékeiket felügyelet nélkül kell hagyniuk nyilvános helyen, akkor jellemzően alacsony fokú biztonságérzetről számoltak be. Ez az egyetlen kérdés, amelynek 4,15 pontos átlagértéke az ötös középérték alatti. A kérdezettek igen nagy része (21,1%) 0-s értéket adott meg válaszként, vagyis a biztonságérzet teljes hiányáról számoltak be.

Az első két kérdésnél kapott értékek lényegében egyeznek a 2017-es eredményekkel, az interneten közzétett személyes adatok biztonságát viszont idén rosszabbnak ítélték a válaszadók (0,25 ponttal alacsonyabb az átlagpontszám). A negyedik kérdést a tavalyi kérdezőbiztosi tapasztalatok alapján másképp tettük fel (korábban a kérdésben nem szerepelt a „kell” szó), így összehasonlításra nincs lehetőség. Az átlagos pontszámok alapján a bizalom mértékét tekintve az egyes élethelyzetek közti sorrend a tavalyi eredményekhez képest nem változott.

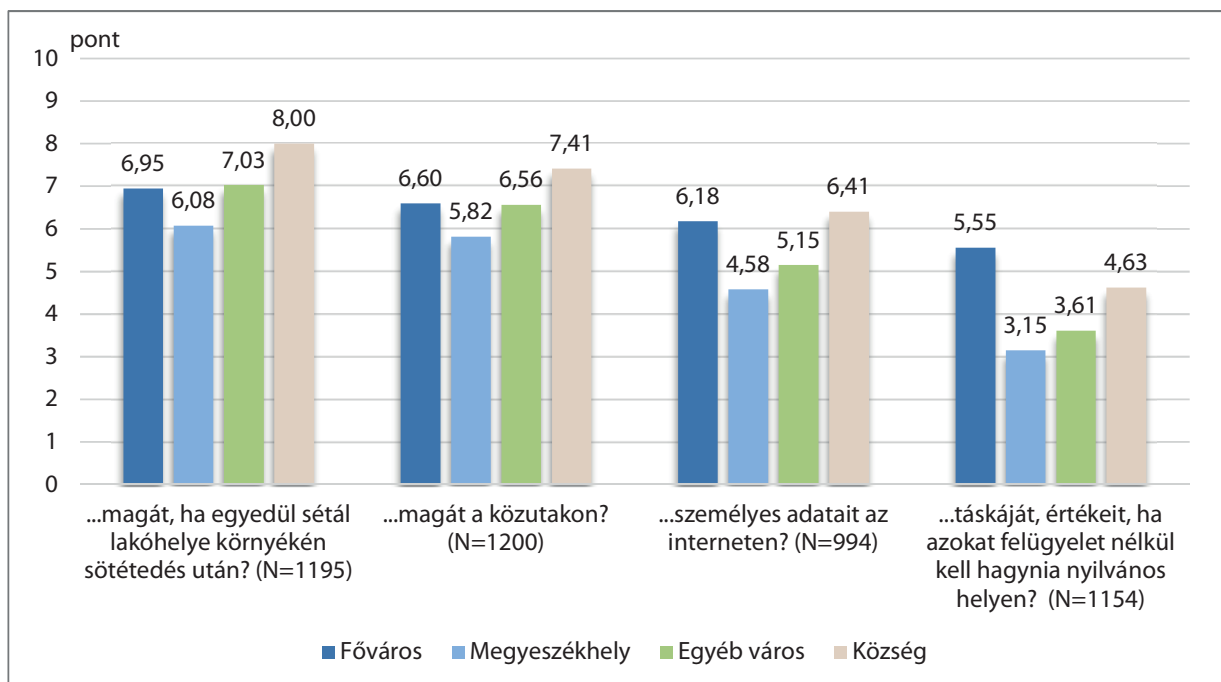
21. táblázat: A biztonságérzettel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N = 1250)

Mennyire érzi biztonságban...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...magát, ha egyedül sétál lakóhelye környékén sötétedés után?	0,14	0,07	0,05	0,06	0,05	0,09	0,26	0,00	0,22	0,07	0,10	0,01	0,04
...magát a közutakon?	0,04	0,03	0,04	0,04	0,02	0,04	0,23	0,02	0,25	0,10	0,17	0,04	0,03
...személyes adatait az interneten?	0,02	0,10	0,04	0,10	0,04	0,03	0,26	0,12	0,23	0,14	0,19	0,17	0,03
...táskáját, értékeit, ha azokat felügyelet nélkül kell hagynia nyilvános helyen?	0,01	0,06	0,04	0,03	0,11	0,04	0,25	0,25	0,19	0,12	0,18	0,12	0,01

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A háttérváltozók között négy olyan van, amely hatással van mind a négy, biztonságérzettel kapcsolatos kérdésre adott válaszra. Az egyes településtípusokon élők átlagos véleménye jelentős mértékben különbözik egymástól. Az utolsó kérdés kivételével a községben élők értékelték a legnagyobbra a biztonságérzetüket, különösen szembeűnő ez az első élethelyzet esetén („ha egyedül sétál lakóhelye környékén sötétedés után”). A fővárosban élők biztonságérzete általában pozitívnak tekinthető, hiszen bár az utolsó kérdésnél már csak kevéssel, de minden esetben 5 fölötti az átlagos pontszámuk. A megyeszékhelyen, megyei jogú városokban élők érzik magukat a legkevésbé biztonságban, erről árulkodik egyrészt, hogy minden élethelyzet esetén az ilyen településen élők átlagos pontszáma volt a legalacsonyabb, másrészt a második két kérdésnél 5 alatti átlag látható. A településtípus kapcsán természetesen érdemes szem előtt tartani, hogy a biztonságérzet tükrözheti a valós biztonsági állapotokat, de az általános bizalmatlanság mértékét is mutathatja, amely szintén különböző lehet településtípusonként.

48. ábra: A „Mennyire érzi magát biztonságban...” kérdésekre adott válaszok településtípus szerint
(N: 994–1200)



Szembetűnő a különbség a közséttel eltérő mértékben elégedett csoportok átlagos biztonságérzete között. Az összes élethelyzetnél az tapasztalható, hogy minél nagyobb az elégedettség mértéke, annál nagyobb a biztonságérzet. Az életükkel inkább elégedetlenek és az elégedettek biztonságérzete között 1,80–2,08 pontnyi eltérések láthatók.

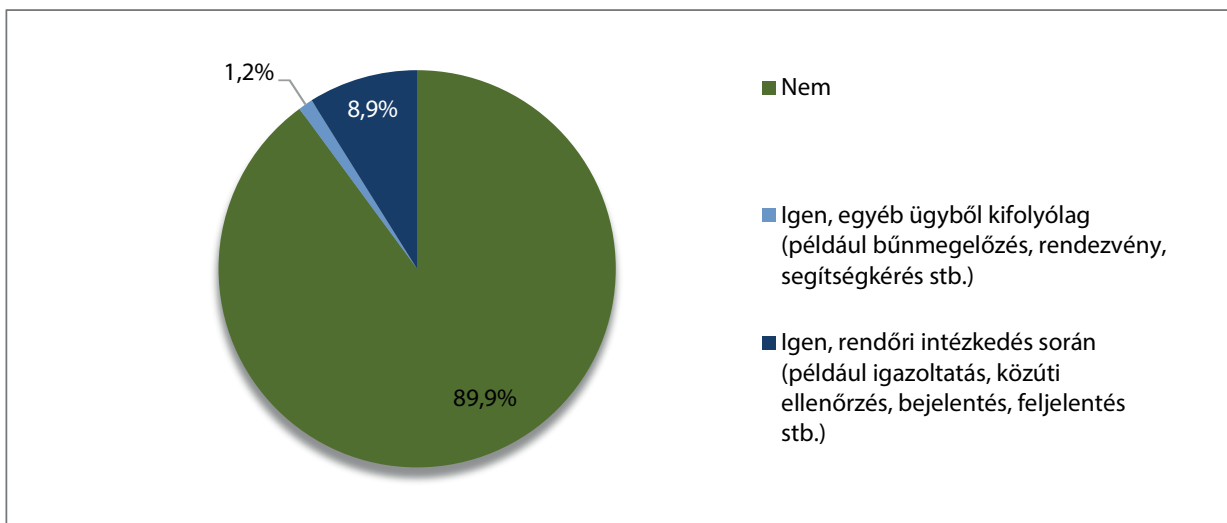
Érdekes, hogy a fenti kérdésekben a kormánypárti és ellenzéki kötődésűek között is megfigyelhetők különbségek. A kormánypárti válaszadók biztonságérzete minden kérdés esetén nagyobb, mint az ellenzékieké. A legkisebb eltérés (0,43 pont) a lakókörnyezet biztonságával kapcsolatos válaszok esetén tapasztalható: a kormánypártiak biztonságérzete 7,25-os, az ellenzékieké 6,83-os átlagpontszámmal jellemezhető. A legnagyobb eltérés (0,83 pont) pedig az utolsó, nyilvános helyen hagyott értékekre vonatkozó kérdésnél figyelhető meg: a kormánypártiak átlagos pontszáma 4,60, miközben az ellenzéki válaszadóké 3,76.

Az állam megítélése szerint létrehozott két csoport között szintén van különbség a biztonságérzet mértékében. Ez esetben is igaz, hogy a kérdések sorrendjével együtt csökken a biztonságérzet a magyar államot pozitívan és negatívan megítélők között egyaránt. A két csoport között viszont nagyobbak az eltérések, mint a kormánypárti-ellenzéki törésvonal mentén. Akik inkább megfeleltetik a magyar államot a jó államnak, azok lakókörnyezettel kapcsolatos átlagos pontszáma 7,31, míg akik inkább nem, azoké 0,55 ponttal kevesebb, azaz 6,76 pont. Az utolsó kérdésnél a magyar államot pozitívan értékelők átlagos pontszáma 4,61, míg a negatívan megítélőké 3,37, vagyis itt már 1,25 pontnyi különbség mutatható ki.

3.3.2. A RENDŐRSÉG MŰKÖDÉSÉNEK MEGÍTÉLÉSE

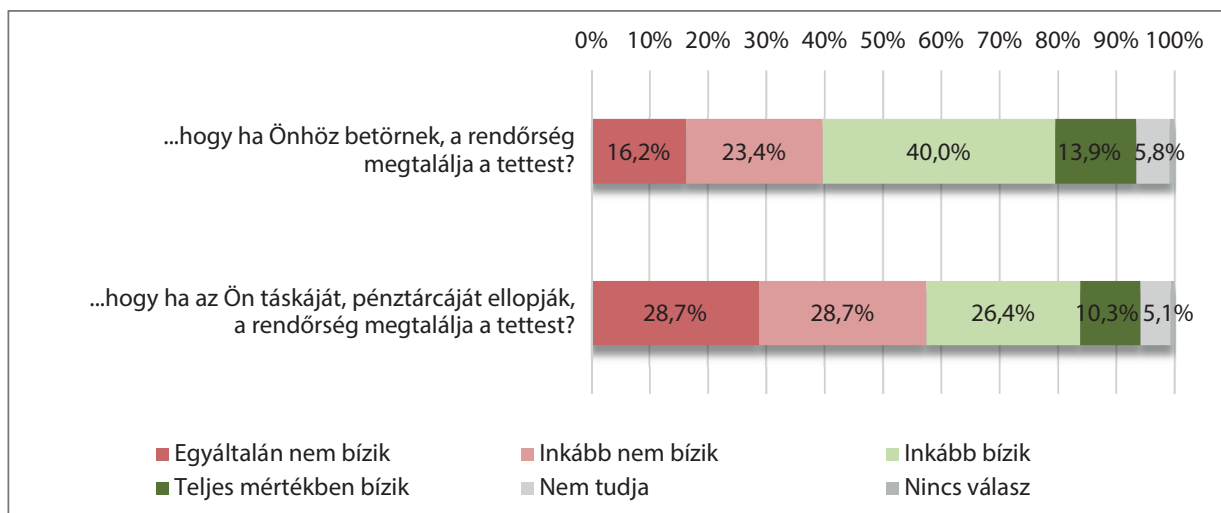
A rendőrség munkájának megítélésére hatással lehet, hogy az emberek milyen közvetlen személyes tapasztalatokat szereztek, különösen a közelmúltban. A válaszadók legnagyobb része (89,9%) semmilyen módon nem került kapcsolatba a rendőrséggel az elmúlt egy évben. Rendőrségi intézkedésben (például igazoltatás, közúti ellenőrzés, bejelentés, feljelentés) a válaszadók 8,9 százalékának volt része, egyéb ügyből kifolyólag (például bűnmegelőzés, segítségkérés) 1,2 százalékuk került kapcsolatba a rendőrséggel.

49. ábra: „Az elmúlt egy évben volt-e Önnek kapcsolata a rendőrséggel?” kérdésre adott válaszok megoszlása (N = 1228)



A rendőrségi munkának különféle területei vannak, ezek közül az egyik a nyomozati munka. Ha betörésről van szó, akkor a válaszadók inkább számítanak arra, hogy a rendőrség megtalálja a tettest, mint amikor táská, pénztárca ellopásáról van szó. Utóbbi esetben meglehetősen megoszlik a válaszadók véleménye, az első három válaszkategória (*egyáltalán nem bízok, inkább nem bízok, inkább bízok*) mindegyikét a válaszadók valamivel több mint negyede említette. A kérdésekre adott válaszok különbségét a rendőrségi munka megítélésén túl az is befolyásolhatja, hogy az emberek mennyire találják egyáltalán felderíthetőnek az adott típusú bűncselekményeket.

50. ábra: A rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom. „Mennyire bízunk abban...?” (N = 1250)



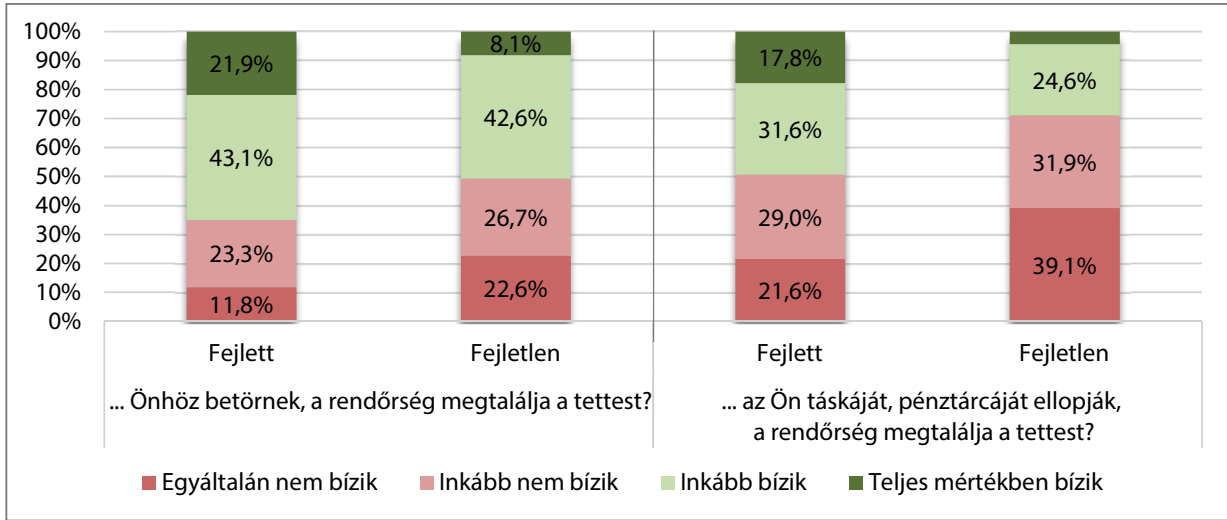
22. táblázat: A rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 820–1180)

Mennyire bízunk abban, hogy ha...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...Önhöz betörnek, a rendőrség megtalálja a tettest?	0,09	0,07	0,05	0,05	0,10	0,08	0,14	0,22	0,15	0,11	0,27	0,08	0,10
...az Ön táskáját, pénztárcáját ellopják, a rendőrség megtalálja a tettest?	0,06	0,06	0,06	0,07	0,13	0,08	0,13	0,27	0,15	0,07	0,22	0,04	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A háttérváltozók közül a régió fejlettségével és az állam megítélésével áll a legerősebb összefüggésben a rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom. Mindkét kérdéssel kapcsolatban az ország fejlett régióiban élők vélekednek pozitívabban. Igazán szembetűnő eltérések a fejlett és fejletlen régiókban azok között vannak, akik a rendőrség sikerességében egyáltalán nem, illetve akik teljes mértékben bíznak.

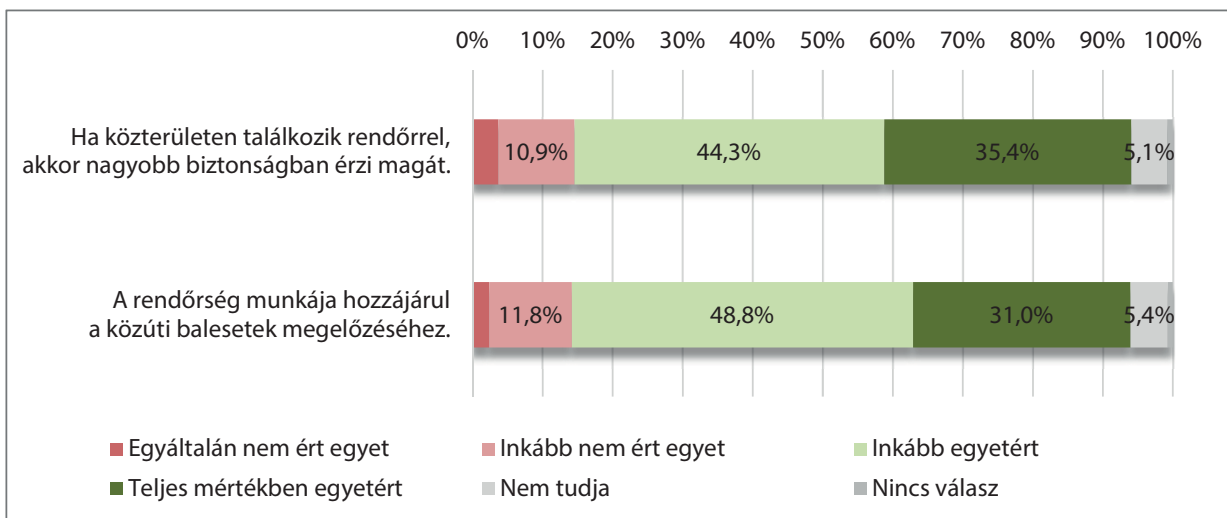
51. ábra: A rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom régiók szerint.
 „Mennyire bízunk abban, hogy ha...” (N: 1168–1177)



A magyar államot jó államnak tartók között jellemző inkább, hogy bíznak a rendőrség sikeres felderítési munkájában. Betörés esetén 68,6, személyes értékek ellopása esetén 46,7 százalékuk számít arra, hogy a rendőrségnek sikerül megtalálnia a tettest, míg ez az arány az állammal kevésbé elégedettek körében 43,2 és 29,4 százalék. A különbség tehát jelentős.

A pártszimpátia esetén érdekes, hogy csak az első kérdésnél látható szignifikáns kapcsolat a kormánypártiságot és a rendőrség tevékenységét mérő változók között. Viszont a régi és új pártok támogatói között már megfigyelhető különbség mindkét kérdés esetén (Cramer's V: 0,14 és 0,12). Mindkét bűncselekménytípusnál a régi pártok szavazóira jellemzőbb, hogy bíznak a tettesek elfogásában. A régi pártok szavazóinak 64,6 százaléka, szemben az új pártok szavazóinak 49,3 százalékával, bízunk betörés esetén az elkövető kézre kerítésében, lopás esetén pedig 44,4 százalékuk, szemben az új pártra szavazók 35,2 százalékával.

52. ábra: Rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés (N = 1250)



A rendőrség fontos feladatai közé tartozik a bűntettek és balesetek megelőzése és általában az emberek biztonságérzetének fenntartása. Az egyik kérdésünk az előbbihez, a másik az utóbbihoz kapcsolódott. A megkérdezettek nagyobbik része mindkét kérdéssel inkább vagy teljes mértékben egyetértett, ami azt jelenti, hogy alapvetően úgy gondolják a válaszadók, hogy a rendőrség jól végzi a munkáját a közúti balesetek megelőzése területén, illetve hogy a rendőri jelenlét önmagában is elrettentő erejű lehet a bűncselekményt elkövetni szándékozó személyek számára.

A tavalyi évhez képest elmozdulás az állításokkal inkább egyetértők és a teljes mértékben egyetértők arányában figyelhető meg. Az inkább egyetértők aránya nőtt, miközben a teljes mértékben egyetértőké csökkent. Összességében az egyetértők aránya nem változott jelentősen, de ezen belül a két fokozatot megjelölők aránya igen. Míg 2017-ben az első állítással 45,3 százalék inkább egyetértett, és 37,7 százalék teljes mértékben, addig idén az inkább egyetértők aránya 48,8 százalékra nőtt, és a teljes mértékben egyetértőké 31,0 százalékra csökkent. Hasonlóképpen, a második állítással egy évvel ezelőtt a válaszadók 42,3 százaléka inkább, és 41,4 százaléka teljes mértékben egyetértett, idén viszont 44,2 százalék és 35,4 százalék volt a két arány.

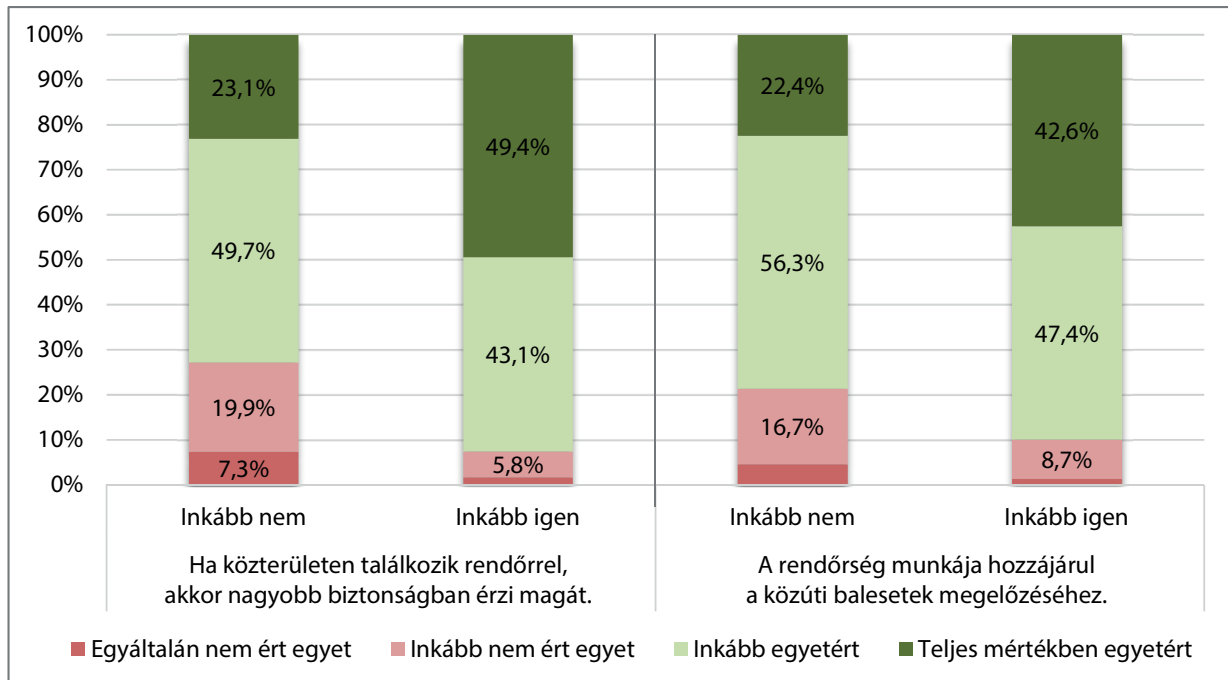
23. táblázat: A rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 829–1180)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Ha közterületen találkozik rendőrrel, akkor nagyobb biztonságban érzi magát.	0,12	0,10	0,05	0,10	0,08	0,10	0,11	0,12	0,14	0,16	0,33	0,09	0,07
A rendőrség munkája hozzájárul a közúti balesetek megelőzéséhez.	0,07	0,08	0,09	0,07	0,05	0,07	0,07	0,07	0,16	0,15	0,24	0,09	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

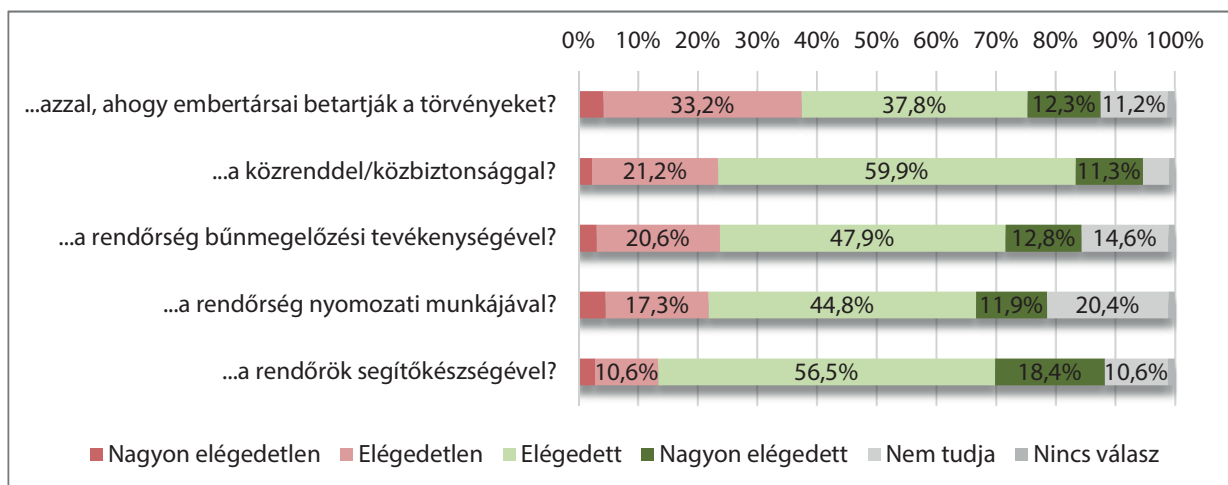
Mindkét állítás az állam megítélésével mutatja a legerősebb összefüggést. Az államot pozitívan megítélők körében mindkét állításnál eléri a 90 százalékot azok aránya, akik inkább vagy teljesen egyetértenek vele, míg a jelenlegi államot nem jó államnak tartók körében csak 72,8 százalék (inkább egyetért) és 78,7 százalék (teljesen egyetért) ez az arány.

53. ábra: A rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása az állam megítélése szerint (N: 1078–1080)



A pártkötődés is összefüggésben áll a két fenti kérdésre adott válaszokkal. A kormánypártiak között mind a két kérdés esetében nagyobb azok aránya, akik inkább vagy teljes mértékben egyetértenek az adott állítással. Különösen nagy a különbség a kormánypárti és az ellenzéki válaszadók között a teljesen egyetértők arányában: az első állítással teljesen egyetért a kormánypártiak 47,6 százaléka, míg az ellenzékieknek csak 36,3 százaléka, a második kérdésnél pedig 41,3 százalék és 28,0 százalék ez az arány.

54. ábra: Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélése. „Ön mennyire elégedett...” (N = 1250)



A fenti ábrán látható témákat korábban már több kérdés érintette a kérdőívben. Jelen kérdések azonban általában kérdeznak rá a rendőrség munkájának, illetve az emberek törvényekhez való hozzáállásának megítélésére. A megkérdezetteknek a rendőrök segítőkészségéről van a legjobb véleményük: kisebb vagy nagyobb mértékű elégedettségről számolt be a válaszadók 74,9 százaléka. A többi kérdés kapcsán is elége-

defftség jellemzi a válaszadókat. Az embertársak törvényekhez való hozzáállásának értékelése már kevésbé biztató, hiszen ezzel a válaszadóknak csak 50,1 százaléka elégedett.

A 2017-es eredményekhez képest jelentős eltérést a közrenddel, közbiztonsággal való elégedettségénél látni. Az elégedetlenek aránya 5,6 százalékponttal csökkent, az elégedettek pedig 5,5-del nőtt.

24. táblázat: A törvényhez való hozzáállás és a rendőrségi munka megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 788–1187)

Ön mennyire elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...azzal, ahogy embertársai betartják a törvényeket?	0,07	0,09	0,05	0,00	0,10	0,05	0,11	0,21	0,11	0,09	0,23	0,04	0,08
...a közrenddel/közbiztonsággal?	0,08	0,08	0,04	0,06	0,06	0,04	0,08	0,12	0,15	0,14	0,20	0,04	0,06
...a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységével?	0,10	0,10	0,06	0,07	0,06	0,07	0,08	0,09	0,15	0,24	0,29	0,07	0,07
...a rendőrség nyomozati munkájával?	0,08	0,09	0,05	0,09	0,11	0,08	0,07	0,14	0,18	0,23	0,35	0,09	0,10
...a rendőrök segítőkészségével?	0,05	0,08	0,08	0,05	0,11	0,07	0,08	0,11	0,15	0,16	0,23	0,05	0,05

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

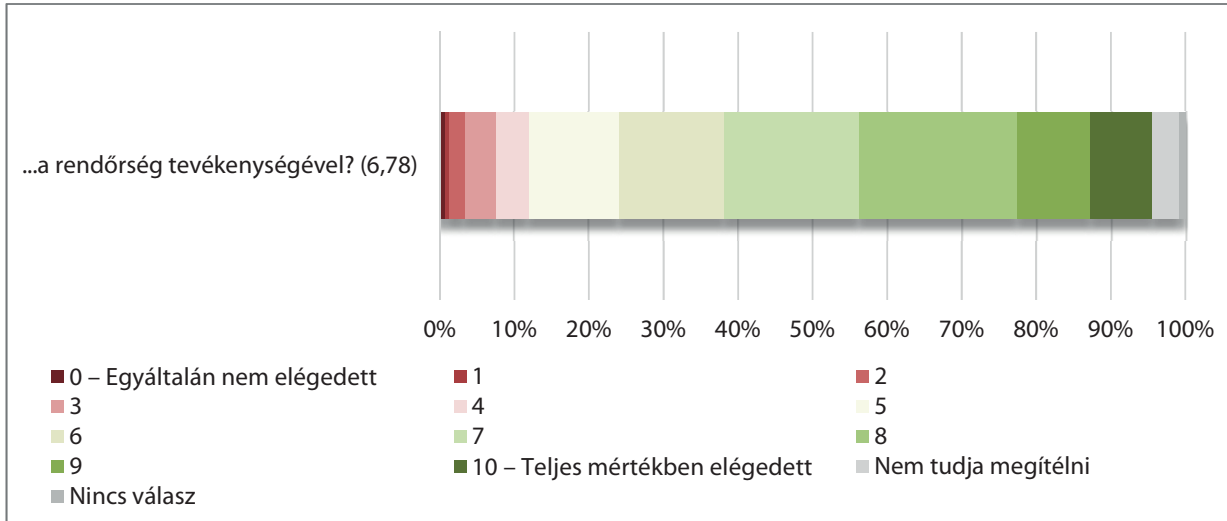
A kérdésekre adott válaszok mindegyike viszonylag erős összefüggésben van az állam megítélésével. Minden kérdés esetén megfigyelhető, hogy az államot pozitívan megítélők közül többen válaszolták azt, hogy valamilyen mértékben elégedettek, mint az államról negatív véleményt alkotók csoportjában. A legnagyobb eltérés a rendőrség nyomozati munkájával kapcsolatosan figyelhető meg (29 százalékpontnyi): a magyar államot jó államnak tartók 84,1 százaléka elégedett, míg a magyar állammal elégedetleneknek csak 55,1 százaléka. A legkisebb pedig a rendőrök segítőkészségével kapcsolatban tapasztalható (15,7 százalékpontnyi): a magyar államot a jó állammal azonosítók 91,7 százaléka elégedett, szemben az államot negatívabban megítélők 76,0 százalékaival.

A fejlett régiókban élők körében a rendőrök segítőkészségén kívül minden kérdés esetében jelentősen magasabb a teljes mértékben elégedettek aránya, mint a fejletlen régiókban élőkénél (6,7–11,3 százalékpontnyi különbség). Kisebb mértékű eltéréssel, de a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységén kívül minden más kérdésnél a fejlett régiókban az elégedettek aránya is meghaladta a fejletlen régiókban élőkét. Érdekes továbbá, hogy a fejletlen régiókban a kérdezettek közel fele-fele arányban (51,0% és 49,0%) elégedetlenek, illetve elégedettek, míg a fejlett régiókban a válaszadók kétharmada elégedett (65,7%) és egyharmada elégedetlen (34,3%). A régiók közötti különbségek fennállnak a budapesti válaszadók nélkül is.

Érdemes megjegyezni, hogy a rendőrségi munkára vonatkozó, különösen a bűnmegelőzési tevékenységgel és a nyomozati munkával kapcsolatos vélemények milyen erős összefüggésben vannak a kormánypártiság és a régió-új pártok változóval (utóbbiak esetében a Cramer's V: 0,24 és 0,28). Megállapítható, hogy

a kormánypártiak, illetve a régi pártok támogatói (a kormánypárt nélkül is) nagyobb részben tekinthetők elégedetteknek, mint az ellenzékiek és az új pártok szimpatizánsai.

55. ábra: A rendőrség tevékenységével való elégedettség, „Mennyire elégedett Ön 0–10-ig terjedő skálán összességében...”
(N = 1250)



Végezetül, e blokk végén is felmértük, hogy a válaszadók összességében mennyire elégedettek az intézmény, ez esetben a rendőrség tevékenységével. Az összes érvényes válasz alapján számolt átlagos értékelés 6,78 pont, amely egy inkább pozitív általános vélekedést jelent a rendőrség munkájáról úgy, hogy a válaszadók nagyobb része (az összes válaszadók 57,4 százaléka és az érvényes választ adók 60,0 százaléka) átlag feletti, azaz hetes vagy jobb értékelést adott.

Az átlagos elégedettség mértékében szignifikáns elmozdulás történt pozitív irányba: 6,63-os átlag volt tavaly, vagyis az ideinél 0,15 ponttal alacsonyabb.

25. táblázat: A rendőrség tevékenységével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 839–1195)

Összességében mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...a rendőrség tevékenységével?	0,05	0,12	0,02	0,09	0,05	0,07	0,15	0,05	0,30	0,22	0,31	0,09	0,08

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Ahogy az várható volt, összességében a rendőrség tevékenységének megítélése jelentős mértékben különbözik a magyar államot pozitívan és negatívan megítélők körében. Akik jóállam-képének megfelel a magyar állam, azok átlagosan 7,33 pontot adtak, míg akiknek nem felel meg, azok 6,01-et. A közérzettel szintén több korábbi változó összefüggést mutatott, ez esetben is meglehetősen erős a kapcsolat. Az étellel való általános elégedettség mértékének növekedésével párhuzamosan a kérdésre adott átlagos pontszám is egyre nagyobb: azok, akik az életükkel inkább nem elégedettek, átlagosan 5,52-ra értékelték a rendőrség teljesítményét, míg az elégedettek 7,53-ra, vagyis a két szélső elégedettségi csoport között igen jelentős, 2,01 pont az eltérés.

A kormánypárti szavazók (7,28) ez esetben is jobbra értékelték a rendőrség tevékenységét, mint az ellenzéki szavazók (6,35). A településtípusok közti különbségek hasonlóak az első négy kérdésnél látottakhoz: a községekben a legmagasabb az átlagos elégedettség (7,13), ezt követi a főváros (6,90), majd az egyéb városok (6,70), végül pedig a megyeszékhelyek, megyei jogú városok (6,28).

Hogy az elmúlt egy évben a kérdezettnek volt-e valamilyen kapcsolata a rendőrséggel, nem áll szignifikáns kapcsolatban a rendőrség tevékenységének általános megítélésével. Vagyis nem lehet azt tapasztalni, hogy azok, akik valamilyen formában kapcsolatba kerültek a rendőrséggel, elégedettebbek vagy elégedetlenebbek lennének a rendőri munkával.

3.4. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

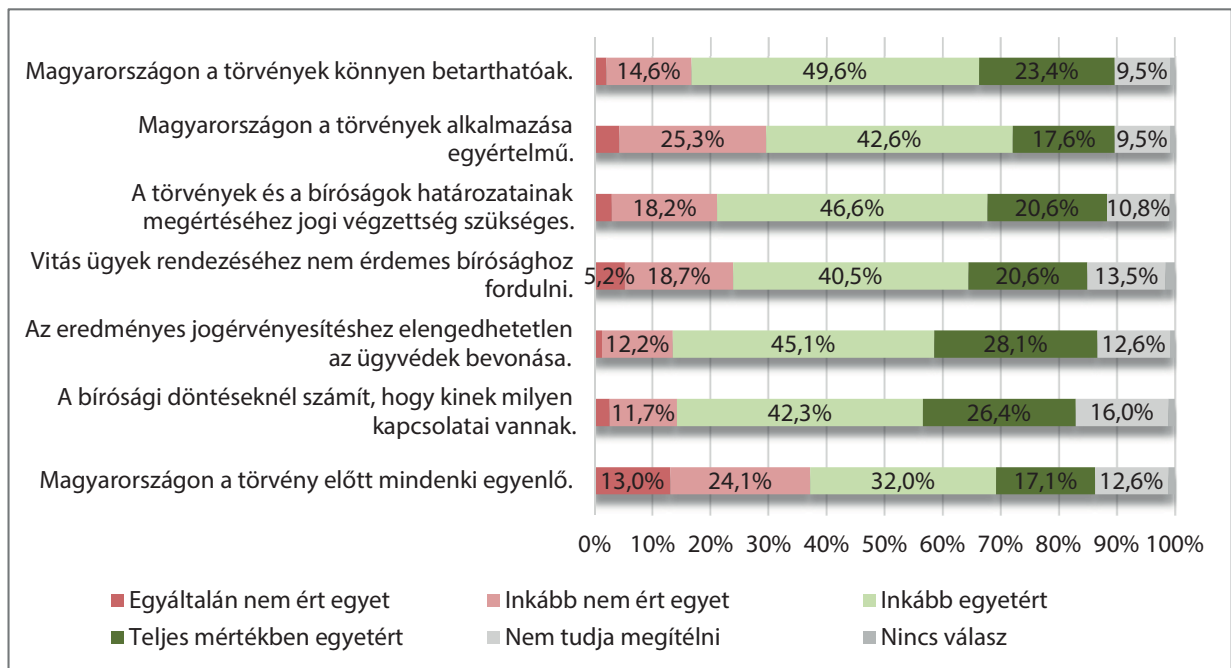
Feltett kérdések:

- Az utóbbi 3 évben volt-e érintettje bírósági eljárásnak?
- Mennyire ért egyet az alábbi [igazságszolgáltatással kapcsolatos] állításokkal?
- Ön mennyire elégedett [az ügyészség tevékenységével; a bírósági ügyek átfutási idejével; a bíróságok ítélezési gyakorlatával]?
- Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán az igazságszolgáltatás működésével?

[A teljes blokk csak a második almintától kérdezve.]

A bírói feladatok ellátása, a jogállamiság biztosítása olyan állami fennhatóság alá tartozó területek, amelyek megszervezése nélkül elképzelhetetlen lenne a modern és hatékony társadalmi-gazdasági működés. Ugyanakkor közvetlenül az igazságszolgáltatással a polgárok jellemzően nem találkoznak a mindennapjaik során. A megkérdezettek 94,3 százalékának nem volt bírósági ügye az elmúlt 3 évben.

56. ábra: Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N = 1250)



A megkérdezettek közül sokan nem tudtak véleményt mondani az igazságügyi rendszerrel kapcsolatos kérdésekről. A legnagyobb arányban azt az állítást nem tudták vagy akarták megítélni (17,1%), hogy „a bírósági döntéseknél számít, hogy kinek milyen kapcsolatai vannak”. Akik véleményt mondtak, azok közül a legtöbben azzal értettek egyet, hogy „az eredményes jogérvényesítéshez elengedhetetlen az ügyvédek bevonása” (84,5%), hogy „Magyarországon a törvények könnyen betarthatóak” (81,4%), hogy „a bírósági döntéseknél számít, hogy kinek milyen kapcsolatai vannak” (82,9%), valamint hogy „a törvények és a bíróságok határozatainak megértéséhez jogi végzettség szükséges” (76,1%). Ezzel szemben csupán a válaszadók 56,9 százaléka szerint igaz az, hogy „Magyarországon a törvény előtt mindenki egyenlő”.

A bírósági eljárások érintettjei valamelyest eltérően vélekednek az igazságügyi rendszer egyes elemeiről. A törvények betarthatóságával a bírósági tapasztalattal rendelkezők 67,9 százaléka ért egyet, míg azok, akiknek nincsen ilyen tapasztalatuk, 82,1 százalékos arányban. A bírósági tapasztalattal nem rendelkezők kétharmada (67,8%) ért egyet a törvények alkalmazásának egyértelműségével, viszont a bírósági eljárásban

részt vetteknek csak a fele (49,1%) gondolja ugyanezt. A többi alkérdés esetében nem regisztráltunk szignifikáns eltéréseket.

A 2017-es *Jó Állam Véleményfelmérés* adataival való összehasonlítás alapján kijelenthető, hogy egy állítás kivételével nincsenek jelentős eltérések a két adatfelvétel között. Azzal az állítással azonban, amely szerint „a vitás ügyek rendezéséhez nem érdemes bírósághoz fordulni”, tavaly a válaszadók 64,3 százaléka értett egyet, míg idén ez az arány már 71,9 százalék. Az eltérést ráadásul nagyrészt a *teljes mértékben egyetért* kategória közel 6 százalékpontos növekedése okozza, így tehát azt lehet mondani, hogy valamelyest csökkent az állampolgárok bíróságokba vetett – amúgy is alacsony szintű – bizalma.

26. táblázat: Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 744–1123)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
Magyarországon a törvények könnyen betarthatóak.	0,06	0,09	0,04	0,08	0,05	0,06	0,08	0,09	0,12	0,09	0,25	0,07	0,05
Magyarországon a törvények alkalmazása egyértelmű.	0,05	0,09	0,07	0,07	0,07	0,06	0,09	0,08	0,15	0,15	0,23	0,07	0,07
A törvények és a bíróságok határozatainak megértéséhez jogi végzettség szükséges.	0,04	0,08	0,06	0,07	0,08	0,08	0,07	0,09	0,10	0,08	0,03	0,07	0,07
Vitás ügyek rendezéséhez nem érdemes bírósághoz fordulni.	0,07	0,07	0,06	0,03	0,04	0,06	0,10	0,05	0,11	0,15	0,11	0,10	0,06
Az eredményes jogérvényesítéshez elengedhetetlen az ügyvédek bevonása.	0,10	0,06	0,05	0,05	0,06	0,06	0,07	0,07	0,05	0,07	0,07	0,06	0,10
A bírósági döntéseknél számít, hogy kinek milyen kapcsolatai vannak.	0,10	0,06	0,05	0,05	0,08	0,07	0,10	0,12	0,08	0,13	0,11	0,09	0,10
Magyarországon a törvény előtt mindenki egyenlő.	0,04	0,10	0,03	0,08	0,12	0,07	0,12	0,19	0,14	0,18	0,26	0,05	0,05

A hő térkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Csekély mértékű együttjárás mutatkozik az igazságügyi rendszerrel kapcsolatos állítások és a háttérváltozók között. Kiemelendő, hogy azok, akik pozitívan ítélik meg a magyar államot, nagyobb arányban tartják a törvényeket könnyen betarthatónak (89,0%, az államot negatívan megítélők 71,0%-ával szemben), alkalmazásukat egyértelműnek (76,3%, az 55,0%-kal szemben), és nagyobb arányban látják érvényesülni Magyarországon a törvény előtti egyenlőséget (67,3%, a 43,1%-kal szemben).

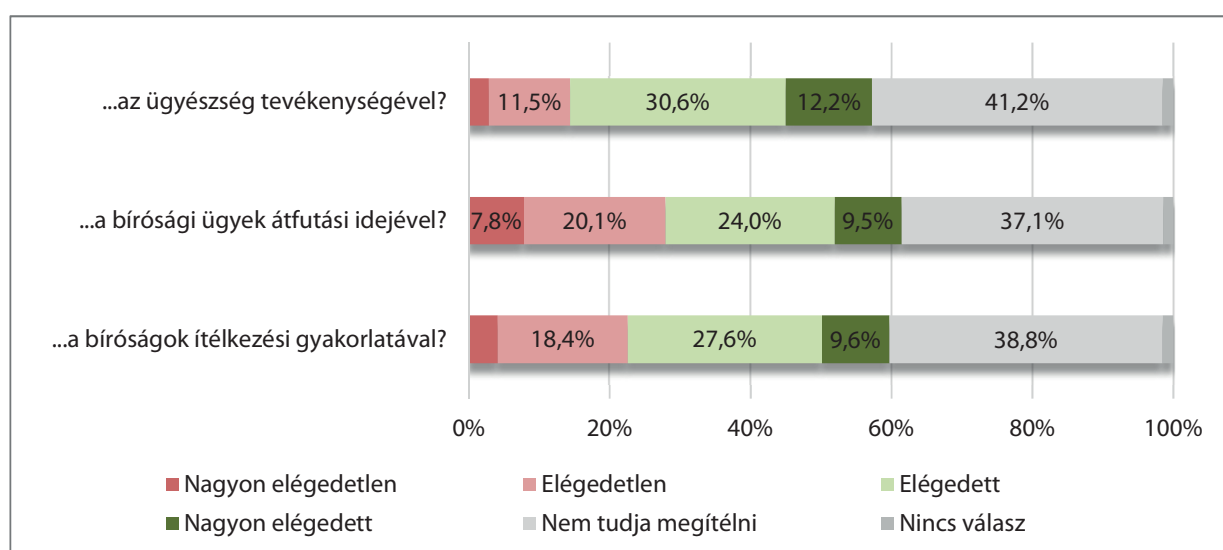
A kormánypártiság hasonló módon, azonban csekélyebb mértékben függ össze az igazságügyi rendszer megítélésével. A kormánypártiak inkább gondolják, hogy a törvények alkalmazása egyértelmű, hogy érdemes bírósághoz fordulni, valamint hogy a törvény előtt mindenki egyenlőnek számít Magyarországon. Az ellenzéki megkérdezettek 37,0 százaléka teljes mértékben egyetért azzal, hogy a bírósági eljárásoknál számítanak a kapcsolatok, míg a kormány szimpatizánsai között ez az arány csak 30,0 százalékos.

A közérzet is együttjárást mutat az igazságügyi rendszer működésének megítélésével. Általánosságban kijelenthető, hogy az életükkel elégedettebbek pozitívabban ítélik meg a rendszer működését. Kiemelendő a törvények előtti egyenlőség megítélése: ezzel az állítással az *életükkel elégedettek* 67,5, az *inkább elégedettek* 53,5, míg az *inkább nem elégedettek* csupán 45,5 százaléka ért egyet.

Végezetül, régiók szerinti bontásban kiemelendő, hogy a fejlett régiókban jóval nagyobb arányban gondolják az emberek (65,9%, szemben a 48,2%-kal), hogy a törvények előtt mindenki egyenlő, ugyanakkor a fejletlen régiókban nagyobb arányban értenek egyet azzal, hogy a bírósági döntéseknél számítanak a kapcsolatok (87,0%, szemben a 79,0%-kal).

57. ábra: Az igazságszolgáltatás egyes területeivel való elégedettség megoszlása.

„Ön mennyire elégedett...” (N = 1250)



Az igazságszolgáltatás egyes területeivel kapcsolatban kifejezetten nagy arányban nem tudtak a válaszadók véleményt mondani: a válaszolni nem tudók, illetve nem kívánók a megkérdezettek átlagosan 40 százalékát tették ki. Azok közül, akik véleményt mondtak, az ügyészség tevékenységével 74,9 százalék elégedett. Ez az érték a bírósági ügyek átfutási idejénél 54,5 százalék, a bíróságok ítélezési gyakorlatánál pedig 62,3 százalék.

A tavaly, illetve idén mért elégedettségi szintek között nem látható szignifikáns eltérés, azonban a kérdéseket megítélni nem tudók aránya növekedett, 5,3 és 6,1 százalékpont közötti mértékben.

27. táblázat: Az igazságszolgáltatás egyes területeivel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 536–770)

Ön mennyire elégedett...?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...az ügyészség tevékenységével?	0,09	0,12	0,08	0,08	0,10	0,08	0,13	0,18	0,15	0,30	0,36	0,09	0,07
...a bírósági ügyek átfutási idejével?	0,07	0,10	0,08	0,07	0,11	0,06	0,14	0,17	0,16	0,17	0,28	0,05	0,06
...a bíróságok ítélezési gyakorlatával?	0,04	0,11	0,07	0,07	0,11	0,10	0,15	0,13	0,21	0,24	0,39	0,05	0,07

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az igazságszolgáltatás egyes területeivel kapcsolatos elégedettség a legnagyobb mértékben az állam megítélésével, a pártszimpátiával, a közérzettel, a régió fejlettségével, valamint a településtípussal van összefüggésben.

A magyar államról pozitívan gondolkodók az igazságszolgáltatás egyes területeit is jóval kedvezőbben ítélik meg, mint azok, akik szerint az állam nem működik jól. A legnagyobb különbség a bíróságok ítélezési gyakorlatának esetében (43,8, illetve 77,4%), a második legnagyobb az ügyészség tevékenységénél (58,5, illetve 88,6%), míg a legkisebb eltérés a bírósági ügyek átfutási idejénél (39,7, illetve 66,2%) mérhető.

A pártszimpátiánál is markáns összefüggés látható. Az ügyészség tevékenységével a kormánypártiak 88,3 százaléka, az ellenzéki megkérdezetteknek csak 63,4 százaléka elégedett. A bírósági ügyek átfutási idejénél ez az arány 62,8, illetve 48,4 százalék; a bíróságok ítélezési gyakorlatánál pedig 73,8, illetve 54,6 százalék.

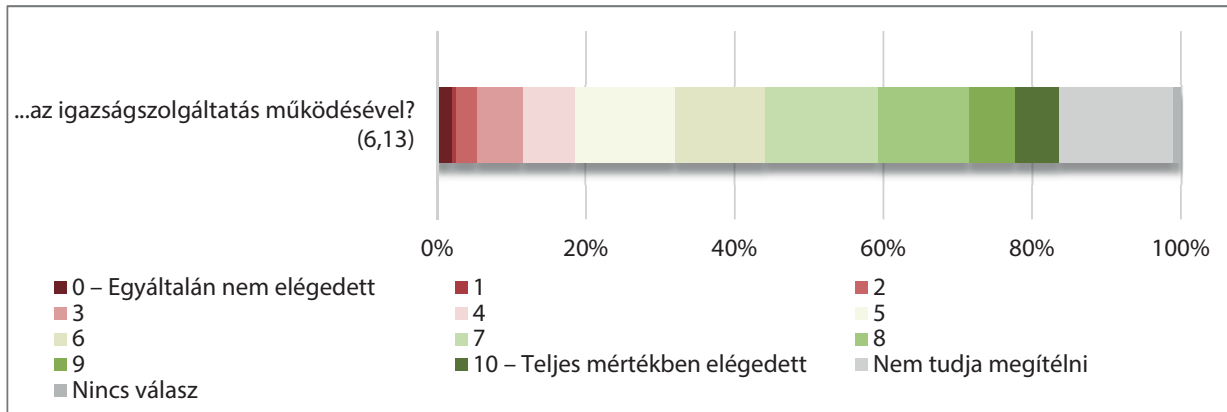
Kijelenthető, hogy az életükkel elégedettebbek az igazságszolgáltatás egyes alrendszeivel is elégedettebbek. Mindhárom állítás esetében az *életükkel inkább nem elégedettek* adták a legkevésbé, az *életükkel elégedettek* pedig a leginkább pozitív válaszokat. Az élettel való elégedettség két szélső kategóriája közötti különbségek 16,9 és 28,4 százalékpont között alakultak.

A régió fejlettségét tekintve megállapítható, hogy a fejlett régiókban elégedettebbek az emberek az igazságszolgáltatás egyes területeivel. Ugyan ha együtt kezeljük az *inkább* és a *nagyon elégedett* válaszokat, akkor a fejlett régiókban átlagosan csak körülbelül 4 százalékponttal voltak nagyobb arányban elégedettek az emberek, ez a kép megváltozik, ha a *nagyon elégedetteket* nézzük: a különbségek így 6,8 és 11,6 százalékpont között alakulnak.

Településtípus szerinti bontásban az első alkérdés, amely az ügyészség tevékenységére vonatkozott, kilóg a sorból. Az látható, hogy ezzel a területtel a leginkább a községekben és az egyéb városokban lakók elégedettek – 78,3, illetve 76,3 százalékos arányban. A fővárosban 73,7, a nagyvárosokban pedig 70,2 százalékos arányban számoltak be elégedettségükről a megkérdezettek. A másik két alkérdésnél rendre a fővárosi válaszadók elégedettek a legnagyobb arányban (63,2, illetve 69,2%), a legkevésbé pedig a megyeszékhelyeken és megyei jogú városokban lakók (43,9, illetve 54,5%).

Végezetül érdekes kép mutatkozik az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem vonatkozásában. A legelégedettebbek mindhárom állítás esetében a garantált bérminimum másfélszeresével vagy annál többször gazdálkodók, őket pedig a bérminimumnál kevesebb jövedelemmel rendelkezők követik. A legkevésbé elégedettek a középső kategóriába tartozó válaszadók.

58. ábra: Az igazságszolgáltatás működésével való elégedettség megoszlása. „Összességében mennyire elégedett Ön...”
(N = 1250)



Az igazságszolgáltatás összességében vett működését jelentősen nagyobb arányban tudták véleményezni a megkérdezettek, mint az egyes részterületeket: a kérdésre nem válaszolók aránya 16,4 százalék volt. Az igazságszolgáltatás működését tízes skálán átlagosan 6,13 pontra értékelték, amely nem tér el szignifikánsan a tavalyi eredménytől.

28. táblázat: Az igazságszolgáltatás működésével való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 751–1045)

Összességében mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...az igazságszolgáltatás működésével?	0,08	0,14	0,05	0,10	0,05	0,09	0,16	0,09	0,33	0,26	0,37	0,09	0,11

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

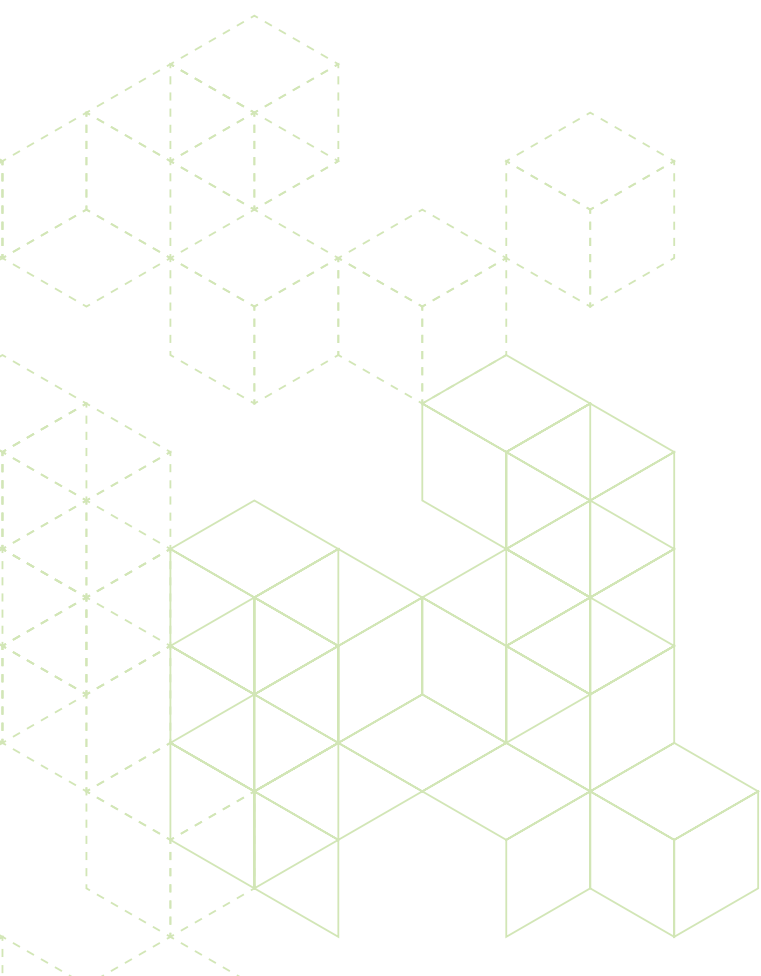
A legnagyobb együttjárást az állam megítélését, a közérzetet, valamint a pártszimpátiát mérő háttérváltozók esetében mértük, de a településtípushoz és az életkorhoz tartozó hatáserőségek is említésre méltók.

A várakozásoknak megfelelően azok, akik jó államról alkotott elképzelésének megfelel a magyar állam, átlagosan jobbra értékelték az igazságszolgáltatás rendszerét, mint azok, akiknek inkább nem felel meg (6,92 pont, szemben az 5,19-dal). Az életükkel teljesen elégedettek szintén pozitívabb értékeléseket adtak (7,09), mint

az inkább elégedettek (5,09) vagy az inkább nem elégedettek (4,69). A kormánypártiak több mint egy egész ponttal magasabb átlagos értékelést adtak általában az igazságszolgáltatásra (6,80 pont, szemben az 5,63-dal), mint az ellenzéki szimpatizánsok.

A legjobb értékelést a községekben élők adták (6,54), őket követték a fővárosiak (6,43), az egyéb városokban lakók (5,93), végül pedig a nagyvárosokban élők (5,63). Életkor szerint vizsgálva az átlagos értékeléseket, kiemelkedik a 70 évesek vagy idősebbek csoportja (7,02), valamint a legfiatalabbak kategóriája (6,31). A legrosszabb minősítést az 50–59 évesek adták (5,85).

Végezetül a tájékozódási csatorna is kapcsolatban van az igazságszolgáltatással való elégedettséggel. Itt a leelégedettebbek az internetes és hagyományos csatornákból egyaránt tájékozódók, valamint a csak hagyományos médiumokat követők (6,33, illetve 6,25), őket követik a csak internetről informálódók (5,83), végül pedig a napi szinten nem tájékozódók (5,58).



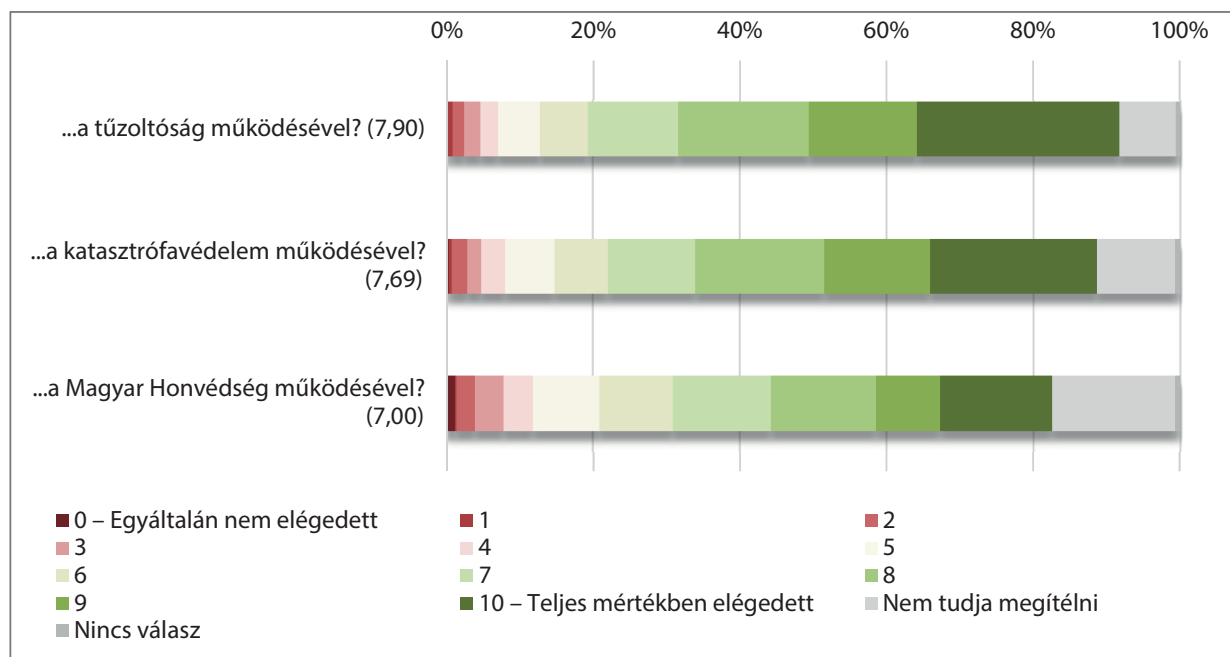
3.5. A MAGYAR ÁLLAM VÉDELMI KÉPESSÉGEI

- Feltett kérdések:**
- Össességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán [a honvédelem, a tűzoltóság, a katasztrófavédelem] működésével?
 - Megítélése szerint a magyar állam mennyire képes megfelelni az alábbi kihívásoknak? [Csak a második almintától kérdezve.]

Az állam alapvető feladatai közé tartozik a határainak, valamint állampolgárainak védelme. A védelmi képesség a jó állam ismérvei között kiemelt helyen szerepel korábbi eredményeink alapján, éppen ezért a *Jó Állam Véleményfelmérésben* rákérdeztünk arra, hogyan ítélik meg a válaszadók a magyar állam feladatellátását ezen a területen.

Az előző évhez hasonlóan az állami védelmi rendszer három – a kérdezettek számára jól azonosítható²³ – egységére, a honvédségre, a tűzoltóságra és a katasztrófavédelemre vonatkozóan tettünk fel elégedettségi kérdéseket, amelyekre ezúttal is 0-tól 10-ig terjedő skála segítségével kellett válaszolniuk a kérdezetteknek. A honvédségi munka értékelésének nehézsége megmutatkozik ezeknél a kérdéseknél is, itt a legmagasabb (16,9%) ugyanis azok aránya, akik nem tudnak véleményt mondani.

59. ábra: A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség.
„Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500)



Az elégedettségi adatok azt mutatják, hogy a vizsgálatba bevont állami intézmények közül továbbra is a tűzoltósággal a legelégedettebbek az emberek, a 7,90-os átlag kifejezetten magasnak számít a kutatásban vizsgált egyéb állami szervezetekhez viszonyítva is (például igazságszolgáltatás, rendőrség, oktatás stb.). Hasonló mértékben elégedettek a válaszadók a katasztrófavédelemmel (7,69 az átlag). A Magyar Honvédség 7,00-os átlagértéke ezeknél valamivel alacsonyabb, emellett ezt az intézményt tudták a legkevésbé véleményezni.

²³ Ugyan a tűzoltóság 2012-ben a katasztrófavédelembe integrálódott helyi szinten is, de a kérdőív kognitív tesztelése alapján a funkcióik továbbra is önállóan jelennek meg a közgondolkodásban.

A tavalyi évhez képest mindhárom területen kismértékű, de statisztikailag szignifikáns javulás figyelhető meg az átlagos elégedettségben. A Magyar Honvédséggel kapcsolatos elégedettség nőtt a legnagyobb mértékben, 0,32 ponttal, majd a tűzoltóságé 0,23 ponttal, a katasztrófavédelemmel való átlagos elégedettség pedig 0,17 ponttal javult.

29. táblázat: A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1472–2291)

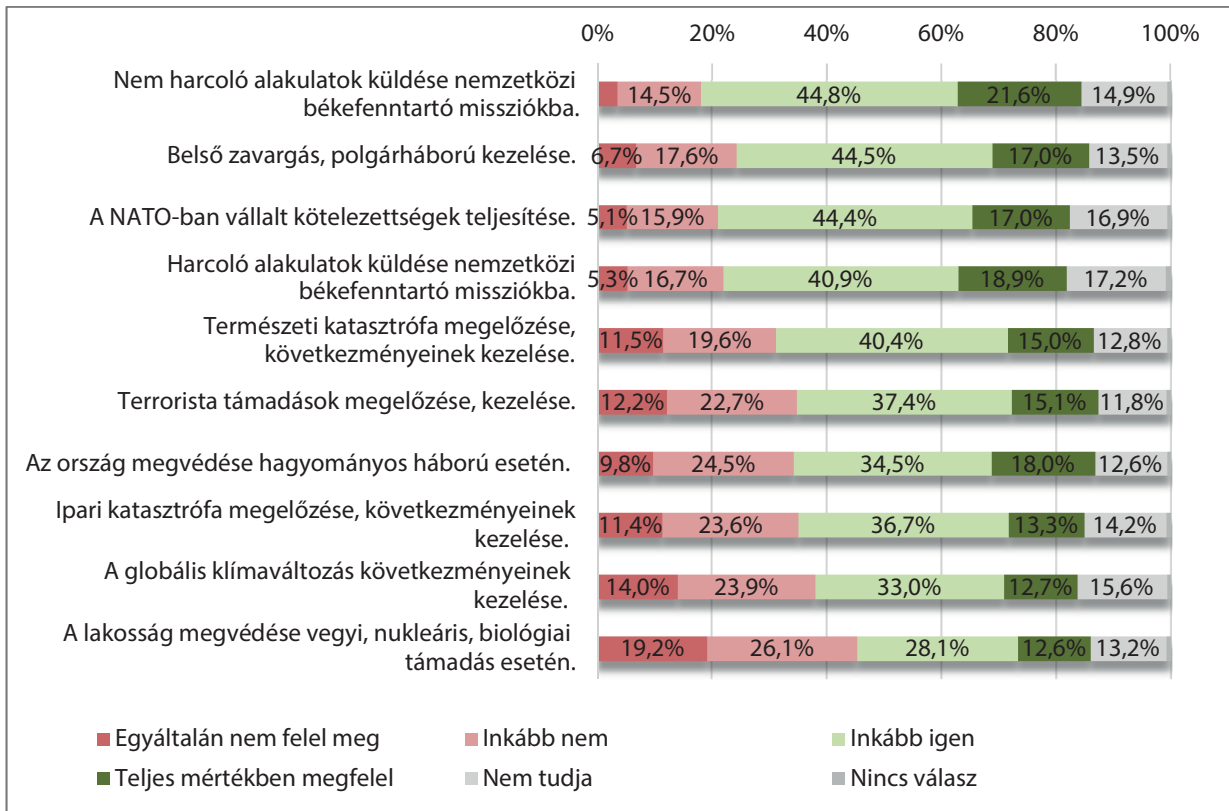
Mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...a Magyar Honvédség működésével?	0,09	0,14	0,05	0,09	0,05	0,04	0,14	0,04	0,33	0,28	0,30	0,14	0,08
...a tűzoltóság működésével?	0,04	0,10	0,09	0,08	0,09	0,06	0,12	0,15	0,31	0,19	0,18	0,09	0,09
...és a katasztrófavédelem működésével?	0,05	0,11	0,07	0,09	0,07	0,06	0,12	0,12	0,34	0,22	0,20	0,11	0,10

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az állam védelmi célú szervezeteinek megítélése együtt mozog az étellel, illetve az állammal való elégedettséggel, valamint megfigyelhető, hogy a kormánypártokra szavazók is jelentősen elégedettebbek a szervezetek működésével. Mivel a tűzoltóság esetében figyelhetők meg a leggyengébb kapcsolatok, ezért elmondható, hogy ezzel a szervvel széles körben elégedettek az emberek, az egyéni tényezők kevésbé játszanak szerepet. Érdemes kiemelni, hogy az államról alkotott vélemény a honvédség megítélésében sokkal nagyobb szerepet játszik, mint a tűzoltóság vagy a katasztrófavédelem esetében, ami a honvédség kevésbé egységes megítélése, államhoz való szorosabb kötődése miatt jelentkezhet.

Idén a témához kapcsolódó attitűdkérdések az állam átfogó védelmi képességeire irányultak, amelyek esetében szintén magasnak tekinthető a *nem tudom* válaszok aránya (11,8–17,2% között). Például a harcoló alakulatok nemzetközi missziókba való küldéséről nem tudott véleményt mondani a megkérdezettek 17,2 százaléka, a NATO-ban vállalt kötelezettségek kapcsán pedig nem nyilatkozott 16,9 százalék. Szintén jelentős a *nem tudom* választ adók aránya a globális klímaváltozás következményeinek kezelése esetén, ott a válaszadók 15,6 százaléka nem tudott véleményt alkotni. Ennek oka lehet, hogy a legtöbb embernek nincs közvetlen kapcsolata a honvédséggel, a téma részletekbe menő bemutatása pedig alig jelenik meg a széles körben követett médiában.

60. ábra: Az állam védelmi kihívásoknak való megfelelése. „Megítélése szerint a magyar állam mennyire képes megfelelni az alábbi kihívásoknak?” (N = 1250)



A válaszadók szerint a magyar állam a nem harcoló alakulatokkal kapcsolatos nemzetközi követelményeknek felel meg a leginkább, a megkérdezettek kétharmada, 66,4 százaléka van ezen a véleményen (*inkább egyetért és teljes mértékben egyetért* válaszok). Belső zavargásokat, polgárháborút is képes lenne kezelni az állam a válaszadók 61,5 százaléka szerint. A hazánkban is tapasztalható természeti katasztrófák megelőzését és következményeinek kezelését a magyar állam megfelelően végzi a válaszadók többsége, 55,4 százaléka szerint. Az ipari katasztrófák megelőzését és kezelését értékelve azonban már nem ilyen kedvező a kép, csak a válaszadók 50,0 százaléka vélekedik erről pozitívan, további 14,2 százalék nem tudott válaszolni. A megkérdezettek szerint a legkevésbé – 40,7% – tömegpusztító fegyverekkel szemben képes védekezni Magyarország. A globális klímaváltozás következményeinek kezelésével kapcsolatban is kisebbségben vannak az egyértelműen pozitívan vélekedők (45,7%).

Hogy az egyén milyen típusú és milyen nézőpontú médiumból tájékozódik, vagy milyen általános demográfiai jellemzőkkel bír az állam védelmi képességeiről alkotott véleményére nem, vagy csak minimális hatással van, és akkor is csupán néhány állítás esetén. A korábbi tapasztalatokhoz hasonlóan a közérzet, a kormánypártiság és az állam megítélése mutatnak mindegyik állítás esetében összefüggést. Az állítások többségével még a településtípus és régió változóknak van kapcsolatuk, tehát elmondható, hogy az ország különböző területein élők másként vélekednek az állam védelmi képességéről.

30. táblázat: Az állami védelmi képességek megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 733–1092)

Megítélése szerint a magyar állam mennyire képes megfelelni az alábbi kihívásoknak?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
Az ország megvédése hagyományos háború esetén	0,09	0,09	0,07	0,07	0,11	0,08	0,16	0,27	0,12	0,21	0,30	0,06	0,06
A lakosság megvédése vegyi, nukleáris, biológiai támadás esetén	0,02	0,08	0,08	0,04	0,08	0,05	0,12	0,27	0,12	0,20	0,25	0,05	0,07
Terrorista támadások megelőzése, kezelése	0,03	0,06	0,07	0,03	0,06	0,07	0,09	0,13	0,13	0,26	0,36	0,06	0,08
Belső zavargás, polgárháború kezelése	0,01	0,07	0,06	0,05	0,07	0,07	0,06	0,15	0,12	0,21	0,29	0,07	0,06
A NATO-ban vállalt kötelezettségek teljesítése	0,06	0,09	0,07	0,04	0,01	0,05	0,08	0,05	0,15	0,27	0,31	0,07	0,09
Harcoló alakulatok küldése nemzetközi békefenntartó missziókba	0,03	0,09	0,09	0,05	0,04	0,05	0,09	0,09	0,12	0,19	0,31	0,06	0,06
Nem harcoló alakulatok küldése nemzetközi békefenntartó missziókba	0,08	0,08	0,06	0,05	0,04	0,05	0,06	0,04	0,13	0,19	0,26	0,06	0,05
Ipari katasztrófa megelőzése, következményeinek kezelése	0,06	0,08	0,06	0,06	0,09	0,07	0,09	0,14	0,11	0,32	0,37	0,09	0,08
Természeti katasztrófa megelőzése, következményeinek kezelése	0,09	0,06	0,06	0,04	0,09	0,06	0,10	0,14	0,15	0,26	0,30	0,09	0,05
A globális klímaváltozás következményeinek kezelése	0,05	0,07	0,06	0,04	0,07	0,06	0,10	0,20	0,11	0,23	0,28	0,10	0,04

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A háttérváltozók közül az állam megítélését és a kormánypárti-ellenzéki attitűdöt mérő változók kapcsolata a legerősebb az egyes állításokkal. Figyelemre méltó, hogy milyen erős az együttjárás az ipari katasztrófákra való reakció és a kormánypártiság/állam megítélése változók között: az előbbinél 0,32, az utóbbinál 0,37 a Cramer's V értéke. Vagyis az állammal elégedettek és a kormánypártiak jobban bíznak abban, hogy a regnáló hatalom képes egy ipari katasztrófa esetén előállni vészhelyzetet megelőzni vagy azt megfelelően kezelni. Az államot jónak ítélik 71,8 százaléka szerint meg tud felelni ennek a kihívásnak az állam (*inkább igen és teljes mértékben* válaszok), míg az állammal elégedetlenek csoportjában csak 39,4 százalék vélekedik így. A terrorista támadások megelőzése, kezelése esetén is hasonló a kapcsolat erőssége. Az államot jónak ítélik 72,8 százaléka szerint a magyar állam kezelni tudja az esetleges terrorista fenyegetéseket, ezzel szemben az államról negatívabban gondolkodóknak csak 40,2 százaléka gondolja így. Ugyan nem ennyire markánsak a csoportok közötti különbségek, de a kormánypárti szavazók is minden felsorolt esetben jobbnak ítélik az állam védelmi képességeit, mint az ellenzékiek.

A fenti állítások értékelését az intézményekkel való elégedettséggel összevetve azt találjuk, hogy a honvédelem megítélése a mérvadó (Cramer's V: 0,16–0,28). Jól mutatja a honvédség kiemelkedő szerepét, hogy még az ipari és természeti katasztrófákkal kapcsolatos állítások értékelése is erősebben függ össze a honvédség megítélésével, mint a katasztrófavédelemével (Cramer's V: 0,09–0,10) – pedig a katasztrófaelhárítás épp a katasztrófavédelmi szerv fő feladata.

3.6. SZOLIDARITÁS ÉS SZOCIÁLIS RENDSZER

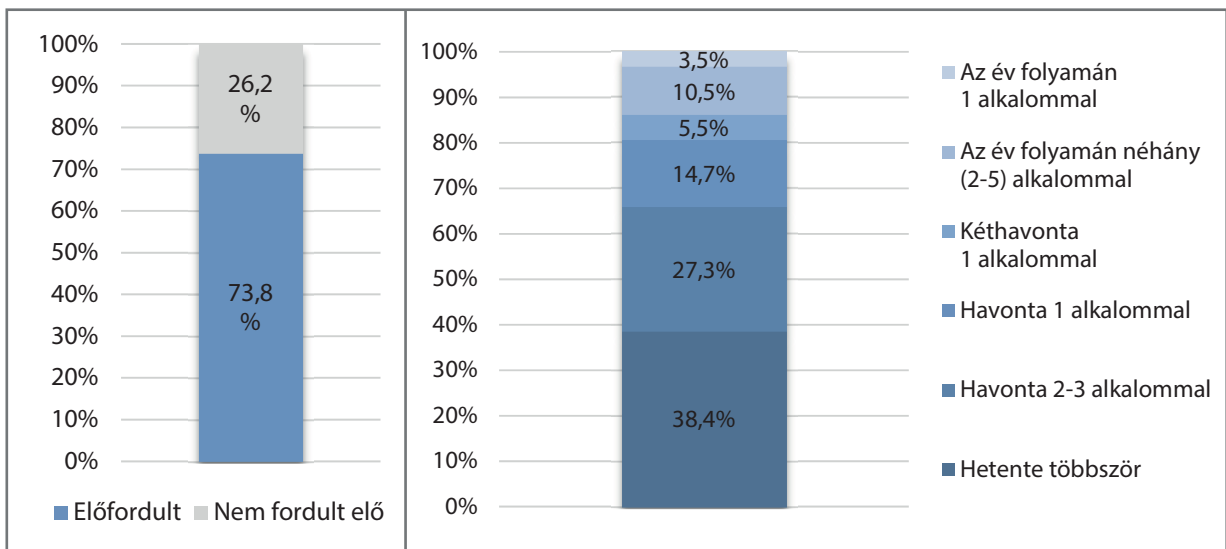
Feltett kérdések:

- Milyen gyakran segített Ön családjának, ismerőseinek az elmúlt egy évben?
- Az alábbi személyektől, szervezetektől az elmúlt évben kért-e és kapott-e bármilyen segítséget? Ha (újra) kérne, kapna segítséget?
- Milyen gyakran végez Ön önkéntes tevékenységet, segítette helyi közösségét az elmúlt egy évben?
- Az elmúlt egy évben körülbelül hány forint értékben adományozott Ön rászorulóknak, jótékonyági szervezeteknek? (Adójának 1%-os felajánlását, kérjük, ne vegye figyelembe!)
- Mennyire ért egyet Ön az alábbi [a nyugdíjrendszerrel, segélyekkel, állami támogatásokkal kapcsolatos] állításokkal?
- Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [a nyugdíjrendszerrel, a szociális ellátórendszer működésével]?

[A teljes blokk csak az első almintától kérdezve.]

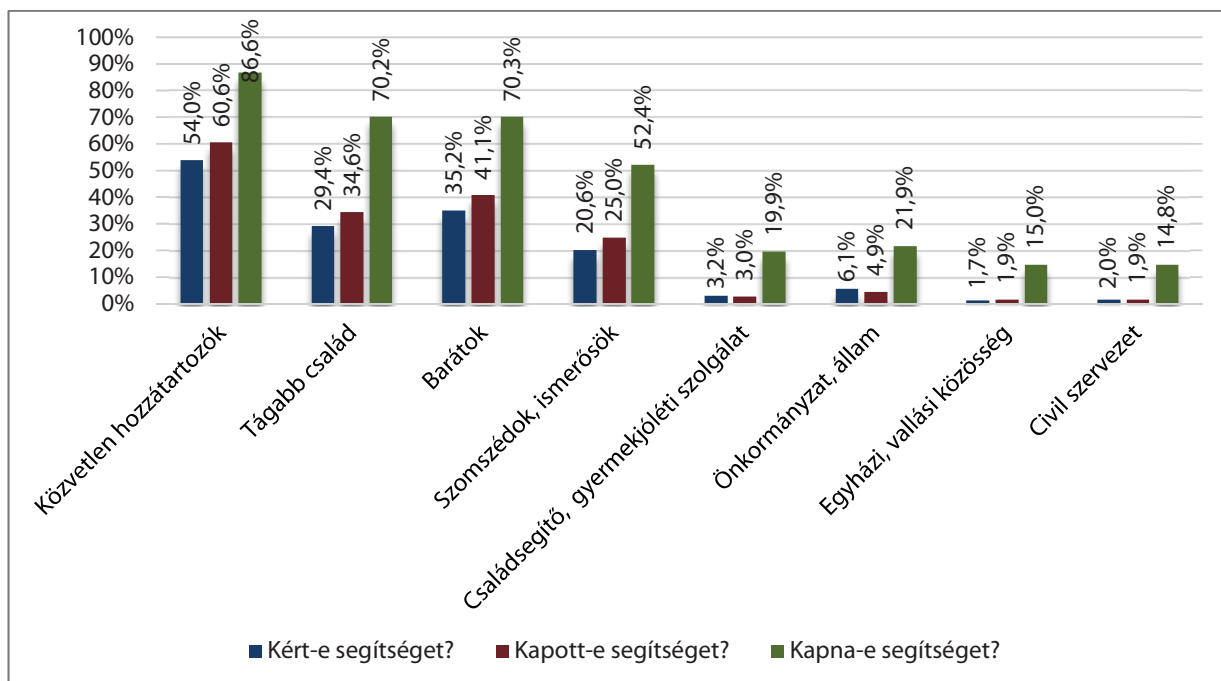
A koruk, élet- vagy szociális helyzetük miatt segítségre szorulóknak támogatása több szinten történhet, segítségükben számos szereplő vehet részt. A család, barátok és ismerősök jelentik az elsődleges támogatókat, de emellett az egyén a civil és egyházi szervezetek és mindenekelőtt az állami szociális rendszer segítségére is számíthat. A blokkban feltett kérdések első fele elsődlegesen a segítségnyújtásra, a szolidaritásra vonatkozik, míg a továbbiak az állami ellátórendszerek működéséről alkotott lakossági vélemények megismerését szolgálják.

61. ábra: Család, ismerősök segítségének előfordulása (N = 1200) és gyakorisága (N = 855)



Az adatok alapján megállapítható, hogy az emberek alapvetően számíthatnak egymásra, hiszen a kérdezettek 73,8 százaléka válaszolt úgy, hogy az elmúlt egy évben valamilyen formában segítette családját, ismerőseit. Fontos, hogy a kölcsönösség (reciprocitás) is működik: a válaszadók többsége úgy gondolja, szükség esetén számíthatna családja támogatására (közvetlen családtagokra 86,6%, tágabb családra 70,2%), ismerősei segítségére (70,3%). Jellemző, hogy a segítségnyújtás gyakran történik, a válaszadók 38,4 százaléka heti több alkalommal, és összesen 80,4 százaléka legalább havi egy alkalommal segített valakinek.

62. ábra: Segítséghez való hozzáférés gyakorlata és lehetőségei (N: 800–1229)



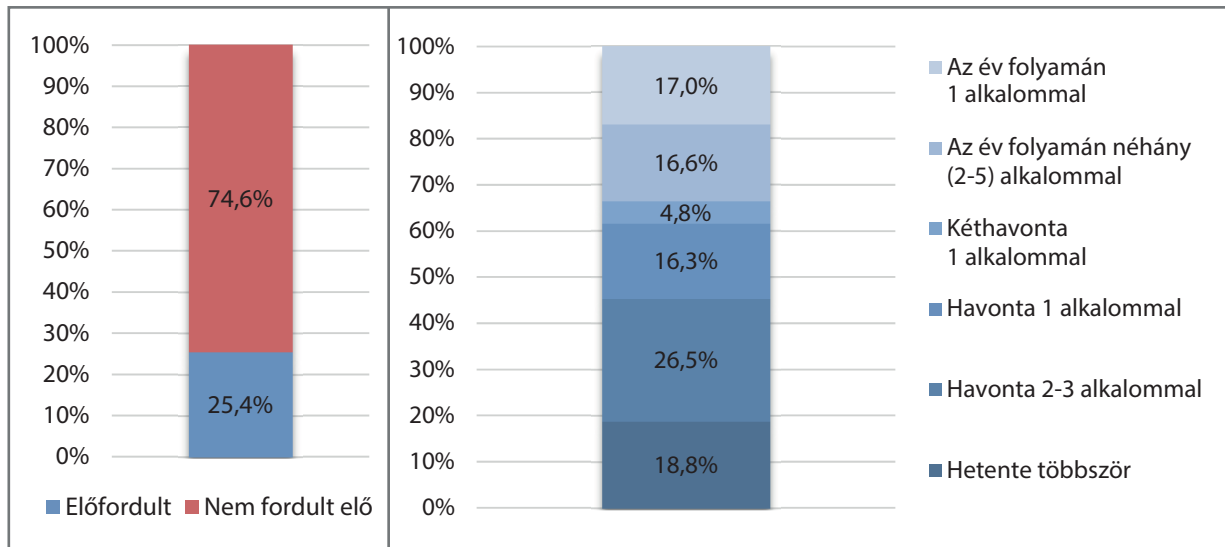
A válaszadóknak három kérdést kellett megválaszolniuk, amelyekkel egyfelől a korábbi rászorultságot, másrészt azt lehet feltérképezni, hogy az emberek kikhez tudnak fordulni szükség esetén. Ahogyan az várható, a közvetlen hozzátartozók azok, akiktől jellemzően segítséget kértek az elmúlt egy évben (54,0%). Az állami intézményektől és egyházi, vallási közösségtől, civil szervezettől a válaszadóknak csak kis része kért és kapott valamilyen formában támogatást. A családi, baráti és ismerősi kapcsolatok jellegéből adódik, hogy mindig magasabb volt a segítséget kapók aránya a kérőknél, szemben az állami és civil szervezeteknél mért értékekkel.

A harmadik kérdés („*Kapna-e segítséget?*”) kapcsán nemcsak a korábbi tapasztalatok határozzák meg a választ, hanem a különféle emberekbe, szervezetekbe vetett bizalom is. A válaszadók 86,6 százaléka számít arra, hogy ha szükség lenne rá, akkor a közvetlen hozzátartozóktól kapna (újra) segítséget. Ez az arány a kevésbé erős személyes kapcsolatok esetén alacsonyabb, így a tágabb család és barátok után a szomszédoktól, ismerősöktől már a válaszadók kisebb része várna segítséget. Érdekes továbbá, hogy a válaszadók nagyobb része érzi úgy, hogy az állami, önkormányzati, családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok segítséget nyújtanának, mint amekkora része az egyházi, vallási közösségek és civil szervezetekről gondolja ezt. A megkérdezettek egyharmada (31,7–34,7%) egy-egy szervezetről nem tudta megítélni, hogy kapna-e segítséget tőlük, ha kérne. A válaszadók fele (51,5–55,5%) úgy érzi, hogy nem kapna segítséget.

Habár valószínűleg számos tényező meghatározza, hogy kihez, illetve milyen szervezethez fordulunk, amikor segítségre van szükségünk, de a felmérés eredménye alapján az tapasztalható, hogy a bizalomnak fontos szerepe van.²⁴ Így például, akik szükség esetén megkeresnének egy civil szervezetet, azok civil szervezetekbe vetett bizalma átlagosan 6,68 pont volt a 0-tól 10-ig terjedő skálán, míg akik nem kérnének civil szervezetektől segítséget, azoké 6,01 (akik nem tudják, hogy kérnének-e, azoké 5,48).

²⁴ A bizalomra vonatkozó kérdések elemzésére a jelentés 5.1. fejezetében kerül sor.

63. ábra: Önkéntes munka végzésének előfordulása (N = 1169) és gyakorisága (N = 296)

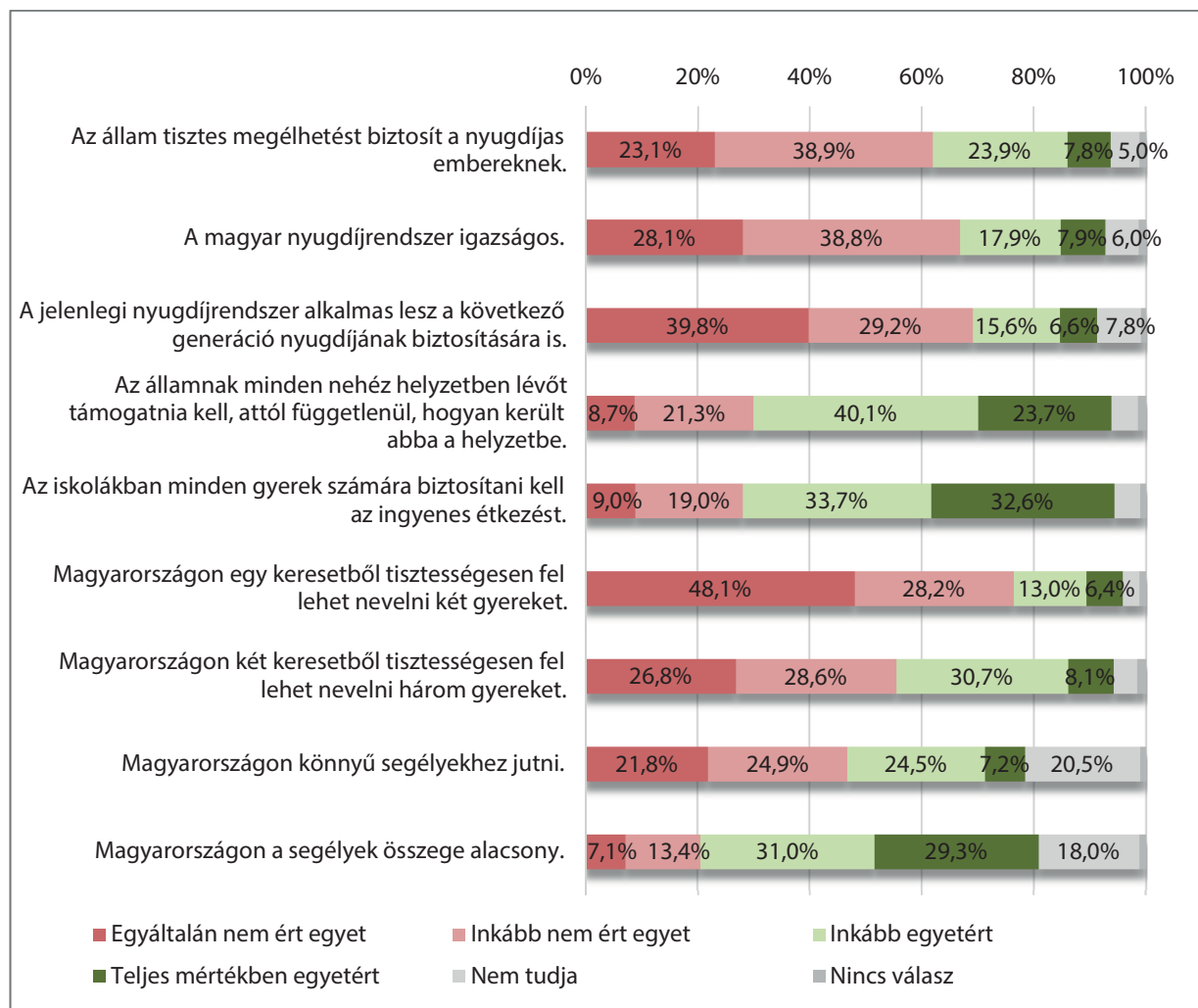


A szolidaritás egy fontos szintje, amikor nem a családtagjaink, közeli ismerőseink számára nyújtunk segítséget, hanem annak a közösségnek a jóllétén dolgozunk, amelyben élünk. A megkérdezettek 25,4 százaléka végzett önkéntes munkát vagy segítette a helyi közösséget valamilyen módon. A közösségnek önként segítők 18,8 százaléka heti több alkalommal segített, és összesen 61,6 százalékuk legalább havi egy alkalommal. Az látható tehát, hogy bár a válaszadóknak csak negyede végez önkéntes munkát, vagy segíti a helyi közösséget, de ők viszonylag nagy gyakorisággal teszik.

Az előbbi kérdések megválaszolásakor a válaszadók gondolhattak bármilyen típusú segítségnyújtásra, természetbenre és anyagira egyaránt. Ha csak az anyagi segítségnyújtásra koncentrálnunk („Az elmúlt egy évben körülbelül hány forint értékben adományozott Ön rászorulóknak, jótékonyági szervezeteknek?”), akkor az érvényes választ adók (712 fő) 24,1 százaléka adományozott pénzt rászorulóknak, jótékonyági szervezeteknek²⁵ – ez 4,9 százalékponttal magasabb érték, mint a tavalyi (19,2%). Átlagosan 17 163 forint értékben adományoztak idén, legalább 500 és legfeljebb 250 000 forintot. A leggyakoribb válasz (módusz) a 20 000 forint, amelyet az adományozók 17,2 százaléka említett, de jellemző volt az 1000 forintos (12,0%) adomány is. A mediánérték 5000 forint volt, amit az adományozók 15,1 százaléka mondott. Érdekes, hogy az adományozott összeg és a jövedelem között nem mutatható ki összefüggés. Az egyes településtípusokon élők között viszont eltérő az átlagosan adományozott összeg (Eta: 0,37), Budapesten a legmagasabb 58 445 forintos átlaggal, míg a többi településtípuson 12–15 000 forint közötti átlagok vannak. Továbbá az étellel való elégedettség szerint is különböző az adományozott összeg átlagos mértéke (Eta: 0,19): az étellel elégedettek átlagosan 26 619 forintot, míg az inkább elégedettek 12 592 forintot, az elégedetlenek pedig 14 196 forintot adományoztak.

²⁵ A válaszadókat arra kértük, hogy az adójuk 1%-os felajánlását ne vegyék figyelembe.

64. ábra: A szociális biztonsággal kapcsolatos vélemények megoszlása (N = 1250)



A következő blokkban a válaszadók a szociális ellátórendszer egyes elemeiről mondhattak véleményt. A nyugdíj a társadalombiztosítási rendszer egyik kiemelkedően fontos eleme, amelyre mind a szakértők, mind a közvélemény nagy figyelmet fordít. A nyugdíj kérdéskörén belül többek között arra kerestük a választ, hogy a válaszadók szerint a jelenlegi nyugdíjrendszer mennyire fenntartható. Túlnyomó többségük, 69,0 százalékuk szerint a jelenlegi nyugdíjrendszer nem lesz alkalmas arra, hogy a következő generáció nyugdíját biztosítsa. Más kérdésekben is borúsán látják a kérdezettek a nyugdíjrendszer helyzetét: 66,9 százalék szerint nem igazságos a rendszer, és 62,0 százalék szerint nem megfelelő a nyugdíj mértéke.

A gyermekneveléshez kapcsolódó állítások (egy, illetve két keresetből fel lehet-e nevelni tisztességesen két, illetve három gyermeket) esetén is túlsúlyban voltak a negatívan vélekedők. Különösen azt érzik nehéznek a válaszadók, ha egy keresetből kell gyermekeket nevelni: a kérdezettek 76,3 százaléka szerint ezt nem lehet megtenni tisztességesen. Ezek a válaszok egyfelől arra utalnak, hogy a gyermeknevelés alapvetően nagy anyagi megterhelést jelent, másfelől arra, hogy az egyik szülő keresőképtelenné vagy egyedülállóvá válása szinte ellehetetleníti, hogy az elvárásoknak megfelelően nevelkedjenek a gyermekek. Valószínűleg ez a helyzet is hozzájárul ahhoz, hogy a válaszadók 66,3 százaléka támogathatná, hogy a gyerekek ingyenes étkezést kapjanak az iskolában.

A felmérés alapján az emberek alapvetően szolidárisnak tekinthetők bajba jutott társaikkal szemben, hiszen 63,8 százalékuk gondolja úgy, hogy „az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kell, attól függetlenül, hogyan került abba a helyzetbe”.

A segélyekkel kapcsolatos állítások két fontos témával foglalkoznak: mennyire könnyen lehet támogatáshoz jutni szorult helyzetben, és hogy mennyire elégséges a támogatás mértéke. E két állításról a válaszadók viszonylag magas aránya (20,5% és 18,0%) nem tudott véleményt nyilvánítani, ami vélhetően annak köszönhető, hogy a segély olyan ellátási forma, amely csak igen speciális élethelyzetekben érinti az embereket. A válaszadók jelentős része (46,7%) szerint nem könnyű segélyekhez jutni, és 60,3 százalék véli úgy, hogy alacsony a segélyek összege.

A 2017-es eredményekhez képest idén javultak a nyugdíjrendszerre vonatkozó vélemények, hiszen mindhárom állítás esetében csökkent az egyet nem értők aránya. A legnagyobb változás „az állam tisztességes megélhetést biztosít a nyugdíjas embereknek” állítás kapcsán figyelhető meg: 67,9 százalékról 62,0 százalékra csökkent az egyet nem értők aránya, és ezen belül pedig 31,2 százalékról 23,1 százalékra azoké, akik egyáltalán nem értenek egyet az állítással. Továbbá idén abban is pozitív irányú változás mutatható ki, hogy a megkérdezettek mennyire tartják lehetségesnek két keresetből tisztességesen felnevelni három gyermeket. Az állítással egyet nem értők aránya 62,3 százalékról 55,4 százalékra csökkent. Itt is érdemes megjegyezni, hogy ezen belül a szélsőséges értéket adók, vagyis az állítással egyáltalán egyet nem értők aránya kiemelkedő mértékben, 35,1 százalékról 26,8 százalékra csökkent.

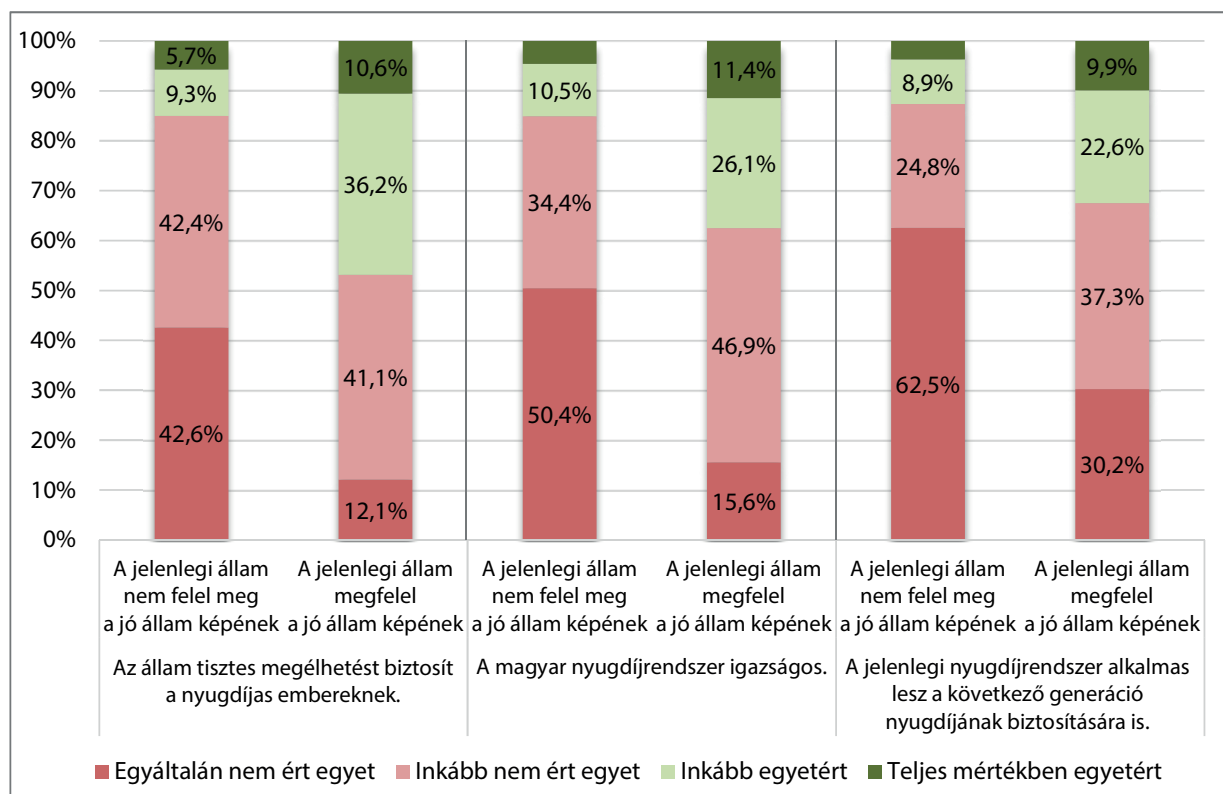
31. táblázat: A szociális ellátórendszer egyes elemeiről alkotott vélemények összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 1197–781)

Mennyire ért egyet Ön az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csoportja
Az állam tisztességes megélhetést biztosít a nyugdíjas embereknek.	0,05	0,07	0,03	0,04	0,06	0,06	0,07	0,11	0,12	0,34	0,41	0,10	0,06
A magyar nyugdíjrendszer igazságos.	0,07	0,07	0,05	0,05	0,08	0,06	0,08	0,12	0,13	0,33	0,39	0,13	0,06
A jelenlegi nyugdíjrendszer alkalmas lesz a következő generáció nyugdíjának biztosítására is.	0,07	0,05	0,05	0,06	0,08	0,08	0,09	0,16	0,12	0,25	0,33	0,09	0,07
Az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kell, attól függetlenül, hogyan került abba a helyzetbe.	0,05	0,08	0,05	0,05	0,06	0,06	0,05	0,07	0,07	0,20	0,22	0,07	0,05
Az iskolákban minden gyerek számára biztosítani kell az ingyenes étkezést.	0,05	0,08	0,05	0,05	0,04	0,03	0,05	0,06	0,04	0,16	0,16	0,04	0,04
Magyarországon egy keresetből tisztességesen fel lehet nevelni két gyermeket.	0,05	0,06	0,08	0,04	0,07	0,08	0,07	0,18	0,08	0,10	0,22	0,09	0,07
Magyarországon két keresetből tisztességesen fel lehet nevelni három gyermeket.	0,06	0,10	0,08	0,09	0,06	0,08	0,12	0,17	0,15	0,23	0,31	0,10	0,07
Magyarországon könnyű segélyekhez jutni.	0,06	0,07	0,08	0,05	0,08	0,07	0,06	0,11	0,15	0,12	0,24	0,08	0,03
Magyarországon a segélyek összege alacsony.	0,04	0,09	0,07	0,08	0,05	0,07	0,07	0,06	0,04	0,11	0,19	0,07	0,05

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Két olyan háttérváltozó van, amely mindegyik állítással összefüggést mutat: a kormánypártiság és az állam megítélése. A kormánypárt-ellenzék törés mindegyik állításnál tapasztalható. A kormánypártiakra jellemzőbb az állításokkal való egyetértés, mint az ellenzékieknél. Az ellentét legerősebben a nyugdíjrendszert érintő állításoknál figyelhető meg: a kormánypártiak 50,6 százaléka gondolja úgy, hogy az állam tisztességes megélhetést biztosít a nyugdíjasoknak, míg az ellenzékiek közül csupán 23,7 százalék vélekedik így. Ehhez hasonlóan a kormánypártiak 43,6 százaléka szerint a magyar nyugdíjrendszer igazságos, és 37,6 százaléka szerint a jelenlegi nyugdíjrendszer hosszú távon fenntartható, míg az ellenzékiek közt 20,1 százalék és 20,5 százalék ez a két arány.

65. ábra: A nyugdíjrendszerrel kapcsolatos állításokról alkotott vélemények az állam megítélése szerint (N: 1065–1096)

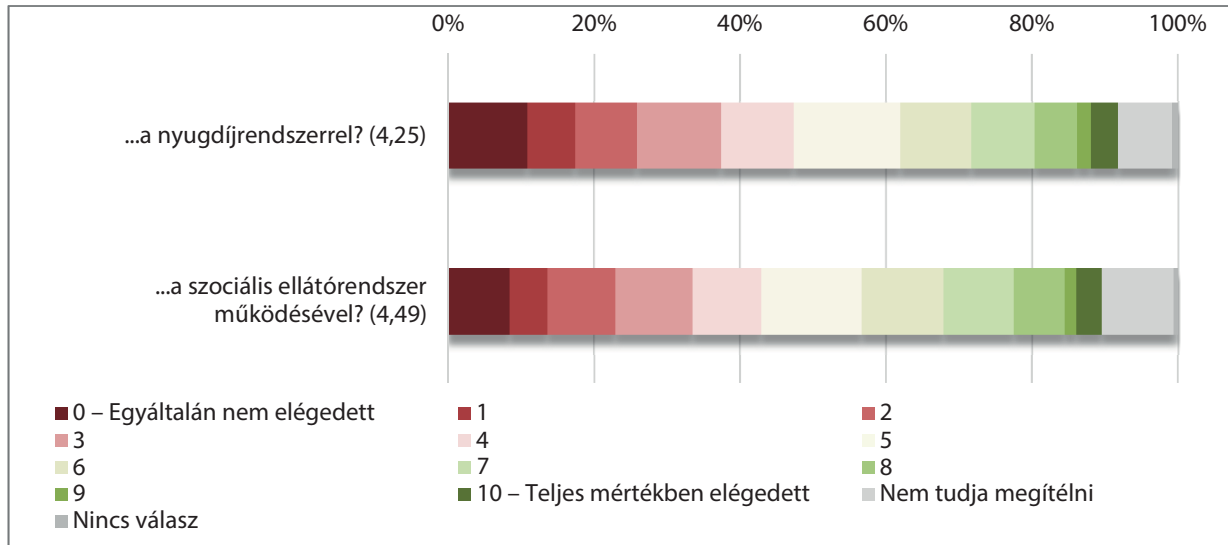


A magyar államot kedvezően és kedvezőtlenül megítélők között még markánsabbak a különbségek az egyes állítások értékelésekor, és ismét a nyugdíjrendszert érintően oszlik meg leginkább a válaszadók véleménye. Az államot pozitívan megítélők 46,8 százaléka véli úgy, hogy az állam biztosítja a nyugdíjasok biztos megélhetését, míg a negatívan vélekedőknek mindössze 15,0 százaléka. Továbbá míg a magyar államot a jó állammal megelégedettek 37,5 százaléka szerint igazságos a nyugdíjrendszer, és 32,5 százalékuk szerint fenntartható, addig a magyar államot a jó állammal meg nem elégedettek 15,1 és 12,6 százalék ez az arány.

Érdemes továbbá kiemelni, hogy a két, gyermeknevelést érintő állítással egyetértők aránya jelentősen eltér régiók szerint. A fejlett régiókban élők körében jellemzőbb az állításokkal való egyetértés: 26,5 százalék szerint egy keresetből két gyermeket, 45,4 százalék szerint két keresetből három gyermeket fel lehet nevelni tisztességesen, míg a fejletlen régiókban a megfelelő arányok 14,1 százalék és 37,2 százalék.

66. ábra: A nyugdíjrendszerrel és a szociális rendszerrel való elégedettség megoszlása.

„Mennyire elégedett Ön...” (N = 1250)



A nyugdíjrendszer és a szociális rendszer megítélése összességében kedvezőtlennek tekinthető, hiszen a 0-tól 10-ig terjedő skálán a válaszok átlaga mindkét rendszer esetében az 5-ös középérték alatt van. Az eredményeket nyilvánvalóan befolyásolta, hogy az összegző kérdést megelőzően olyan állításokról kellett a válaszadóknak véleményt formálniuk, amelyek a rendszerekkel kapcsolatosan kiemelkedően fontos témákat érintenek, és ezen állítások esetében inkább negatív véleményt fogalmaztak meg a válaszadók. A kérdezettek valamivel kedvezőbben gondolkodnak a szociális ellátórendszer működéséről (4,49-os átlag), mint a nyugdíjrendszerről (4,25-os átlag). Mindkét rendszer esetében viszonylag magas azok aránya, akik 5-ös értékkel válaszoltak, vagyis se kifejezetten elégedettek, se igazán elégedetlenek nem tekinthetők: a nyugdíjrendszer esetében a kérdezettek 14,6 százalékára, szociális ellátórendszer esetében 13,8 százalékára igaz ez.

Az idei és tavalyi eredmények között szignifikáns, pozitív irányú eltérés figyelhető meg. A nyugdíjrendszerrel való elégedettség átlagosan 0,28 ponttal, a szociális ellátórendszerrel való elégedettség átlagosan 0,31 ponttal magasabb 2017-hez képest.

32. táblázat: A nyugdíjrendszerrel és a szociális ellátórendszerrel való elégedettség összefüggése a háttérváltozókkal (N: 769–1146)

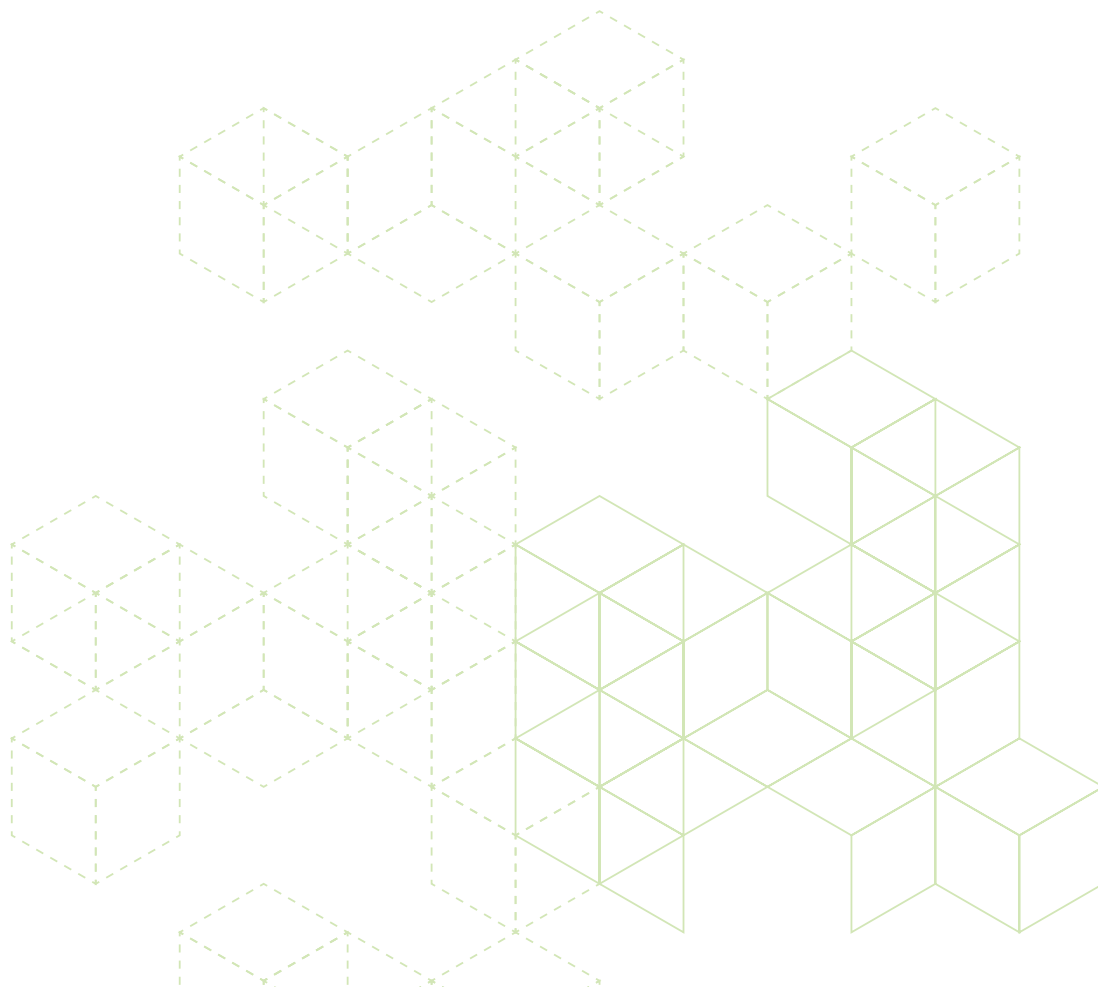
Összességében mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...a nyugdíjrendszerrel?	0,06	0,13	0,06	0,11	0,05	0,04	0,09	0,02	0,28	0,36	0,41	0,13	0,14
...a szociális ellátórendszer működésével?	0,03	0,12	0,05	0,11	0,06	0,04	0,14	0,01	0,31	0,39	0,44	0,11	0,11

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az elégedettséget mérő változók összefüggésben állnak több háttérváltozóval, köztük az összefüggés erőssége alapján kiemelendő az állam megítélése, a kormánypártiság és az étellel való elégedettség. A magyar állammal elégedettek mindkét rendszert átlagosan jobbra értékelték, mint az államról kedvezőtlenebbül vélekedők. Így a nyugdíjrendszer esetén 5,23, a szociális ellátórendszer esetén 5,49 az előbbi csoport átlagos pontszáma, míg 2,97 és 3,09 az utóbbiaké. Hasonlóan nagy különbség figyelhető meg pártszimpátia alapján: a kormánypártiak elégedettsége a nyugdíjrendszerrel 5,39, a szociális ellátórendszerrel 5,68, míg az ellenzékieknek 3,34 és 3,49. Ezekben a kérdésekben a kormánypártot leszámítva a bal- és jobboldali pártok szavazóinak véleménye között nem figyelhető meg különbség.

Az étellel való elégedettség szintén fontos háttérváltozó, az elégedettség növekedésével párhuzamosan javul az egyes rendszerek megítélése. Így az életükkel inkább elégedetlenek átlagosan 2,87-ra értékelték a nyugdíjrendszert és 3,08-ra a szociális ellátórendszert, miközben a teljesen elégedettek 5,21-ra és 5,58-ra.

A korcsoportoknál érdekes, hogy a legfiatalabbak (18–29 évesek) és a legidősebbek (70 évesek és idősebbek) átlagos elégedettsége a legmagasabb mindkét rendszerrel kapcsolatban, míg a legkevésbé a 30–39 évesek elégedettek. Ehhez kapcsolódóan fontos megjegyezni a gazdasági aktivitás szerint mutatkozó különbségeket. A nyugdíjasok nyugdíjrendszerrel való átlagos elégedettsége 4,67, a munkahellyel nem rendelkezőké 4,63, míg a munkahellyel rendelkezőké 4,02. Vagyis az elégedettség azok körében a legalacsonyabb, akik jelenleg fenntartói és nem haszonélvezői a rendszernek. A szociális ellátórendszerrel szintén a munkahellyel rendelkezők elégedettek a legkevésbé (4,17-os átlag), őket követik a nyugdíjasok 4,64-os átlaggal, és a legelégedettebbek a munkahellyel nem rendelkezők 5,25-os átlaggal, azaz itt is azok a legelégedettebbek, akik érintettek – bár ők sem jellemezhetők magas elégedettséggel.



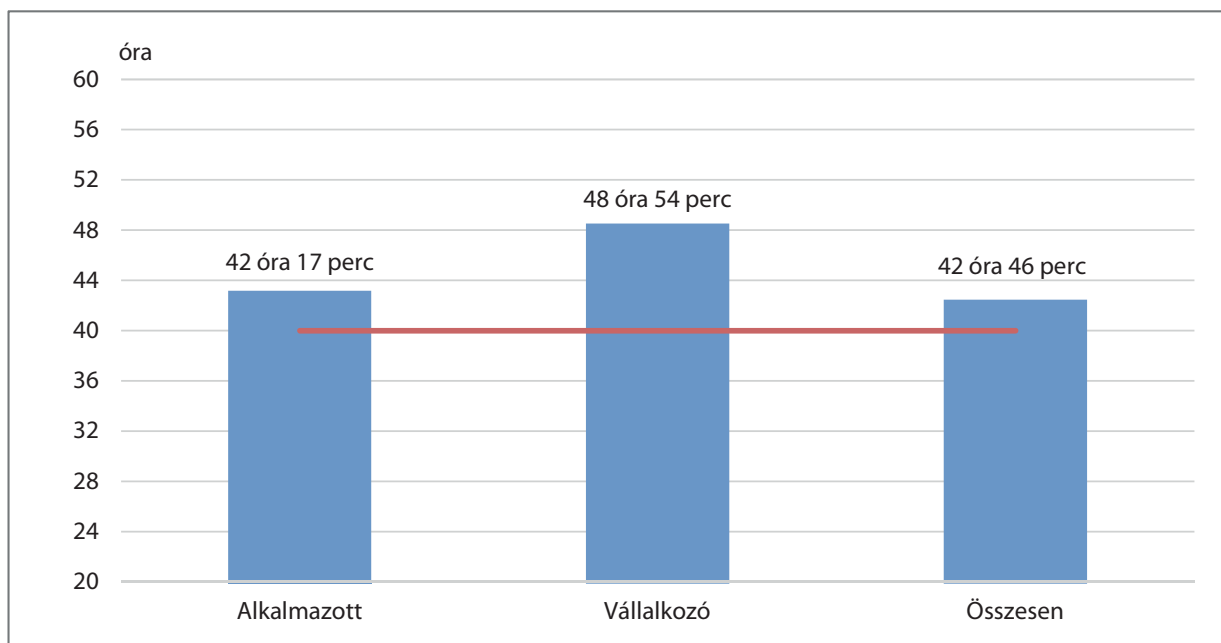
3.7. MUNKAERŐPIAC, FOGLALKOZTATÁS

Feltett kérdések:

- Ön összességében hány órát tölt jövedelemszerző tevékenységgel egy héten?
- Tart tőle, hogy megszűnik a következő egy évben a munkahelye/vállalkozása?
- Mennyire ért egyet Ön az alábbiakkal [munkavállalásra vonatkozó állítások]? [Csak az első almintától kérdezve.]
- Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán [munkakörnyezetével, munkavállalási lehetőségeivel]? [Csak az első almintától kérdezve.]

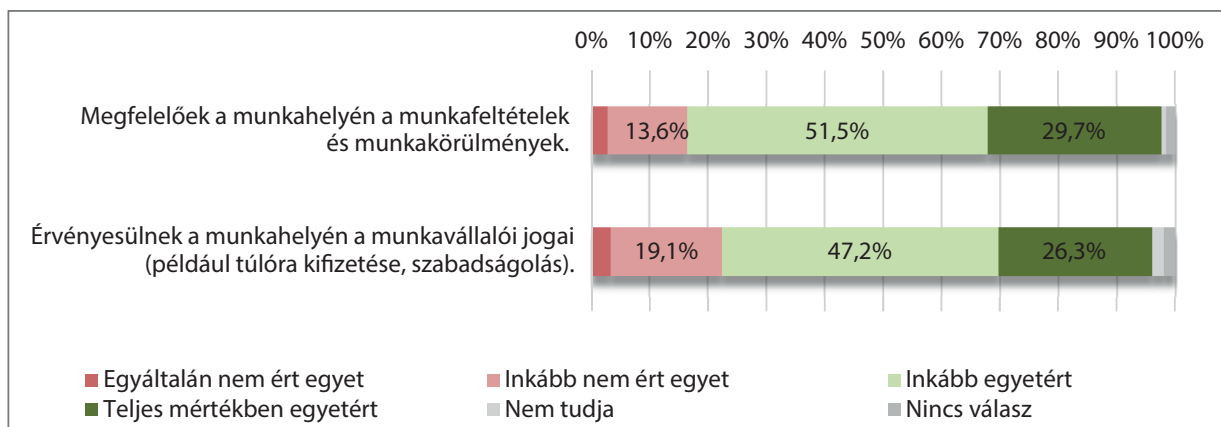
A munkahellyel rendelkezés, illetve a végzett munka jellege nemcsak az anyagi lehetőségek, hanem a szubjektív jóllét, önbecsülés, identitás szempontjából is fontos, de az emberi kapcsolatokra is hatással lehet. A kérdőívben ezért egy külön blokkot szenteltünk a munkahellyel, munkavégzéssel és az állam munkaerőpiacot közvetlenül érintő feladatellátásával kapcsolatos kérdéseknek.

67. ábra: Tényleges munkaórák száma (N = 1284)



A munkahellyel rendelkezők 6,3 százalékának egyszerre több állása is van, részben ennek köszönhetően a munkahellyel rendelkezők többet dolgoznak egy átlagos héten, mint a teljes munkaidőt jelentő 40 óra. A munkahellyel rendelkezők között a mintában közel 43 óra a tapasztalt átlagos munkaidő, amelynél a vállalkozók jóval többet, majdnem 49 órát dolgoznak átlagosan egy héten, azaz egy egész munkanapnyival többet, mint a 40 órás munkahét lenne. Az alkalmazottak ezzel szemben 42 órát és 17 percet töltenek egy héten munkával, amely még mindig több, mint a 40 órás munkahét. Az állami és nem állami alkalmazottak munkaidejében nem tapasztaltunk eltérést, ahogyan a különböző állami jogviszonyok mentén sem.

68. ábra: Munkafeltételekkel, munkakörülményekkel és munkavállalói jogokról szóló állításokkal való egyetértés (N = 785)



Az alkalmazásban állók túlnyomó többsége úgy ítéli meg, hogy megfelelőek a munkahelyén a munkakörülményei, és a munkavállalói jogai is érvényesülnek – igaz, ez utóbbiról kedvezőtlenebb a kép, a válaszadók 22,4 százaléka, a munkavállalók ötöde inkább vagy egyáltalán nem így látja. Azonban e kérdés megítélésében is jelentős eltéréseket tapasztalunk az országról eltérően vélekedők között. Azaz még egy jogszabályi előírások betartásával kapcsolatos kérdés esetében is eltérően ítélik meg a helyzetet a kormánypártiak és az ellenzékiek, illetve akik elégedettek az állammal, és akik nem.

33. táblázat: A munkakörülményekkel kapcsolatos állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 541–767)

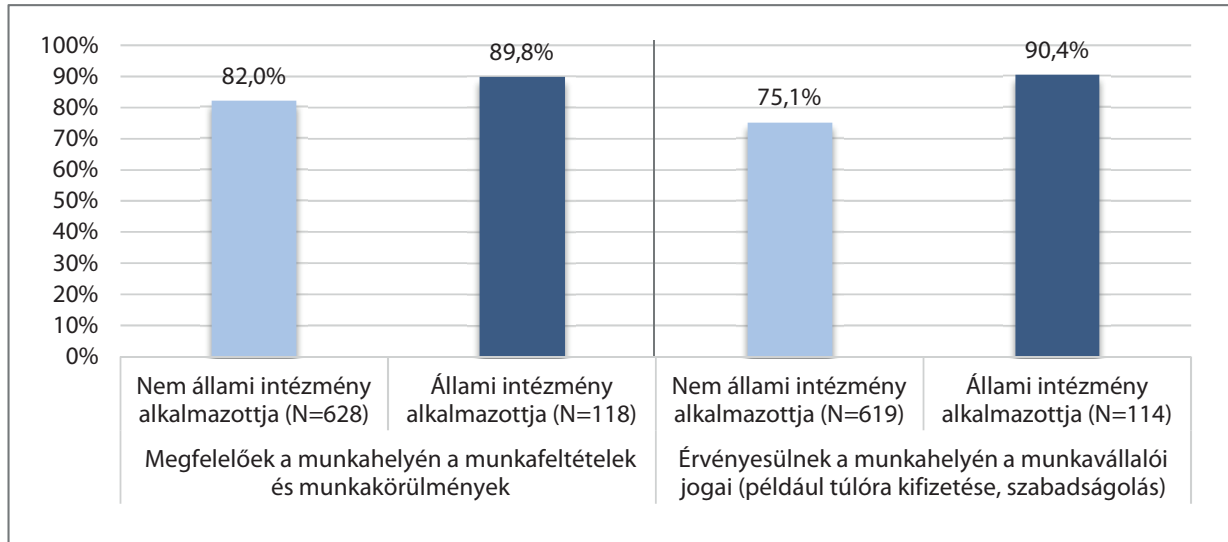
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
Megfelelőek a munkahelyén a munkafeltételek és munkakörülmények.	0,07	0,08	0,09		0,08	0,05	0,08	0,05	0,23	0,31	0,30	0,09	0,10
Érvényesülnek a munkahelyén a munkavállalói jogai (például: túlóra kifizetése, szabadságolás).	0,03	0,09	0,07		0,09	0,09	0,11	0,04	0,22	0,32	0,25	0,09	0,08

A hőtésképp értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Mindkét állítással csak a kormánypártiság és az állam megítélése változók mutatnak összefüggést, a legerősebb hatással közülük a kormánypártiság bír. A kormánypárti szavazók közül szinte mindenki, százból 93 ember úgy látja, hogy megfelelőek a munkahelyén a munkafeltételek (93,2%). Ezzel szemben száz ellenzéki közül csak 70-en (70,4%) gondolják így. A kormánypártiak több mint harmada (34,7%) teljes mértékben egyetért azzal, hogy érvényesülnek a munkavállalói jogai, és további 52,6 százaléka inkább egyetért. Ezek az arányok az ellenzékieknél 24,5% és 36,9%. Azaz összesen 25,9 százalékpontnyi a különbség kormánypártiak és ellenzékiek között, ha az egyetértők (inkább és teljes mértékben egyetért válaszok) arányát nézzük. Az eredmények természetesen nem jelentik azt, hogy a kormánypártiak jobb elbánásban részesülnének,

vagy az ő munkavállalói jogait jobban betartanak, mint az ellenzékiekét. Mindezek megítélése az, amelyben eltérés van a két csoport között.

69. ábra: A munkakörülmények megítélése állami és nem állami alkalmazottak körében (N = 114–628)



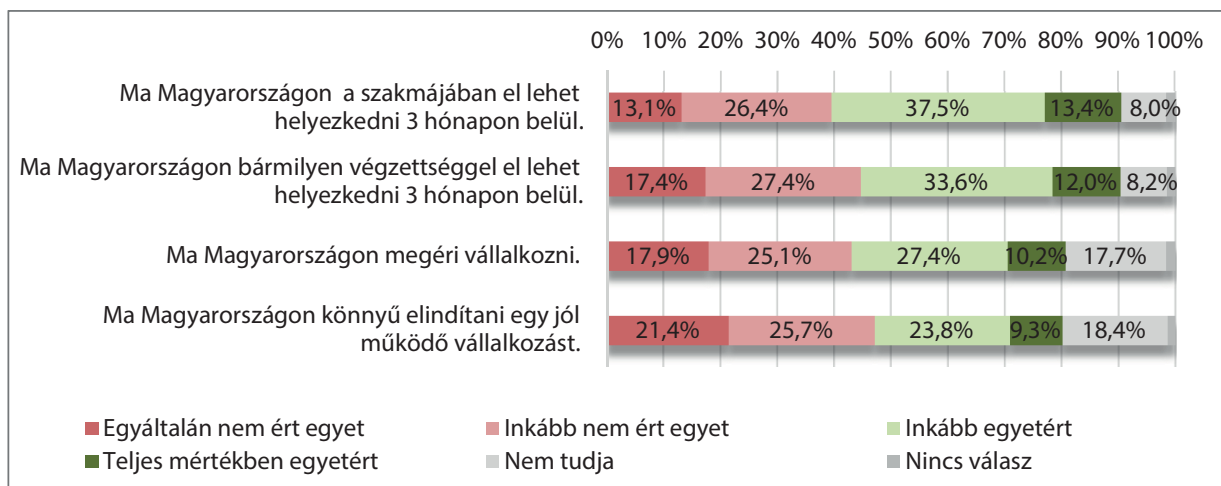
Az állami és nem állami alkalmazottak válaszai között is kimutatható a különbség, de míg a munkakörülményekre vonatkozó állítással egyetértők aránya kisebb mértékben tér el a két csoportban, addig a munkavállalói jogok érvényesülésének megítélésében jelentősebb a különbség. A piaci szférában négy emberből egy elégedetlen jogainak érvényesülésével, az állami szférában csupán tizből egy.

A piaci szférában sem a különböző neműek, sem a különböző iskolai végzettségűek nem ítélik meg eltérően munkavállalói jogaik teljesülését, és a régiók fejlettsége sem mutat összefüggést a változóval. A településtípusokat vizsgálva az látható, hogy a községben élők érzik leginkább úgy, hogy érvényesülnek a jogaik. A piaci szektorban dolgozókra szűkítve tehát a vizsgálatot, a közérzet, az állam megítélése és a kormánypártiság változók mutatnak összefüggést a munkakörülményekkel való elégedettséggel. Ez utóbbi változóval a legerősebb a kapcsolat (Cramer's V: 0,33): a kormánypártiak nagyobb arányban gondolják úgy, hogy érvényesülnek a munkavállalói jogaik (86,3%, szemben az ellenzékiek 59%-ával). Érdeemes megemlíteni, hogy a személyi jövedelem változóval nem mutat összefüggést a jogok érvényesülésének érzékelése.

Fontos megjegyezni, hogy ez a változó nem a munkavállalói jogok megsértéséről ad információt, hanem arról, hogyan érzékeli ezt a munkavállaló. Ha valaki nem ismeri munkavállalóként a jogait, nem fogja érzékelni, ha azok sérülnek. Előfordulhat olyan jogsértő tevékenység is, amely a munkavállaló számára elfogadható, ekkor szintén nem várhatjuk, hogy a válaszadók azt nyilatkozzák, sérülnek a jogaik.

A kiszámíthatósághoz, így az anyagi döntésekhez és a létbiztonsághoz is elengedhetetlen a biztos munkahely. Az adatok alapján azt mondhatjuk, hogy a legtöbb munkavállaló (84,4%) nem tart attól, hogy megszűnik a munkahelye. Ez a tavalyi eredményekhez képest szignifikáns különbségnek számít. Tavaly a válaszadók 29,7 százaléka tartott a munkahelye megszűnésétől, idén csak 15,6 százalék. Ahogy tavaly, úgy idén sem látható különbség abban, hogy az állami és nem állami alkalmazottak közül hányan érzik biztosnak a munkahelyüket. Idén az állami alkalmazottak 14,2 százaléka, a nem állami alkalmazottak 15,6 százaléka tart attól, hogy megszűnik a munkahelye. Ez meglepő eredmény, mivel az állami szféra mellett – a piaci szférával szemben – gyakran felmerül érvként a biztos munkahely.

70. ábra: A hazai munkaerőpiaccal kapcsolatos állításokkal való egyetértés (N = 1250)



A biztos munkahely első lépése a munkához jutás, amelynek lehetőségeiről megoszlanak a vélemények a mintában. A válaszadók körülbelül fele ért egyet *inkább* vagy *teljes mértékben* azzal, hogy el lehet helyezkedni ma Magyarországon 3 hónapon belül, akár saját szakmájáról, akár bármilyen végzettségről van szó. A saját szakmájukkal kapcsolatban bizakodóbbak azok, akik meg tudták ítélni a kérdést: 14,8 százalékuk *teljes mértékben* és 41,5 százalékuk *inkább egyetért* azzal, hogy 3 hónapon belül el tudnak helyezkedni a szakmabeliek. Általánosságban ennél kedvezőtlenebbul ítélik meg a helyzetet, 13,3 százalékuk *teljes mértékben*, 37,2 százalék látja *inkább* úgy, hogy bármilyen szakmában lehet munkát kapni negyedéven belül. A vállalkozások helyzetéről kevesebben tudtak véleményt mondani, viszont az érvényes választ adók 46,7 százaléka gondolja úgy, hogy megéri itthon vállalkozni (*teljes mértékben* és *inkább egyetért* válaszok), és csak 41,3 százalékuk szerint könnyű elindítani egy jól működő vállalkozást. Ezzel szemben sokan (az érvényes választ adók negyede, 26,7%) egyáltalán nem értenek egyet azzal, hogy könnyű lenne beindítani egy jól működő vállalkozást.

A tavalyi adatokhoz képest a legtöbb esetben nem történt változás. Javulás figyelhető meg azonban a bármilyen végzettséggel történő elhelyezkedésre vonatkozó állítás esetén (43,7 százalékról 50,5 százalékra nőtt az állítással *inkább* vagy *teljes mértékben egyetértők* aránya) és azzal kapcsolatban, érdemes-e vállalkozni az országban (tavaly 41,8 százalék volt az *inkább* vagy *teljes mértékben egyetértők* aránya, idén 46,6 százalék).

34. táblázat: A munkaerőpiac megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 711–1132)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Ma Magyarországon a szakmájában el lehet helyezkedni 3 hónapon belül.	0,05	0,06	0,07	0,08	0,12	0,05	0,11	0,15	0,17	0,30	0,26	0,10	0,06
Ma Magyarországon bármilyen végzettséggel el lehet helyezkedni 3 hónapon belül.	0,06	0,06	0,05	0,08	0,08	0,08	0,07	0,12	0,15	0,28	0,24	0,09	0,07
Ma Magyarországon megéri vállalkozni.	0,03	0,08	0,08	0,06	0,09	0,05	0,08	0,12	0,17	0,22	0,35	0,08	0,06
Ma Magyarországon könnyű elindítani egy jól működő vállalkozást.	0,03	0,08	0,08	0,06	0,09	0,05	0,08	0,12	0,17	0,22	0,35	0,08	0,06

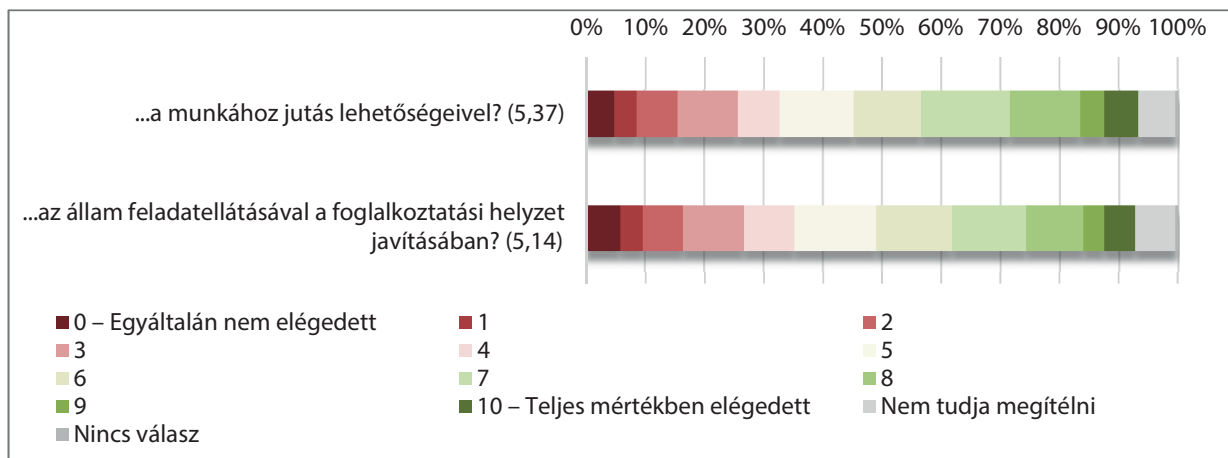
A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A munkaerőpiaci kilátások megítélésében is rendkívül nagy szerepe van annak, hogy a kérdezett milyenek látja az államot, és kire szavaz, ugyanis nagyon különbözően látják a kormánypárti és ellenzéki szavazók, hogy könnyen lehet-e munkát találni az országban. A kormánypártiak 62,9 százaléka szerint 3 hónapon belül el lehet helyezkedni bármilyen végzettséggel (20,4% *teljes mértékben egyetért*, 42,5% *inkább egyetért*), az ellenzékieknek viszont csak 36,1 százaléka gondolja így (8,5% *teljes mértékben egyetért*, 27,6% *inkább egyetért*). Még nagyobb a különbség, ha az állam megítélése változót és a vállalkozásokkal kapcsolatos optimizmust vetjük össze: akiknek megfelel az állam, azok 60,5 százaléka szerint megéri itthon vállalkozni, míg a másik csoportnak csak 26,0 százaléka gondolja így.

Az életükkel elégedettek kétharmada (67,5%) látja úgy, hogy a szakmájában el lehet helyezkedni 3 hónapon belül, az inkább elégedetteknek 55,3 százaléka, míg az életükkel elégedetleneknek csupán 40,1 százaléka. Szembeötlő, hogy a fentiekhez képest az olyan társadalomdemográfiai változók, mint a nem, az életkor vagy az iskolai végzettség, nem, vagy csak nagyon kis mértékben mutatnak együttállást a vizsgált kérdésekkel.

A területi különbségek viszont számottevők: a fejlettebb régiók kedvezőbb munkaerőpiaci helyzete és alacsonyabb munkanélkülisége visszaköszön abban, hogy milyenek látják az ott élők az elhelyezkedési lehetőségeket. Míg a fejlett régiókban élők 63,4 százaléka azon a véleményen van, hogy a szakmájában el lehet helyezkedni 3 hónapon belül, addig a fejletlen régiókban élőknek csak 49,7 százaléka látja így.

71. ábra: A foglalkoztatással kapcsolatos elégedettség.
„Össességében mennyire elégedett Ön...” (N: 1165, 1158)



A munkához jutás lehetőségeit és az államnak a foglalkoztatási helyzet javításával kapcsolatos feladatellátását illetően is hasonlóan vélekednek az emberek, az előbbit átlagosan 5,37-ra, az utóbbit átlagosan 5,14-ra értékelték a tízes elégedettségi skálán. Azt mondhatjuk tehát, hogy az emberek kevésbé elégedettek a fenti területekkel.

35. táblázat: A foglalkoztatással kapcsolatos elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 808, 1165)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
...a munkához jutás lehetőségeivel	0,02	0,13	0,10	0,08	0,09	0,04	0,12	0,08	0,29	0,35	0,30	0,10	0,06
...az állam feladatellátásával a foglalkoztatási helyzet javításában	0,01	0,11	0,09	0,02	0,05	0,02	0,09	0,04	0,33	0,42	0,42	0,13	0,07

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az államról eltérően vélekedők között azonban nagy különbségek vannak a foglalkoztatási helyzet megítélésében. Az élettel való elégedettség, az államról alkotott vélemény és a kormánypárti vagy ellenzéki hovatartozás összefügg a munkához jutás lehetőségeinek megítélésével is. Az államról pozitívan vélekedők és a kormánypártiak inkább elégedettek a lehetőségekkel (6,06 és 6,33 az átlag a két csoportban), míg azok, akiknek nem felel meg az állam és az ellenzékiek inkább elégedetlenek (körükben 4,44 és 4,39 az átlag). De nemcsak a munkához jutás lehetőségeit, hanem az állam e területen történő feladatellátását is eltérően ítélik meg ezek a csoportok. Az életükkel inkább nem elégedettek átlagosan 3,63-ot, az életükkel inkább elégedettek átlagosan 5,01-ot az életükkel elégedettek pedig átlagosan 6,26-ot adtak az állam feladatellátására a foglalkoztatási helyzet javításában. A kormánypártiak és ellenzékiek elégedettsége itt is eltér: 2,35 az eltérés az átlagok között (6,34 és 3,99 az átlag a két csoportban). Szintén hasonló különbséget figyelhetünk meg az állammal elégedettek és azzal elégedetlenek között (6,09 és 3,82 az átlagérték).

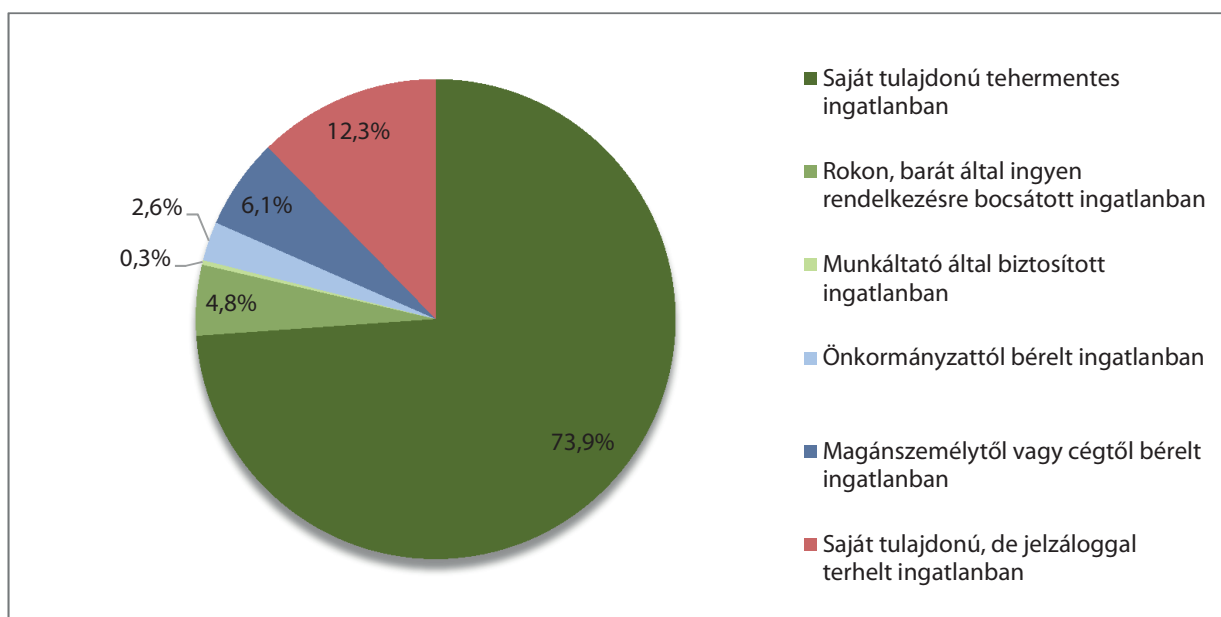
3.8. PÉNZÜGYI HELYZET

Feltett kérdések:

- Ha megszűnnének bevételei(k), akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzájárulnak befektetéseikhez, megtakarításaikhoz?
- Van a háztartásuknak befektetési célú megtakarítása? *[Csak ha van pénzügyi tartalékuk.]*
- Ön/Önök az alábbiak közül milyen államilag támogatott pénzügyi lehetőségekkel él(nek)?
- Ön mennyire elégedett... [különböző költségeket, árakat soroltunk fel válaszlehetőségként]? *[Csak az első almintától kérdezve.]*
- Összességében mennyire elégedett Ön a magyar gazdaság helyzetével, az állam feladatellátásával a gazdaságélénkítésben? *[Csak az első almintától kérdezve.]*

A korábbiakban már bemutattuk, hogy milyen a kérdezettek jövedelmi és munkaerőpiaci helyzete, valós anyagi helyzetük megismeréséhez azonban érdemes megvizsgálni a megtakarításaikat és kiadásait is. Így megtudjuk, a válaszadók mekkora hányada él anyagi biztonságban. Az anyagi biztonság függ a kiadási (háztartástagok száma, életvitel) és a bevételi oldalon található tételektől (jövedelem, pénzügyi tartalékok), a vagyontól (lakástulajdon), valamint a pénzügyi kultúrától.

72. ábra: Lakóhelyeül szolgáló ingatlan jogcímeinek megoszlása a használatára szerint (N = 2479)



A kutatás nem térképezi fel részletekbe menően a kérdezettek vagyoni helyzetét, csak a legfontosabb vagyonelem, azaz a lakóingatlan meglétére koncentrál. A kérdezettek 73,9 százaléka saját tulajdonú, tehermentes ingatlanban él, 12,3 százalékuk jelzáloggal terhelt, saját tulajdonú ingatlanban, 5,1 százalékuk rokon, barát vagy munkáltató által ingyen rendelkezésre bocsátott ingatlanban, további 8,7 százalékuk pedig magánszemély vagy önkormányzat által rendelkezésre bocsátott albérletben lakik.

36. táblázat: A lakóhelyül szolgáló ingatlan tulajdonjogi viszonyának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 1699–2479)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Lakóhelyül szolgáló ingatlan tulajdonjogi viszonya	0,05	0,26	0,08	0,18	0,05	0,15	0,11	0,04	0,06	0,05	0,08	0,09	0,15

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A kérdezettek lakóhelyül szolgáló ingatlan tulajdonjogi viszonya négy háttérváltozóval áll erősebb összefüggésben. Az életkor előrehaladtával tendenciózusan nő azok aránya, akik saját tulajdonú, tehermentes ingatlanban élnek. A 18–29 évesek 53,4 százaléka él saját tulajdonú, tehermentes ingatlanban, a 70 éveseknek vagy idősebbeknek már 97,3 százaléka. Jelzáloggal terhelt ingatlanban leginkább a 30–39 évesek (21,1%) és a 40–49 (16,8%) évesek élnek.

A háztartástípus alapján vizsgálva az ingatlanviszonyokat, a gyermekes háztartások vannak a legkiszolgáltatottabb helyzetben, körükben a legmagasabb a jelzáloggal terhelt ingatlanban (22,6%), valamint az albérletben (11,0%) élők aránya. Az egyedül élők 6,5 százaléka él jelzáloggal terhelt ingatlanban, körükben a saját tulajdonú lakóhely mellett jellemző még az albérlet is.

A gazdasági aktivitás is összefügg azzal, hogy a kérdezettek saját ingatlanban élnek-e. A munkahellyel rendelkezők között vannak a legnagyobb arányban (16,0%) a jelzáloggal terhelt ingatlanban élők, mely arány kisebb a munkahellyel nem rendelkezők (11,0%) és a nyugdíjasok (3,2%) körében. Ez utóbbi összecseng az életkori bontás alapján tapasztalt összefüggésekkel. A gazdasági aktivitást részletesebb bontásban vizsgálva az látható, hogy a vállalkozókra a legjellemzőbb, hogy jelzáloggal terhelt ingatlanban élnek (27,9%), őket követik az aktív keresők (15,5%), valamint a munkanélküliek (12,1%). Nem saját tulajdonú ingatlanban leginkább a közmunkások (29,8%), a munkanélküliek (25,9%) és a tanulók (23,6%) élnek. A közmunkások a legkiszolgáltatottabbak, mivel az összes csoport közül ők élnek a legnagyobb arányban rokon/barát által ingyen rendelkezésre bocsátott ingatlanban, valamint önkormányzati bérleményben.

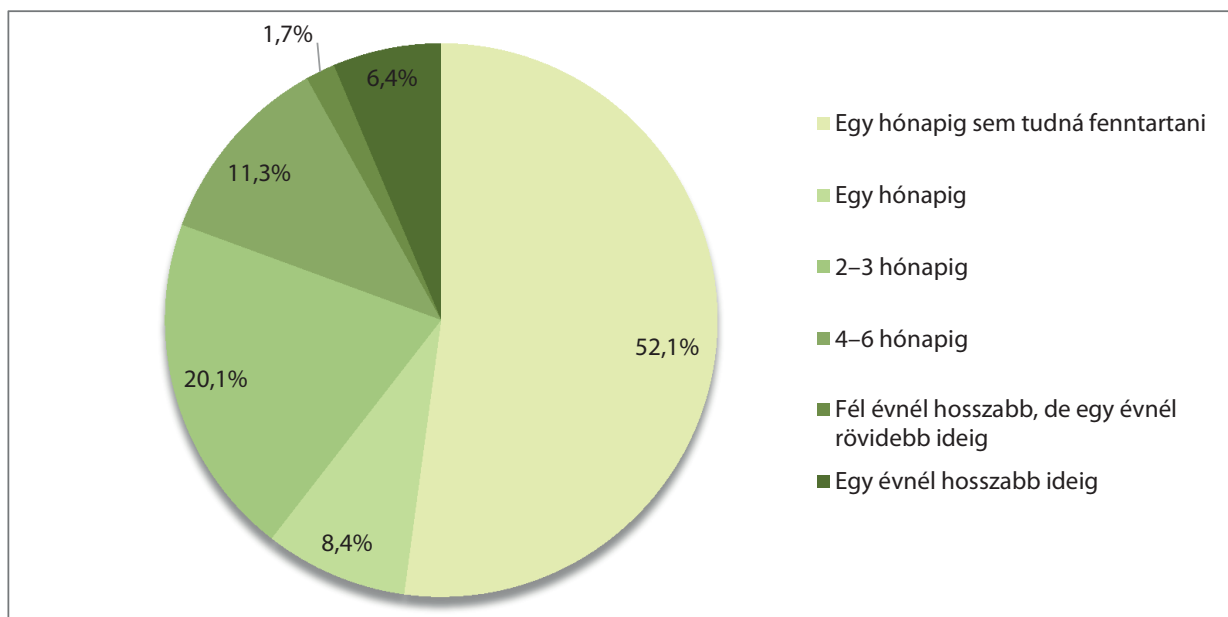
A községekben és az egyéb városokban élők laknak a legnagyobb arányban saját tulajdonú, tehermentes ingatlanban (80,4, illetve 76,0%), a megyeszékhelyen élők és a fővárosban élők között valamivel kisebb ez az arány (65,7, illetve 68,5%). Ezzel összhangban a községekben élők között vannak jelzáloghitelek a legkisebb arányban (9,9%), a fővárosban élők között pedig a legnagyobb arányban (14,1%).

Annál a kérdésnél, hogy „Ha megszűnnének bevételei(k), akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzányúljanak befektetéseikhez, megtakarításaikhoz?“, magas a válaszmegtagadók és válaszolni nem tudók együttes aránya, összesen 31,5 százalék. A tavalyi évben ez 34,1 százalék volt.

A bérjövedelem mértéke befolyásolta a válaszadási hajlandóságot, a 120 034–180 050 forint között keresők 20,0 százaléka, a 180 051 forint felett keresőknek pedig 30,7 százaléka nem akart válaszolni erre a kérdésre. A magasabb iskolai végzettségűeket is jobban jellemezte a válaszmegtagadás: a legfeljebb alpfokú végzettségűek 9,9 százaléka, az érettségizettek 22,5 százaléka, a felsőfokú végzettségűeknek pedig 31,8 százaléka nem válaszolt a kérdésre.

Mivel az iskolai végzettség erősen hat a jövedelmi helyzetre, feltételezhető, hogy ezek a válaszadók jellemzően rendelkeznek valamennyi tartalékkal, de vagy nem szeretnék erről információt kiadni, vagy nem rendelkeznek elég információval róla (például mert a házastársuké a megtakarítás). A válaszadási hajlandóságot az is befolyásolta, hogy a válaszadónak van-e jelzáloghitelük. A saját tulajdonú, tehermentes ingatlanban élők nagyobb arányban nem válaszoltak a kérdésre, körükben 20,1 százalék a válaszmegtagadók aránya, míg a jelzáloggal terhelt ingatlanban élők esetében 12,7, az ingyen rendelkezésre bocsátott ingatlanban élőkénél és az albérletben élőkénél pedig 12,0 és 15,2 százalék.

73. ábra: „Ha megszűnnének bevételei(k), akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzájárulnak befektetésekhez, megtakarításaikhoz?” (N = 1711)



Az érvényes választ adók 52,1 százaléka *egy hónapig sem tudná fenntartani* jelenlegi életszínvonalát, azaz nem rendelkezik érdemi tartalékokkal. Ez az arány a tavalyi 62,9 százalékhoz képest jelentősen csökkent, azonban az emberek többsége továbbra is kiszolgáltatott helyzetben van. Esetükben nagy a státuszvesztés kockázata a munkaerőpiaci helyzetük kedvezőtlen változása vagy egészségügyi állapotuk romlása esetén.²⁶ Az előző évhez képest a *fél évnél több, de egy évnél rövidebb ideig* kategóriát leszámítva mindenhol nőtt azok aránya, akiknek van megtakarításuk. Leglátványosabban az egy évnél hosszabb időre elég tartalékkal rendelkezők aránya nőtt, tavaly 1,2 százalék volt, idén 6,4 százalék.

²⁶ Itt érdemes megjegyezni, hogy a bevételek teljes eltűnése, a családi, baráti és intézményi segítség teljes elmaradása csak kevesek esetében reális, különösen a nyugdíjas, a többkeresős és gyermekes háztartásokban (lásd: *Jövedelmek* fejezet, *Szolidaritás és szociális rendszer* fejezet).

37. táblázat: A „Ha megszűnnének bevételei(k), akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzányúljanak befektetésekhez, megtakarításaikhoz?” összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

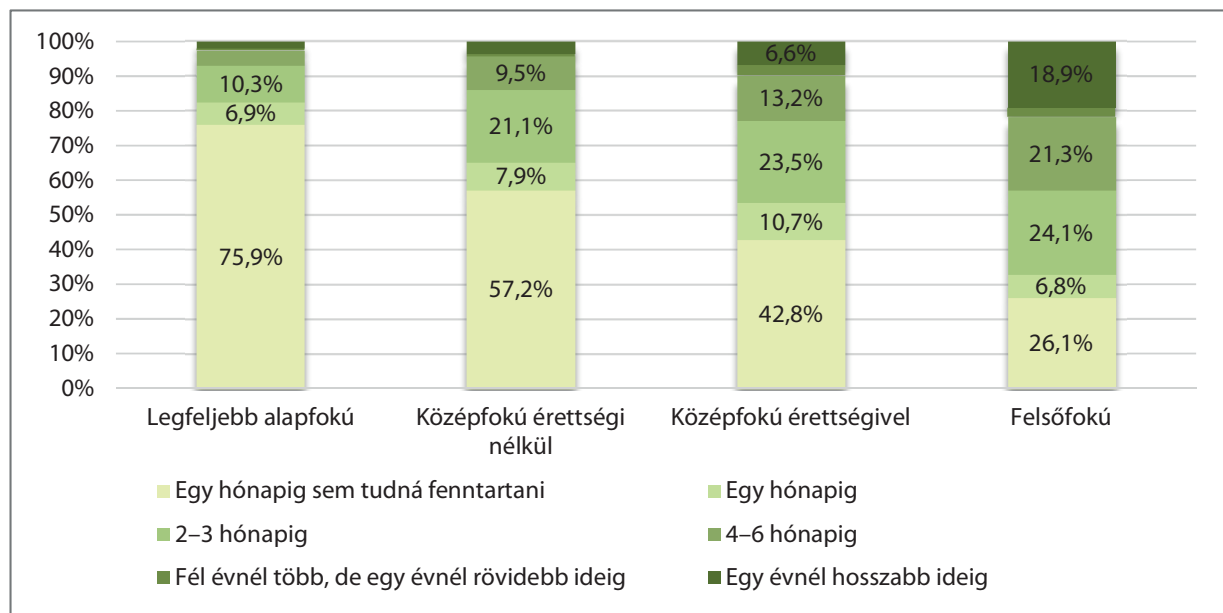
(N: 1252–1711)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Életszínvonal fenntartásához elégséges tartalék	0,08	0,07	0,22	0,11	0,21	0,08	0,14	0,16	0,15	0,04	0,09	0,08	0,11

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

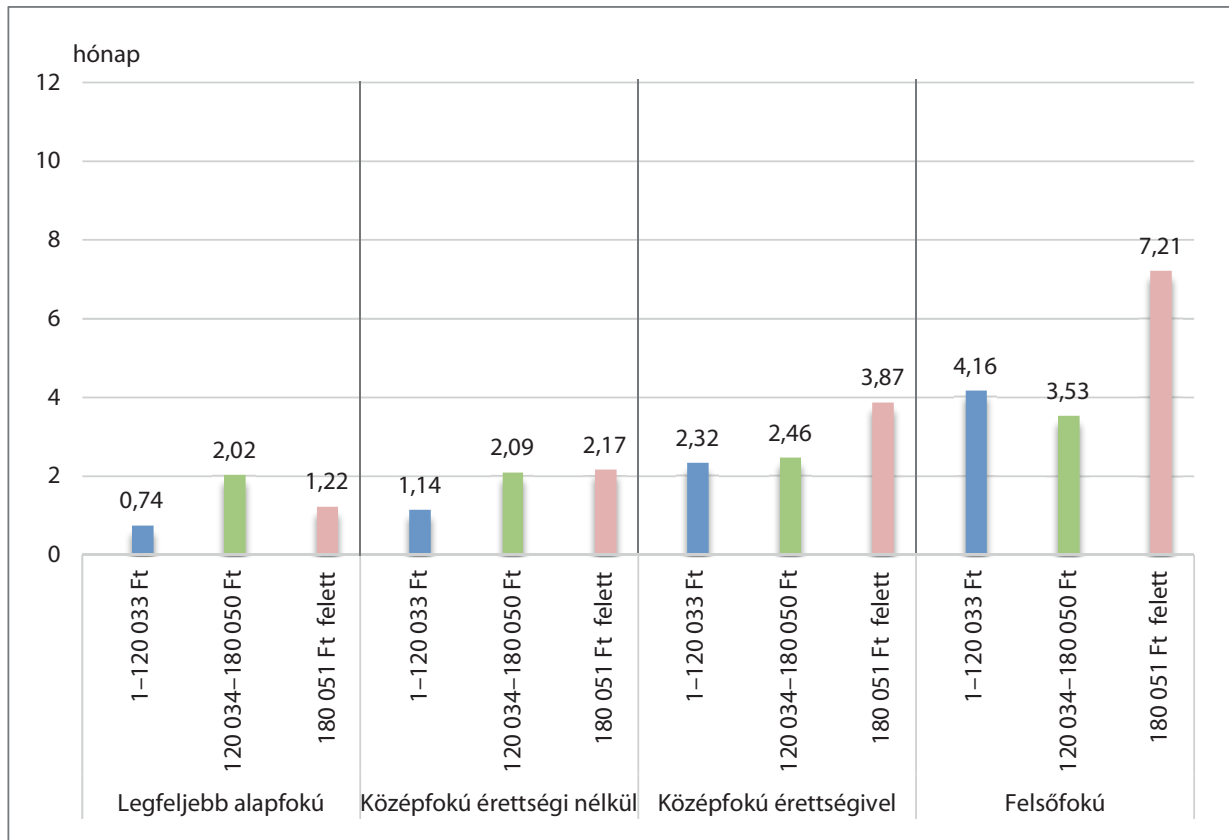
Azt, hogy mekkora tartalékot sikerül a megkérdezetteknek felhalmozniuk – várakozásainknak megfelelően –, a bérjövdelem (Cramer's V: 0,27) és az iskolai végzettség (Cramer's V: 0,22) befolyásolja a legerősebben.

74. ábra: Az iskolai végzettség összefüggése azzal, hogy a megkérdezettek átlagosan hány hónapig képesek bevételeik hiányában jelenlegi életszínvonalukat fenntartani (N = 1709)



Az alapfokú iskolai végzettségűek háromnegyede egy hónapig sem tudná fenntartani bevételek hiányában a jelenlegi életszínvonalát, míg a felsőfokú végzettségűeknek csak az egynegyedére igaz ez, annak ellenére, hogy az ő esetükben feltehetően egy magasabb életszínvonal fenntartásáról beszélhetünk. Az ábrán jól látható, hogy az iskolai végzettség növekedésével tendenciózusan nő azok aránya, akik legalább 4–6 hónap megtakarítással rendelkeznek.

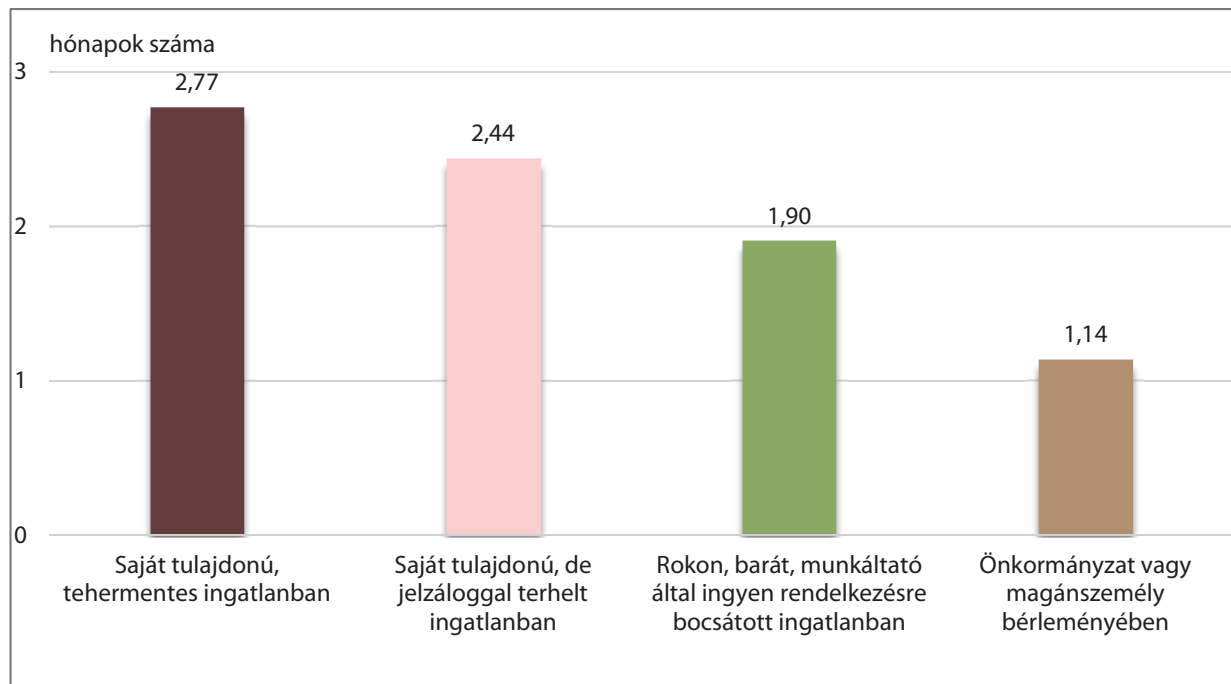
75. ábra: Az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem és az iskolai végzettség összefüggése azzal, hogy a megkérdezettek átlagosan hány hónapig képesek bevételek hiányában jelenlegi életszínvonalukat fenntartani (N = 1710)



Az iskolai végzettség és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem együttes vizsgálatával árnyaltabb képet kapunk a megtakarításokról. A legfeljebb alapfokú végzettségű, legalacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozók vannak a legnehezebb helyzetben, ők kevesebb mint egy hónapig (átlagosan 0,74 hónap) képesek a jelenlegi életszínvonalukat bevétel hiányában fenntartani. Erre a csoportra kevésbé jellemző a háztartás miatti eladósodás, csak 5,0 százalékuk él jelzáloggal terhelt ingatlanban. Az ugyanebbe a jövedelmi kategóriába tartozó felsőfokú végzettségűeknek 2 százaléka él ilyen ingatlanban. Ezeknek a csoportoknak feltehetően – nehéz anyagi helyzetük miatt – esélyük sincsen egy nagyobb összegű lakáshitel felvételére.

Az iskolai végzettség és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem növekedésével nő azon hónapok száma, amelyek kiadásait fedezni tudja a tartalék. A 180 051 forint feletti egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel bíró háztartásban élő felsőfokú végzettségűek már átlagosan 7,21 hónapra elegendő megtakarítást halmoztak fel. Érdekes, hogy a felsőfokú végzettségű, de alacsony egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel rendelkezőknek négyszer hosszabb időre van tartalékuk, mint az ebbe a jövedelmi kategóriába sorolható alacsony végzettségűeknek.

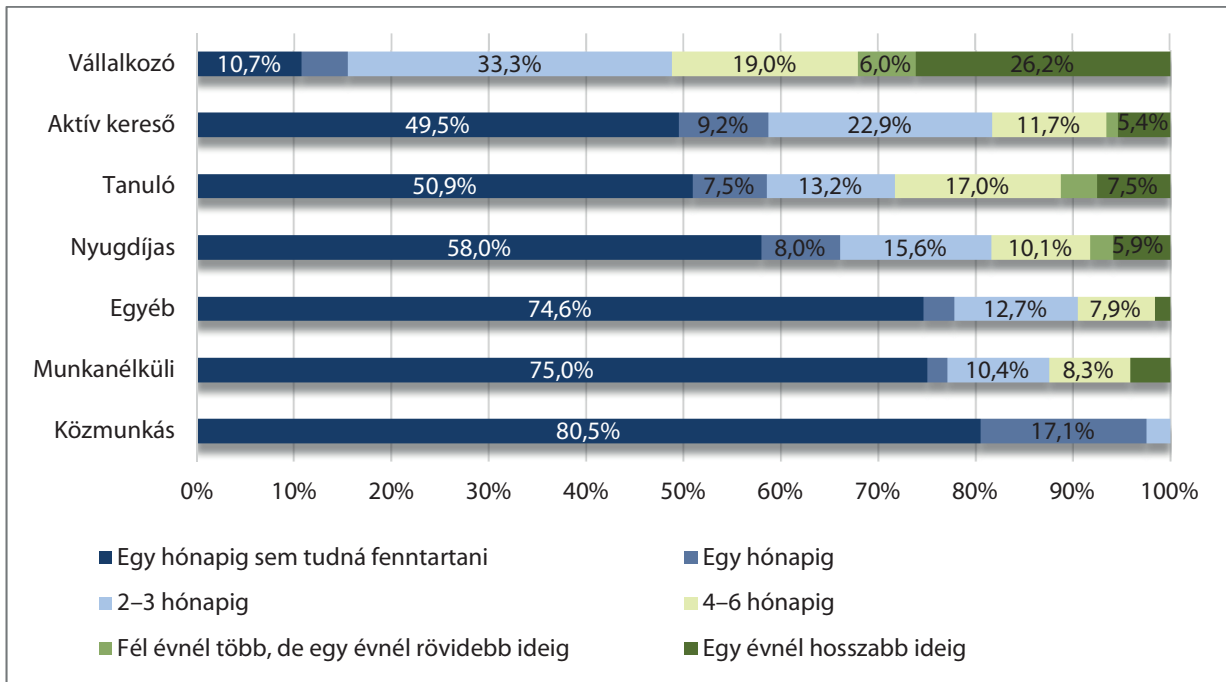
76. ábra: A megtakarítás által fedezett hónapok száma a lakóhely tulajdonjogi státusza szerint (N = 1708)



Hogy a válaszadó hány hónapnyi tartalékkal rendelkezik, befolyásolja az is, hogy milyenek a lakhelye tulajdonviszonyai. A tehermentes, saját ingatlanban élők tudják átlagosan a leghosszabb ideig, 2,77 hónapig fenntartani bevételek hiányában az életszínvonalukat, őket követik a jelzálogosok, ők átlagosan 2,44 hónapig tudják fenntartani. A legkevesebb tartalékkal az albérletben élők rendelkeznek, ők átlagosan 1,14 hónapra elég megtakarítással rendelkeznek.

A munkahellyel nem rendelkezők 71,1 százaléka a jelenlegi életszínvonalának megtartása mellett 1 hónapnál rövidebb időre elegendő tartalékkal rendelkezik, a nyugdíjasoknál 58,0 százalék, a munkahellyel rendelkezőknél pedig 47,4 százalék ez az arány. Látható, hogy a bérjövedelem kiesése jelentős kockázat a háztartások számára, mivel sok esetben az álláskeresés egy hónapnál hosszabb időtartamot ölel fel. A gyermekvállalás szintén rizikófaktor, hiszen a gyermekkel otthon maradó szülő fizetése kiesik, a háztartás bevétele drasztikusan csökkenhet.

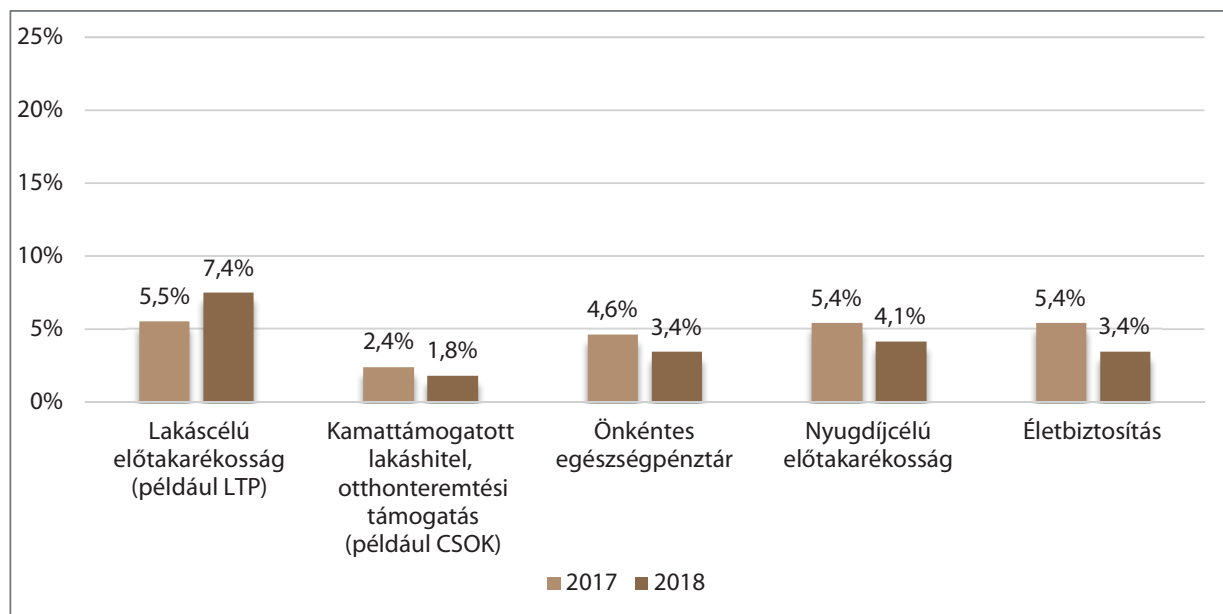
77. ábra: A gazdasági aktivitás és a pénzügyi tartalékokkal rendelkezés kapcsolata (N = 1711)



A pénzügyi tartalékokkal való rendelkezést érdemes megvizsgálni más, gazdasági aktivitás szerinti bontásokban is, bár az alacsony elemszámok miatt a feltüntetett arányok inkább jelzésértékűek. Az adatok alapján megállapítható, hogy jelentős tartalékkal csak a vállalkozók bírnak, a munkahellyel rendelkezők felétek nincs semmilyen megtakarítása, a többi csoport pedig ennél kedvezőtlenebb (nyugdíjasok, tanulók) képet mutat.

A megkérdezettek lakóhelye is összefüggést mutat a megtakarítások mértékével, ez alapján elmondható, hogy bár a budapestieknek több a munkalehetősége és átlagosan magasabb a fizetése, viszont háztartásaiknak is több kiadása van, mert a fővárosiak 65,9 százaléka egy hónapnál is kevesebb tartalékkal rendelkezik, míg ez az arány a községekben élőkénél 54,4 százalék, a megyeszékhelyen élőkénél pedig 33,7 százalék. Ezzel összhangban legalább 4-6 hónap megtakarítással leginkább a megyeszékhelyen élők rendelkeznek (28,7%), a legkevesbé pedig a fővárosiak (11,7%). A jelzáloghitellel rendelkezők aránya is a fővárosiak körében a legnagyobb, 14,1 százalék, míg a megyeszékhelyeken 12,4, az egyéb városokban 13,7, a községekben pedig csak 9,9 százalék ez az arány. Fontos még megemlíteni, hogy az albérletből eredő költségek is leginkább a fővárosban és a megyeszékhelyen élőket érintik, körükben lényegesen nagyobb az albérletben élők aránya az egyéb városokhoz és községekben élőkhez képest (megyeszékhely, főváros: 13,6-14,7%, egyéb város, község: 6,2-4,3%).

78. ábra: Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségeket igénybe vevők aránya a mintában (N = 2500)



Az állam több formában is segíthet az egyéneknek, ezek közül ebben a kérdésblokkban kiemelten foglalkoztunk az államilag támogatott, megtakarítási célú befektetésekkel és hitelezéssel. Összességében elmondható, hogy ezekkel a támogatási formákkal a megkérdezetteknek csupán néhány százaléka él, közülük legalább egyet a megkérdezettek 15,0 százaléka vesz igénybe. Kifejezetten befektetési célú megtakarítása a megkérdezettek 11,6 százalékának van, ha csak a tartalékokkal rendelkezőkön belül nézzük, akkor 22,0 százalék ez az arány.

Az előző évi adatfelvételhez képest 1,9 százalékponttal nőtt a lakáscélú előtakarékosságot igénybe vevők aránya. Ezt a takarékosági formát választják a legtöbben, a megkérdezettek 7,4 százaléka. A többi pénzügyi lehetőséget igénybe vevők aránya csökkent tavalyhoz képest, a változás a kamattámogatott lakáshitel esetében nem szignifikáns.

38. táblázat: A megtakarítási formák igénybevételének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 960–2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Őnök élnek valamilyen államilag támogatott pénzügyi lehetőséggel?	0,02	0,16	0,24	0,17	0,14	0,11	0,09	0,05	0,15	0,01	0,00	0,10	0,18
Van a háztartásuknak befektetési célú megtakarítása?	0,04	0,10	0,28	0,09	0,23	0,09	0,12	0,07	0,08	0,03	0,08	0,06	0,18

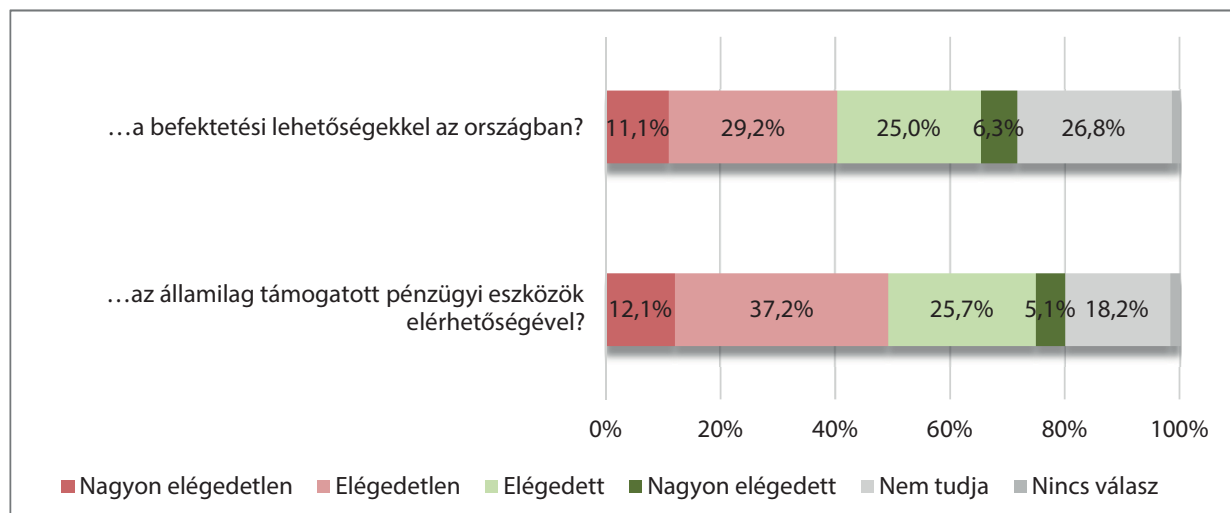
A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Nemcsak a pénzügyi tartalék mértékét, de az állami támogatások és a befektetési célú megtakarítások igénybevételét is főként az iskolai végzettség és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem befolyásolja. Ahogy nő az iskolai végzettség, úgy egyre nagyobb arányban élnek a válaszadók mindkét pénzügyi lehetőséggel. Az államilag támogatott pénzügyi eszközök esetében drasztikus eltérés van a különböző iskolai végzettségűek között. Míg a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők 4,0 százaléka, addig az érettségizettek 17,5 százaléka, a felsőfokú végzettségűeknek pedig már 30,5 százaléka vesz igénybe valamilyen államilag támogatott pénzügyi lehetőséget. Az eddigi eredmények alapján az sem meglepő, hogy az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem növekedésével nő a támogatások igénybevételének aránya. A legalacsonyabb egy fogyasztási egységre jutó jövedelműek 9,5 százaléka, a legmagasabb jövedelemmel rendelkezőknek pedig 22,6 százaléka él államilag támogatott pénzügyi lehetőséggel. A befektetési célú megtakarításokat nem az egy fogyasztási egységre jutó, hanem a munkából származó jövedelem befolyásolja erősebben. A maximum 120 033 forintot keresők 11,6 százalékának, míg a 180 051 forint felett keresők 41,3 százalékának van befektetési célú megtakarítása.

Életkori bontásban azt láthatjuk, hogy nem a legfiatalabbakra, hanem a középgenerációkra (30–39, 40–49 évesek) jellemző, hogy államilag támogatott pénzügyi eszközöket vesznek igénybe, illetve befektetési célú megtakarításaik vannak.

A gyermekes háztartások mindkét pénzügyi lehetőséget a legmagasabb arányban veszik igénybe, 21,0 százalékuk vett föl államilag támogatott hitelt, és 28,0 százalékuknak van befektetési célú megtakarítása. Az egyedülállóknál ezek az arányok: 10,7, illetve 18,6 százalék.

79. ábra: Befektetési lehetőségekkel, államilag támogatott pénzügyi eszközök elérhetőségével való elégedettség megoszlása. „Ön mennyire elégedett...” (N = 1250)



Az előző évhez képest kedvezőbben ítélték meg a válaszadók a befektetési lehetőségeket. Tavaly az érdemi választ adók 38,3 százaléka volt elégedett (*elégedett* és *nagyon elégedett* válaszok), míg idén 43,6 százalékuk. Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségek megítélése viszont romlott 4 százalékponttal, idén 38,5 százalék az *elégedettek* és *nagyon elégedettek* együttes aránya. A megkérdezettek kisebb aránya tudott azonban idén válaszolni e két kérdésre. A befektetési lehetőségekről idén nem mondott véleményt 26,8 százalék (tavaly 22,2%), az államilag támogatott pénzügyi lehetőségekről pedig 18,2 százalék (tavaly 15,5%).

39. táblázat: Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségek elérhetőségével és a befektetési lehetőségekkel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 713–1047)

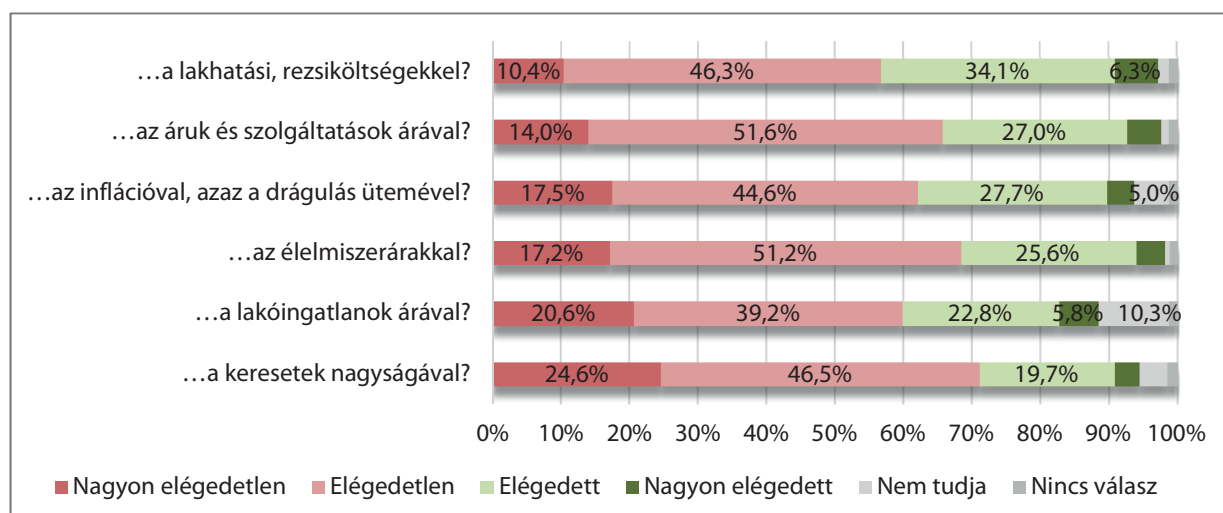
Ön mennyire elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
... az államilag támogatott pénzügyi eszközök elérhetőségével?	0,05	0,10	0,08	0,05	0,11	0,06	0,10	0,06	0,17	0,33	0,38	0,06	0,06
... a befektetési lehetőségekkel az országban?	0,09	0,09	0,12	0,05	0,08	0,05	0,12	0,12	0,17	0,33	0,40	0,06	0,08

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az államilag támogatott pénzügyi eszközök elérhetőségével és a befektetési lehetőségekkel való elégedettség a fontosabb háttérváltozókat tartalmazó hőtérkép alapján nemcsak az iskolai végzettséggel és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel függ össze, hanem az élettel való elégedettséggel is. A legerősebb összefüggést a kormánypartiság és az állam megítélése háttérváltozókkal találtuk. A kormánypártiak között 56,8 százalék azok aránya, akik az államilag támogatott pénzügyi eszközök elérhetőségével elégedettek vagy nagyon elégedettek, ez az arány az ellenzékiek között 25,2 százalék. Akik a jelenlegi államot megfeleltek a jó állammal, azoknak 52,1 százaléka elégedett az állami pénzügyi lehetőségekkel, míg akik szerint a mostani állam nem tekinthető jónak, azoknak csak 18,3 százaléka elégedett. A befektetési lehetőségekkel való elégedettség esetében 64,6 és 23,5 százalék a két arány.

80. ábra: Az árakkal, inflációval és keresetekkel való elégedettség eloszlása.

„Ön mennyire elégedett...” (N = 1250)



Az előző évhez képest szignifikánsan, 1,4 százalékponttal nőtt az érvényes választ adók között a keresetek nagyságával elégedettek aránya (*elégedett* és *nagyon elégedett* válaszok), viszont továbbra is nagyon magas (75,4%-a) az *elégedetlen* vagy *nagyon elégedetlen* aránya. A keresetekkel *nagyon elégedetlenek* átlagos bérjövödelme nettó 156 525 forint, az *elégedetleneké* 171 178 forint, míg az *elégedettek* és *nagyon elégedettek* átlagos, munkából származó jövödelme 197 574 forint.

Az élelmiszerárakkal, az áruk és szolgáltatások árával való elégedettség is nőtt tavalyhoz képest. Az érvényes választ adók 32,7 százaléka *elégedett* vagy *nagyon elégedett* az áruk és szolgáltatások árával, ez az arány tavaly még csak 30,2 százalék volt. Az élelmiszerárakkal való elégedettség 2,8 százalékponttal javult, idén 30,4 százalék az *elégedettek* és *nagyon elégedettek* aránya.

Az ingatlan- és élelmiszerárakkal kevésbé elégedettek az emberek, mint az infláció mértékével. Ebből arra következtethetünk, hogy az emberek az élelmiszerek és a lakóingatlanok drágulását az általános drágulásnál nagyobbak érzékelik.

A lakóingatlanok árával a válaszadók 67,6 százaléka elégedetlen kisebb-nagyobb mértékben. Ezzel szemben a lakhatási és rezsiköltségekkel a legnagyobb arányban elégedettek a felsoroltak közül, bár a válaszadóknak így is kevesebb mint fele, 41,6 százaléka jelölte az *elégedett* vagy *nagyon elégedett* válaszlehetőségeket. A lakóingatlanok árával, valamint a lakhatási és rezsiköltségekkel a legkevésbé az albérletben élők elégedettek, a lakóingatlanok árával 80,0 százaléuk elégedetlen (*elégedetlen* és *nagyon elégedetlen* válaszok), a lakhatási, rezsiköltségekkel pedig 74,0 százalék. A *nagyon elégedetlenek* aránya a jelzáloggal terhelt ingatlanban élők körében a legmagasabb: a rezi-, lakhatási költségek esetében 13,0 százalék, a lakóingatlanok ára esetében pedig 33,1 százalék.

40. táblázat: Árakkal, költségekkel, inflációval és a keresetek nagyságával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 639–1210)

Ön mennyire elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...a lakhatási, rezsiköltségekkel?	0,04	0,07	0,09	0,06	0,12	0,06	0,06	0,07	0,14	0,28	0,32	0,07	0,05
...az áruk és szolgáltatások árával?	0,10	0,10	0,09	0,06	0,10	0,07	0,07	0,11	0,17	0,23	0,29	0,07	0,10
...az inflációval, azaz a drágulás ütemével?	0,06	0,08	0,09	0,07	0,10	0,04	0,10	0,10	0,15	0,28	0,36	0,11	0,07
...az élelmiszerárakkal?	0,08	0,09	0,10	0,06	0,09	0,06	0,06	0,06	0,17	0,27	0,29	0,07	0,08
...a lakóingatlanok árával?	0,06	0,08	0,06	0,07	0,06	0,06	0,09	0,15	0,09	0,22	0,29	0,11	0,06
...a keresetek nagyságával?	0,06	0,09	0,09	0,06	0,09	0,07	0,07	0,13	0,14	0,29	0,36	0,06	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

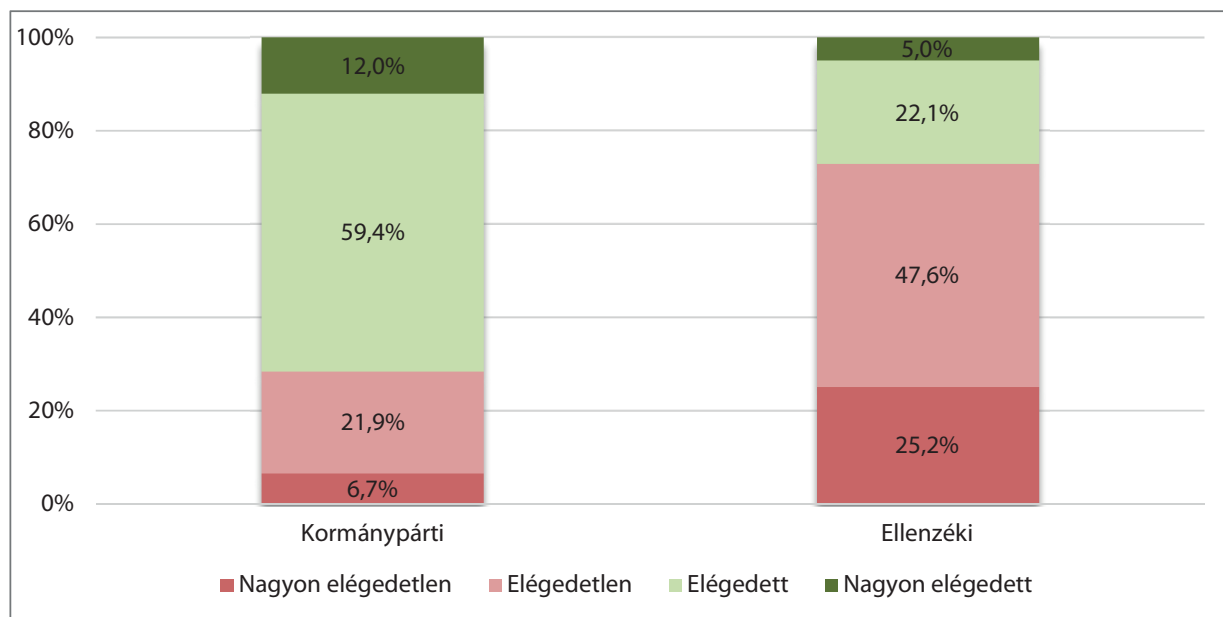
Az árakkal, az inflációval és a keresetek nagyságával való elégedettség – az államilag támogatott pénzügyi lehetőségek elérhetőségével és befektetési lehetőségekkel való elégedettséghez hasonlóan – minden tétel esetében három háttérváltozóval mutat összefüggést: az élettel való elégedettséggel, a kormánypártisággal

és az állam megítélésével. Az életükkel elégedettek, a kormánypárti szavazók és azok, akik jó államról alkotott elképzeléseinek megfelel a jelenlegi állam, egyértelműen elégedettebbek az árakkal, a keresetekkel és az infláció mértékével.

Az iskolai végzettség és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem is összefügg a kérdések megítélésével, a magasabb iskolai végzettségűek és a nagyobb egy fogyasztási egységre jutó jövedelműek ítélik meg kedvezőbben ezeket a kérdéseket.

A településtípus hatásával érdemes külön foglalkozni. A keresetek mértékével leginkább a fővárosban elégedettek (30 százalék az *elégedettek* és *nagyon elégedettek* aránya), ezzel szemben nem a községekben élők, hanem a megyeszékhelyeken vagy megyei jogú városokban élők elégedettek a legkevésbé, körükben feleannyi az elégedettek aránya (16,4%). A lakóingatlanok árával viszont a községekben élők a legelégedettebbek, körükben 37,2 százalék az elégedettek aránya, a településméret növekedésével csökken az elégedettség, a fővárosban 32,3 százalék ez az arány.

81. ábra: A hazai gazdasági növekedés mértékével való elégedettség összefüggése a kormánypártisággal (N = 751)

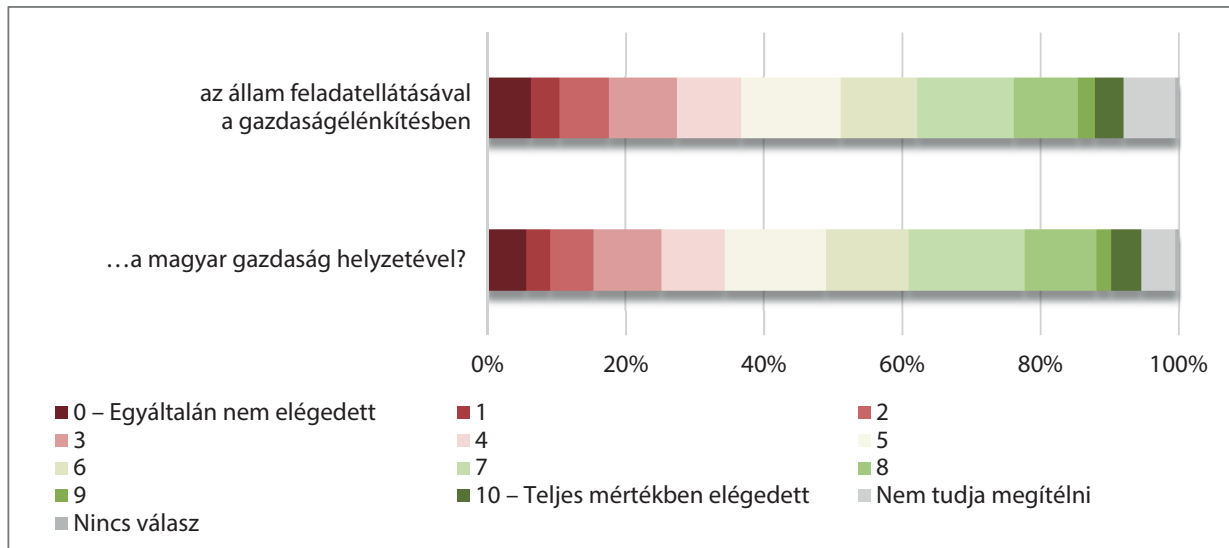


Az árakkal, keresetekkel, pénzügyi lehetőségekkel való elégedettség mellett válaszadóinktól azt is megkérdeztük, hogy mennyire elégedettek a hazai gazdasági növekedés mértékével. A kérdés megítélése a leg erősebben a kormánypártisággal függ össze (Cramer's V: 0,45).

A kormánypártiak és ellenzékiek véleménye teljes ellentéte egymásnak: míg a kormánypártiak 71,4 százaléka kedvezően ítéli meg a hazai gazdasági növekedést, addig az ellenzékiek 72,8 százaléka kedvezőtlenül.

82. ábra: Az állam gazdaságélénkítésben betöltött feladataival és a gazdaság helyzetével való elégedettség.

„Összességében mennyire elégedett Ön...” (N = 1250)



A kérdezettek 0-tól 10-ig terjedő skálán értékelték, hogy mennyire elégedettek a gazdaság helyzetével, illetve azzal, amit a gazdaság élénkítéséért tesz a magyar állam. Egyik esetben sem kedvező a válaszadók véleménye, az átlagos elégedettség mindkettőnél a skála közepét mutató 5-ös érték mentén helyezkedik el.

41. táblázat: A magyar gazdaság helyzetével és az állam gazdaságélénkítésben ellátott feladataival való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 817–1181)

Összességében mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
...a magyar gazdaság helyzetével?	0,03	0,14	0,06	0,02	0,02	0,01	0,16	0,03	0,37	0,49	0,49	0,14	0,07
...az állam feladatellátásával a gazdaságélénkítésben?	0,03	0,15	0,03	0,03	0,03	0,03	0,17	0,04	0,39	0,50	0,53	0,14	0,10

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Mindkét kérdés esetében a legfiatalabb korcsoport a legelégedettebb, a 18–29 évesek átlagosan 5,65 pontot adtak a magyar gazdaság helyzetére, az állam gazdaságélénkítő intézkedéseit pedig ehhez nagyon hasonló módon, 5,55-ra értékelték. A legelégedetlenebbek a 30–39 évesek, ők átlagosan 4,81 pontot adtak a gazdaság helyzetére, a gazdaságélénkítést pedig 4,49-ra osztályozták.

Általánosságban elmondható, hogy a településméret csökkenésével nő a kérdésekkel való elégedettség, a községekben élők átlagértékei a legmagasabbak: 5,55 és 5,33. A megyeszékhelyekkel megtörik a tendencia, mert az ott élők, és nem a fővárosiak a legelégedetlenebbek. A megyeszékhelyen élők átlagosan 4,44-os értéket adtak a gazdaság helyzetére, a gazdaságélénkítésért hozott intézkedéseket pedig 4,20-ra értékelték. A régiók szerinti bontás sincs összefüggésben a kérdések megítélésével.

Az életükkel elégedettebbek és a kormánypárti szavazók is átlagosan elégedettebbek a gazdaságról szóló kérdések esetében, különösen erős összefüggést (Cramer's V: 0,53) találtunk az állam megítélése változóval. Akik jó államról alkotott elképzeléseinek megfelel a jelenlegi állam, azok a gazdaság helyzetére átlagosan 6,22-os, a gazdaságélénkítésre 6,13-os elégedettségi pontszámot adtak, míg akik ellenkező véleményen vannak, azok 3,67-os és 3,30-os értéket jelöltek meg átlagban.

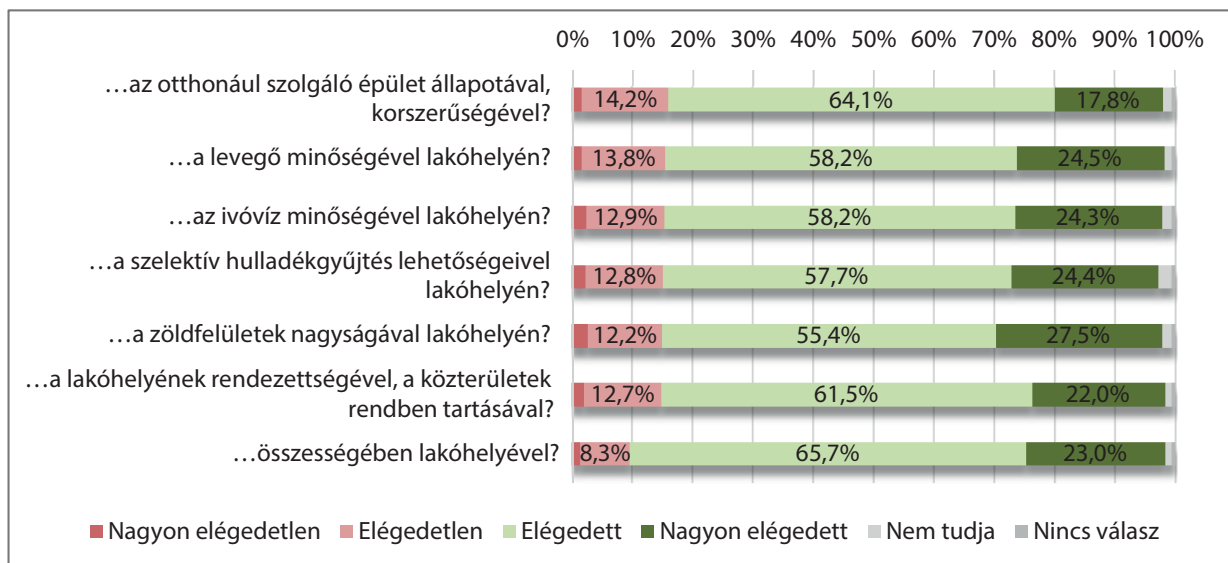
3.9. LAKHELY, KÖRNYEZETVÉDELEM

- Feltett kérdések:
- Ön mennyire elégedett... [a lakhelyére vonatkozó körülményekkel]?
 - Ön mennyire elégedett... [az állam környezetvédelem érdekében hozott intézkedéseivel]?
 - Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [a természeti környezet állapotával, települése fejlődésével]?

A lakosság életminőségét alapvetően befolyásoló tényezők közé tartozik a lakóhely épített és természeti környezetének állapota. Rövid és hosszú távon is meghatározza többek között az egészségi állapotot, a háztartások kiadásainak mennyiségét, a gyermekvállalási lehetőségeket, az élet különböző területein nyújtott teljesítményt. A megfelelő lakhatáshoz jutás segítése éppen ezért fontos állami feladat, szinte nincs is olyan területe az életnek, amelyre a lakáskörülmények ne lennének befolyással.

Számos tényezőt lehetne felsorolni, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a lakóhely hosszú távon is jó, egészséges életet biztosító hely lehessen. Ezek közül a kutatás azokra koncentrált, amelyek közvetlenül meghatározzák a megkérdezettek jólétét.

83. ábra: Lakóhellyel való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 1250)



A válaszadókat arra kértük, hogy a megadott hat szempont alapján, illetve összességében értékeljék lakóhelyüket. Minden kérdésre a mintába kerülők jelentős többsége (82,1–88,7%) kedvező választ adott, de önmagában a *nagyon elégedettek* aránya is minden kérdés esetén nagyobb volt, mint az *elégedetleneké* és *nagyon elégedetleneké* együttvéve. A legjellemzőbb válasz az „*elégedett*” volt, amelyet a válaszadók 55,4–65,7 százaléka választott. Habár az *elégedetleneké* és *nagyon elégedetleneké* összesített aránya minden kérdés esetében bőven 10 százalék felett volt, az összegző kérdés esetében 10 százalék alatt maradt. Ez alapján kijelenthető, hogy az emberek – ha nem is maradéktalanul, de – elégedettek a lakóhelyükkel.

A kérdőívkérdések módosítása miatt az otthonul szolgáló épület állapotával, korszerűségével és az ivóvíz minőségével kapcsolatos kérdésekre adott válaszokat nincs lehetőség összehasonlítani a tavalyi adatokkal. Minden más esetben az elégedettség növekedéséről lehet beszámolni. Különösen a nagyon elégedettek arányának emelkedése szembetűnő, kiváltképp a szelektív hulladékgyűjtésről és összességében a lakóhelyről alkotott véleményeknél: a nagyon elégedettek aránya 5 százalékponttal növekedett mindkét kérdésnél.

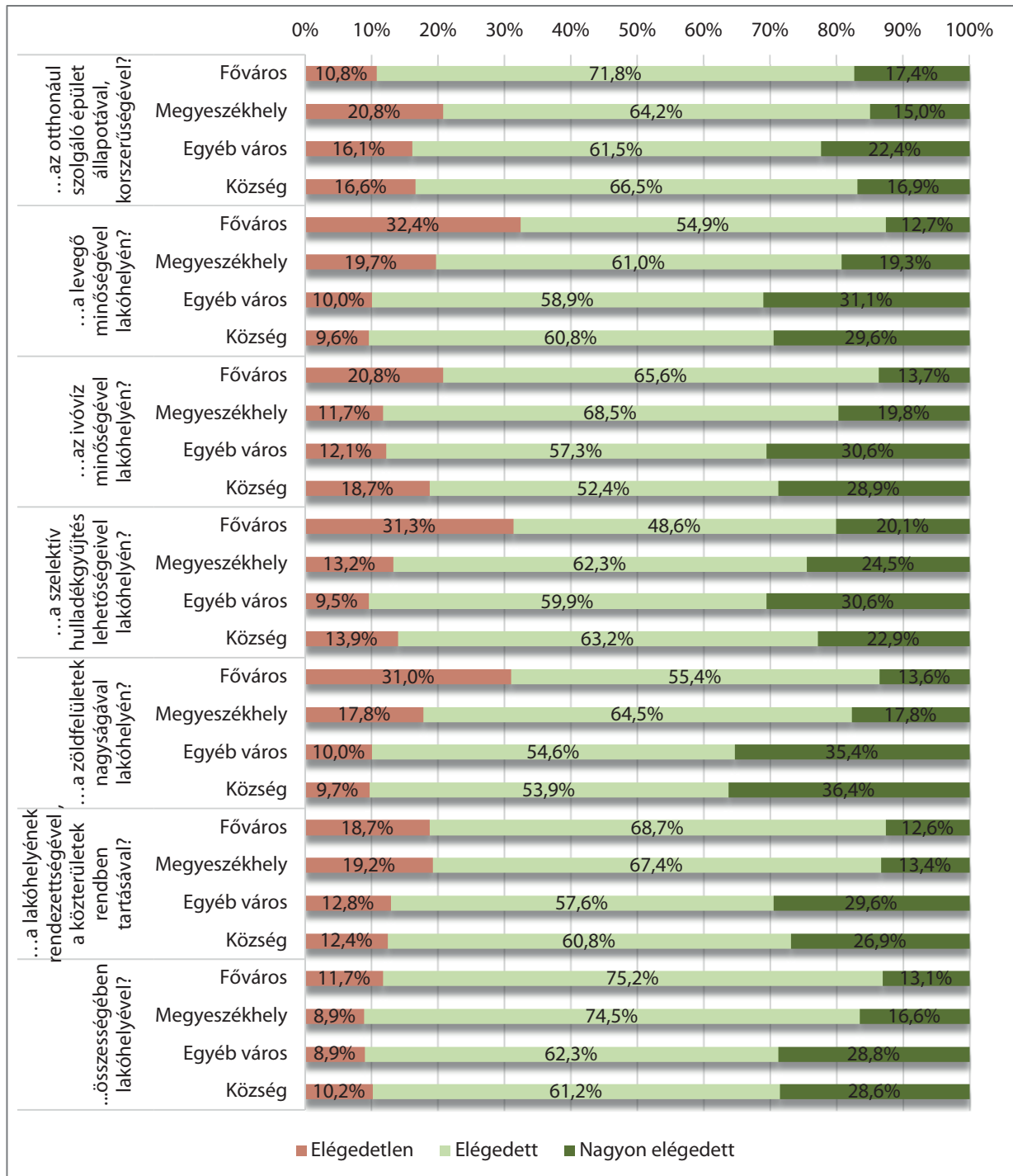
42. táblázat: A lakóhellyel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 846–1231)

Ön mennyire elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
... az otthonál szolgáló épület állapotával, korszerűségével?	0,02	0,06	0,13	0,04	0,12	0,08	0,08	0,11	0,15	0,08	0,13	0,04	0,07
... a levegő minőségével lakóhelyén?	0,03	0,07	0,09	0,05	0,05	0,05	0,18	0,10	0,12	0,13	0,14	0,08	0,05
... az ivóvíz minőségével lakóhelyén?	0,04	0,06	0,05	0,04	0,05	0,07	0,13	0,08	0,10	0,12	0,16	0,05	0,06
... a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeivel lakóhelyén?	0,03	0,08	0,02	0,05	0,02	0,06	0,15	0,10	0,10	0,08	0,12	0,07	0,06
... a zöldfelületek nagyságával lakóhelyén?	0,04	0,07	0,07	0,02	0,07	0,04	0,20	0,11	0,11	0,12	0,18	0,04	0,03
... a lakóhelyének rendezettségével, a közterületek rendben tartásával?	0,04	0,06	0,06	0,03	0,05	0,04	0,13	0,04	0,15	0,10	0,14	0,09	0,05
... összességében lakóhelyével?	0,02	0,07	0,10	0,04	0,04	0,04	0,12	0,01	0,15	0,11	0,13	0,07	0,05

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Annak érdekében, hogy elemezhető elemszámú kategóriák álljanak rendelkezésre a háttérváltozókkal való összefüggések vizsgálatához, a *nagyon elégedetlen* és az *elégedetlen* kategóriákat összevontuk. Ez alapján kijelenthető, hogy jelentős területi különbségek vannak a lakhellyel való elégedettség mértékében, különösen a településtípus meghatározó.

84. ábra: A lakóhellyel való elégedettség településtípusok szerint. „Mennyire elégedett Ön...” (N: 1217–1229)



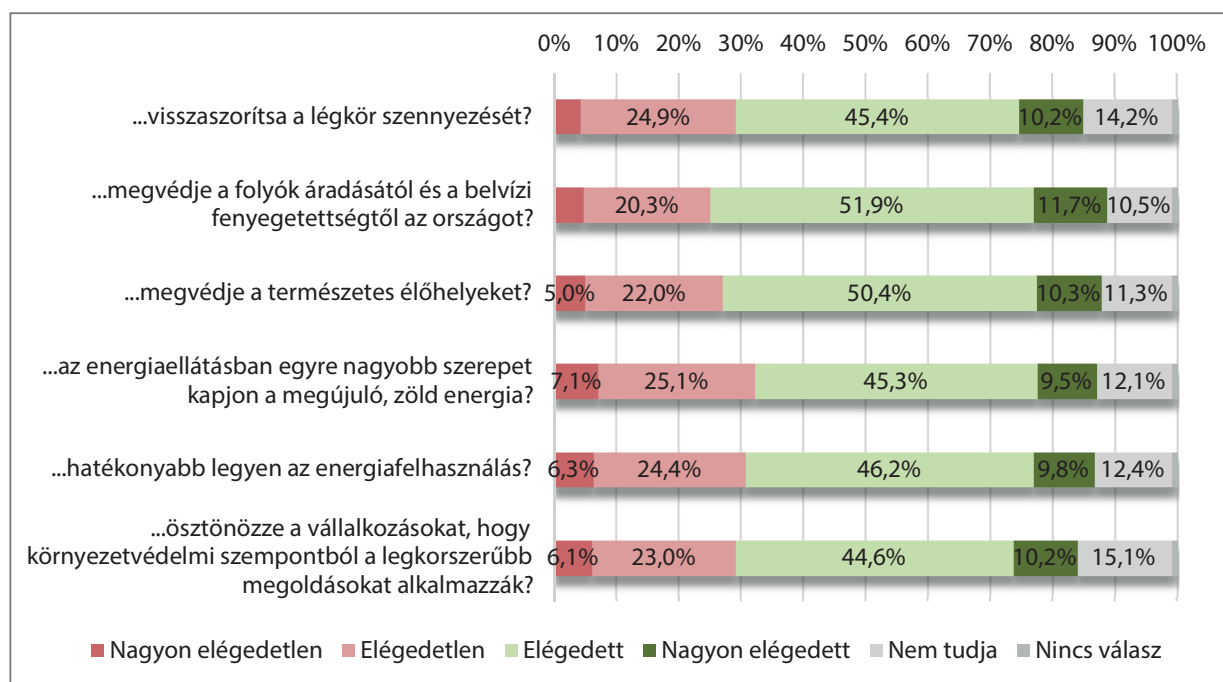
A budapestiek jellemzően elégedetlenebbek a lakóhelyük környezetével, több kérdésnél is ők voltak azok, akik válaszukban a legnagyobb arányban számoltak be elégedetlenségről. A fővárosban élők nehezményezik, hogy nem megfelelő a levegő minősége (32,4% elégedetlen), korlátozott a szelektív hulladékgyűjtés lehetősége (31,3%), és nincs elég zöldfelület (31,0%). A megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban élők között szintén nagy arányban vannak, akik kifogásolták a levegő minőségét (19,7%) és a zöldfelületek nagyságát (17,8%), de hasonló arányban voltak elégedetlenek a lakóhelyüként használt épület állapotával, korszerűségével (20,8%) és lakóhelyük rendezettségével (19,2%) is. Az egyéb városokban az elégedetlenség az épületek állapotával kapcsolatban a legjellemzőbb (16,1%). A községekben az épületek állapotát (16,6%) és az ivóvíz minőségét (18,7%) tartja a válaszadók jelentős része nem megfelelőnek.

Az étellel és a lakóhellyel való elégedettség között is együttállás mutatható ki. Minden esetben az életükkel inkább elégedetlenek között a legalacsonyabb a lakókörnyezet egyes jellemzőivel elégedettek (54,6–63,2%) és nagyon elégedettek (13,1–21,4%) aránya. Ezzel szemben az életükkel elégedettek körében a legmagasabb a lakókörnyezet egyes jellemzőivel elégedettek (87,1–94,6%), és azon belül is a nagyon elégedettek aránya (28,5–35,9%).

Lakóépületük állapotát, korszerűségét a kormánypárti és ellenzéki szavazók hasonlóan értékelik. Minden más esetben azonban a kormánypártiak elégedettebbek. Leginkább a nagyon elégedettek arányának párt-szimpatia szerinti eltérése szembetűnő: a kormánypárti szavazók 30,0–34,8 százaléka nagyon elégedett, míg az ellenzékieknek csak 20,9–26,4 százaléka.

A magyar államot kedvezően és kedvezőtlenül megítélők között még élesebbek a különbségek. Az államot jónak ítéelők között 9,3–14,6 százalékponttal nagyobb arányban vannak a lakókörnyezet egyes jellemzőivel nagyon elégedettek (22,3–36,1%), mint a magyar államról rossz véleménnyel lévők között (13,1–21,5%).

85. ábra: Az állam környezetvédelmi intézkedéseivel való elégedettség.
„Ön mennyire elégedett az állam azon intézkedéseivel, hogy...” (N = 1250)



Az adatfelvétel néhány fontosabb környezetvédelmi témát is érintett, amelyek az állam jelentős feladatai közé tartoznak. Ugyanakkor az itt felvetett problémákkal kapcsolatban a válaszadóknak jellemzően nincs közvetlen tapasztalatuk, így a lakóhelyhez kötődő kérdésekhez képest jóval többen (10,5–15,1%) voltak, akik nem tudtak véleményt formálni.

A kérdésekre válaszolók jelentős többsége elégedett vagy nagyon elégedett az állam környezetvédelmi intézkedéseivel (54,8–63,6%). A második és harmadik kérdés kivételével azt lehet látni, hogy a különböző elégedettségi fokozatok aránya nagyon hasonló. Ennek oka részben az, hogy a válaszadók 48,7 százaléka minden kérdésre ugyanazt a választ adta.

A természetes élőhelyek védelméről és a vállalkozások ösztönzéséről szóló kérdésekre kapott válaszok nem hasonlíthatók össze az egy évvel korábbi eredményekkel. A többi kérdés válaszainak megoszlása nem tér el szignifikánsan a 2017-es eredményektől.

43. táblázat: Az állam környezetvédelmi intézkedéseivel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 750–1108)

Ön mennyire elégedett az állam azon intézkedéseivel, hogy...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
...visszaszorítsa a légkör szennyezését?	0,02	0,09	0,07	0,03	0,07	0,04	0,12	0,14	0,11	0,20	0,29	0,06	0,06
...megvédje a folyók áradásától és a belvízi fenyegetettségtől az országot?	0,05	0,08	0,07	0,06	0,05	0,07	0,11	0,11	0,12	0,26	0,28	0,06	0,06
...megvédje a természetes élőhelyeket?	0,04	0,09	0,05	0,06	0,06	0,08	0,14	0,12	0,10	0,31	0,30	0,09	0,06
...az energiaellátásban egyre nagyobb szerepet kapjon a megújuló, zöld energia?	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,07	0,12	0,14	0,10	0,30	0,30	0,10	0,04
...hatékonyabb legyen az energiafelhasználás?	0,07	0,06	0,08	0,02	0,08	0,07	0,13	0,18	0,08	0,24	0,27	0,08	0,04
...ösztönözze a vállalkozásokat, hogy környezetvédelmi szempontból a legkorszerűbb megoldásokat alkalmazzák?	0,09	0,09	0,08	0,05	0,07	0,07	0,09	0,15	0,11	0,22	0,30	0,06	0,07

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A környezetvédelemmel kapcsolatos állításokra adott válaszok a legerősebb együttállást a kormánypártisággal és az állam megítélésével mutatják. Az állam mindegyik környezetvédelmi intézkedésével a kormánypárti válaszadók 74,7–82,0 százaléka elégedett vagy nagyon elégedett, míg az ellenzéki pártok szimpatizánsainak csak 47,4–59,4 százaléka. A két csoport a megújuló energiával kapcsolatban gondolkodik a legkülönbözőbbben, ez abból látszik, hogy a legnagyobb, 28,7 százalékpontos különbség ennél a kérdésnél figyelhető meg. A kormánypártiak 76,1 százaléka, míg az ellenzékieknek csak 47,4 százaléka elégedett vagy nagyon elégedett „az állam azon intézkedésével, hogy az energiaellátásban nagyobb szerepet kapjon a megújuló, zöld energia”.

A környezetvédelmi intézkedések értékelésében hasonlóan jelentős eltérés figyelhető meg az államot különbözőképpen megítélők csoportjai között. A magyar államról jó véleménnyel lévők háromnegyede (egy-egy állításoknál ennél is többen: 75,0–82,7%) elégedett vagy nagyon elégedett az állam környezetvédelmi intézkedéseivel, ezzel szemben az államot kedvezőtlenebbül megítélőknél 60 százalék alatti arányok figyelhetők meg (47,4–57,8%). A különbség az állam megítélése szerinti két csoport közt minden esetben 24–28 százalékpontnyi.

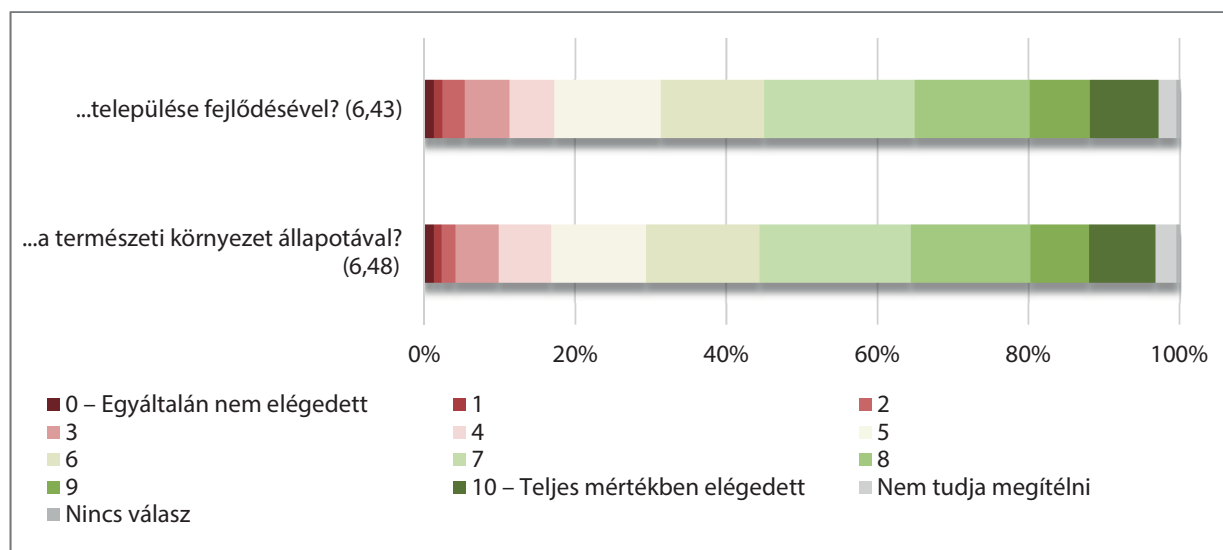
A nagyon elégedetlenek aránya minden tényező esetén a fővárosiak közt a legmagasabb (9,3–15,7%), és összességében is rájuk jellemző legkevésbé az elégedettség. Minden kérdésnél igaz, hogy legnagyobb arányban a községekben élők elégedettek (55,3%–65,3%), és az energiafelhasználást, valamint a vállalkozások ösztönzését kivéve köztük található a legnagyobb arányban a nagyon elégedettek (13,9–16,5%) is.

Az elégedettek arányának csökkenése szerint a községben élőket az egyéb városokban, majd pedig a megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban élők követik.

A természetes élőhelyek védelméről szóló kérdésnél a régiók típusa közti különbség a főváros miatt tapasztalható, a többi kérdésnél viszont a régiók közt szignifikáns eltérés mutatható ki Budapest nélkül is. A fejletlen régiókban az összes, környezetvédelmet érintő állami intézkedéssel elégedetlenebbek a válaszadók, mint a fejlett régiókban élők. A régiók közti különbségek minden elégedettségi kategóriában megfigyelhetők.

86. ábra: Elégedettség a természeti környezet állapotával és a település fejlődésével.

„Összességében mennyire elégedett Ön...” (N = 1250)



A megkérdezettek azzal kapcsolatban is kifejthették véleményüket, hogy összességében mennyire elégedettek a természeti környezet állapotával és a településük fejlődésével. A válaszok átlagai alapján mindkét területen inkább elégedettnek tekinthetők a válaszadók. Figyelemre méltó, hogy a természeti környezet állapotára a megkérdezettek 54,2 százaléka, a település fejlődésére 53,7 százaléka egyértelműen átlag feletti, azaz 7-től 10-ig terjedő értéket adott meg válaszként.

A természeti környezetről idén a tavalyitól eltérően tettük fel a fentebbi, elégedettséget mérő kérdést, így összehasonlításra nincs lehetőség. A település fejlődéséről alkotott vélemények átlaga idén 0,97 ponttal magasabb, mint 2017-ben: idén 6,43-os az átlag, tavaly 5,46 volt.

44. táblázat: A természeti környezet állapotával és a település fejlődésével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 841–1214)

Össességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...a természeti környezet állapotával?	0,03	0,08	0,06	0,02	0,09	0,08	0,24	0,06	0,26	0,29	0,33	0,11	0,05
...települése fejlődésével?	0,04	0,08	0,08	0,03	0,06	0,06	0,19	0,03	0,27	0,30	0,31	0,08	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A településtípus ismét nagy hatású háttérváltozónak bizonyult. A természeti környezet állapotával és a település fejlődésével való átlagos elégedettség a település jogállásának csökkenésével együtt nő. A fővárosban élők átlagos elégedettsége a természeti környezet állapotával 5,75 pont, a település fejlődésével 5,76, míg a községben élőké 7,15 és 6,92.

Az élettel való elégedettség növekedésével egyre nagyobb a fenti kérdésekre adott válaszok átlagos pontszáma. Akik inkább elégedetlenek az életükkel, azok elégedettsége a természeti környezet állapotával 5,38 pont, a településük fejlődésével pedig 5,27 – ezzel szemben az életükkel elégedetteké 7,16 és 7,19 pont.

A kormánypárti és ellenzéki szavazók közt szinte ugyanolyan mértékű különbség figyelhető meg mindkét kérdés esetén. A kormánypártiak természeti környezettel való átlagos elégedettsége 7,06 pont, az ellenzéké viszont csak 5,69, a település fejlődése esetén pedig a kormánypártiak átlagos értékelése 7,05 pont, míg az ellenzéké 5,63.

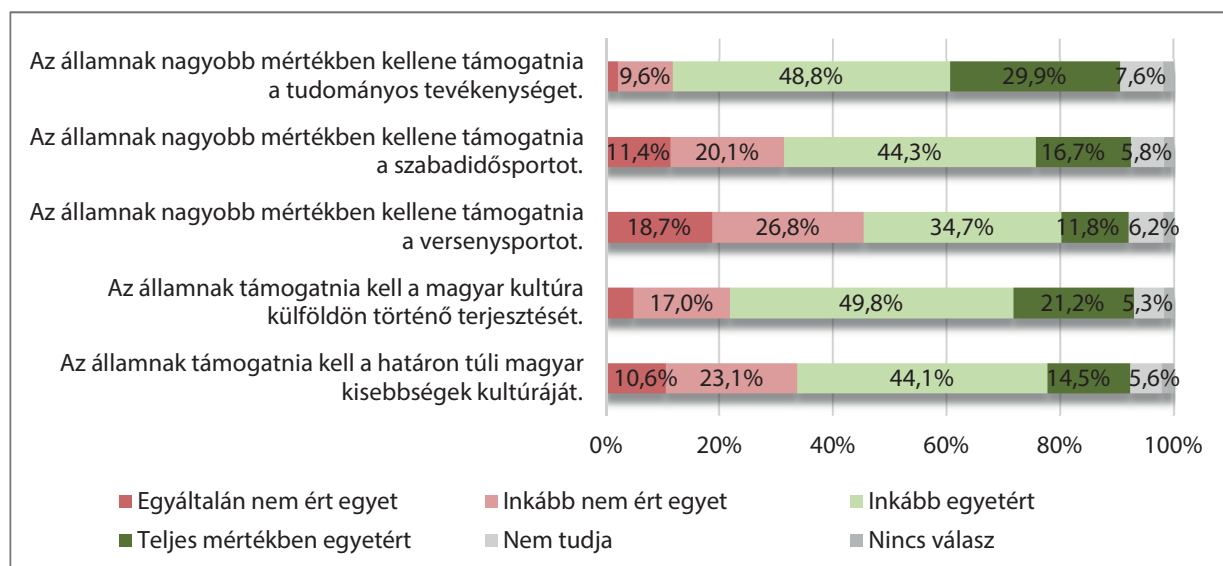
A magyar államot kedvezőbben, illetve kedvezőtlenebbül megítélők között hasonló mértékű az eltérés, mint a kormánypárti és ellenzéki pártok támogatói között. A magyar államot a jó állammal megelégedettek átlagos pontszáma az első kérdés esetén 7,13, a második esetén 7,06, miközben az államot a jó állammal nem megelégedtetőké 5,65 és 5,64.

3.10. TOVÁBBI VIZSGÁLT ÁLLAMI FELADATOK

Feltett kérdés: • Mennyire ért egyet az alábbi [állami feladatokra vonatkozó] állításokkal?
[Csak a második almintától kérdezve.]

Az állam által ellátott feladatok igen sokrétűek és szerteágazóak. Az adatfelvétel természetesen nem érintett minden témát, annak ellenére sem, hogy két, önmagában is reprezentatív almintán két kérdőívverziót kérdeztünk. Annak érdekében, hogy olyan jelentős témakörök, mint a tudomány, a sport, a kultúra vagy a kisebbségpolitika ne maradjanak ki teljesen a felmérésből, egy-két kérdés erejéig ezek egyes elemeinek megítéléséről is gyűjtöttünk információkat.

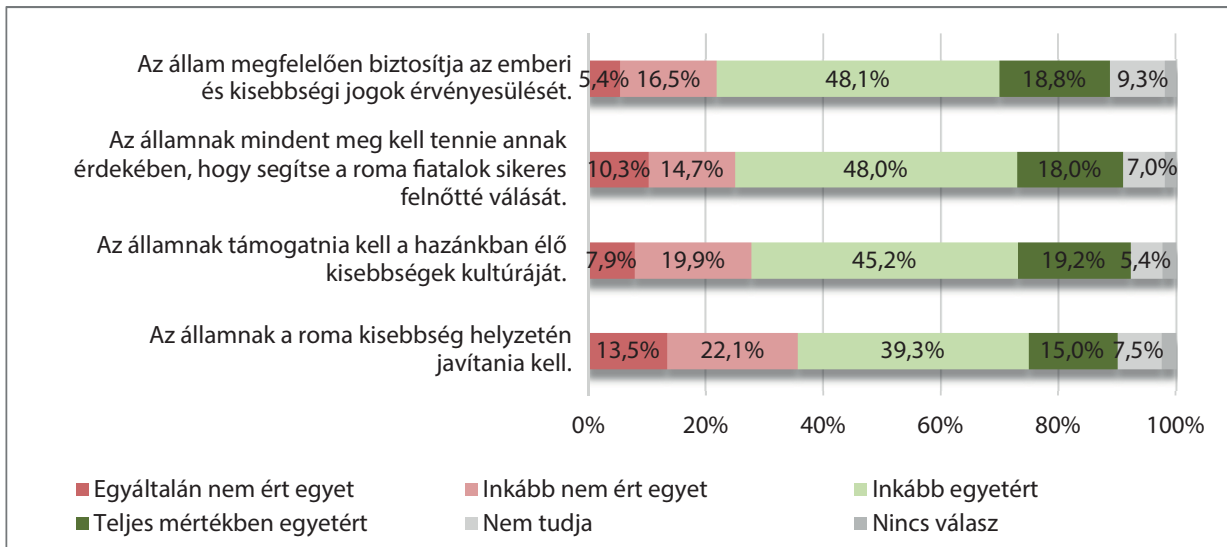
87. ábra: A kulturális, tudományos és sportélet támogatásának megítélése (N = 1250)



A felsorolt területek közül a legtöbben a tudomány területén várnak nagyobb állami szerepvállalást: a válaszadók 78,7 százaléka szerint az államnak hangsúlyosabban kellene támogatnia a tudományos tevékenységet. Az almintá 61,0 százaléka gondolja úgy, hogy az államnak a jelenleginél jobban kellene segítenie, hogy az egyén aktív kikapcsolódás, egészségmegőrzés vagy -helyreállítás céljából sporttal töltsen a szabadidejét. Közel azonos arányban vannak azok, akik többet szánának a versenysportra (46,5%), és azok, akik elégnek vagy már túlzottnak tartják a támogatását (45,4%).

A kultúra esetében két olyan részterületet emeltünk ki, ahol felmerül, hogy ezek a válaszadók szerint egyáltalán részét képezik-e az állami feladatoknak. Míg a magyar kultúra külföldön történő terjesztésének ellátásával 71,0 százalék ért egyet, addig a határon túli magyar kisebbségek kultúrájának támogatását illetően már megoszlanak a vélemények, ez utóbbit csak 58,6 százalék támogatja.

88. ábra: A kisebbségekkel kapcsolatos állami feladatok megítélése (N = 1250)



A kisebbségekkel kapcsolatos állami feladatok megítélése a tavalyi évhez hasonlóan alakult. A válaszadók kétharmada (66,9%) szerint az állam megfelelően biztosítja az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését. A többség (inkább vagy teljes mértékben) egyetért azzal, hogy a hazánkban élő kisebbségekkel kapcsolatos, fentebb felsorolt feladatok mindegyike állami szerepvállalást követel. A legkevésbé a roma kisebbség helyzetének javítását érzik állami feladatnak (54,3%). Viszont abban az esetben, amikor konkrét cél kerül megjelölésre (a roma fiatalok sikeres felnőtté válása), megnő az egyetértők aránya (66,0%).

45. táblázat: Az állami feladatokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 799–1163)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egyfogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Az államnak nagyobb mértékben kellene támogatnia a tudományos tevékenységet.	0,04	0,07	0,08	0,04	0,07	0,05	0,05	0,07	0,08	0,10	0,13	0,04	0,06
Az államnak nagyobb mértékben kellene támogatnia a szabadidősportot.	0,05	0,10	0,07	0,07	0,05	0,05	0,04	0,06	0,09	0,16	0,21	0,06	0,08
Az államnak nagyobb mértékben kellene támogatnia a versenysportot.	0,04	0,09	0,04	0,06	0,11	0,05	0,06	0,11	0,11	0,19	0,22	0,10	0,05
Az államnak támogatnia kell a magyar kultúra külföldön történő terjesztését.	0,01	0,06	0,09	0,05	0,09	0,07	0,06	0,11	0,11	0,16	0,19	0,06	0,05
Az államnak támogatnia kell a határon túli magyar kisebbségek kultúráját.	0,02	0,08	0,06	0,05	0,09	0,06	0,12	0,09	0,11	0,19	0,27	0,09	0,04
Az államnak mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy segítse a roma fiatalok sikeres felnőtté válását.	0,04	0,08	0,08	0,04	0,12	0,07	0,09	0,08	0,09	0,18	0,22	0,09	0,09

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
Az államnak a roma kisebbség helyzetén javítania kell.	0,05	0,08	0,07	0,03	0,10	0,04	0,08	0,09	0,09	0,17	0,23	0,10	0,06
Az állam megfelelően biztosítja az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését.	0,02	0,06	0,04	0,02	0,10	0,06	0,11	0,07	0,13	0,18	0,32	0,06	0,08
Az államnak támogatnia kell a hazánkban élő kisebbségek kultúráját.	0,05	0,09	0,08	0,07	0,15	0,06	0,11	0,16	0,10	0,15	0,24	0,09	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Megvizsgáltuk, hogy az egyes állításokkal való egyetértés mennyiben függ össze a háttérváltozókkal. A fenti táblázatból jól látható, hogy az állam vizsgált feladatvállalásának megítélése – nem meglepő módon – az állam megítélésével, a közérzettel és a pártszimpátiával függ össze a legerősebben. Főképp azok szorgalmazzák a fenti kérdésekben az állam (nagyobb mértékű) szerepvállalását, akik kormánypárti szavazók, általánosságban elégedettek az életükkel, és számukra a jelenlegi állam (inkább vagy teljesen) megfelel a jó állam képének. A legerősebb összefüggést az állam megítélése, illetve az emberi és kisebbségi jogok érvényesülésének megítélése között találjuk. Akik jóállam-képének megfelel az ország jelenlegi berendezkedése, azok 86,2 százaléka szerint az állam biztosítja ezen jogok érvényesülését, míg ugyanez az arány azok között, akik szerint a mostani nem tekinthető jó államnak, csak 59,3 százalék.

A tekintetben, hogy az államnak jobban kellene támogatnia a tudományos életet – társadalmi csoporthoz tartozástól függetlenül – igen nagy az egyetértés.

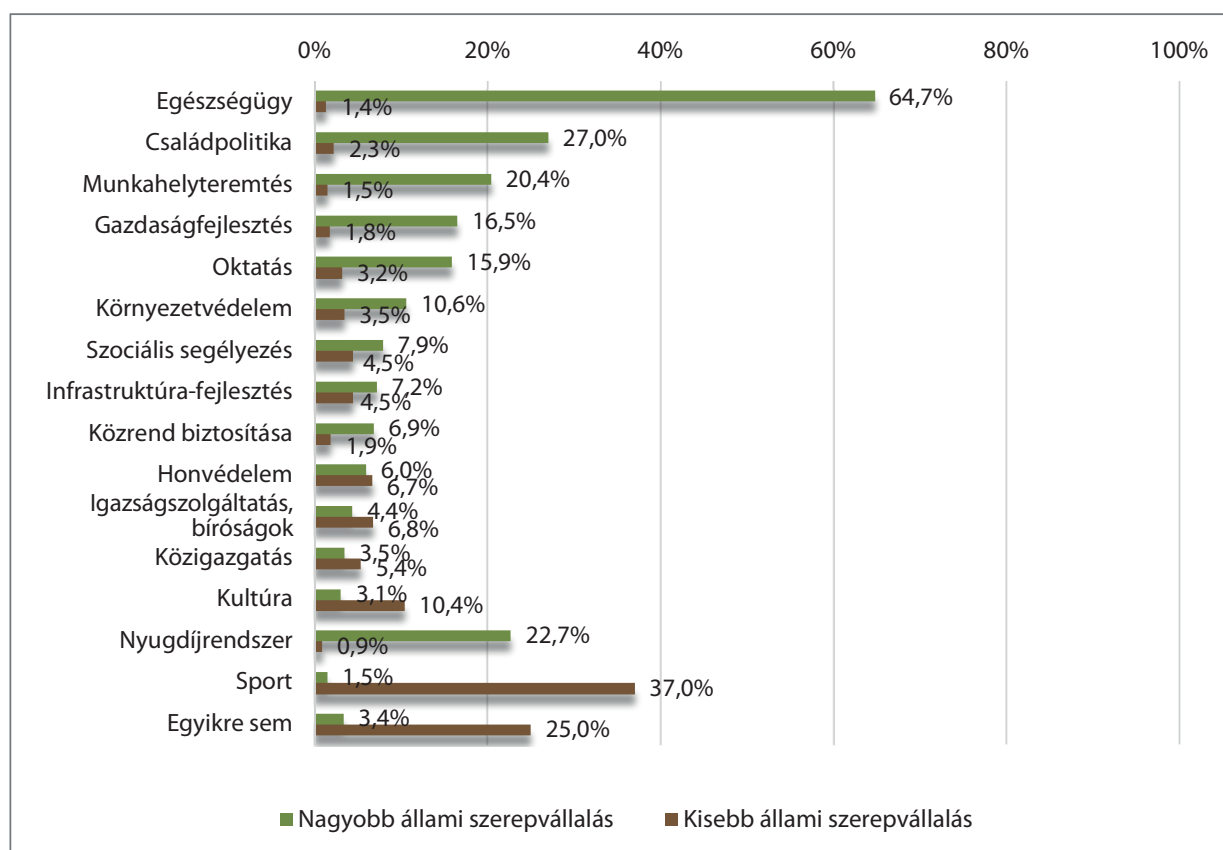
Az életkor alapvetően nem meghatározó ezekben a kérdésekben, ez alól az egyetlen kivétel a sportról való gondolkodás. A versenysportot nagyobb mértékben támogatnák a legfiatalabbak (18–29 évesek: 61,6%), valamint a legidősebbek (70 év feletti: 55,8%), míg a középkorúak körében jóval alacsonyabb a támogatottság (például a 40–49 évesek között 46,1%). A szabadidősport nagyobb mértékű állami támogatásával különösen nagy arányban értenek egyet a legidősebb korosztály tagjai (77,9%), míg a többi korcsoportban az egyetértők aránya 62,8–68,5 százalék között mozog. Érdekes módon annak, hogy a megkérdezett férfi vagy nő, milyen a gazdasági aktivitása, illetve milyen háztartásban él, nincs jelentősége. Ezen különbségek megragadásához vélhetően a témák részletesebb és konkrétabb körüljárására lenne szükség.

A kisebbségpolitikai kérdésekben a településtípus változó mutat érdekes összefüggéseket. Azzal az állítással, hogy az állam megfelelően biztosítja az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését, a községben élők 84,1 százaléka ért egyet, míg a megyeszékhelyen, megyei jogú városban lakóknak csupán 66,4 százaléka. A határon túli magyar kisebbségek kultúrájának támogatásával egyetértők egyedül a községben élők körében vannak az átlagosnál (63,5%) nagyobb arányban (75,4%). A budapestiek azok, akik legnagyobb arányban támogatnák a cigány kisebbség általános (68,2%) és elsősorban a fiatalokat célzó (79,7%) felzárkóztatását.

3.11. ÁLLAMI BEAVATKOZÁSOK

Az alábbiakban különböző állami feladatok kapcsán az állami beavatkozás szükségességéről kérdeztük a válaszadók véleményét, a következő három témában: forráselosztás, általában az állami szerepvállalás és a törvényi változás szükségessége. Minden kérdésnél legfeljebb három területet választhattak ki a kérdezettek, amelyekről úgy gondolták, hogy az államnak a korábbiaktól eltérően (nagyobb, illetve kisebb mértékben) kellene beavatkoznia. Természetesen előfordulhat, hogy több, akár minden területen szeretnének forrásbővítést, esetleg forráscsökkentést, az állami szerepvállalás mértékének változását, törvényi változást. Azzal, hogy háromra korlátoztuk a választási lehetőségek számát, a válaszadóknak fel kellett állítaniuk egy fontossági sorrendet, amely tükröződik válaszaikban.

89. ábra: A különböző területeken kisebb vagy nagyobb állami szerepvállalást kívánók aránya (N = 2500)



A válaszadók legnagyobb része, 64,7 százaléka várna el nagyobb állami szerepvállalást az egészségügyben. Véleményük a többi nagyrendszerrel sokkal megosztottabb.

A családpolitikát a kérdezettek viszonylag magas aránya, valamivel több, mint negyede (27,0%) említette olyan területként, ahol az államnak nagyobb szerepet kellene vállalnia. Itt érdemes megjegyezni, hogy 2017-ben a családpolitika helyett a népességpolitika szerepelt a vizsgált nagyrendszerek között. Akkor a megkérdezetteknek csak 8,6 százaléka gondolta úgy, hogy több forrást kellene szánni rá. A családpolitika fogalmát a közvetlenül érintett kérdezettek valószínűleg jobban tudják a saját élethelyzetükhöz kötni, mint a népességpolitikát. Erre utal, hogy 2017-ben a háztartástípusok közt nem volt különbség a területet említők

arányában, idén viszont a családpolitikát a legnagyobb arányban (38,3%) a gyermekes háztartásokban élők tartották kiemelten fontosnak.

A nyugdíjrendszert is a válaszadók több mint egyötöde (22,7%) választotta, mint olyan területet, ahol az államnak nagyobb szerepet kellene vállalnia. Ahogyan várható, az idősek, illetve nyugdíjasok adták a legnagyobb arányban ezt a választ. Míg a 18–29 évesek 10,5 százaléka említette ezt a területet, addig a 70 éveseknek és idősebbeknek a 37,1 százaléka. A nyugdíjasoknak 36,8 százaléka szeretne nagyobb állami szerepvállalást a nyugdíjrendszer területén, míg a munkahellyel rendelkezőknek csak 18,9 százaléka, a munkahellyel nem rendelkezőknek pedig 10,9 százaléka.

A munkahelyteremtés szintén olyan terület, amelynél a válaszadók jelentős része (20,4%) vár az államtól nagyobb szerepvállalást. A munkahellyel nem rendelkezők a várakozásokkal ellentétben nem választották nagyobb arányban a munkahelyteremtést a munkahellyel rendelkezőknél. Ugyanakkor külön csoportként vizsgálva a munkanélkülieket, módosul a kép: a munkanélküliek 36,3 százaléka, a munkahellyel rendelkezők 20,2 százaléka, a tanulmányokat folytatók 19,9 százaléka és az egyéb státuszban lévők 9,4 százaléka várna többet az államtól ezen a területen. A munkahelyteremtést választók arányában jelentős különbség van a régiók között. A fejlett régiókban élő válaszadók 15,9 százaléka, a fejletlenben élők 24,8 százaléka említette.

A gazdaságfejlesztést a válaszadók 16,5 százaléka választotta. Érdekes, hogy nem jellemző, hogy a vállalkozók kiemelkedő arányban említették volna ezt a területet. A vállalkozók 6,9 százaléka jelölte meg a gazdaságfejlesztést, míg az egyéb munkavállalóknak a 22,0 százaléka.

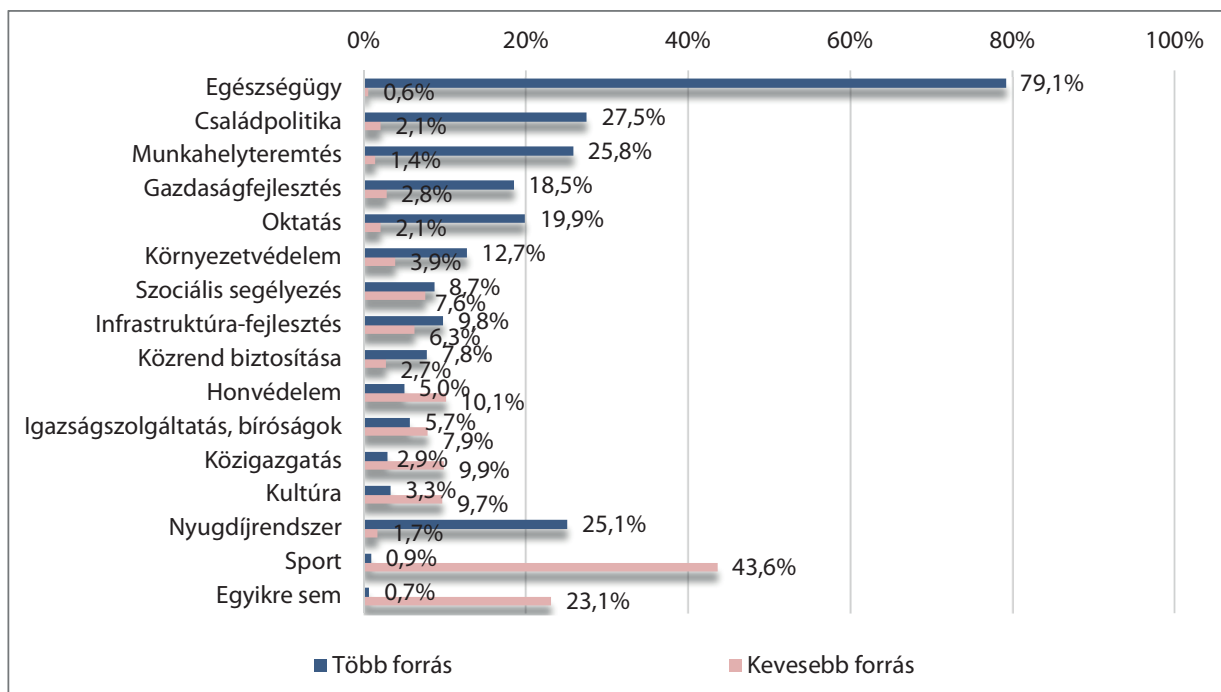
Az oktatás az utolsó olyan terület, amelyet a válaszadók legalább 15 százaléka említett (15,9%). A területet választók arányában különbség figyelhető meg háztartástípusonként. A gyermekes háztartásokban élők 22,6 százaléka említette, míg a többi háztartástípusban 12,5–15 százalék. Az életkort vizsgálva az látható, hogy 30–39 éves kortól egyre csökken a területet választók aránya: míg a 30–39 évesek 20,9 százaléka említette az oktatást, a 70 éveseknek és idősebbeknek már csak 8,9 százaléka.

Az állam megítélése és a kormánypártiság a korábbi fejezetekben tapasztaltakhoz képest kevésbé meghatározó: vagy egyáltalán nincs kapcsolat a változók között, vagy pedig nagyon gyenge.

A sport az a terület, amellyel kapcsolatban a válaszadók jelentős része, 37,0 százaléka úgy érzi, hogy jelenleg az állam túl nagy szerepet vállal a működtetésében. A sport állami szerepvállalásával kapcsolatos negatív vélekedés legerősebben a kormánypártisággal és az állam megítélésével áll összefüggésben. A kormánypárt támogatóinak 29,6 százaléka szerint az államnak kisebb szerepet kellene vállalnia a sport területén, ezzel szemben az ellenzékiek 49,2 százaléka vélekedik így. Az állam megítélése kapcsán hasonló eredmények figyelhetők meg: a magyar állammal elégedettek 29,6 százaléka szeretne kisebb állami szerepvállalást a sportban, míg az állammal elégedetleneknek 49,5 százaléka.

A nagyrendszerek közül a kultúra még az a terület, amelyről a válaszadók egy nagyobb része (10,4%) gondolja úgy, hogy az államnak kisebb szerepet kellene vállalnia a működtetésében. Am ha a kultúra és a sport esetében kapott értékeket összehasonlítjuk (10,4, illetve 37,0%), látjuk, hogy valójában a sport az egyetlen olyan nagy állami rendszer, amelyről a válaszadók valóban jelentékeny része gondolja úgy, hogy az államnak csökkentenie kellene a szerepvállalását a területen.

90. ábra: A különböző területekre több vagy kevesebb forrást szánók aránya (N = 2500)



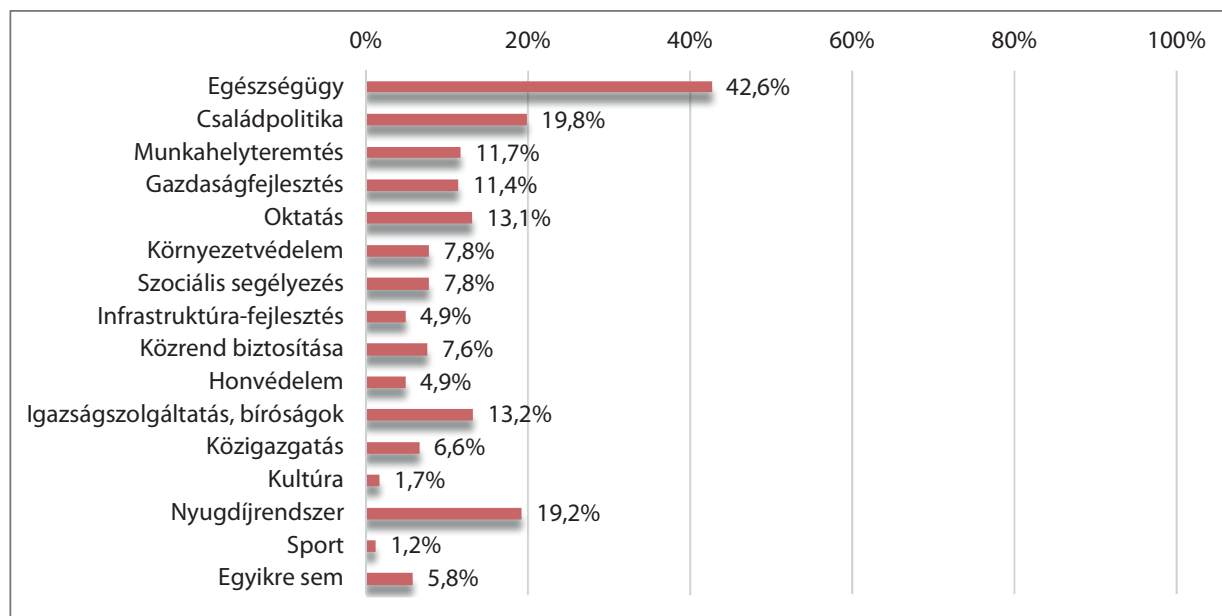
A válaszadók többsége (79,1%) egyetért abban, hogy az állami forráselosztás során az egészségügynek prioritást kellene élveznie. Ez hasonló érték, mint az előző kérdésnél, ahol a válaszadók 64,7 százaléka szerint kellene az államnak nagyobb szerepet vállalnia az egészségügyben. Ezen kívül is jellemző, hogy a válaszadók a forráselosztásról gondolkozva ugyanazokat a területeket jelölték meg, mint amikor az állami szerepvállalásról mondtak véleményt.²⁷ Ugyanakkor jellemző, hogy erre a kérdésre válaszolva az egyes területeket a válaszadók nagyobb aránya jelölte meg, mint az állami szerepvállalásnál.

A vélemények hasonló mintázatot mutatnak, mint az előző kérdésnél: itt is csupán egy terület van, ahonnan a válaszadók jelentős csoportja forrásokat vonna el. Ez a sport, amelyről 43,6 százaléknyan úgy gondolják, hogy kevesebb forrás is elegendő lenne rá (és csak 0,9% gondolja az ellenkezőjét). A többi terület esetében 10 százalék alatt van azok aránya, akik forráselvonást szeretnék. 23,1 százalék sehonnan sem vonna el forrást, és 0,7 százalék semmire sem adna több forrást. A honvédelem, az igazságszolgáltatás, a közigazgatás és a kultúra azok a területek, amelyeknél valamelyest többen szeretnék az anyagi támogatás csökkentését, mint ahányan az emelését.

A háttérváltozókkal való összefüggés-vizsgálatok eredményei nem térnek el jelentősen attól, ami az állami szerepvállalás esetében látható.

²⁷ Az elemzéstől eltérően a kérdőívben a forráselosztásra vonatkozó kérdéseket tettük fel elsőként a kérdezetteknek, majd azt követően az állami szerepvállalás mértékére vonatkozókat. Ezért azt várhatjuk, hogy az állami szerepvállalás alatt nem pusztán a források elosztását értették a válaszadók.

91. ábra: A különböző területeken jogszabályi változást szorgalmazók aránya (N = 2500)



A fentebbi eredményekkel összhangban áll, hogy a válaszadók legnagyobb aránya (42,6%) az egészségügy területén szorgalmaz törvényi változást. Alapvetően azokat a területeket választották a kérdezettek, amelyeknél több forrást és nagyobb állami szerepvállalást tartanak szükségesnek. Az igazságszolgáltatás az egyetlen terület, amelynél ez másképp alakul: míg több forrást a válaszadók 5,7 százaléka és nagyobb állami szerepvállalást 4,4 százaléka tart szükségesnek, addig törvényi változást 13,2 százalék. Így a nagy állami rendszerek közül az igazságszolgáltatás olyan, amely minőségének kulcsát nem az anyagi helyzet javításában vagy az állam szerepvállalásának növekedésében látják a válaszadók, hanem a jogszabályi környezet változásában. A megkérdezetteknek csak kis része, 5,8 százaléka gondolja úgy, hogy egy ágazat esetében sincs szükség jogszabályi változtatásra.

Habár ez esetben a kérdezettek kisebb aránya választotta az egyes területeket, a háttérváltozókkal való összevetés eredményei, az összefüggések főbb tendenciái nem térnek el a fentiekől. Részletesen az igazságszolgáltatást, a bíróságokat érdemes vizsgálni, mivel a többi kérdéstől eltérően kiemelkedően sok jelölést kapott. Érdekes, hogy sem a kormánypártisággal, sem pedig az állam megítélésével nem áll összefüggésben a terület említése. Településtípusonként viszont jelentős különbségek figyelhetők meg: a budapesti lakosoknak mindössze 5,7 százaléka említette, míg a többi településen élők 13,4–16,6 százaléka.

Az idei és a tavalyi eredmények összevetését nehezíti, hogy a választható területek száma, sőt némelyiknek a megnevezése is módosult. Éppen ezért a pontos arányok változása mögött nemcsak a vélemények változása sejthető, hanem azok a válaszlehetőségek különbségeiből is adódhatnak.

Ennek ellenére érdemes megjegyezni, hogy az egészségügyet 2017-ben is a válaszadók hasonlóan magas aránya választotta (nagyobb állami szerepvállalást 60,0%, több forrást 78,6%), ami egyrészt mutatja, hogy a lakosság véleménye nem változott a tekintetben, hogy az államnak az egészségügyre nagyobb gondot kellene fordítania. Másrészt az is a terület fontosságára hívja fel a figyelmet, hogy a mérőeszköz módosítása, a választható területek számának bővülése ellenére magas arányban választották a kérdezettek. A munkahelyteremtést és az oktatást viszont idén a válaszadók kisebb része jelölte mindhárom kérdés (állami szerepvállalás, forráselosztás, törvényi változás) esetében. 2017-ben a munkahelyteremtésnél a válaszadók 36,0 százaléka várt nagyobb állami szerepvállalást és 43,6 százalék több forrást, 2018-ban viszont ezek az arányok már csak 20,4, illetve 25,8 százalék. Az oktatás esetében tavaly 24,3 százalék várt nagyobb állami szerepvállalást és 30,9 százalék több forrást, most pedig 15,9, illetve 19,9 százalék ez a két arány.

4. A KÖZIGAZGATÁS IGÉNYBEVÉTELE ÉS MEGÍTÉLÉSE

4.1. A FEJEZET SAJÁTOSSÁGAI RÓL

A közigazgatást – mint az állam egyik alrendszerét – érdemes évről évre országos, lakossági kérdőíves kutatások fókuszába állítani a vélemények és az ügyintézési igények megismerése céljából. Az ügyfélbarát és szolgáltató közigazgatás elképzelhetetlen ugyanis a folyamatos fejlesztés és megújulás nélkül, amelyek célja többek között az ügyfelek terheinek csökkentése és elégedettségük növelése. A közigazgatás működéséről kapott rendszeres visszacsatolások nélkülözhetetlenek tehát a szolgáltatások értékeléséhez, továbbfejlesztéséhez. Többek között e felismerésnek köszönhetően a *Jó Állam Véleményfelmérésben* a kezdetektől kiemelt helyet kap a közigazgatással kapcsolatos vélemények és igények felmérése.

A közigazgatás összetett és szerteágazó rendszer, amely számos aspektusból kutatható. A *Jó Állam Véleményfelmérés* a közigazgatás használatának módjait, a közigazgatási ügyintézési szokásokat vizsgálja a potenciális igénybevevői kör, a lakosság, a magánszemélyek nézőpontjából. A kérdőív fókuszában az egyes közigazgatási ügytípusok igénybevétele, az ügyfelek konkrét tapasztalaton alapuló elégedettsége, csatornahasználati szokások, egyes elektronikus közigazgatási szolgáltatások ismertsége áll.

Ezekben a fejezetekben is összevetjük a kapott eredményeinket a korábbi év adataival. Azonban a közigazgatás esetében *A közigazgatás képe és megítélése a lakosság körében* című 2017-es kérdőíves kutatás²⁸ szolgáltatja az alapot az összehasonlításhoz. Fontos különbség, hogy ott a teljes kérdőív a közigazgatás témáját járta körbe, azaz mélyebb kognitív tartalmakat tudott felszínre hozni a közigazgatáshoz kapcsolódóan. Idén viszont a közigazgatás témakörét csak egy kérdésblokk járja körül a *Jó Állam Véleményfelmérésben*. Az adatainkban megfigyelt eltérések egy része ennek a mérésbeli különbségnek köszönhető, amit az elemzések során ki is emelünk.

Az előző fejezetekhez képest eltérő, a közigazgatás témaköréhez jobban illeszkedő háttérváltozói apparátust használunk az összefüggések feltárásához. A téma szempontjából kevésbé releváns elemek kikerültek,²⁹ míg az internethasználatot – elsősorban a közigazgatási tájékoztatói és ügyintézési használati szokások miatt – a vizsgált magyarázó változók közé emeltük.

²⁸ *A közigazgatás képe és megítélése a lakosság körében* című kérdőíves kutatás esetében az alapsokaság szintén a 18 évnél idősebb, magyarországi lakcímmel rendelkező lakosság volt. A lekérdezés 2017 februárjában–márciusában zajlott. A többlépcsős, arányosan rétegzett, valószínűségi mintavételi eljárás alkalmazásával kialakított települési mintába került személyeket a kérdezőbiztosok a lakásukon keresték fel véletlen sétás módszerrel. Összesen 2505-en válaszoltak a mérőeszköz kérdéseire, az adatfelvétel reprezentatív a 18 év feletti, lakcímmel rendelkező magyar lakosságra kor, nem, régió, településtípus és iskolai végzettség szerint.

²⁹ A korábbiakkal ellentétben nem vizsgált háttérváltozók a következők: közérzet, kormánypártiság, állam megítélése, használt média politikai kötődése, tájékoztatói csatorna.

4.2. ÜGYINTÉZÉSI SZEREPEK

Feltett kérdés: • Ön az alábbiak közül milyen szerepben szokott ügyeket intézni (bármilyen elintézni való ügyre gondolhat)?

Az emberek eltérő élethelyzetek mentén, eltérő módon és időközönként intéznek maguk és mások számára ügyeket. Az ebből fakadó ügyintézési jártasság, gyakoriság befolyással bír a közigazgatási ügyintézésrel kapcsolatos elvárásokra és azok megítélésére.

Mivel a közigazgatási ügyintézés sokakat nem érint – az elmúlt három évben a válaszadók csupán 52,6 százaléka intézett személyijövedelemadó-bevalláson kívül más közigazgatási ügyet –, ezért a kérdés az ügyintézésre általánosságban vonatkozott. Azaz a kérdőív nem adott meghatározást, a válaszadó gondolhatott bármilyen előforduló ügyintézésre.

Az ügyintézési szerepek kialakításához feltárásra került, hogy a válaszadó kizárólag saját maga számára intéz-e ügyet, vagy más nevében is eljár. Ha ez utóbbi, akkor ezen belül milyen minőségben intéz ügyet: gondviselőként gyermeke(i) részére, meghatalmazottként rokonai, ismerősei nevében, esetleg vállalkozóként vagy munkaköréből fakadóan jár el.³⁰

A tavalyi évvel összevetve látszik, hogy a mások számára ügyet intézők aránya közel azonos, 30 százalék körül mozog, azonban a kizárólag saját nevükben ügyet intézők esetében 15 százalékpontos eltérést tapasztalunk. Viszont ez a hiány megjelenik a „nem intéz ügyet”, „nem tudja/nem válaszol” kategóriákban. Feltételezhető, hogy ez a különbség elsősorban a lekérdezés eltérő módjából fakad.

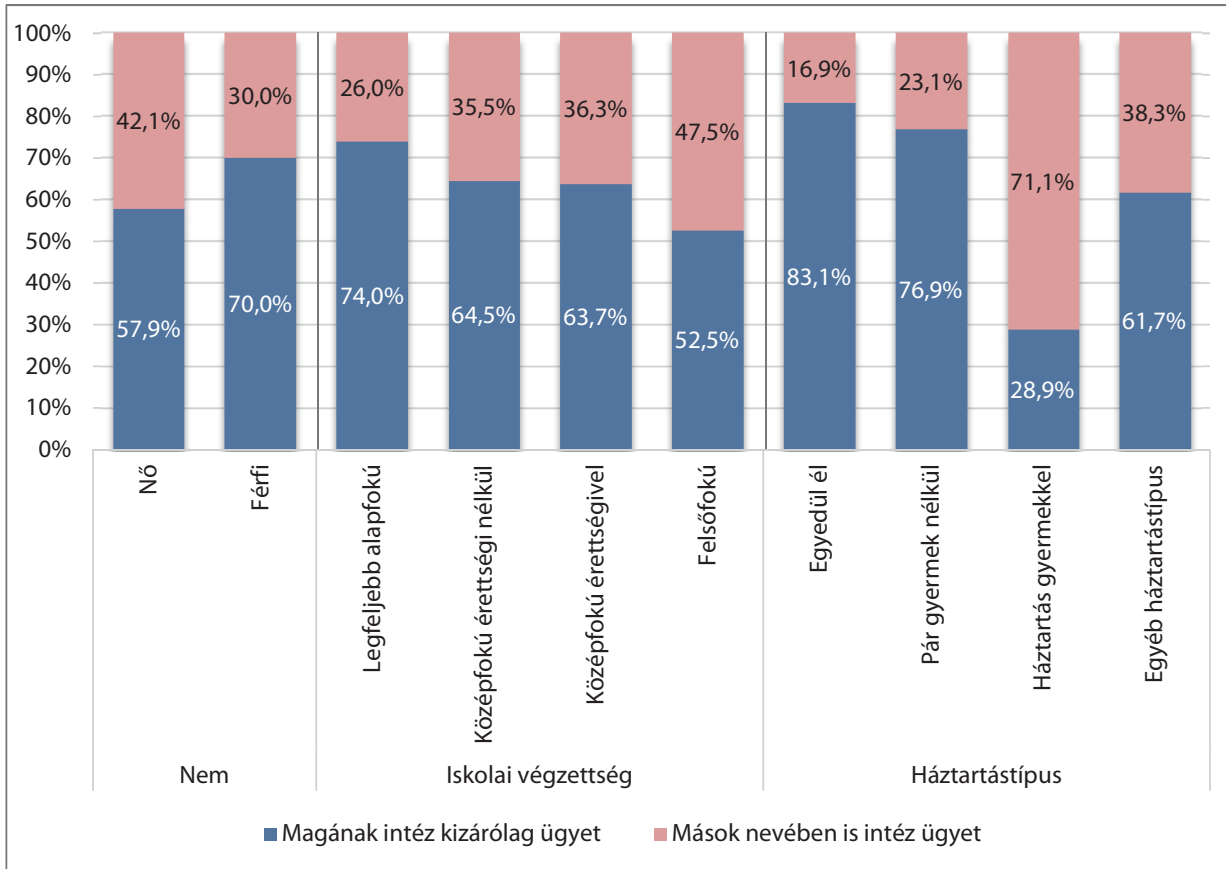
46. táblázat: Ügyintézési szerepek (N: 2108–2505)

Ügyintézési szerepek	2017		2018	
	Összes válasz megoszlása	Érvényes válaszok megoszlása	Összes válasz megoszlása	Érvényes válaszok megoszlása
Kizárólag magának intéz ügyet	68,2%	69,1%	53,5%	63,5%
Más nevében is intéz ügyet	30,5%	30,9%	30,8%	36,5%
Nem intéz ügyet	0,4%	–	9,6%	–
Nem tudja/nem válaszol	1,0%	–	6,1%	–
N	2505	2481	2500	2108

Az ügyintézési szerepek és a háttérváltozók vizsgálatok a tavalyi összefüggések köszönnek vissza: azok körében, akik csak maguknak intéznek ügyeket, nagyobb arányban vannak férfiak, alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők, 30 évnél fiatalabbak és 50 évnél idősebbek, budapestiek, nyugdíjasok, munkanélküliek és gyermektelenek.

³⁰ A 2018-as kérdőív rövidítésének érdekében – a tavalyi tapasztalatokra építve – egyszerűsítettünk a válaszkategóriákon: a korábbi nyolc lehetőséget az alacsony elemszámokra tekintettel négy kategóriába vontuk össze.

92. ábra: Ügyintézési szerepek nem, iskolai végzettség és háztartástípus szerint (N = 2108)



A más nevében eljárók között nagyobb arányban találunk nőket. Ez a nemek közötti különbség elsősorban a gyermek(ek) ügyeinek intézéséből fakad. Azokban a háztartásokban, ahol 18 év alatti gyermek él – aki helyett életkorából eredően a szülőnek kell eljárnia –, a nők 70,3 százaléka, míg a férfiak 56,9 százaléka intéz más nevében ügyet. A különbség kisebb, ha nincs gyermek a háztartásban: ekkor a nők 20,5 százaléka, a férfiak 14,8 százaléka intéz ügyeket más helyett. Más rokon vagy ismerős megbízásából közel azonos arányban intéznek ügyet férfiak és nők (19–20%). A foglalkozáshoz köthető ügyintézés inkább a férfiakra jellemző: az aktív korúakon belül a nők 10,7, a férfiak 15,6 százaléka intéz ügyet munkaköréből eredően.

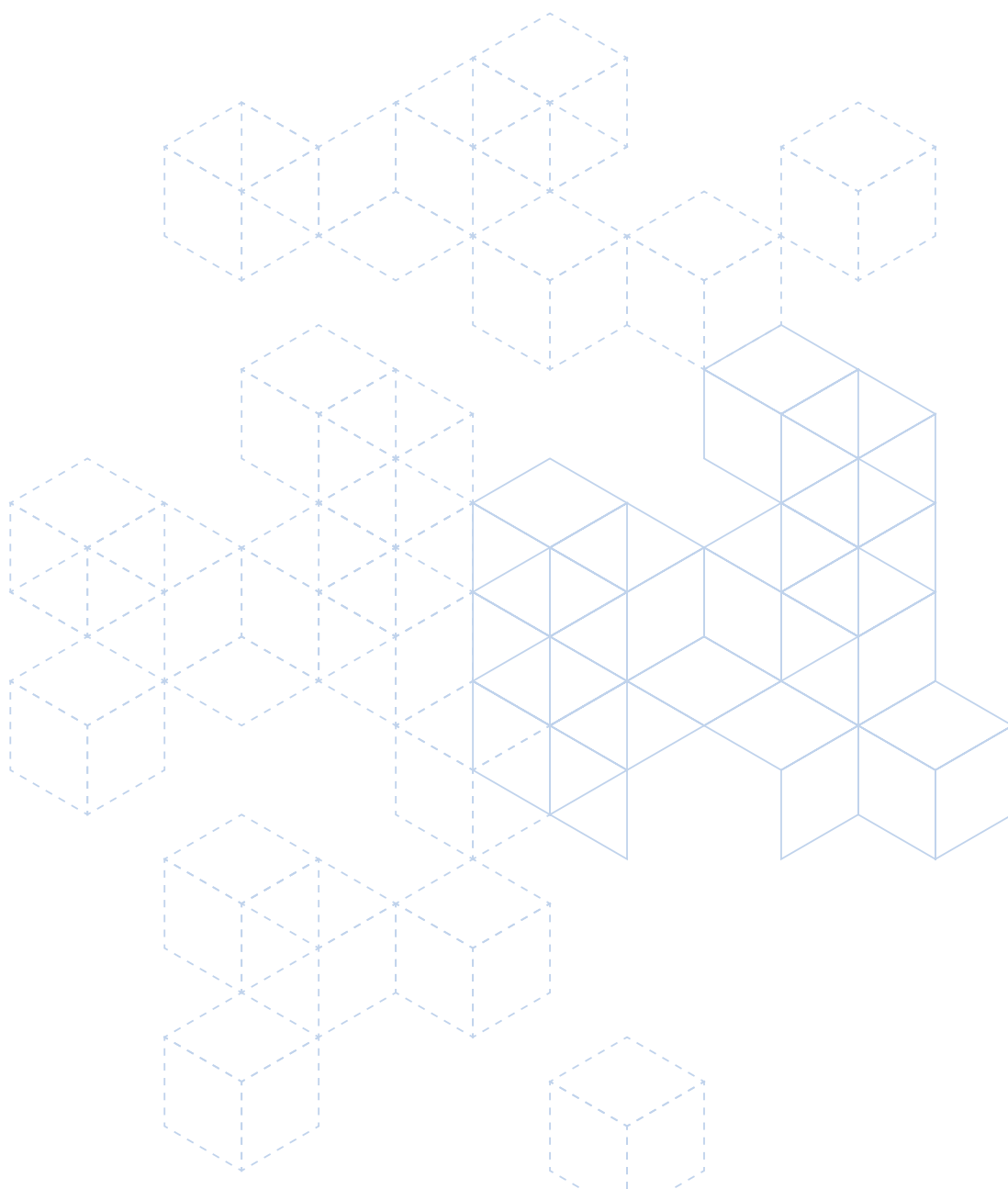
47. táblázat: Ügyintézési szerepek összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal (N: 2096–2110)

Ügyintézési szerepek	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Internethasználát
Ügyintézési szerepek	0,12	0,28	0,13	0,20	0,03	0,44	0,13	0,08	0,20

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A 30–49 éves korosztály minden második tagja (54,4%) intéz ügyet más számára is, ami elsősorban annak köszönhető, hogy ez az életkori csoport egyszerre gondoskodik gyermekeiről és idősödő szüleiről is. Az összes megkérdezett közül a gyermekes háztartásban élők 71,1 százaléka intéz más helyett ügyet. Természetes ez a magas arány, hiszen a szülőknek gondviselőként mindenképpen el kell járniuk gyermeke(ik) ügyeiben. A gazdasági aktivitás szerint vizsgálva a válaszadókat az látható, hogy a munkahellyel rendelkezők és nem rendelkezők közel azonos arányban intéznek ügyet mások számára (41,2%, illetve 45,7%), míg a nyugdíjasok jóval kisebb arányban (18,3%).

Az iskolai végzettséggel való összefüggésen keresztül megmutatkozik, hogy a hozzáértés, kompetencia kérdése is meghatározó abban, hogy kik járnak el mások nevében. Minél magasabb iskolai végzettségű csoportot vizsgálunk, annál nagyobb arányban találunk olyanokat, akik másoknak is intéznek ügyet. Míg ez az arány az alapfokú végzettségűek esetében csupán 26,0 százalék, a diplomások körében már 47,5 százalék. Az internethasználattal való összefüggés elsősorban az életkori eltérésekből fakad.



4.3. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSE

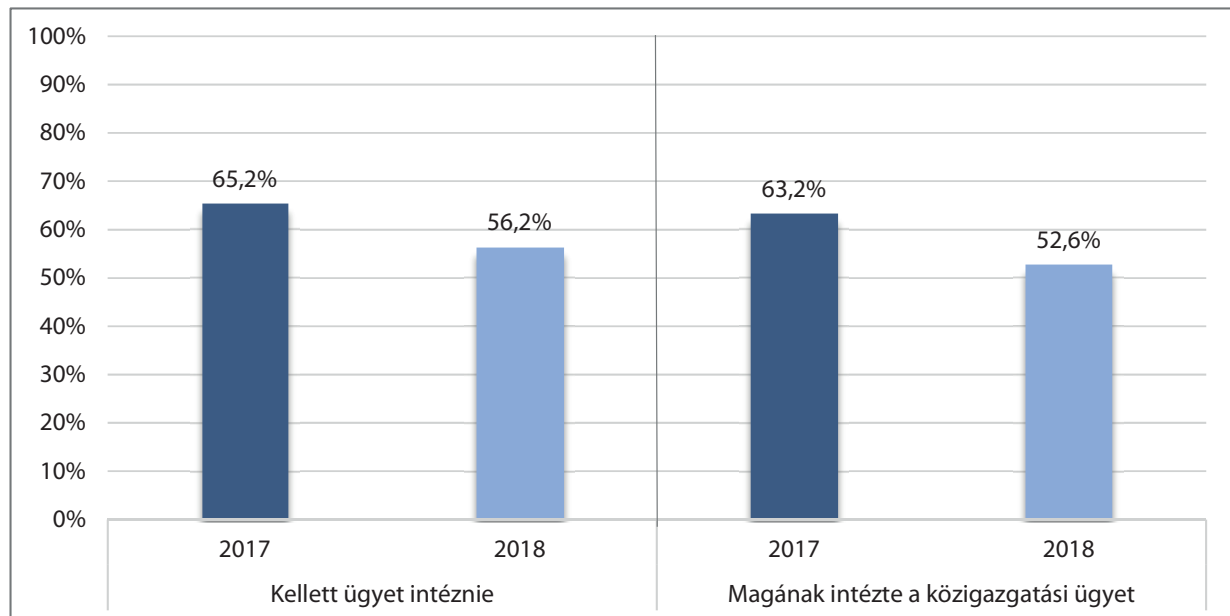
Feltett kérdések:

- Az elmúlt három év során kellett Önöknek intézniük a kártyalapon található közigazgatási ügyeket?
- Ön intézte az ügyet?

A lakosság közigazgatási ügyintézésrel kapcsolatos szokásainak, véleményeinek tényleges megismeréséhez fontos látni, hogy azok milyen közigazgatási ügytípusokhoz köthető tapasztalatokra épülnek. Ezért a válaszadóknak 13 közigazgatási ügytípusról³¹ kellett megmondaniuk, hogy intéztek-e oda sorolható ügyet az elmúlt három évben, és amennyiben igen, azt saját maguk intézték-e, vagy más járt el a nevükben.

A tavalyi évhez képest a közigazgatási ügyintézési kérdésekben két jelentős módosítás történt. Tekintettel arra, hogy a személyijövedelemadó- (továbbiakban: szja) ügyintézés minden évben a lakosság igen nagy részét érinti, valamint az elmúlt években a Nemzeti Adó- és Vámhivatal számos előremutató változást vezetett be a bevallás módjában (például eSZJA), ezért az szja-bevallást kiemelten kezeljük. Az szja-val kapcsolatos eredményeket a fejezetben szereplő, összesített mutatókban – a legtöbb esetben – nem szerepeltetjük, hanem önálló fejezetben mutatjuk be. Mivel a tavalyi évben csekély számú (24 darab) „egyéb” válasz érkezett, valamint ezek többségében nem közigazgatási ügyintézésről volt szó, vagy bekezdésbe sorolhatóak voltak a korábban felsorolt ügytípusok valamelyikébe, ezért másik módosításként az *egyéb* ügytípus megszüntetése és helyette az anyakönyvi ügyintézés beemelése mellett döntöttünk.

93. ábra: A közigazgatási ügyintézés gyakorisága a személyijövedelemadó-bevallás kivételével (N₂₀₁₈ = 2500)



A közigazgatással az állampolgárok alapvetően ritkán kerülnek kapcsolatba: ha a személyijövedelemadó-bevallást nem vesszük figyelembe, akkor csupán a válaszadók 56,2 százalékának kellett az elmúlt három évben

³¹ A vizsgált közigazgatási ügytípusok a következők: személyijövedelemadó-ügyintézés; adóügyintézés az önkormányzatnál; egyéb adóügyintézés adóhatóságnál; okmányügyintézés; családtámogatással kapcsolatos ügyintézés; egészségbiztosítási ügyintézés; munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézés; szociális ellátással, segélyekkel kapcsolatos ügyintézés; nyugdíjbiztosítási ügyintézés; földhivatali ügyintézés; építési ügyek intézése; gépjárművel kapcsolatos ügyintézés; valamint az anyakönyvi ügyintézés.

ügyet intéznie, viszont közülük szinte mindenki (93,6%) saját maga járt el legalább egy ügyben. A tavalyi évhez képest a közigazgatási ügyintézés gyakorisága jelentősen, 9 százalékponttal csökkent.

48. táblázat: A közigazgatási ügyintézés előfordulásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 2484–2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Internethasználat
Intézett közigazgatási ügyet az elmúlt három évben (szja nélkül)	0,02	0,24	0,16	0,23	0,10	0,19	0,16	0,12	0,24
Hány ügytípus esetében intézett közigazgatási ügyet az elmúlt három évben (szja nélkül)?	0,07	0,12	0,13	0,10	0,02	0,16	0,18	0,12	0,12

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

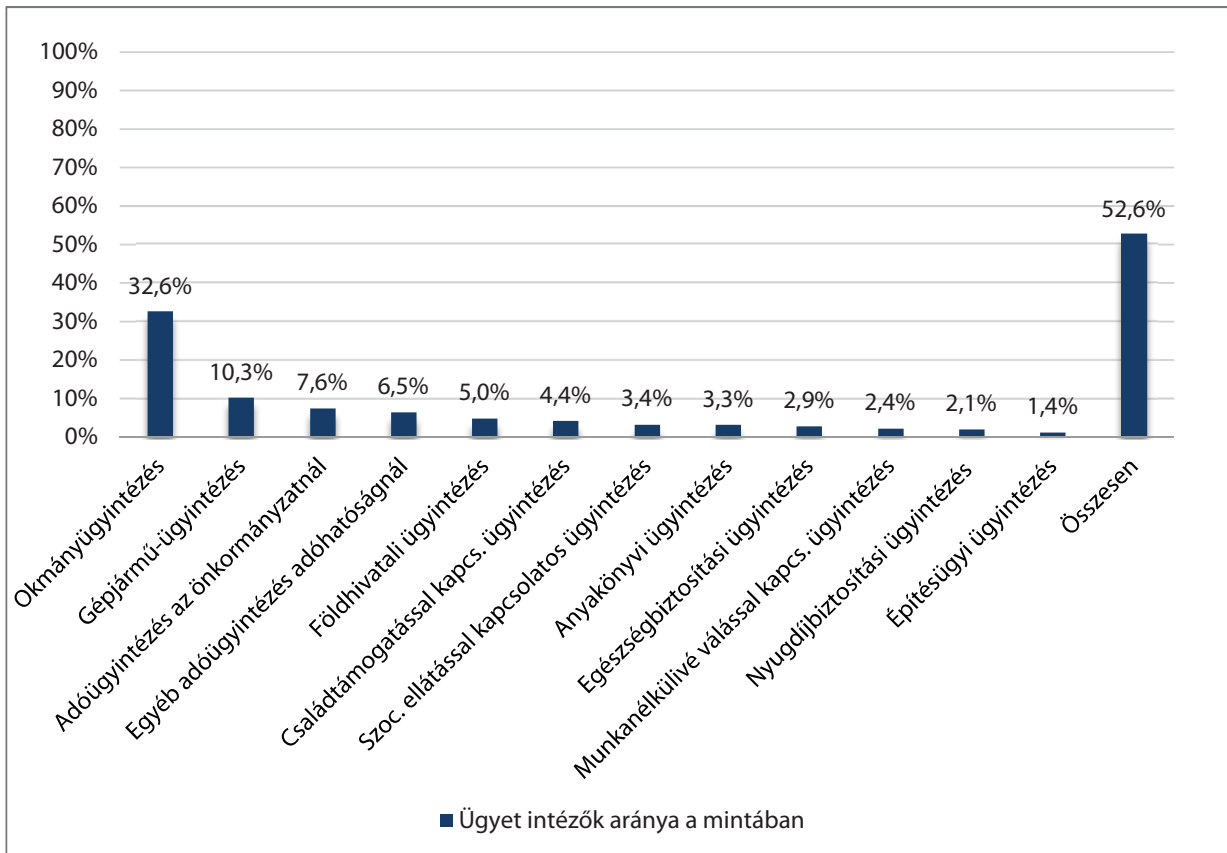
A közigazgatási ügyintézés előfordulása a vizsgált szociodemográfiai változók közül egyedül a nemmel nem mutat összefüggést, abban viszont a nemnek is szerepe van, hogy hányféle ügytípust intéznek a polgárok (férfiak: 1,49, nők: 1,62). Az életkort tekintve markánsak a különbségek: mind a 60–69 évesek, mind pedig a 70 év feletti nagy része (57,1%, illetve 73,5%) nem lép kapcsolatba a közigazgatással, de a 18–29 évesek majd felére is ez jellemző (48,0%). Ez egyben azt is jelenti, hogy a középgenerációk körében a közigazgatással kapcsolatban állók magas aránya jellemző: a 30–39 évesek 63,0 százaléka, a 40–49 évesek 61,9 százaléka, az 50–59 évesek 59,2 százaléka intézett az elmúlt három évben közigazgatási ügyet.

Érdekes a gazdaságilag aktívak körében (N = 1868) megvizsgálni a közigazgatási ügyintézés és az iskolai végzettség közötti összefüggést: míg a legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők 56,7 százaléka intézett közigazgatási ügyet, addig ez az arány a diplomások körében 68,4 százalék. A közigazgatási ügyeket nem intézők csoportjában többségben vannak a budapestiek és a ritkán vagy soha nem internetezők.

Az elmúlt három évben az ügyet intézők átlagosan egy-két ügytípust³² (1,56) intéztek. A legalább két ügytípust intézők aránya a mintában 33,8, míg a három vagy több ügytípust intézők aránya 13,6 százalék volt. Az egynél több ügytípust intézők jellemzően nők, felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők, középkorúak (30–59 évesek), munkahellyel nem rendelkezők, gyermekek, megyei jogú városban vagy megyeszékhelyen élők.

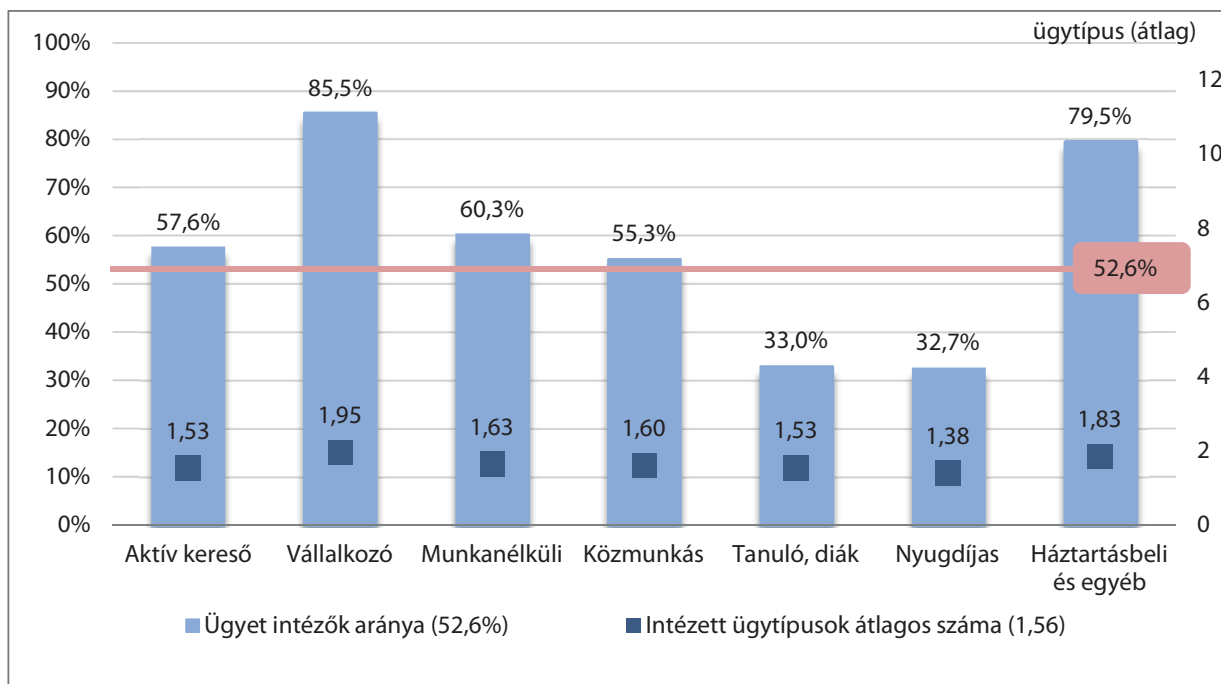
³² Fontos hangsúlyozni, hogy a lekérdezés nem terjedt ki arra, hogy az egyes ügytípusokon belül hány ügyet intézett a megkérdezett (például családtámogatás esetében egy éven belüli ügyintézés jelenthet a csed és a gyed intézése is). Így ezek az értékek nem mutatják meg a közigazgatási ügyintézés volumenét.

94. ábra: Közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága (N = 2500)



A vizsgált ügytípusok közül a legtöbben (32,6%) hivatalos okmánnyal (személyi igazolvány, lakcímkártya, diákigazolvány stb.) kapcsolatos ügyet intéztek az elmúlt három évben. Sokan számoltak be gépjárművel kapcsolatos ügyintézésről (10,3%), valamint különböző adóügyintézésekről (12,7%). Gyakoriság tekintetében a sort azok az ügytípusok zárják, amelyek olyan élethelyzetekhez kötődnek (például nyugdíjba vonulás, építkezés), amelyek az egyén életében ritkán, sok esetben csak egyszer fordulnak elő.

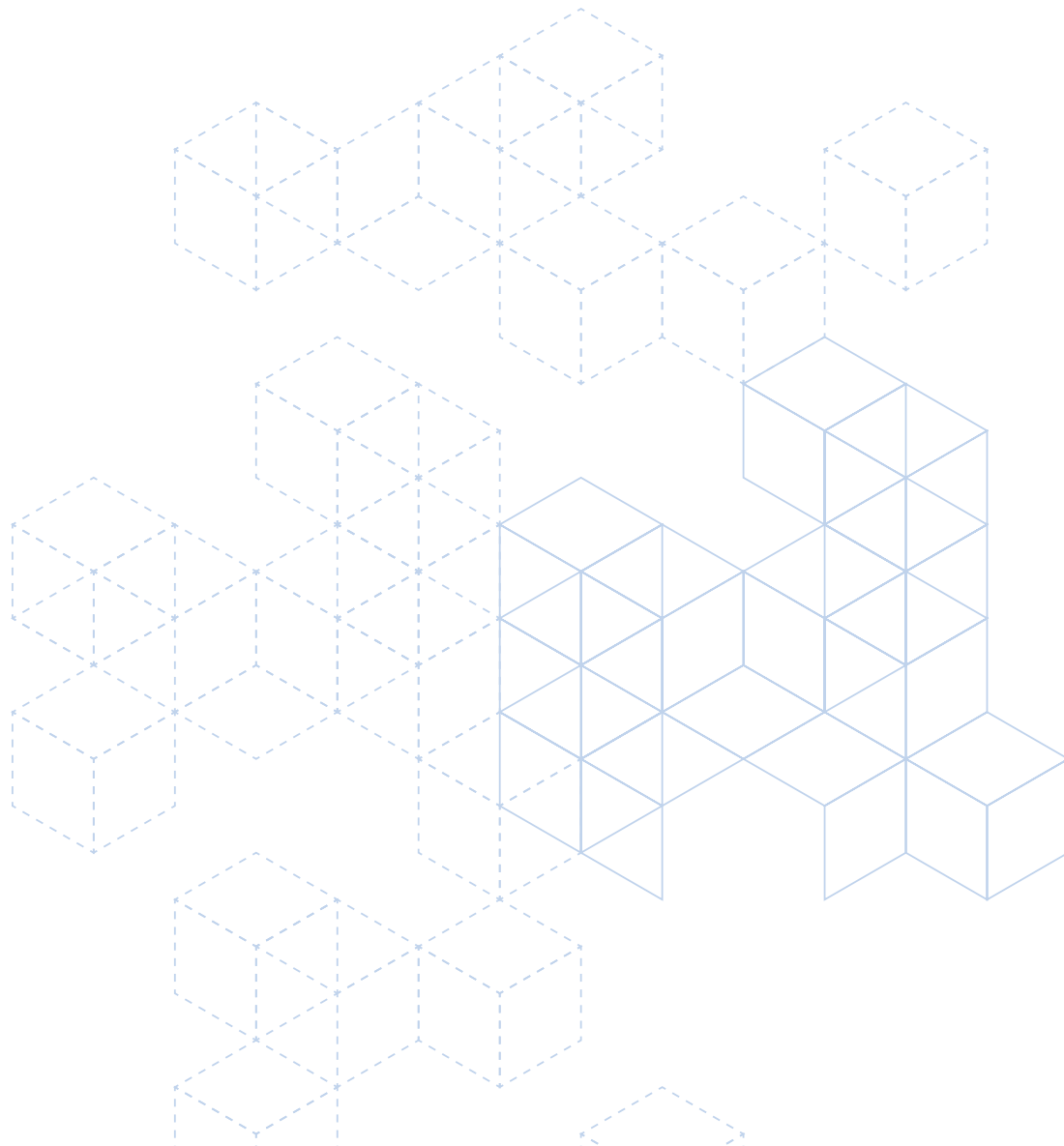
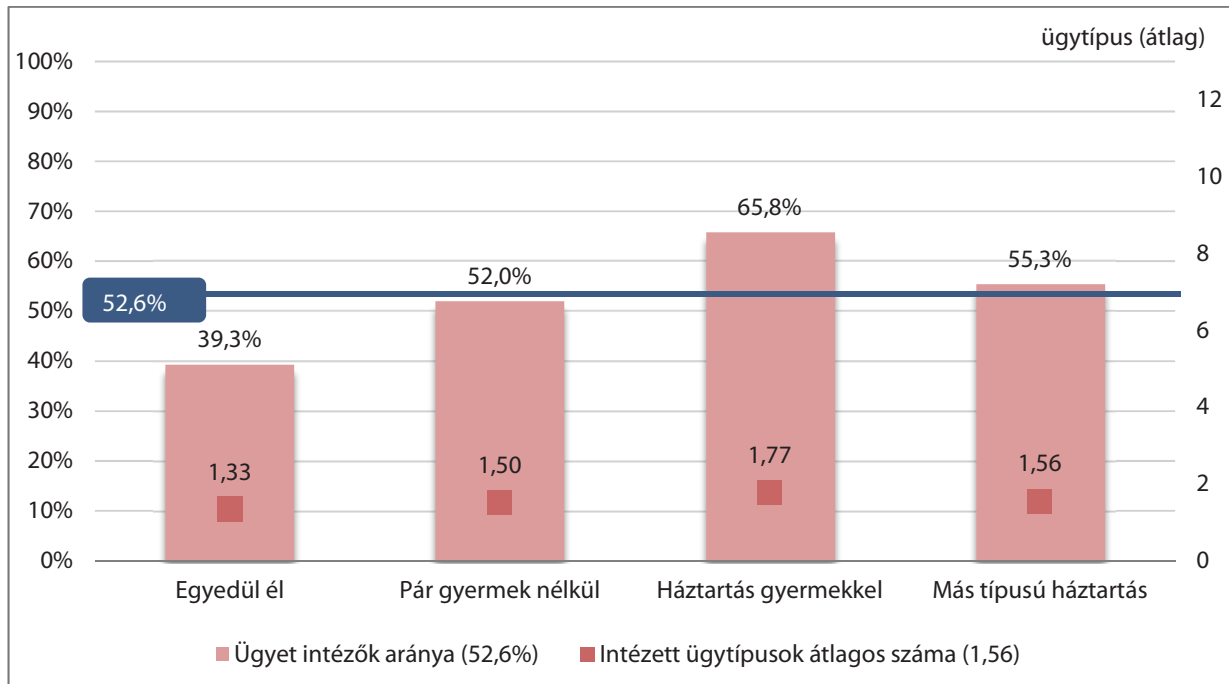
95. ábra: Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok átlagos száma gazdasági aktivitás szerint (N = 2496)



A közigazgatási ügyintézési szokásokat gazdasági aktivitás alapján vizsgálva – a tavalyi felmérés adataihoz hasonlóan – azt találjuk, hogy a vállalkozók (85,5%) és az egyéb kategóriába soroltak (például háztartásbeliek) (79,5%) azok, akik a legnagyobb arányban járnak el ilyen ügyekben. Az ügyet intézők aránya a tanulók (33,0%) és a nyugdíjasok (32,7%) körében a legalacsonyabb, mivel élethelyzetükből adódóan a legtöbb vizsgált ügytípus eleve nem érinti őket. A nyugdíjasok és a közmunkások esetében tapasztalt alacsony arány többek között arra vezethető vissza, hogy közöttük a többi csoporthoz képest jóval nagyobb arányban vannak azok, akik sem közigazgatási, sem más típusú ügyeket nem intéznek. Míg a minta 10,2 százaléka nem szokott ügyet intézni, addig ez az arány a nyugdíjasok esetében 23,3 százalék, a közmunkások körében 17,8 százalék. A nagyobb ügyintézési arány alapvetően együtt jár az intézett ügytípusok magasabb számával.

Az adatokat háztartástípus szerinti bontásban vizsgálva azt találjuk, hogy a gyermekes háztartásban élők körében jellemzőbb a közigazgatási ügyintézés (65,8%) és magasabb az intézett ügytípusok átlagos száma (1,77). Ez az a társadalmi csoport, amely gyakran intéz más helyett ügyeket – főképp a szülő a gyermekéért. Arányait tekintve a legkevésbé (39,3%) az egyedül élők lépnek kapcsolatba a közigazgatással, aminek első sorban az az oka, hogy ebben a csoportban többségben vannak a 70 év feletti, akik jellemzően nemcsak közigazgatási, de más ügyekben sem járnak már el (önállóan).

96. ábra: Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma háztartástípusok szerint (N = 2484)



4.4. ELÉGEDETTSÉG A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉSSEL ÉS A KÖZIGAZGATÁS MŰKÖDÉSÉVEL

<p>Feltett kérdések:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Az utolsó ügyintézés során mennyire volt elégedett az ügy elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével? <i>[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve.]</i> • Az utolsó ügyintézés során mennyire volt elégedett a hivatali ügyintézők munkájával? <i>[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve.]</i> • Az utolsó ügyintézés során mennyire volt elégedett összességében ügye hivatali intézésével? <i>[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve.]</i> • Előzetes elvárásaihoz képest nehezebben/könnyebben vagy annak megfelelően tudta elintézni az ügyet? <i>[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve.]</i> • Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán a közigazgatással? • Az Ön véleménye szerint a közigazgatási ügyei intézéséhez képest átlagosan körülményesebb vagy egyszerűbb az ügyintézés az alábbi intézményekben/ügyintézők során? <i>[Csak a második almintától kérdezve.]</i>
--------------------------	--

A szervezeti működés minőségének, a nyújtott szolgáltatások színvonalának egyik fontos fokmérője az igénybe vevők elégedettsége. Jelen esetben a vizsgált szolgáltatást a közigazgatás nyújtja, az igénybe vevői kört pedig a kutatás a lakosságra, a magánszemélyekre szűkíti. Ebben a kontextusban három megközelítésből vizsgáljuk a közigazgatáshoz köthető elégedettségeket:

- az ügyfelek konkrét tapasztalatain alapuló elégedettség: a válaszadók legutóbbi ügyintézése alapján az egyes ügytípusok esetén adott elégedettségi értékek átlaga;
- általános elégedettség: összességében hogyan értékeli a közigazgatást;
- viszonyított elégedettség: más szervezeteknél folytatott ügyintézésekhez képest hogyan értékeli a közigazgatási ügyintézt.

4.4.1. ELÉGEDETTSÉG A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉVEL

Az állampolgárok közigazgatással kapcsolatos elégedettségét az ügyintézési tapasztalatokon alapuló retrospektív percepciókon keresztül ragadtuk meg. Ahhoz, hogy az egyes közigazgatási ügytípusok kapcsán a különböző elégedettségi aspektusokat vizsgálni tudjuk, megkértük a válaszadókat, hogy egy 1-től 4-ig terjedő skálán értékeljék legutóbbi ügyintézésüket a megadott szempontok alapján. „Az utolsó ügyintézés során mennyire volt elégedett...

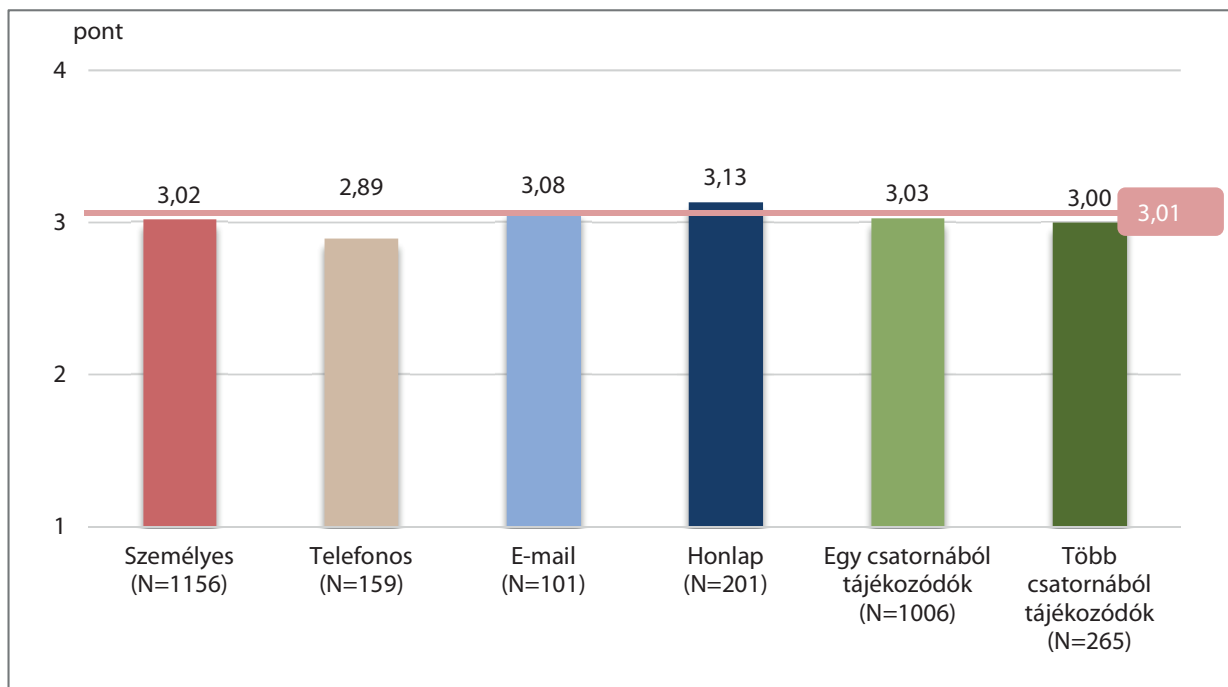
- ...az ügy elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével?
- ...a hivatali ügyintézők munkájával?
- ...összességében ügye hivatali ügyintézésével?”

A tavalyi, 2017-es közigazgatási lakossági felmérésben azt találtuk, hogy az egyes elégedettségi dimenziók között (kivéve a költségekkel való elégedettséget) igen magas a korreláció (általában 0,79 feletti), azaz aki

az egyik szempont alapján kedvező értékelést ad, az nagy valószínűséggel ugyanígy tesz a többi esetében is. Ebből kifolyólag a vizsgált szempontokat hétről a fenti háromra csökkentettük.

Az ügytípusokra adott értékeket elégedettségi dimenziók mentén összegezve³³ elmondható, hogy a kérdezettek elégedettek a közigazgatási ügyeik intézésével, a mintára 3,07-os átlagos érték jellemző az 1-től 4-ig terjedő skálán. A válaszadók átlagosan az ügyintézők munkájával a legelégedettebbek (3,11), a tavalyi kérdőívben is ezt értékelték a legmagasabbra. Az ügyek elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével szintén inkább elégedettek (3,01). Mivel az értékelési szempontok között továbbra is magas a korreláció (0,628–0,734),³⁴ ezért a jelentésben – ahol azt külön nem jelezzük – az összelégedettség értékével számolunk.

97. ábra: Az ügyek elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével való elégedettség tájékozási csatornák szerinti bontásban (N: 101–1156)

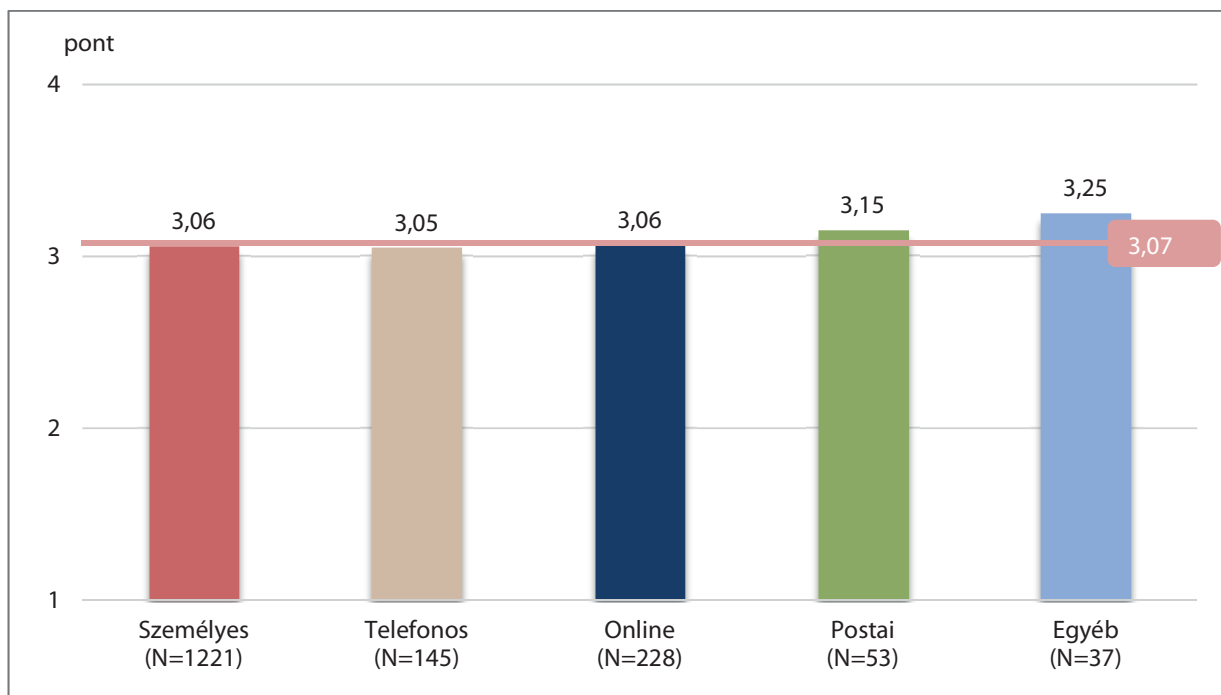


Tájékozási csatornák szerinti bontásban vizsgálva a szükséges információk beszerezhetőségére adott elégedettségi értékeket, az átlaghoz képest két eltérést érdemes kiemelni: egyedül a telefonos tájékozási csatornát (is) választók azok, akik az átlagnál alacsonyabb értéket adtak (2,89). A leginkább elégedettek (3,13) a honlapról (is) informálódnak. A közigazgatási ügyintézésre adott összelégedettségek átlagai szintén nem mutatnak szignifikáns eltérést aszerint, hogy milyen ügyintézési csatornát vettek igénybe a válaszadók. Az átlaghoz képest a postai és az egyéb (például sms-értesítés) csatornák igénybevételével voltak átlagosan elégedettebbek a válaszadók.

³³ Az ügytípusok közül az szja-t – a korábbiakhoz hasonlóan – külön kezeljük, így az erre az ügytípusra adott elégedettségi értékek nem szerepelnek a mutatókban.

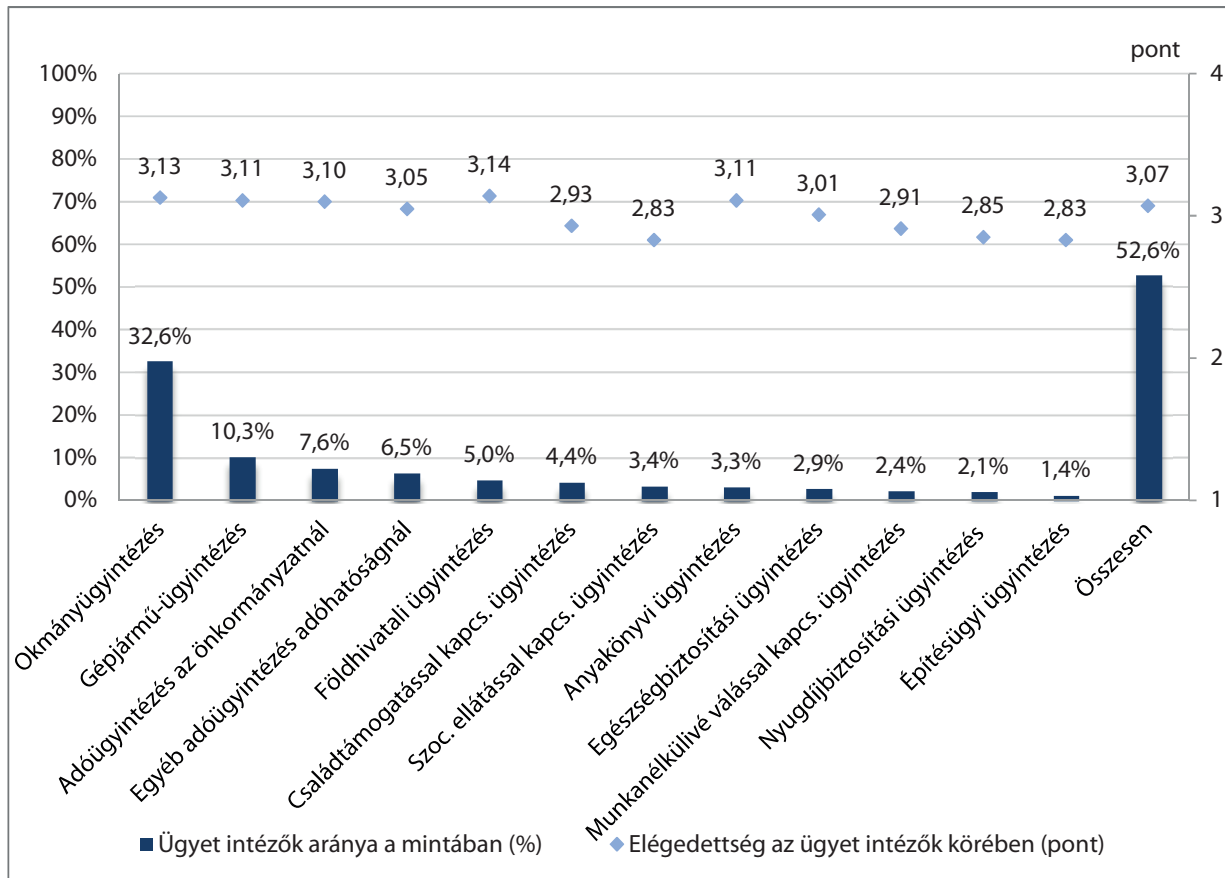
³⁴ 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációs értékek.

98. ábra: A közigazgatási ügyintézés egészével való elégedettség ügyintézési csatornák szerinti bontásban (N: 37–1221)



Az alábbi ábrán feltüntettük az egyes ügytípusokhoz köthető átlagos összelégedettségi értékeket. Ezek alapján a megkérdezettek – a tavalyi évhez hasonlóan – az építési ügyek intézésével, valamint a szociális ellátással kapcsolatos ügyintéзésekkel a legkevésbé elégedettek (2,83), leginkább pedig a földhivatali (3,14), valamint az okmányügyintéзéssel (3,13). Az olyan ügytípusok esetében, amelyeknél döntően valamilyen pénzbeli ellátásra való jogosultság megállapítása képezi az ügyintéзés tárgyát – mint például a családtámogatás, munkanélkülivé válással, szociális ellátással vagy nyugdíjbiztosítással kapcsolatos ügyintéзés – az elégedettségi értékek az átlagnál alacsonyabbak. A tavalyi évhez képest az egyes ügytípusokra adott átlagos összelégedettségek értéke csökkent.

99. ábra: Közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N = 2500)



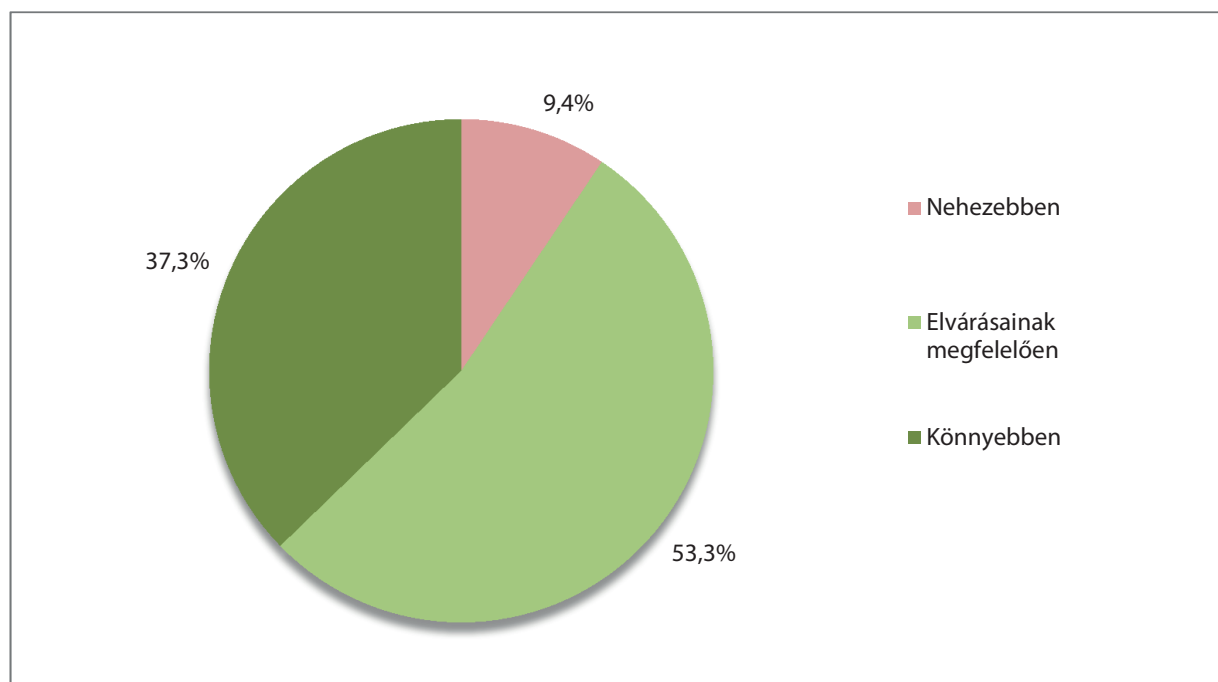
Adataink azt mutatják, hogy a közigazgatási ügyintézés általános megítélése nem függ erősen a vizsgált társadalomdemográfiai jellemzőktől. Az iskolai végzettség az információk beszerezhetőségével, valamint összességében a közigazgatási ügyintézésrel való elégedettséggel mutat összefüggést: minél magasabb iskolai végzettségű társadalmi csoportot vizsgálunk, úgy nő az átlagos elégedettség. A hivatali ügyintézők munkájával való elégedettség esetében a földrajzi dimenzió vizsgálata érdekes: a budapestiek átlagos elégedettségi szintje (2,97) a legalacsonyabb az összes településtípus lakói közül, míg a legelégedettebbnek a községben élők mutatkoznak (3,18). Amennyiben régiós bontásban vizsgáljuk az átlagos elégedettség szintjét, elmondható, hogy a fejlettebb régiókban élők átlagosan elégedetlenebbek (3,02), mint a fejletlenebb régiókban élők (3,19). Az intézett ügytípusok száma és a különböző elégedettségi aspektusok között nincs szignifikáns összefüggés.

49. táblázat: A közigazgatási ügyintézésrel való különböző elégedettségek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 1261–1307)

Elégedtség	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Internethasználat
Az utolsó ügyintézése során mennyire volt elégedett az ügy elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével?	0,02	0,08	0,09	0,03	0,03	0,06	0,05	0,09	0,05
Az utolsó ügyintézése során mennyire volt elégedett a hivatali ügyintézők munkájával?	0,04	0,07	0,05	0,05	0,01	0,03	0,10	0,13	0,03
Az utolsó ügyintézése során mennyire volt elégedett összességében ügye hivatali ügyintézésével?	0,04	0,03	0,10	0,06	0,03	0,06	0,05	0,08	0,05

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

100. ábra: A közigazgatási ügyintézés nehézségének megítélése. „Előzetes elvárásaihoz képest nehezebben/könnyebben vagy annak megfelelően tudta elintézni az ügyet?” (N = 1503)



Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadók a közigazgatással szemben támasztott elvárásaikhoz képest milyennek ítélték legutóbbi ügyintézésüket. Közel minden második (53,3%) ügyet intéző azt kapta, amire számított, azaz előzetes elvárásainak megfelelően zajlott az ügyintézés. A válaszadók 37,3 százaléka számára pozitív csalódást jelentett a közigazgatás, mivel a vártnál könnyebben tudták ügyüket intézni, míg 9,4 százalék számára nehezebbnek bizonyult az eljárás.

A magyarázó változókkal való összevetés után azt láthatjuk, hogy elsősorban a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők számára okozott a vártnál nagyobb nehézséget a közigazgatási ügyintézés: 14,9 százalékuk

számára bizonyult nehezebbnek, mint várta, a többi iskolai végzettségi kategória esetében ez az érték 7,5–9,2 százalék. Továbbá a munkahellyel nem rendelkezők (13,0%), a legfiatalabb (11,6%) és a legidősebb korosztályok (11,4%), valamint a fővárosiak (12,5%) körében vannak nagyobb arányban azok, akik egyszerűbb ügymenetre számítottak. Ezek a társadalmi csoportok azok – ahogy korábban láthattuk –, akik adataink alapján jellemzően nem intéznek közigazgatási ügyet. Tehát az ügyintézés szempontjából atipikus csoportba tartozók számára a közigazgatással való kapcsolatba lépés – amennyiben megtörténik – nehezekebb.

Az internethasználat szempontjából vizsgálva az adatokat azt látjuk, hogy a ritkán vagy soha nem internetezők kevésbé ítélték úgy, hogy a vártnál könnyebb volt az ügyintézés (27,9%), míg a gyakrabban internetezők 39,0 százaléka számára gördülékenyebb, egyszerűbb volt az eljárás, mint amire készültek. Viszont nincs számottevő eltérés a különböző gyakorisággal (például naponta/hetente/kéthetente) internetezők között a tekintetben, hogy mekkora arányuk (9,0–9,6%) tudta a vártnál nehezebben intézni ügyét.

50. táblázat: A közigazgatási ügyintézés előzetes elvárásaihoz viszonyított megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1493–1503)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Internethasználat
A közigazgatási ügyintézés nehézségének megítélése az előzetes várakozásokhoz képest	0,01	0,08	0,12	0,08	0,04	0,05	0,07	0,05	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

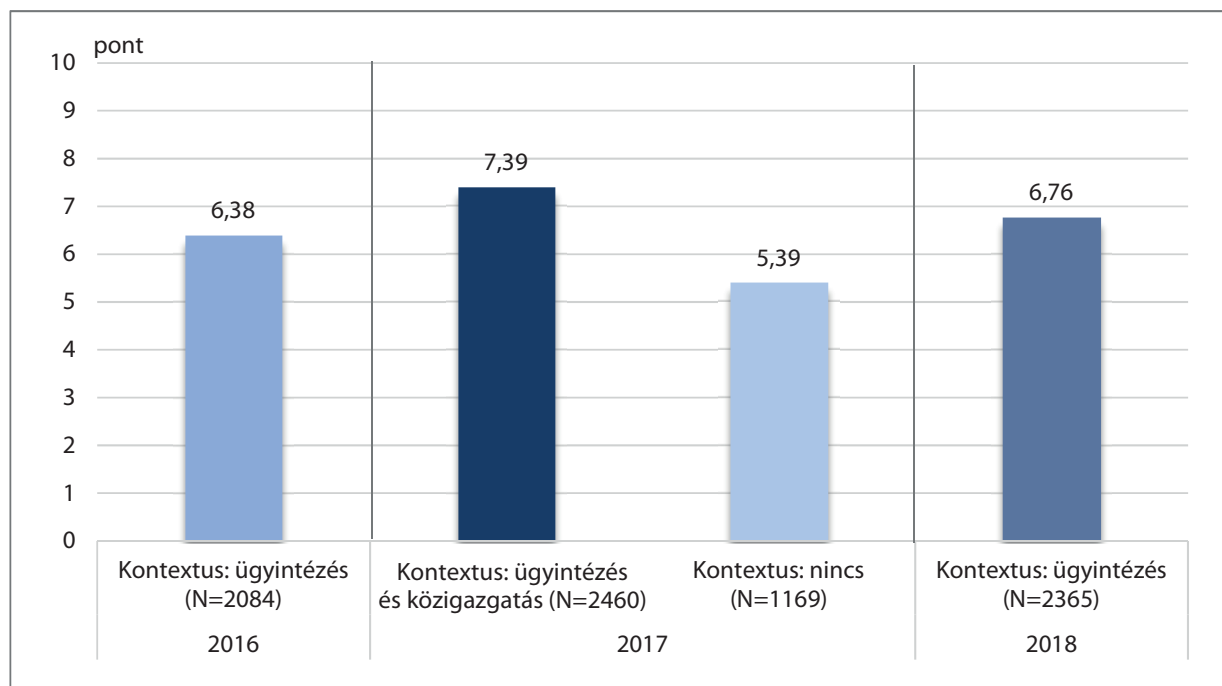
4.4.2. ÁLTALÁNOS ELÉGEDETTSÉG A KÖZIGAZGATÁSSAL

A megkérdezettek 0-tól 10-ig terjedő skálán értékelték, hogy összességében mennyire elégedettek a közigazgatással.

A tavalyi és az idei elégedettségi átlagok között tapasztalt különbségek nem kizárólagosan, és feltételezésünk szerint nem elsődlegesen az időbeli eltérésből erednek. A szó szerint azonos kérdésekre adott értékeket ugyanis jelentősen befolyásolja, hogy az adott kérdések milyen kontextusban hangzanak el, a kérdőív korábbi témái milyen kognitív tartalmakat hívtak elő a válaszadóban. Azt tapasztaltuk, hogy minél jobban körbejárják a kérdések a közigazgatás fogalmát, és minél részletesebben idézik fel a közigazgatási ügyintézés menetét, annál kézzelfoghatóbbá válik ez az alrendszer a válaszadó számára, és annál kedvezőbb értéket ad az általános elégedettségre vonatkozó kérdésre. A legmagasabb értékeket (7,39) akkor kaptuk, amikor a teljes adatfelvétel a közigazgatást helyezte fókuszba (*A közigazgatás képe és megítélése a lakosság körében*), a legalacsonyabbat (5,39) pedig akkor, amikor a szó szerint ugyanúgy feltett kérdés önmagában állt (*Jó Állam Véleményfelmérés 2017*). A 2016-os és a 2018-as adatfelvétel során a közigazgatás csupán egy-

egy kérdésblokkban szerepelt, ekkor a válaszadókat az összelégedettséget vizsgáló kérdést megelőzően ügyintézési szokásaikról kérdeztük.

101. ábra: A közigazgatással való átlagos elégedettség különböző kérdőívekben 2016-ban, 2017-ben és 2018-ban (N: 1169–2460)



Az átlagos elégedettséget összevetettük a háttérváltozókkal: érdekes, hogy a közigazgatási tapasztalat („Az elmúlt három évben intézett-e közigazgatási ügyet?”) esetében nem látható szignifikáns összefüggés. A közigazgatás megítélése – ahogy korábban az állam többi alrendszerénél is tapasztaltuk – elsősorban a kormány (Eta: 0,27), állam (Eta: 0,28), közérzet (Eta: 0,34) hármásával függ össze a legerősebben. Az életükkel általánosságban elégedettek átlagosan 7,59-ra értékelték a közigazgatást, az inkább elégedettek 6,68-ra, míg az elégedetlenek csupán 5,55-os értéket adtak. A *kormánypárti* (7,32)/*ellenzéki* (6,24), valamint a *jelenlegi állam jó állam-képének megfelel* (7,24)/*nem felel meg* (6,14) társadalmi csoportok által adott elégedettségi értékek átlagai között hasonlóan nagyok a távolságok.

51. táblázat: A közigazgatással való általános elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1654–2365)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egyfogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Közigazgatással való elégedettség	0,05	0,06	0,06	0,00	0,03	0,07	0,11	0,06	0,34	0,27	0,28	0,11	0,08

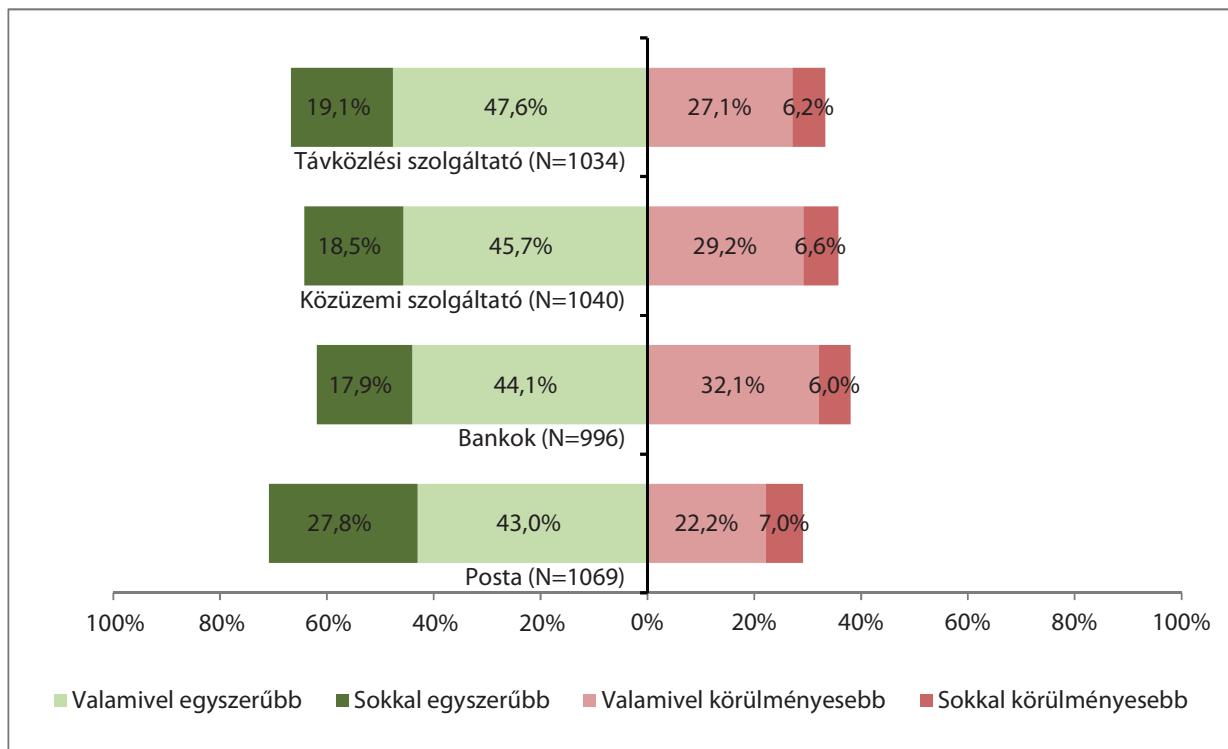
A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

4.4.3. ELÉGEDETTSÉG A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉSSEL MÁS ÜGYINTÉZÉSEKHEZ KÉPEST

A tavalyi évhez hasonlóan a közigazgatás megítélését tágabb kontextusba helyeztük: arra kértük a válaszadókat, mondják el véleményüket arról, hogy a közigazgatási ügyintézéshez képest a különböző szervezeteknél (posta, bank, közüzemi, valamint távközlési szolgáltató) végzett ügyintézés *sokkal/valamivel egyszerűbb* vagy *sokkal/valamivel körülményesebb*.³⁵ A más szervezetekkel való összevetés segít abban, hogy a közigazgatás szolgáltatói teljesítményének megítéléséről teljesebb, megbízhatóbb képet kapjunk.

A tavalyi évhez képest szükségszerű változtatás volt a válaszkategóriák egyszerűsítése.³⁶ További módosítás, hogy idén egy újabb szolgáltatói kört – a távközlést (telefon, televízió, internet) – is beemeltünk az összehasonlítható szervezetek közé. A kérdőív közigazgatási blokkjából egyedül ezt a kérdést – területi okok miatt – csak a minta felének tettük fel.

102. ábra: A közigazgatási ügyintézés körülményességének megítélése a gyakori ügyintézésekhez viszonyítva (N: 2242–2348)



A különböző szolgáltatók megítélése a tavalyi évhez hasonló arányokat mutat: a válaszadók leginkább a postán zajló ügyintézés (70,8%) tartják a közigazgatáshoz képest egyszerűbbnek. Minden esetben a megkérdezettek közel kétharmada válaszolt úgy, hogy az adott szolgáltatónál egyszerűbb az ügyintézés, mint a közigazgatásban.

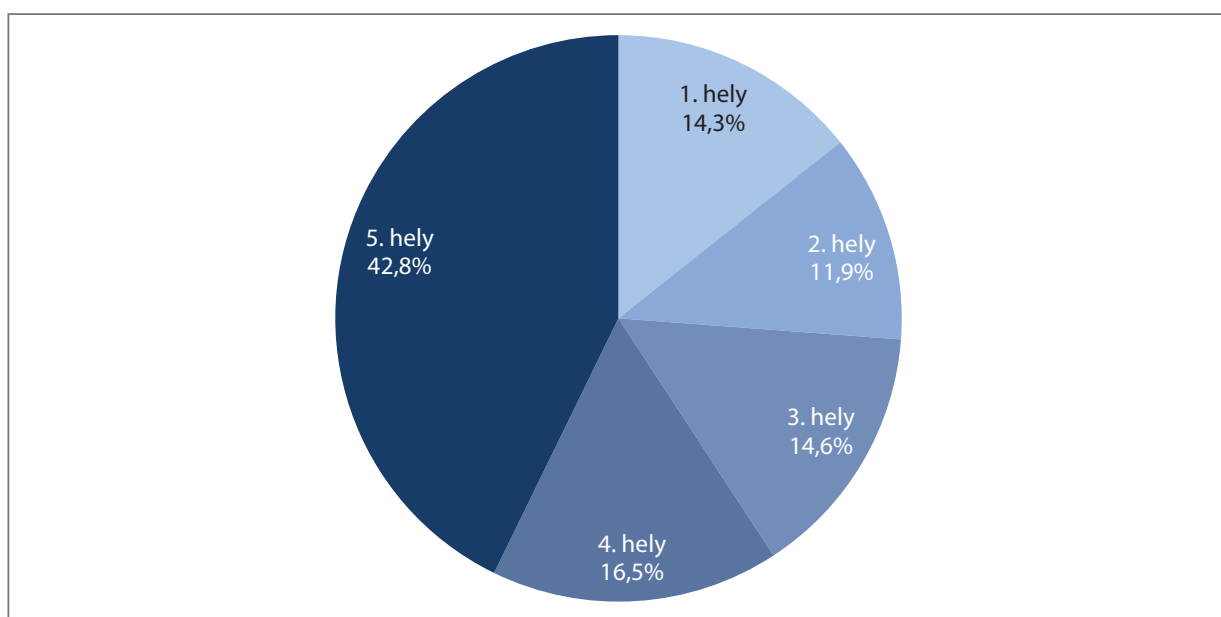
³⁵ Az adatfelvétel nem tért ki arra, hogy a többi szervezet ügyintézésének megítélése egymáshoz képest milyen, azaz a vizsgált szolgáltatókat nem kellett sorba rendeznie a válaszadónak. Emiatt rangszámot csak a közigazgatáshoz tudunk rendelni.

³⁶ A válaszkategóriákat a következőképp egyszerűsítettük: *valamivel kevésbé körülményes* helyett *valamivel egyszerűbb*; *sokkal kevésbé körülményes* helyett *sokkal egyszerűbb* került a kérdőívbe.

A válaszok alapján közigazgatási ügyintézés körülményességét mérő rangszámot hoztunk létre.³⁷ A más szervezetekkel való összevetés során jellemzően a rangsorban az 5. helyre került a közigazgatás, a válaszadók 42,8 százaléka a többihez viszonyítva minden esetben körülményesebbnek találta.

A kapott értékek eredhetnek abból, hogy a közigazgatással – ahogy korábban láthattuk – az emberek igen ritkán találkoznak, ami megnehezíti a rutinos ügyintézési szokások kialakulását. Nehezíti azonban a következtetések levonását, hogy nem feltétlenül azonos bonyolultságú ügyintézéseket vet össze a válaszadó, ezért inkább a trendekre érdemes koncentrálni.

103. ábra: A közigazgatási ügyintézés rangszáma a körülményesség tekintetében a gyakori ügyintézésekhez viszonyítva (N = 932)



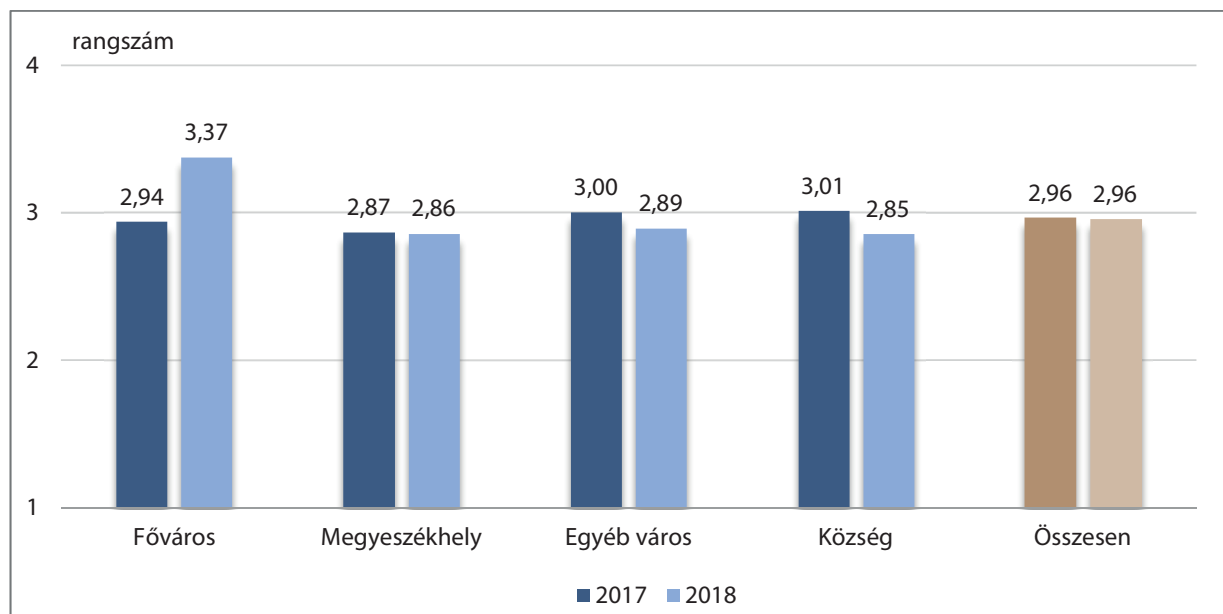
A közigazgatási ügyintézés körülményességét mérő rangszámot összevetettük a háttérváltozóinkkal. Alapvetően – a település- és a háztartástípus kivételével – nem találtunk összefüggéseket, még az ügyintézés előfordulását vizsgálva sincs szignifikáns különbség a válaszok között. Azaz az elmúlt három évben közigazgatási ügyet intézők és a közigazgatással egyáltalán nem érintkezők ugyanúgy körülményesnek ítélik a közigazgatási ügyintézést.

Az alábbi ábra településtípus szerinti bontásban mutatja a rangszámok átlagát.³⁸ Szembetűnő eltérést a főváros esetében tapasztalunk: a közigazgatás átlagos megítélése kedvezőtlenebb képet mutat egyrészt a tavalyi évhez, másrészt a többi településtípushoz viszonyítva is.

³⁷ A rangszám meghatározása a következőképpen történt: az egyes szolgáltatókkal való összevetés során ahányszor körülményesebbnek ítélték a közigazgatást, annyiával került hátrébb az első helyről. Értelemszerűen rangszámot csak azon megkérdezettek esetében tudtunk meghatározni, akik mind a négy kérdésre érvényes választ adtak.

³⁸ Annak érdekében, hogy a közigazgatási ügyintézés körülményességére vonatkozó rangszámokat összehasonlíthassuk a tavalyi adatokkal, a távközlési szolgáltatókkal való összevetést kiemeltük a rangszámértékek meghatározásakor.

104. ábra: A közigazgatási ügyintézés átlagos rangszáma a körülményesség tekintetében, településtípus szerinti bontásban ($N_{2017} = 2117$, $N_{2018} = 941$)



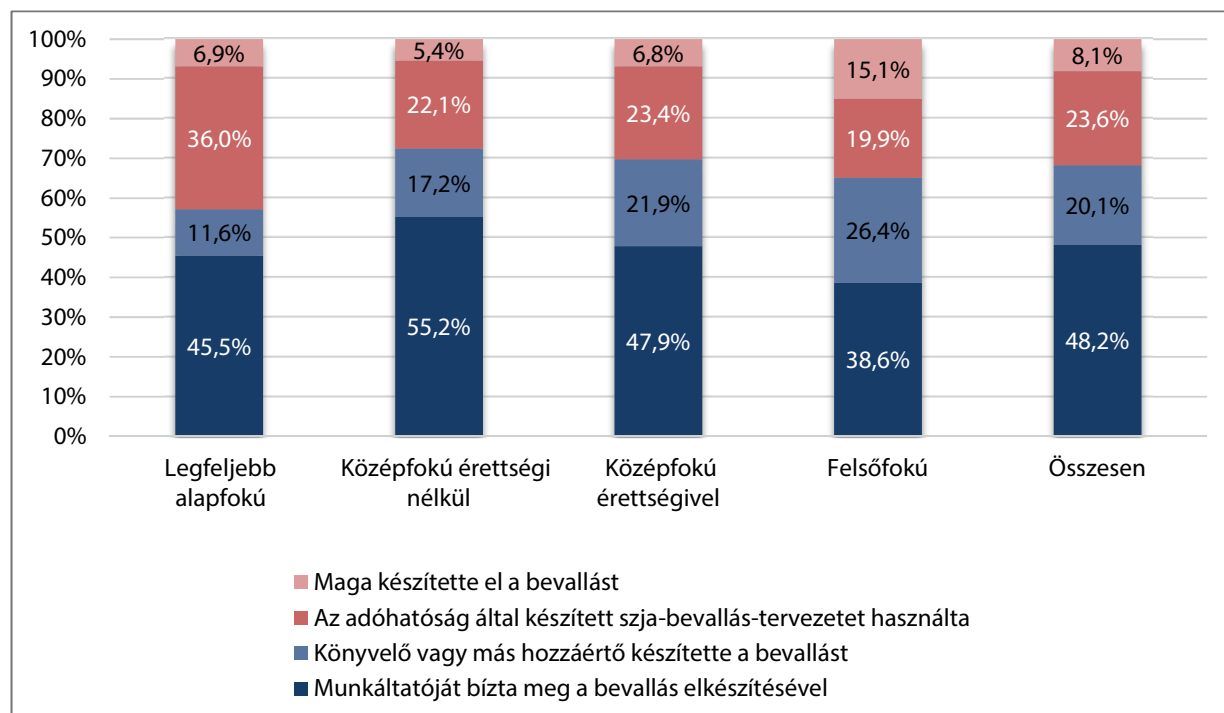
4.5. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ-BEVALLÁS ÜGYINTÉZÉSI SAJÁTOSÁGAI

Feltett kérdések:	• Ön miként intézte 2017-ben a személyi jövedelemadó bevallását?
	• A személyi jövedelemadó bevallásakor a tájékoztatóhoz milyen csatorná(ka)t vett igénybe?
	• A személyi jövedelemadó bevallásakor az ügyintézéshez milyen csatornákat vett igénybe?
	• Előzetes elvárásaihoz képest nehezebben/könnyebben vagy annak megfelelően tudta elintézni a személyi jövedelemadó bevallását?
	• A személyi jövedelemadó bevallása során mennyire volt elégedett összességében ügye hivatali ügyintézésével?

A személyi jövedelemadóval kapcsolatos ügyintézés az önálló jövedelemmel – ideértve a tőkejövedelmeket is – rendelkezők számára jelent bevallási kötelezettséget. Ez az egyik leggyakoribb ügytípus, ami miatt az állampolgár évi rendszerességgel érintkezik a közigazgatással. A magas ügyszám indokolja, hogy ez a terület a közigazgatási korszerűsítés egyik elsődleges terepe legyen, így nem véletlen, hogy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal folyamatosan fejleszti a bevallás rendszerét az adózók adminisztratív terheinek csökkentése érdekében. Az ezekből fakadó sajátosságok miatt az szja-bevallást kiemelten kezeljük, és külön fejezetet szánunk az ehhez köthető lakossági vélemények, attitűdök bemutatására.

Az alkalmazott kérdőív kérdései a 2017-ben beadott, a 2016. adóévről készített bevallásokra vonatkoznak. Az előző évekhez képest az adóhatóság egyszerűbb szja-bevallási rendszert alakított ki: megszüntette a magánszemély bevallási nyilatkozata alapján elkészített adóhatósági adómegállapítás jogintézményét, helyette az adózók egy széles köre számára szja-bevallás-tervezetet készített, amelyet postán vagy az erre a célra létrehozott, Ügyfélkapu-regisztráció birtokában elérhető elektronikus felületen tett közzé.

105. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás intézésének módja 2017-ben az iskolai végzettség szerinti bontásban (N = 1700)



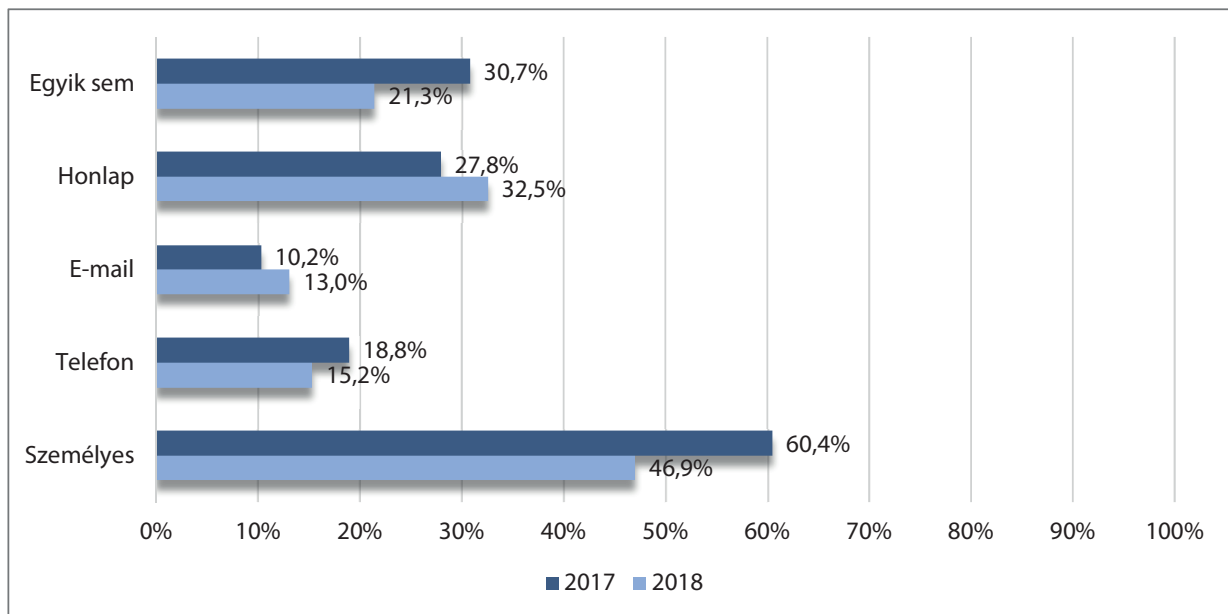
A minta 68,1 százaléka szja-bevallásra kötelezett, akiknek közel fele (48,2%) munkáltatóját bízta meg a bevallás elkészítésével. Elsősorban az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők éltek ezzel a lehetőséggel (55,2%), míg a legkevésbé a diplomások (38,6%). Közel minden negyedik megkérdezett (23,6%) választotta az adóhatóság által elkészített szja-bevallás-tervezetet, elsősorban a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők döntöttek így (36,0%). Összességében 20,1 százalék kérte könyvelő vagy más hozzáértő segítségét, míg 8,1 százalék maga készítette el bevallását. A felsőfokú végzettségűek az átlagnál magasabb arányban éltek ez utóbbi két lehetőséggel (26,4, illetve 15,1%).

Az alábbiakban az szja-bevallás intézése során használt tájékoztatói és ügyintézési csatornákat vizsgáljuk. Ezeket a kérdéseket már csak azoknak tettük fel, akik az adóbevallás során kapcsolatba léptek a hivatallal: maguk intézték a bevallást, vagy az adóhatóság által készített szja-bevallás-tervezetet használták (tehát nem vették igénybe a munkáltató vagy könyvelő segítségét). A teljes minta 21,6 százaléka tekinthető így szja-ügyet intézőnek.

Az előző évhez képest – az szja-ügyintézés volumenére és a nagy léptékű fejlesztésekre tekintettel – változtattunk a kérdésfeltevésen: míg 2017-ben a kérdés az elmúlt három év (2014, 2015 vagy 2016) ügyintézésére/ügyintézéseire vonatkozott, addig idén arra kérdeztünk rá, hogy a válaszadó 2017-ben miként intézte személyijövedelemadó-bevallását.

106. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás intézésekor használt tájékoztatói csatornák

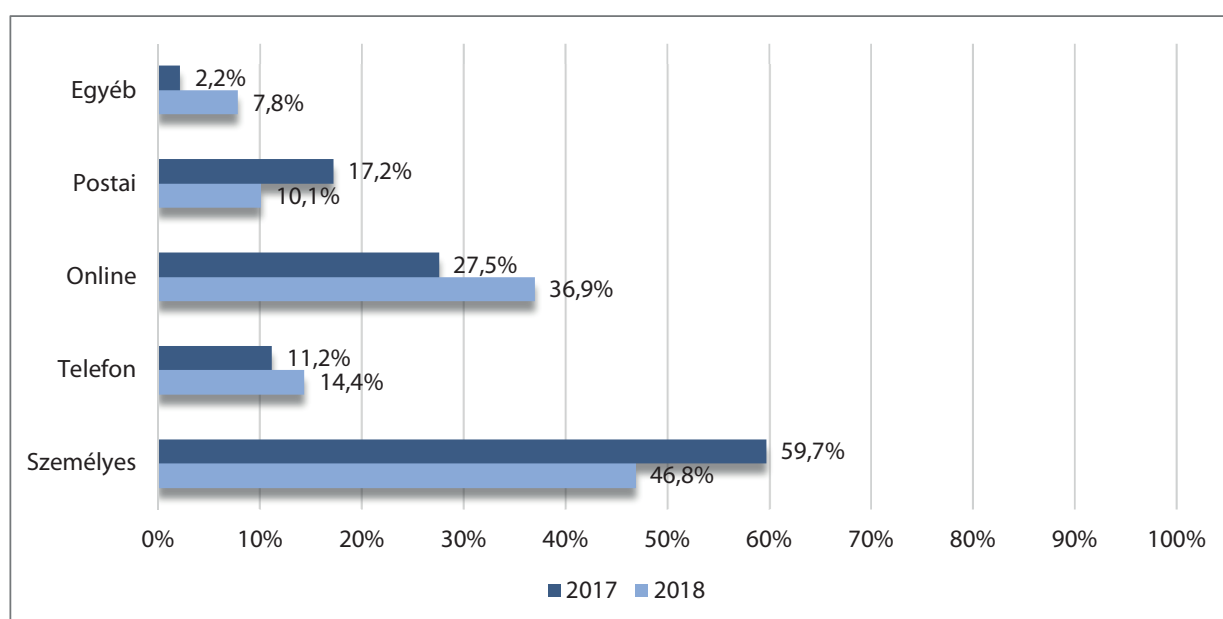
(N₂₀₁₇ = 368; N₂₀₁₈ = 539)



A korábbi évekhez képest kevesebben fordultak személyesen információért az adóhatósághoz az szja-ügyintézés során, míg az e-mailen és a honlapon keresztül történő tájékozódás enyhe növekedést mutat. Feltehetően ebben nagy szerepe van a Nemzeti Adó- és Vámhivatal által működtetett, külön az szja-bevallásról szóló weboldalnak, amely jól áttekinthető, logikusan strukturált felületen, letisztult grafikai megoldásokat alkalmazva nyújtott információkat. A tavalyi adatokhoz képest 9,4 százalékponttal nőtt azok aránya, akik tájékozódtak a bevallás módjáról. Valószínűsíthető, hogy a bevezetett változtatások miatt többen érezték szükségét annak, hogy utánajárjanak, mi a teendőjük az új rendszerben, viszont a többi ügytípushoz képest még így is jóval magasabb azok aránya, akik nem tájékozódtak.

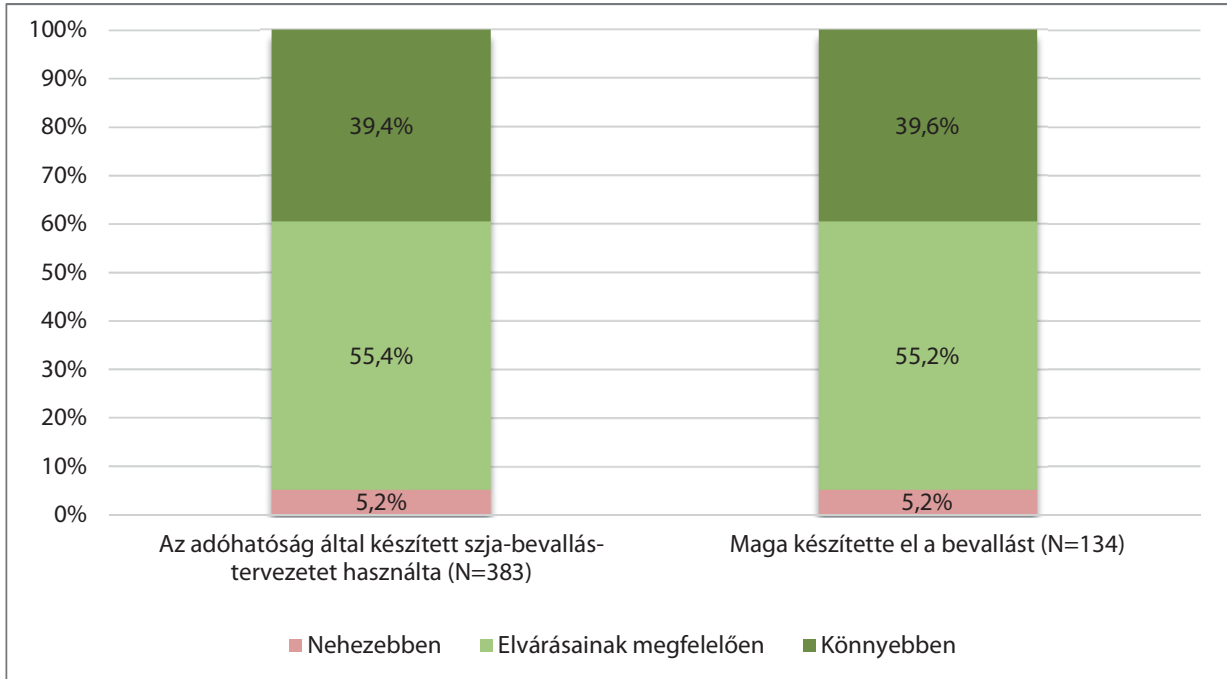
107. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás intézésekor használt ügyintézési csatornák

(N₂₀₁₇ = 368; N₂₀₁₈ = 539)



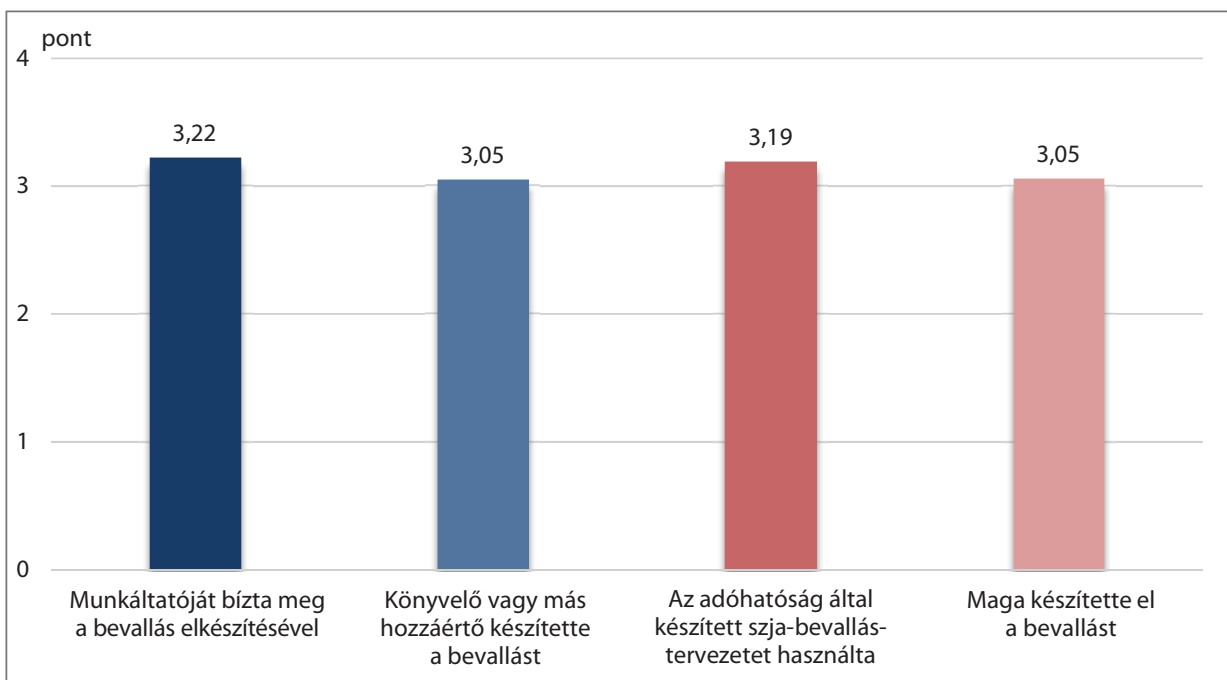
Az szja-bevallás esetében a legheterogénebb a csatornahasználat a többi, vizsgált közigazgatási ügytípushoz képest, és ebben az ügyben használják a válaszadók a legnagyobb arányban a személyes ügyfélszolgálaton kívüli csatornákat. Az előző évekhez képest a személyes és a postai ügyintézés visszaszorulóban van. Az online csatorna igénybevétele ezzel szemben – elsősorban az eSZJA-felületnek köszönhetően – 9,4 százalékponttal, míg az egyéb csatorna használata – az sms-ben igényelhető tervezetek miatt – 5,6 százalékponttal nőtt. A személyes ügyfélszolgálaton és online történő ügyintéзések azok, amelyek a válaszok alapján önmagukban is elegendőnek bizonyulnak az ügymenet lefolytatásához, a többi ügyintézési csatorna általában valamelyik másikkal kombinálva jelentett csak megoldást.

108. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás ügyintézésének nehézsége. „Előzetes elvárásaihoz képest nehezebben/könnyebben vagy annak megfelelően tudta elintézni személyijövedelemadó-bevallását?” (N = 516)



Az szja-ügyet intézők 55,4 százaléka nyilatkozott úgy, hogy várakozásainak megfelelően tudta intézni bevallását, míg 39,5 százaléka számára könnyebben, egyszerűbben ment az ügyintézés. Csupán 5,1 százalék ítélte úgy, hogy nehezebb volt az ügymenet, mint várta. Igen érdekes, hogy az szja-ügyintézés módja nem befolyásolta az eljárás nehézségének megítélését: az adóhatóság által elkészített tervezetet igénybe vevők és a saját maguk által készített bevallást használók esetében nem tapasztaltunk e tekintetben eltérést.

109. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás ügyintézésével való elégedettség (N = 1571)



Az szja-bevallás esetében az 1-től 4-ig terjedő skálán mért átlagos elégedettségi értékek igen hasonlóak az előző fejezetben bemutatott, többi ügýtípusnál látott értékekhez, így azok külön ismertetésétől eltekintünk. Az elégedettségi mutatóra ható tényezők közül egyedül az szja-ügyintézés módját érdemes kiemelni. Itt ugyanis említésre méltó, hogy magasabb értékeket tapasztalunk azokban az esetekben, ahol nem az adózó készítette el bevallását, hanem munkáltatóját vagy könyvelőjét bízta meg ezzel. Elégedettséget növelő tényező tehát, ha az ügyintézés szinte teljes egészében mást terhel, nem kell az adóhatósággal közvetlen kapcsolatba lépni.

4.6. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK KAPCSÁN IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

Feltett kérdések:

- A személyi jövedelemadó bevallásakor a tájékozódáshoz milyen csatorná(ka)t vett igénybe?
- A személyi jövedelemadó bevallásakor az ügyintézéshez milyen csatornákat vett igénybe?
- Milyen hivatalos csatornákat vett igénybe a tájékozódás során? *[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve. Ügytípusonként több kommunikációs csatorna is megjelölhető volt.]*
- Milyen csatornákat vett igénybe az ügyintézés során? *[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve. Ügytípusonként több kommunikációs csatorna is megjelölhető volt.]*
- Kérem, mondja meg, hogy az adott [ügyintézési csatorna használatának preferenciájára vonatkozó] állítással mennyire ért egyet!

A szolgáltató, ügyfélbarát közigazgatás kiemelt feladata, hogy tisztában legyen az ügyfelek tájékozódási és ügyintézési szokásaival, nyomon kövesse a bevezetett újítások terjedését, és ezen ismeretek fényében fejlessze információs platformjait, ügyintézési csatornáit. Erre tekintettel a korábban megismert 13 ügytípus esetében két aspektusból vizsgáltuk az ügyfelek csatornahasználati szokásait: egyrészt rákérdeztünk, hogy milyen hivatalos csatorná(ka)t³⁹ használtak tájékozódáskor, azaz akkor, amikor az ügy megkezdéséhez szükséges információkat beszerezték. Másrészt vizsgáltuk, hogy a szűk értelemben vett ügyintézéskor, az eljárási szakasz során mely csatorná(ka)t vették igénybe. Mivel a közigazgatási ügyek intézése egyszerre többféle platformon keresztül (is) történhet, ezért a válaszadók több választ is megjelölhettek.

A tájékozódási és ügyintézési csatornahasználat során fontos különbség a választás szabadságának mértéke. A tájékozódás esetében hatványozottabban érvényesülhet az ügyfél személyes preferenciája, hiszen ma már nincs olyan közigazgatási ügytípus, amelyről ne lehetne személyesen, telefonon, e-mailben információt kérni vagy hivatalos honlapokon keresztül tájékozódni. A közigazgatási eljáráshoz kapcsolódó, szűk értelemben vett ügyintézés esetében azonban a csatornaválasztás szabadságának a jogi szabályozás és a technológiai lehetőségek szabnak korlátot. Kiemelt jelentősége van többek között, hogy az ügyet intéző megteremtette-e annak a feltételeit, hogy azonosítani lehessen az adott ügyintézési csatornán keresztül. Továbbá, hogy az adott csatornán milyen eljárások vihetők végig.

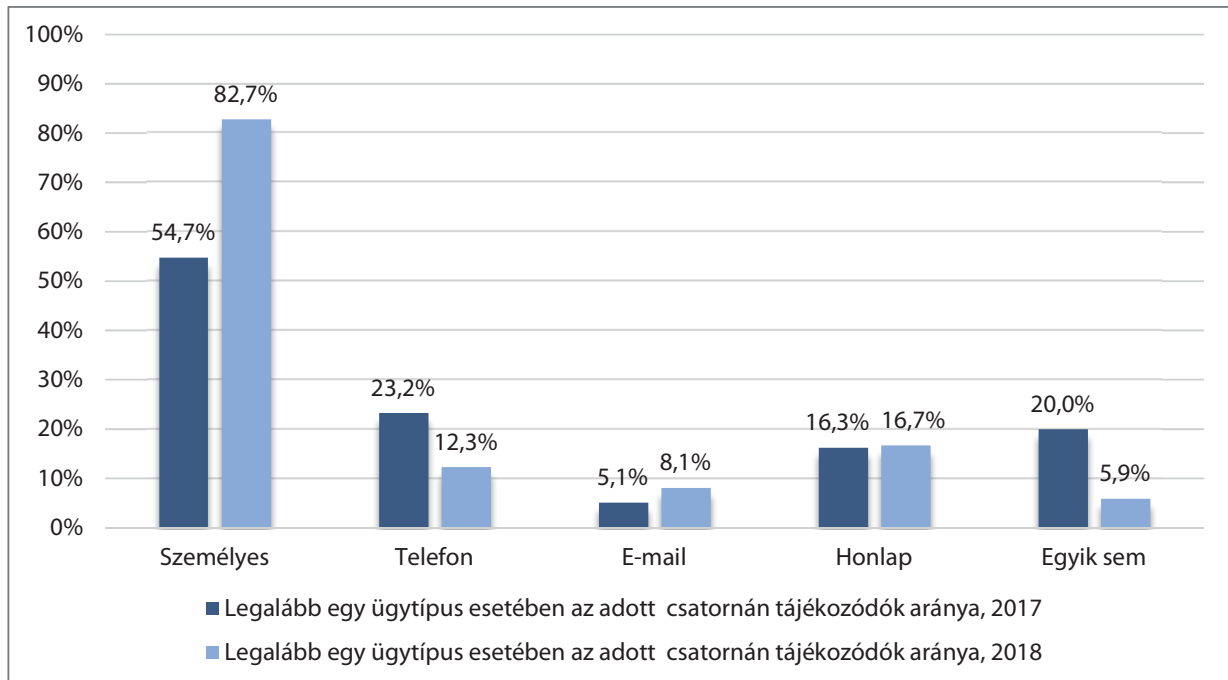
4.6.1. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK KAPCSÁN A TÁJÉKOZÓDÁSHOZ IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

Míg tavaly a válaszadók 20,0 százaléka nem tájékozódott az ügyintézés előtt, addig idén mindössze 5,9 százalékuk nem tudakozódott előre. Továbbra is igaz, hogy az ügyet intézők elsősorban a személyes ügyfélszolgálaton igyekeznek beszerezni a szükséges információkat. A tavalyi évhez viszonyítva jelentősen, 28,0 százalékponttal nőtt az arányuk. Ehhez képest az elektronikus csatornák alig játszanak szerepet a tájékozódásban. A méréseink alapján a telefon használata visszaesett, a honlap stagnál, míg a közigazgatási szervek e-mailen történő felkeresése minimális növekedést mutat.⁴⁰

³⁹ Fontos különbség a tavalyi kérdőívhez képest, hogy a tájékozódáshoz igénybe vett csatornákra vonatkozó kérdésbe bekerült a „hivatalos” jelző. A módosítás oka, hogy hangsúlyozni szeretnénk volna, hogy kifejezetten a közigazgatás által működtetett információs platformok, kommunikációs csatornák igénybevételére és az azzal kapcsolatos elégedettségre vagyunk kíváncsiak, mivel például a tájékozódás esetében számos egyéb honlap, tematikus online fórum nyújt segítséget.

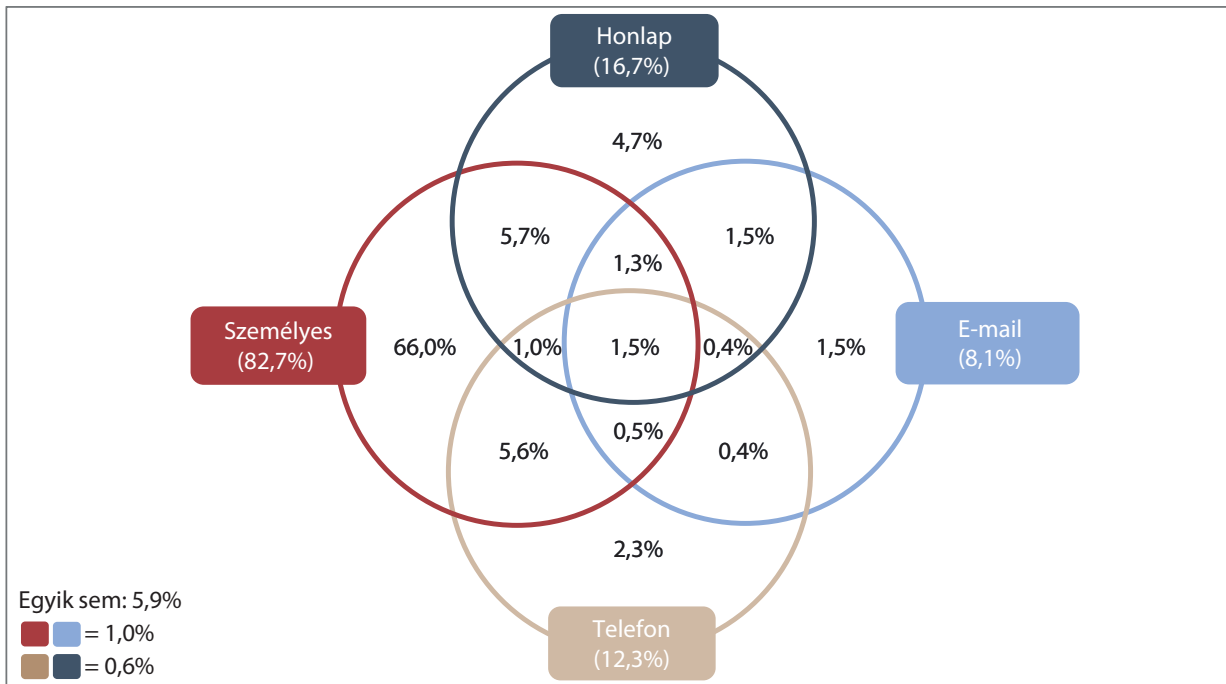
⁴⁰ Ha a válaszadó a tájékozódáshoz mobilappot használt, az online-nak, ha Skype-ot, az telefonnak minősül.

110. ábra: A közigazgatási ügytípusok kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák elterjedtsége
(N₂₀₁₈ = 1525)



Az ügyet intézők döntő többsége (74,5%) kizárólag egy módon, elsősorban a személyes ügyfélszolgálaton (66,6%) keresztül tájékozódik. A csatornák kombinált alkalmazása nem igazán jellemző: egyedül a személyes, telefonos csatorna (5,6%), illetve a személyes csatorna, honlap (5,7%) együttes használata számottevő, minden más lehetséges kombinációt a kérdezettek elenyésző része (0,4–1,5%) vett igénybe. A tájékozódási csatornák igénybevételi arányai igen hasonlóak, a tavalyi évben mért adatokhoz képest csupán három esetben beszélhetünk hibahatáron túli eltérésről: a kizárólag személyes ügyfélszolgálaton érdeklődők aránya 43,8 százalékról 66,0 százalékra nőtt, a kizárólag honlapon keresgélők aránya 8,9 százalékról 4,7 százalékra esett vissza, a kizárólag telefonon kérdezősködők aránya 11,1 százalékról 2,3 százalékra csökkent.

111. ábra: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N = 1690)



Érdeemes megvizsgálni, hogy az információszerzés során igénybe vett egyes tájékozódási csatornák miként járnak együtt más csatornák használatával. Az adatok – a korrelációs előjelek – alapján elmondható, hogy általában a személyesen érdeklődők jellemzően nem használnak más csatornát – különösen nem honlapot – a tájékozódásra.

52. táblázat: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa (N = 1525)

	Személyes	Telefon	E-mail	Honlap
Személyes		-0,127**	-0,228**	-0,305**
Telefon	-0,127**		0,200**	0,116**
E-mail	-0,228**	0,200**		0,325**
Honlap	-0,305**	0,116**	0,325**	

**99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

Amennyiben ügytípusonként bontva vizsgáljuk a tájékozódási csatornákat, az alábbi – többségében a tavalyi évekhez hasonló – sajátosságokat figyelhetjük meg.⁴¹

- Az szja-ügyintézés a tájékozódás szempontjából is sajátos: az átlagosnál jóval kevesebben (46,9%) veszik igénybe a személyes ügyfélszolgálatot, és a többi ügytípushoz képest jóval többen keresnek információt honlapon keresztül (32,5%), illetve nagy arányban vannak (21,3%), akik az szja-bevallás éves rendszeressége miatt egyáltalán nem érezték szükségét, hogy tájékozódjanak.

⁴¹ Az egyes ügytípusok esetében a tájékozódáshoz használt csatornák eloszlását és az azok esetében mért elégedettséget a melléklet (6.1. fejezet) tartalmazza.

Az szja-bevallás esetében a tájékozódási és ügyintézési csatornahasználati szokások csak azok körében kerültek elemzésre, akik adóbevallásuk során kapcsolatba léptek a hivatallal: maguk intézték a bevallást, vagy az adóhatóság által készített szja-bevallás-tervezetet használták. A teljes minta 21,6 százaléka tekinthető így szja-ügyet intézőnek.

- Az egyéb adóügyintézésre, valamint az egészségbiztosítási ügyintézésre szintén jellemző, hogy az ilyen ügyeket intézők a személyes ügyfélszolgálatot kevésbé keresik fel (71,2–75,9%), valamint esetükben a többi csatorna igénybevétele az átlagosnál magasabb.
- A szociális ellátással, segélyekkel és a munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézésnél elsősorban a személyes információszerzés a meghatározó (89,5–95,0%).
- A telefonos megkeresés továbbra is az egészségbiztosítási és a nyugdíjbiztosítási ügyek intézésénél jellemző, viszont a tavalyi adatokhoz képest (36,1, illetve 38,3%) jelentős a visszaesés (12,5, illetve 17,0%).
- Az adó-, az egészségbiztosítási, a nyugdíjbiztosítási, a földhivatali és az építésügyi ügytípusok azok, ahol a válaszadók a személyes lehetőség mellett viszonylag kiegyenlített arányban mindhárom másik (telefon, e-mail, honlap) tájékozási csatornát is használják.

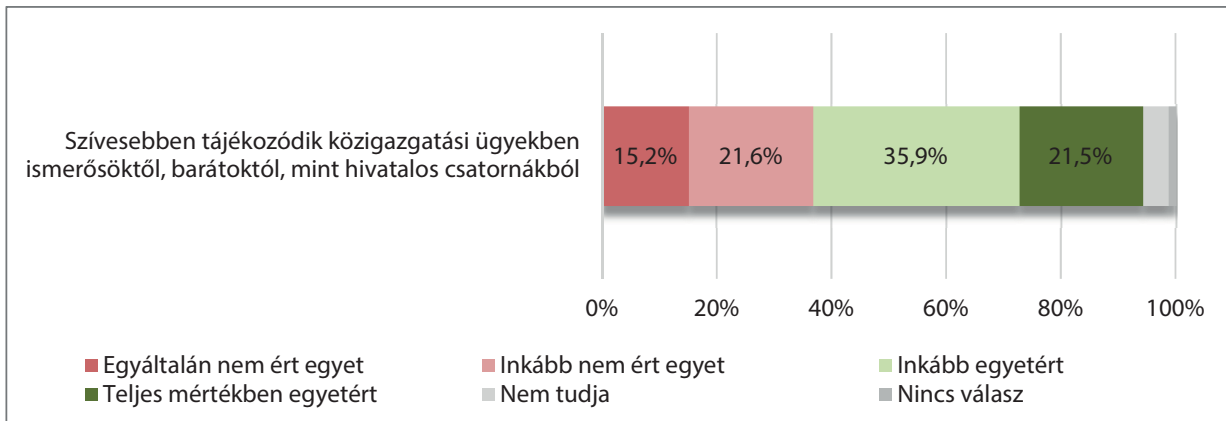
53. táblázat: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozáshoz igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal az ügyet intézők körében (N: 1510–1525)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Internethasználat
Személyes	0,02	0,05	0,13	0,07	0,07	0,06	0,04	0,05	0,11
Telefon	0,01	0,03	0,07	0,02	0,08	0,06	0,06	0,17	0,10
E-mail	0,03	0,06	0,17	0,08	0,18	0,04	0,11	0,09	0,12
Honlap	0,02	0,13	0,23	0,12	0,12	0,11	0,08	0,03	0,20
Egyik sem	0,04	0,03	0,03	0,03	0,02	0,06	0,09	0,02	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A fenti táblázatban a használt tájékozási csatornák és az egyes szociodemográfiai változók közötti szignifikáns összefüggések elsősorban az eltérő internethasználati szokásokra vezethetők vissza: honlapon vagy e-mailen keresztül inkább azok a társadalmi csoportok (felsőfokú iskolai végzettségűek, budapestiek, magasabb jövedelműek) tájékoznak, akik jellemzően napi rendszerességgel interneteznek, míg a személyes ügyfélszolgálatot elsősorban, de nem kizárólag a ritkán vagy soha sem internetezők választják. Telefonon elsősorban az idősebb, 60 év feletti korosztályok érdeklődnek, míg az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezőkre szinte egyáltalán nem jellemző e csatorna használata.

112. ábra: Az informális tájékozási csatornák preferálása a közigazgatási ügyek esetében (N = 2500)



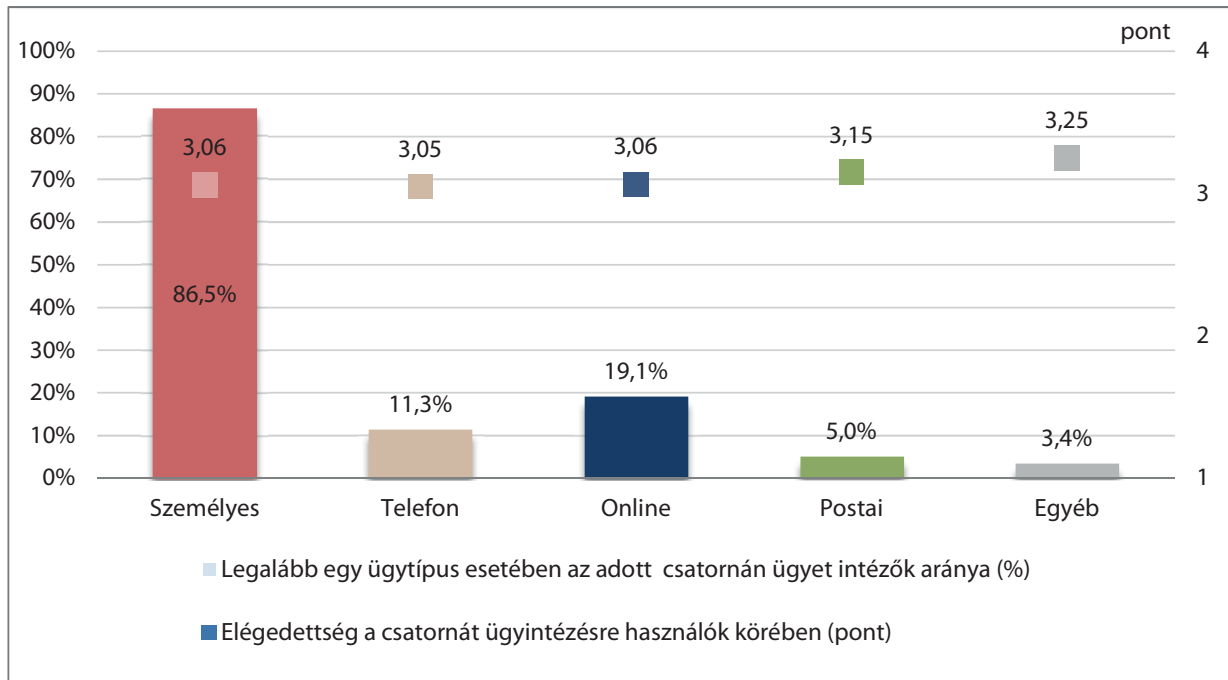
Külön kérdés foglalkozott azzal, hogy a közigazgatási ügyek esetében honnan tájékozódnak szívesebben a válaszadók: nem hivatalos forrásból (ismerősöktől, barátoktól) vagy inkább a hivatalos csatornákon keresztül. A válaszadók 57,4 százaléka inkább fordulna informális kapcsolataihoz, hogy beszerezze a közigazgatási ügyek intézéséhez szükséges információkat. Az ügyintézési tapasztalattal rendelkezők és nem rendelkezők esetében szignifikáns eltérést tapasztaltunk: bár mindkét csoportban többségben vannak azok, akik a nem hivatalos csatornákat preferálják, de míg az ügyet intézők esetében 57,8 százalék válaszolt így, addig az elmúlt három évben ügyet nem intézők körében 66,1 százalék ez az arány. A háttérváltozókkal való összevetés alapján nem határozható meg olyan társadalmi demográfiai csoport, amelyre kifejezetten jellemző lenne, hogy tájékozáshoz az informális kapcsolati hálóját részesíti előnyben a hivatalos csatornákkal szemben.

4.6.2. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉHEZ IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

A közigazgatási ügyek intézése továbbra is elsődlegesen a hivatalokban zajlik: azok közül, akik intéztek ügyet az elmúlt három évben, 86,5 százalék személyesen járt el, ehhez képest a többi csatorna⁴² igénybevétele jóval ritkább. (Természetesen ez a 86,5%-os arány inkább a csatornatípus kihasználtságáról ad visszajelzést, mintsem a válaszadók csatornapreferenciáiról, hiszen ahogy említettük, sok esetben csak a személyes ügyintézésre ad lehetőséget a szabályozás. A csatornapreferenciát ezért egy későbbi kérdés segítségével mértük fel.) A tavalyi évhez hasonlóan körülbelül 10 százalékuk intézte ügyét legalább egyszer telefonon. Növekedett azok aránya, akik online úton jártak el (7,1 százalékponttal), míg a postai ügyintézés visszaszorulóban van. Továbbra is igen alacsony azok aránya, akik valamilyen egyéb csatorna (például sms) igénybevételel intézték közigazgatási ügyüket.

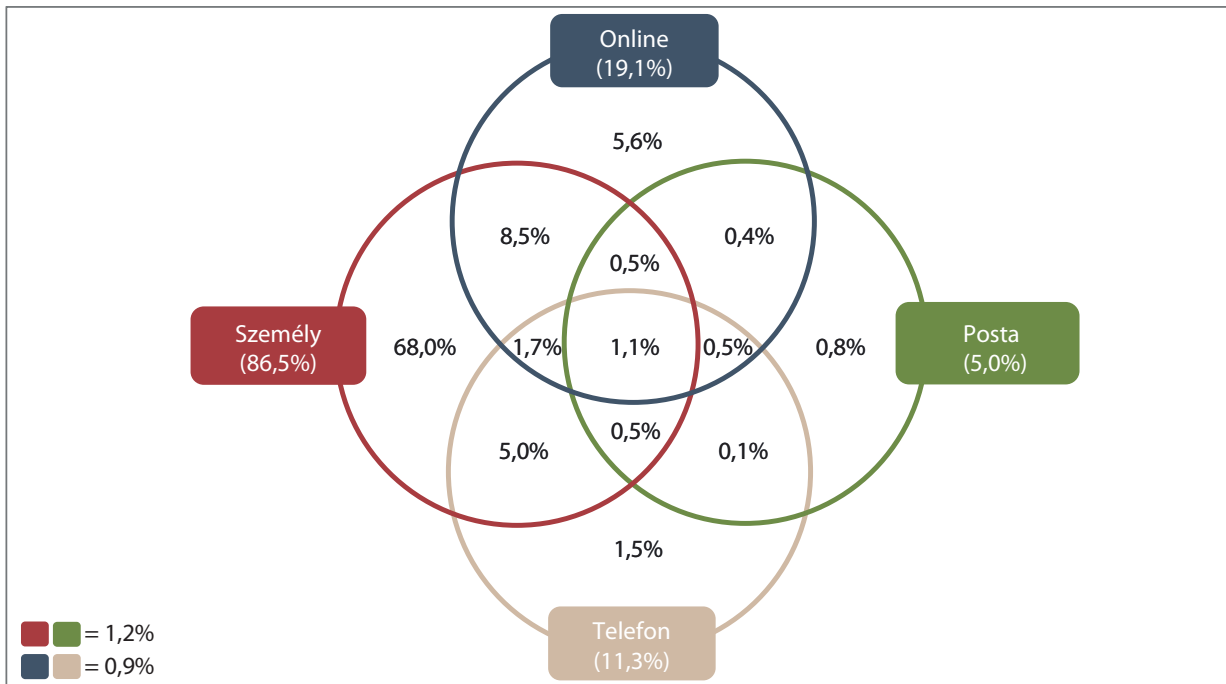
⁴² Ha a válaszadó az ügyének intézéséhez mobilappot használt, az online-nak, ha Skype-ot, az telefonnak minősült.

113. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N = 1525)



A személyes ügyintézés dominanciája – amely elsősorban a szokásoknak és technika szabta kényszereknek köszönhető – olyannyira meghatározó, hogy az esetek 78,0 százalékában kizárólag így intéztek ügyet a válaszadók. Általánosságban elmondható, hogy a többi ügyintézési csatorna (online, posta, telefon) használata – önmagukban vagy egymással kombinálva – nem túl elterjedt, csak az ügyek 13,5 százaléka volt olyan, amikor nem vették igénybe a személyes ügyfélszolgálatot. Az online ügyintézés az egyedüli, amelyet bár elsődlegesen szintén a személyes kiegészítéseként alkalmaznak (11,8%), de a többi platformmal ellentétben önmagában is megállja a helyét (5,6%).

114. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N = 1525)



Ha az ügyintézéshez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixát vizsgáljuk az igénybe vevők körében, a tájékozódásnál és a tavalyi évnél megfigyeltekhez hasonlóan azt találjuk, hogy a többi ügyintézési platform, legfőképp az online csatorna, a személyes ügyintézés kiváltására szolgál. Általában az egyéb (például sms), a postai és telefonos csatornák azok, amelyeket inkább kombinálnak egymással a válaszadók az ügyintézés során.

54. táblázat: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa (N = 1525)

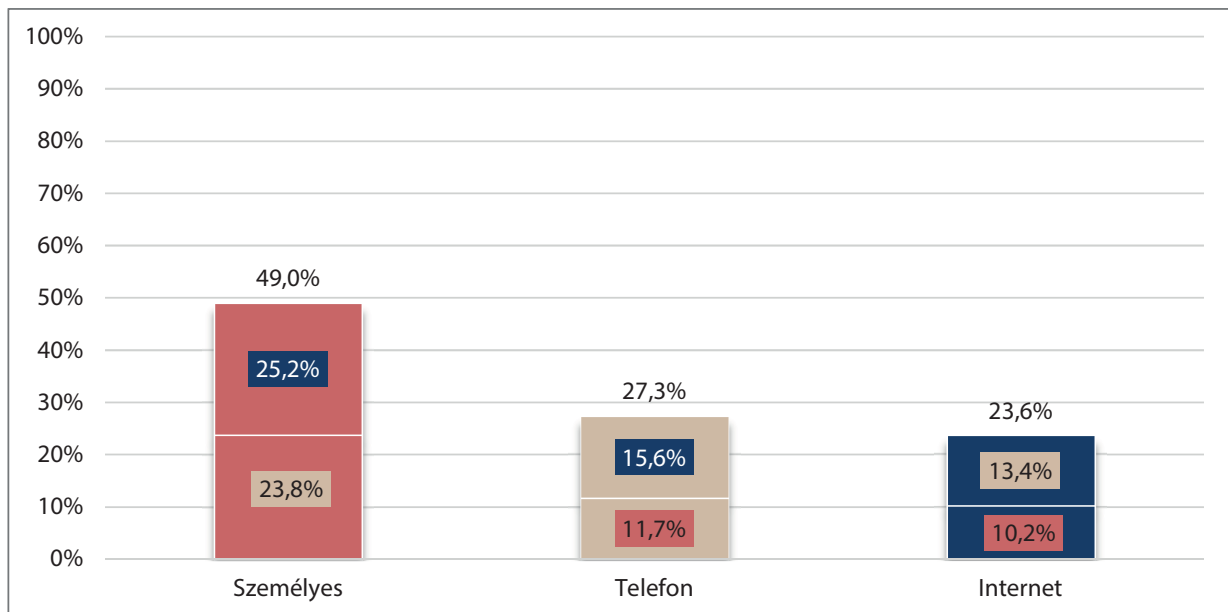
	Személyes	Telefonos	Postai	Online	Egyéb
Személyes		-0,134**	-0,140**	-0,358**	-0,056*
Telefonos	-0,134**		0,240**	0,157**	0,239**
Postai	-0,140**	0,240**		0,169**	0,392**
Online	-0,358**	0,157**	0,169**		0,142**
Egyéb	-0,056*	0,239**	0,392**	0,142**	

**99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

*95 százalékos megbízhatósági szint melletti korrelációk.

Mint korábban említettük, a jogszabályi és technikai akadályok miatt számos ügytípus esetében nem áll fenn az ügyintézési csatornaválasztás szabadsága. Különösen fontos megvizsgálni, hogy melyek az ügyfelek részéről jelentkező igények, mik a személyes preferenciák. Ennek érdekében az egyes ügyintézési csatornákat (személyes, telefon, internet) összemérő állításokat fogalmaztuk meg (például: „Szívesebben intézi ügyeit személyesen, mint interneten.”), és a válaszadókat arra kértük, hogy döntsék el, melyikkel értenek egyet. Ezek alapján felállítható az ügyintézéshez használt csatornák preferencia-sorrendje.

115. ábra: Elsődleges és másodlagos ügyintézési csatornapreferenciák együttes ábrázolása a legalább kéthetente internetezők körében (N = 1598)



A fenti ábra ismerteti, hogy a legalább kéthetente internetezők elsődlegesen (teljes oszlopok) és másodlagosan (különböző színnel jelölt adatfeliratok) milyen csatornát részesítenének előnyben a közigazgatási ügyintézésnél. Ez alapján majdnem minden második válaszadó (49,0%) személyesen intézné ügyeit, közülük 23,8 százalék választaná másodlagosan a telefont, 25,2 százalék pedig az internetet. Az elsődlegesen telefont (27,3%) vagy internetet (23,6%) preferálók közül valamivel (körülbelül 3,2–3,9 százalékponttal) többen választanak másodjára is alternatív csatornát (tehát internetet, illetve telefont), mint személyes ügyintézés.

Az elsődleges csatornapreferencia az adataink alapján nem határozza meg egyértelműen a tényleges csatornaválasztást. A legszívesebben telefont ügyet intézőknek csak 8,7 százaléka intézett valóban telefont közigazgatási ügyet (a személyes csatornát, illetve az internetet preferálók körében viszont 12,0, valamint 18,8% a telefont ügyet intézők aránya). Az online ügyintézés esetében ezzel szemben találkozott a preferencia és a tényleges választás: az internetes csatornát előnyben részesítők 35,5 százaléka intézett ügyet online (a személyes ügyfélszolgálatot, illetve a telefonos ügyintézés preferálók körében csak 17,3%, valamint 19,9% az online ügyet intézők aránya).

A tájékozódáshoz hasonlóan itt is megnéztük, hogy az egyes ügytípusokra milyen sajátosságok jellemzőek az ügyintézési csatornahasználat szempontjából:⁴³

- Kizárólag a személyes csatornára alapuló ügyintézés jellemző az okmány-, a szociális ellátással, a segélyekkel, valamint a munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyekre. Idesorolható továbbá az anyakönyvi ügyintézés is. Ez annak köszönhető, hogy ezekbe az ügytípusokba tartozó ügyek túlnyomó többsége megköveteli az ügyfél személyes megjelenését a hivatalban.

⁴³ Az egyes ügytípusok esetében az ügyintézéshez használt csatornák eloszlását és az azok esetében mért elégedettséget a melléklet (6.2. fejezet) tartalmazza. Az szja-bevallás esetében a tájékozódási és ügyintézési csatornahasználati szokásokat csak azok körében vizsgáltuk, akik adóbevallásuk során kapcsolatba léptek a hivatallal: maguk intézték a bevallást, vagy az adóhatóság által készített szja-bevallás-tervezetet használták. A teljes minta 21,6 százaléka tekinthető így szja-ügyet intézőnek.

- Elsősorban, de nem kizárólag a személyes csatornán alapul a földhivatali, építésügyi, valamint a családtagmozgatással és a gépjárművekkel kapcsolatos ügyek köre. Ezek esetében az online és a telefonos ügyintézés igénybevétele is gyakori.
- Az szja-ügyintézés, valamint az önkormányzati adóügyintézés esetében a postai lehetőség használata markánsan megjelenik, viszont a tavalyi évhez képest előbbi esetben 7,1, míg utóbbiban 10,0 százalékpontos visszaesés látható, miközben ezekkel egyező mértékű növekedést mutat az online csatorna igénybevétele.
- A földhivatali, építésügyi, egészségbiztosítási, valamint a gépjárművel és adózással összefüggő ügytípusok azok, ahol az online ügyintézés lehetőségét gyakran veszik igénybe (15–37%).
- Az egyéb platformok használata (például sms-értesítés, applikációk alkalmazása) az szja intézésén kívül (7,8%) szinte sehhol máshol nem jellemző.

55. táblázat: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal az ügyet intézők körében (N: 1510–1525)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Internethasználat
Személyes	0,01	0,08	0,12	0,08	0,12	0,04	0,08	0,12	0,10
Telefonos	0,00	0,04	0,08	0,04	0,09	0,07	0,06	0,15	0,10
Postai	0,00	0,07	0,10	0,03	0,05	0,03	0,05	0,08	0,07
Online	0,04	0,11	0,26	0,13	0,18	0,05	0,06	0,10	0,19
Egyéb	0,00	0,05	0,07	0,02	0,01	0,02	0,05	0,05	0,05

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A csatornahasználati szokások és a szociodemográfiai változók alapján – a tavalyi évhez hasonlóan – két markáns csoport különböztethető meg: az egyikbe azok tartoznak, akik szinte kizárólag személyesen intézik közigazgatási ügyeiket, ők jellemzően alacsonyabb iskolai végzettségűek, munkahellyel nem rendelkezők, az átlagosnál alacsonyabb jövedelműek. Ezzel ellentétben a másik csoportot az online ügyintézési csatornát (is) használók alkotják. Körükben több a napi rendszerességgel internetező, a legalább érettségivel, munkahellyel és az átlagosnál magasabb jövedelemmel rendelkező.

Érdeemes megvizsgálni, hogy a különböző ügyintézési csatornákat választók milyen csatornát használtak a tájékozódáshoz.⁴⁴ Azokban az esetekben, ahol az ügyintézési és a tájékozódási csatorna megfeleltethető egymásnak (személyes, telefonos, online), elmondható, hogy a válaszadók jobban preferálták az információ-szerzéshez is azt a csatornát, amelyen keresztül később majd ügyet intéznek. A személyes ügyfélszolgálaton

⁴⁴ Figyelembe véve, hogy egy-egy ügy esetében több csatornán keresztül is tájékozódhattak, az egyes sorok összértéke nem ad ki 100 százalékat.

kívüli hivatalos tájékoztatási csatornák (például ügyfélvonal, hivatalos weboldal) használata inkább azokra jellemző, akik az ügyintézés terén is hajlamosabbak egyéb, alternatív platformokat használni.

56. táblázat: A közigazgatási ügyekkel kapcsolatos tájékozódáshoz és az ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák
(N = 1525)

		Tájékoztatói csatorna				
		Személyes	Telefonos	E-mail	Honlap	Nem tájékozódók
Ügyintézési csatorna	Személyes (N = 1318)	93,6%	10,7%	5,5%	13,7%	2,4%
	Telefonos (N = 173)	76,7%	74,6%	29,5%	28,9%	0,6%
	Postai (N = 77)	59,7%	48,1%	35,1%	59,0%	5,2%
	Online (N = 291)	59,0%	21,3%	36,4%	67,0%	2,4%
	Egyéb (N = 53)	64,2%	50,9%	38,5%	53,8%	7,5%

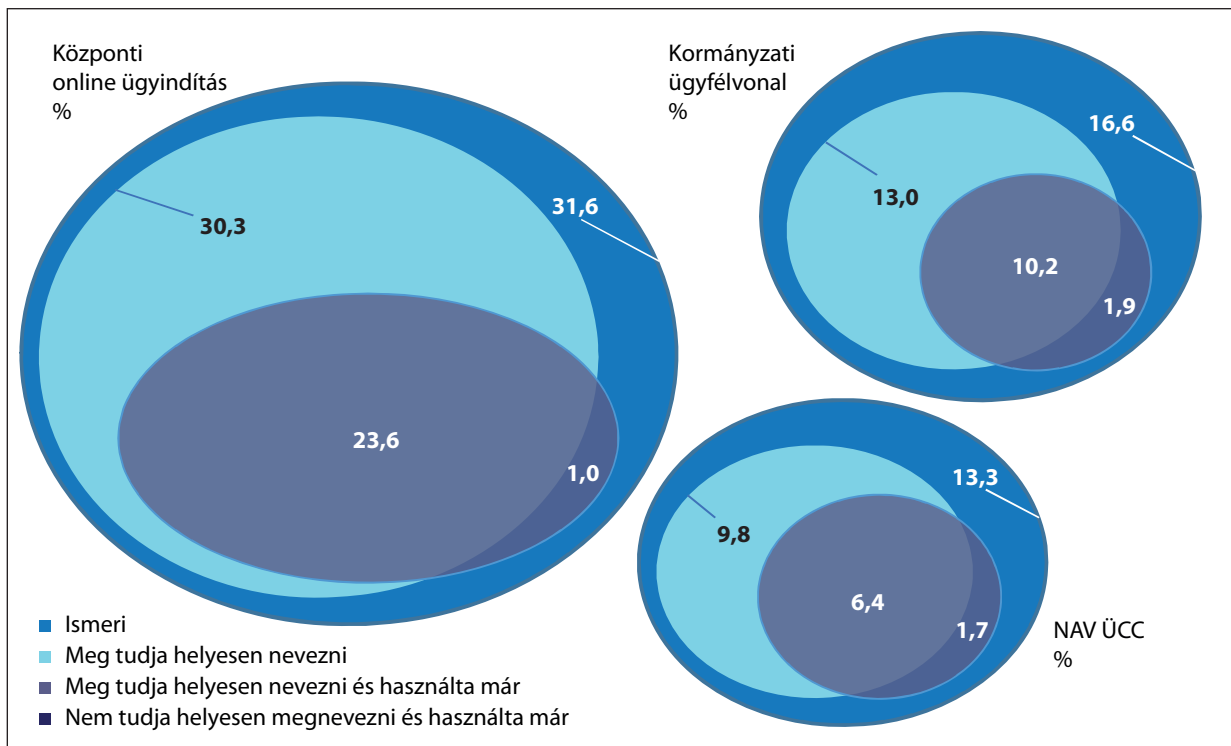
4.7. A KÖZIGAZGATÁSI ELEKTRONIKUS ÜGYINTÉZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK ISMERTSÉGE ÉS HASZNÁLATA

Feltett kérdések:

- Ismer olyan telefonszámot/ügyfélszolgálatot, amelyet közigazgatási ügyek intézésével kapcsolatban mindig hívhat? Meg tudná nevezni? Használta már?
- Az adóhatóság külön működtet telefonos információs szolgálatot, ahol bizonyos keretek között még ügyet is intézhet. Ismeri ezt Ön? Meg tudná nevezni? Használta már?
- Ismer olyan weboldalt/internetes portált, ahol közigazgatási ügyekről tájékozódhat, és akár el is tudja intézni azokat elektronikusan? Meg tudná nevezni? Használta már? *[Csak a legalább kéthetente internetezőktől kérdezve.]*
- Rendelkezik Ön Ügyfélkapu-regisztrációval?
- Az alábbiak közül melyik jellemzi az Ügyfélkapu-fiókját? *[Csak az Ügyfélkapu-regisztrációval rendelkezőktől kérdezve. Az Ügyfélkapu használatára vonatkozó állításokat soroltunk fel.]*
- Ön ismeri-e és használta-e már az alábbi elektronikus közigazgatási ügyintézési lehetőségeket? *[Csak a legalább kéthetente internetezőktől kérdezve. Egyes kérdések csak azoktól, akik rendelkeznek Ügyfélkapuval, és használják is.]*
- Ön körülbelül hány banki, postai, közüzemi, közigazgatási stb. ügyintézésre alkalmas mobilapplikációt használ? *[Csak azoktól kérdezve, akik használnak internetezésre okostelefont és/vagy tabletet.]*
- Meg tudna nevezni közigazgatási applikációkat? *[Legfeljebb négy válaszlehetőség. Csak azoktól kérdezve, akik használnak közigazgatási applikációt.]*

Az előző fejezetben láthattuk, hogy a közigazgatással való érintkezés elsődleges színterei a személyes ügyfélszolgálatok: az elmúlt három évben közigazgatási ügyet intézők 82,7 százaléka tájékozódott, míg 86,5 százaléka intézett ügyet személyesen. Kizárólag ezt a csatornát az ügyet intézők 66,0 százaléka választotta információszerzésre, míg 68,0 százalék csak személyesen intézte ügyét. Ehhez képest a többi csatorna igénybevétele jóval alacsonyabb. Ennek egyik lehetséges oka, hogy az állampolgárok nem ismerik a közigazgatás elektronikus ügyintézési szolgáltatásait, ezért igyekeztünk feltérképezni a különböző e-közigazgatási megoldások ismertségét, valamint használatát.

116. ábra: A közigazgatási ügyintézési szolgáltatások ismertsége és használata az ügyet intézők körében (N = 1525)



A válaszadókat először a három leggyakoribb tájékoztató és/vagy ügyindítási felület ismertségéről és igénybevételeéről kérdeztük. Többlépcsős kérdezési technikát alkalmaztunk, amelynek első lépéseként a szolgáltatások ismertségére kérdeztünk rá. A tavalyi évvel ellentétben azonban nem neveztek meg ezeket a lehetőségeket (például: 1818 – Kormányzati Ügyfélvonal), hanem csupán körbeírtuk őket, funkciójukat és rendeltetésüket hangsúlyozva (például: „Ismer olyan telefonszámot/ügyfélszolgálatot, amelyet közigazgatási ügyek intézésével kapcsolatban mindig hívhat?”). Ezt követően azoktól a válaszadóktól, akik ismerték a szolgáltatást, kértük, hogy nevezzék is meg, majd az igénybevételei gyakoriságra kérdeztünk rá.

57. táblázat: A közigazgatási ügyintézési szolgáltatások kérdőívben elfogadott megnevezései

	Elfogadott elnevezések
Kormányzati ügyfélvonal	Kormányzati Ügyfélvonal, 1818
NAV ÚCC	NAV Ügyféltájékoztató és Ügyintéző Rendszer, NAV-kontaktcenter, 1819
Központi online ügyindítási és tájékoztatói rendszer	Magyarország.hu, Ügyfélkapu, SZÜF, Személyre Szabott Ügyintézési Felület, Szuf.magyarorszag.hu

Az elmúlt három évben ügyet intézők körében a központi online ügyindítási lehetőség a legismertebb: minden harmadik válaszadó tisztában van a létezésével. Az évtizedes múltra visszatekintő telefonos közigazgatási szolgáltatások azonban még mindig nem kerültek be igazán a köztudatba. Azok, akik funkciójuk alapján ismerik ezeket a szolgáltatásokat, általában nevet is tudtak társítani hozzájuk (Kormányzati ügyfélvonal – 78,6%; NAV ÚCC – 73,8%; Központi online ügyindítás – 96,0%). Az elektronikus közigazgatási szolgáltatás létezésének ismerete ellenére az ügyet intézők 4,5–7,0 százaléka mégsem veszi igénybe ezeket.

A szolgáltatások ismertségének mérésekor azért döntöttünk a kérdezéstechnika megváltoztatása mellett, mert elsősorban nem a szolgáltatás nevének, hanem funkciójának elterjedtségét akartuk mérni. A módszertani

eltérés meglátszik az adatokon: 2017-hez képest 8,8–14,9 százalékpontos visszaesést látunk a közigazgatási szolgáltatások ismertségében

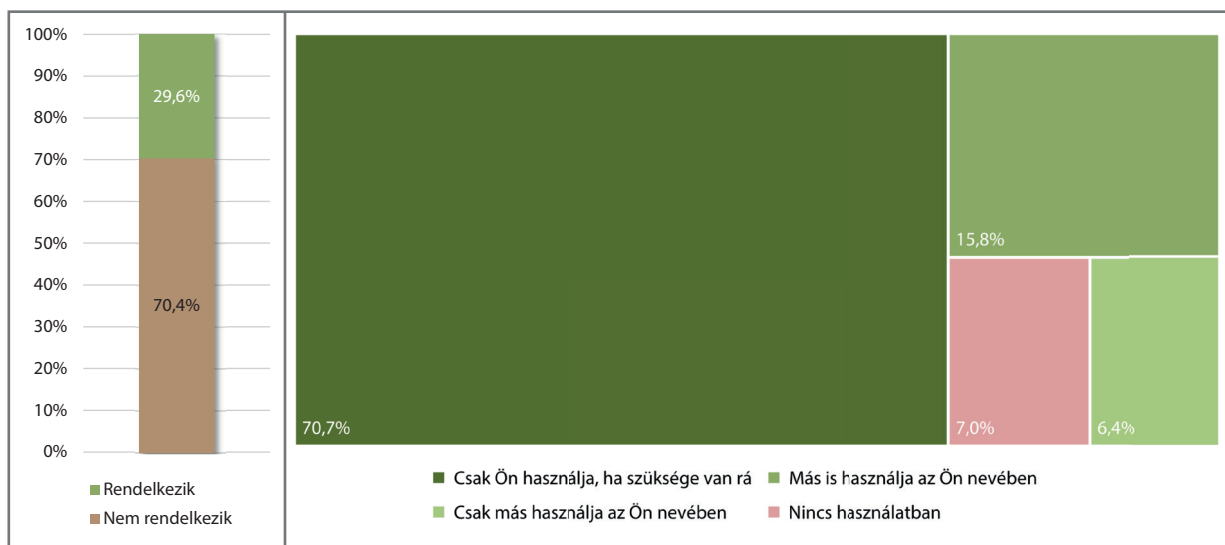
58. táblázat: A közigazgatási ügyintézési szolgáltatások ismertsége és használata az ügyet intézők körében 2017-ben és 2018-ban ($N_{2017} = 1692$, $N_{2018} = 1525$)⁴⁵

	2017 – névről ismeri a szolgáltatást	2018 – ismeri a funkciót/ szolgáltatást	2017 – legalább egy alkalommal használta	2018 – legalább egy alkalommal használta
Kormányzati ügyfélvonal	25,4%	16,6%	12,4%	12,1%
NAV ÜCC	28,2%	13,3%	5,6%	8,6%
Központi online ügyindítás	45,0%	31,6%	35,4%	24,6%

Az Ügyfélkapu a magyar közigazgatás legfontosabb elektronikus ügyfélbeléptető és azonosító rendszere, amely biztosítja, hogy az ügyfelek biztonságosan kapcsolatba léphessenek az elektronikus ügyintézési szolgáltatást nyújtó hivatalokkal. Az Ügyfélkapu-regisztrációk, -belépések, feltöltött dokumentumok és ehhez hasonló, a felületen keresztül mérhető adatokról hivatalos statisztikák állnak rendelkezésre. Így az Ügyfélkapu-használat egy olyan aspektusát kívántuk vizsgálni a *Jó Állam Véleményfelmérésben*, amely elektronikusan nem mérhető: arra kérdeztünk rá, hogy a regisztrációval rendelkezők miképp használják fiókjukat.

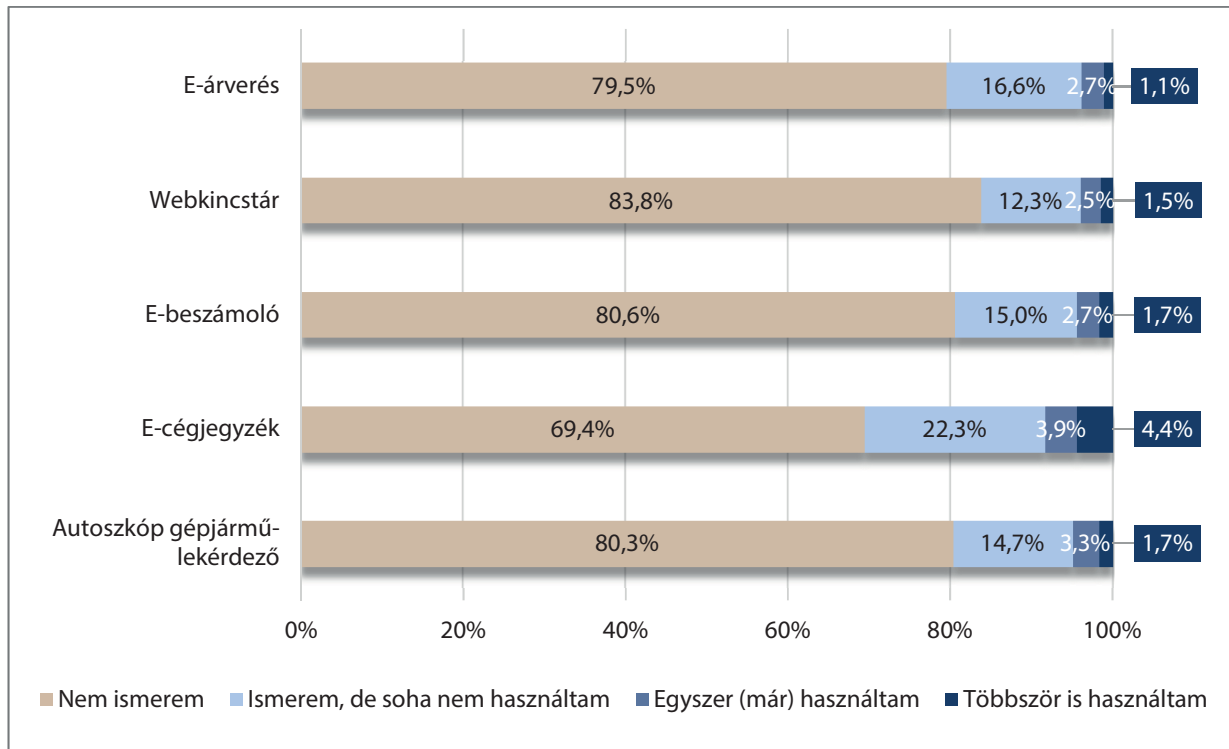
Az Ügyfélkapu-regisztrációval rendelkezők 70,7 százaléka nem osztotta meg mással a hozzáférését, kizárólag maga intézi közigazgatási ügyeit. Viszont 15,8 százalék esetében más is, 6,4 százalék esetében csak más használja az Ügyfélkapu-fiókot, azaz közel minden ötödik Ügyfélkapu-birtokos segítséget kér elektronikus közigazgatási ügyintézéseikhez. A regisztrációval rendelkezők 7,0 százaléka pedig úgy nyilatkozott, hogy a fiókja nincs használatban.

117. ábra: Ügyfélkapu-használati szokások (N: 2465, 730)



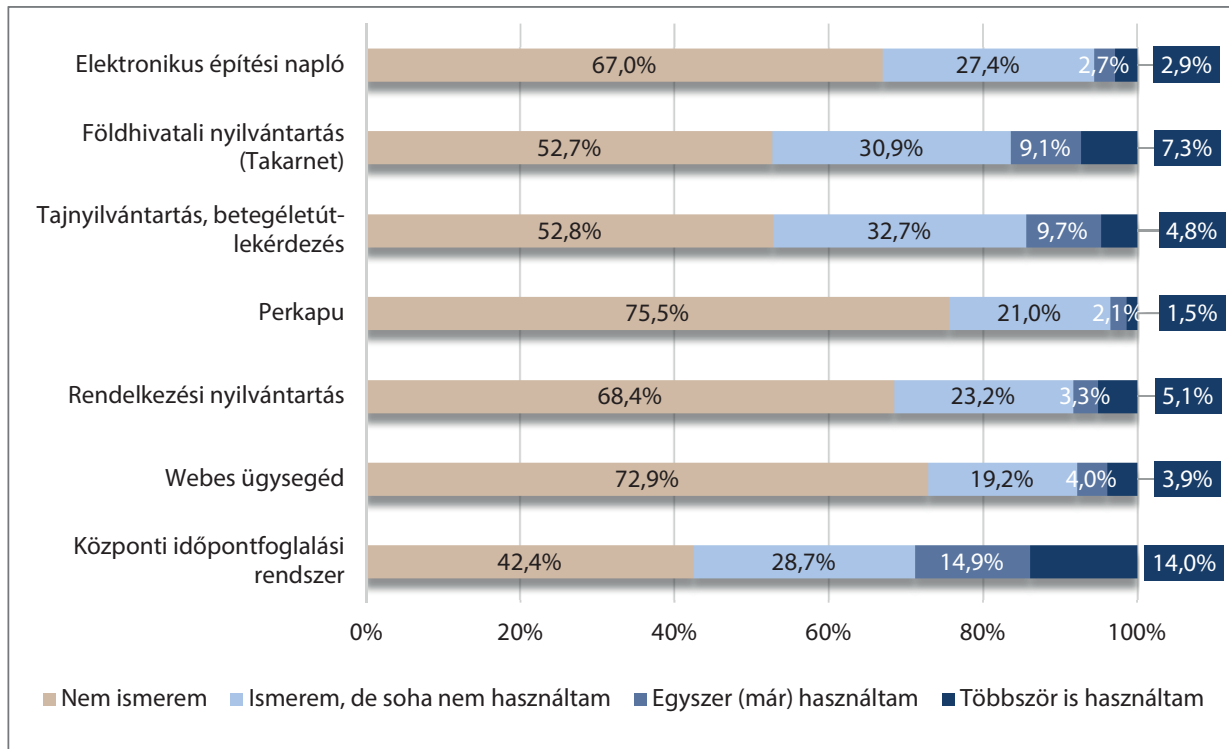
⁴⁵ A 2017-es kérdőívben a Magyarország.hu és az Ügyfélkapu ismertségét és használatát külön kérdeztük a válaszadóktól.

118. ábra: Elektronikus közigazgatási ügyintézési lehetőségek ismertsége és igénybevétele az internethasználók körében
(N: 1766–1768)



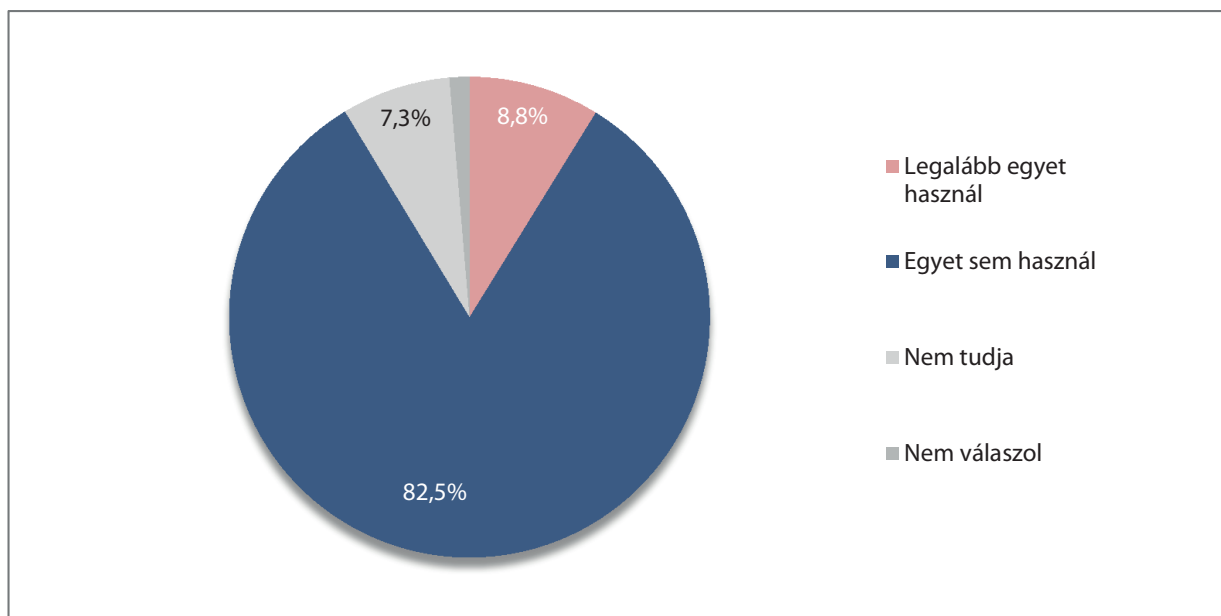
Különböző elektronikusan elérhető közigazgatási ügyintézési lehetőségek ismertsége és használati gyakorisága is vizsgálva volt a legalább kéthetente internetezők körében (a minta 70,7%-a). A felsorolt közigazgatási szolgáltatások közül az E-cégjegyzék bizonyult a legnépszerűbbnek, a megkérdezettek 30,6 százaléka ismeri, 8,3 százalékuk pedig legalább egyszer használta is. Az Autoszkóp gépjármű-lekérdezőt, az E-beszámolót, valamint az E-árverést közel minden ötödik válaszadó ismeri, és 3,9–5,0 százalékuk használta már. Nem sokkal maradnak el ettől a Magyar Államkincstár által működtetett Webkincstár ismertségére (16,2%) és igénybevételére (4,0%) vonatkozó adatok.

119. ábra: Elektronikus közigazgatási ügyintézési lehetőségek ismertsége és igénybevétele az internethasználók és Ügyfélkapu-regisztrációval rendelkezők körében (N: 640–642)



Bizonyos elektronikus közigazgatási ügyintézési szolgáltatások elterjedtségét – tekintettel arra, hogy ezek kizárólag Ügyfélkapun keresztül érhetőek el – szűkebb körben vizsgáltuk: csak az internethasználó és Ügyfélkapu-regisztrációval rendelkező válaszadók számára tettük fel a kérdést (a minta 25,7%-a). A felsoroltak közül messze a legismertebb szolgáltatás a központi időpontfoglalási rendszer, amelyet a válaszadók 57,5 százaléka ismer, és 28,9 százaléka már legalább egyszer használta is. A Takarnet, valamint a tajnyilvántartással összefüggő szolgáltatások kevésbé elterjedtek, közel minden második válaszadó ismeri őket, 14,5–16,4 százaléka pedig használta is.

120. ábra: Az ügyintézésre alkalmas banki, postai, közüzemi, közigazgatási mobilapplikációk használata (N = 1452)



Az infokommunikációs eszközök közül az okostelefon-használat dinamikus ütemben nő, így az ezeken elérhető mobilapplikációk egyre szélesebb körben terjedhetnek el. Témánk szempontjából kifejezetten az ügyintézésre alkalmas appok ismertsége, igénybevétele érdekes. Az okostelefonon internetezőik 82,5 százaléka nem használ mobilapplikációt banki, postai, közüzemi, közigazgatási vagy egyéb ügyintézés céljából. Elenyésző részük, csupán 8,8 százalék használ legalább egy ilyen applikációt, és közel ugyanekkora arányban (7,3%) vannak azok, akik nem tudnak a kérdésre válaszolni. Ezek az adatok a technológia újszerűségére és a hozzá tartozó fogalmi beágyazatlanságra hívják fel a figyelmet.

Ez utóbbit támasztja alá az is, hogy amikor a válaszadóknak konkrét közigazgatási applikációt kellett megnevezniük, akkor sokszor honlapot jelöltek meg, de a megnevezett szolgáltatások nagy részéről sem eldönthető, hogy valóban applikációt takar-e. Csupán két olyan válasz érkezett, amely egyértelműen közigazgatási ügyintézési applikációt jelöl: az egyik a Belügyminisztérium által működtetett OkmányApp, a másik pedig az Elektronikus építési napló. Ez alapján kijelenthető, hogy az okostelefonok nagy léptékű térnyerését az ügyintézési célú mobilapplikációk ismerete és használata még nem követte. Az alacsony arány már csak azért is meglepő, mert az ezt megelőző kérdésben számos elektronikus közigazgatási ügyintézési lehetőséget soroltunk fel név szerint.

4.8. A KÖZIGAZGATÁSSAL KAPCSOLATOS EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A közigazgatási ügyek intézésével és a közigazgatással való elégedettségrel kapcsolatban megállapítható, hogy ha nem vesszük számításba a személyijövedelemadó-bevallást, a válaszadók jellemzően ritkán érintkeznek a közigazgatással: az elmúlt három évben mindössze 52,6 százalékuk intézett legalább egy közigazgatási ügyet. Ha az szja-bevallókat is figyelembe vesszük, úgy a mintában az ügyet intézők aránya 61,0 százalék.

A közigazgatási ügyeket intézők csoportjában többségben vannak a középkorúak (30–59 évesek), a magasabb iskolai végzettséggel és jövedelemmel rendelkezők, a gyermekes háztartások, továbbá a napi rendszerességgel internetezők. Az egynél több ügytípus intézése is ebben a körben jellemző, illetve több ügyet intéznek a nők, illetve a munkahellyel nem rendelkező aktív korúak. Az elmúlt három évben (nem számítva az szja-ügyintézt) az ügyet intézők csak átlagosan egy-két ügytípust (1,68) intéztek.

Az szja- (21,6%) és az egyéb adóügyintézés mellett (12,7%) leggyakrabban okmányügyintézés céljából fordultak válaszadóink a hivatalhoz (32,6%), de a gépjármű-ügyintézés (10,3%) is jellemző ügytípus. Azokat az ügytípusokat intézik a legritkábban, amelyek alkalmi élethelyzetekhez kötődnek (például építkezés). Az 1–4-ig terjedő skálán mért átlagos elégedettséget vizsgálva a földhivatali (3,14) és az okmányügyintézéssel (3,13) a legelégedettebbek a megkérdezettek, legkevésbé pedig azokkal az ügytípusokkal, amelyek valamilyen pénzügyi ellátásra való jogosultság megállapításához köthetők (2,83, illetve 2,93). A 2017-es szja-bevallást intézők többsége inkább elégedettnek mondható (3,11).

A közigazgatási ügyintézés egyes dimenzióival kapcsolatos elégedettséget az egyes ügyintézési tapasztalatokra alapozva is mértük. Az értékek pozitív képet festenek a közigazgatásról, a válaszadók javarészt elégedettek voltak a szükséges információk beszerezhetőségével (3,01), a hivatali ügyintézők munkájával (3,11), valamint az ügyintézés egészével (3,07). Ezeket az átlagos értékeket nem befolyásolja, hogy milyen csatornán (személyes, online, telefonos, postai) történt a tájékozódás vagy az ügyintézés, a szociodemográfiai háttérváltozókkal sem mutattak erős összefüggést. A közigazgatással szemben támasztott előzetes elvárásokhoz képest is kedvező a közigazgatás megítélése: 37,3 százalék számára a vártnál könnyebbnek bizonyult az ügyintézés, és csupán 9,4 százalék találta a várakozásaihoz képest nehezebbnek egy-egy ügy elintézését. Megállapítható továbbá, hogy az ügyintézés szempontjából atipikus csoportok (például a legfiatalabb és legidősebb korosztály, alapfokú iskolai végzettségűek) azok, akik számára nehezebb volt az ügyintézés.

Összességében elmondható, hogy a válaszadók elégedettek a közigazgatás működésével: 0-tól 10-ig terjedő skálán átlagosan 6,76-ra értékelték. A legerősebben a kormánypártiság, az állam megítélése és az étellel való átlagos elégedettség változókkal függ össze a közigazgatás értékelése. Összevetve a különböző állami intézményrendszerek működésére adott átlagos elégedettségi értékekkel, a közigazgatási a „középmezőnyben” van, a vizsgált kilenc alrendszerből az ötödik. Egyedül a különböző fegyveres és rendvédelmi szervek azok, amelyekkel elégedettebbek a válaszadók (6,78–7,90), míg például az egészségügygel (5,63) vagy az országgyűléssel (5,26) jóval elégedetlenebbek.

A közigazgatási ügyintézés esetében tapasztalt nagy fokú elégedettség dacára a különböző, mindennapi életben előforduló (postai, banki, közüzemi) ügyintézéssel összevetve a válaszadók jellemzően körülményesnek találták a közigazgatást (42,8%), és az ügymenet gördülékenységét értékelő rangsorban az utolsó, ötödik helyre sorolták. Emögött az állhat, hogy az emberek ritkán találkoznak a közigazgatással, valamint sokszor igen bonyolult, komplex ügyeket kell a hivataloknál intézniük.

Az ügyet intézők csatornahasználati szokásai és preferenciái tekintetében a személyes ügyfélszolgálat igénybevétele dominál mind a tájékozódás (82,7%), mind az ügyintézés (86,5%) esetében. Ehhez képest a többi csatorna igénybevétele jóval alacsonyabb. Az online ügyintézés az egyedüli, amelyet bár elsődlegesen szintén a személyes kiegészítéseként alkalmaznak (az ügyet intézők 12,6%), de a többi platformmal ellentétben önmagában is megállja a helyét (az ügyet intézők 5,6%). Általában a személyesen tájékozódók nem használnak más csatornát az ügyintézés során, az egyéb (telefonos, online stb.) csatornák járnak együtt más, alternatív csatornák használatával.

Az szja-bevallás – a vizsgált szempontok közül – a tájékozási és ügyintézési csatornák használatában tér el leginkább a többi ügýtípustól: az alternatív csatornahasználat (telefon, online, posta, sms-szolgáltatás) egyedül itt jelenik meg markánsan. Például, míg az ügyet intézők 19,1 százaléka használt ügyintézésre online csatornát (is), addig ez az arány az szja-intézők körében 36,9 százalék. A posta igénybevétele az ügýtípusok közül egyedül az adóügyintézés (4,9–10,1%) és az építésügy (5,7%) esetében releváns. Az egyéb platformok használata (például sms-értesítés, applikációk alkalmazása) az szja-bevallás intézésén kívül (7,8%) szinte sehol máshol nem jellemző.

A szabad ügyintézési csatornaválasztás korlátozott, ami anyagi, technikai, kompetenciabeli akadályokra vezethető vissza. Különösen fontos ebben az esetben megvizsgálni az ügyfelek részéről jelentkező igényeket, személyes preferenciákat. Majdnem minden második válaszadó (49,0%) legszívesebben személyesen intézné ügyeit, bő negyedük (27,3%) választaná elsődlegesen a telefonos ügyintézés, míg szűk negyedük (23,6%) az internetest.

Összességében elmondható, hogy a személyes ügyfélszolgálatok tehermentesítésére, egyes esetekben kiváltására hivatott elektronikus ügyintézési szolgáltatások ismertsége és használata még mindig alacsony. Az e-közigazgatási megoldások igénybevitelét gátló tényezők közül idén egyedül az ismertségi dimenziót jártuk körbe. Az adatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy az elektronikus ügyintézési szolgáltatásokat a potenciális célcsoportok – legyenek azok az ügyet intézők, az internethasználók vagy az okostelefonon internetezők – nem ismerik széles körben, ez pedig egyértelmű akadálya az alternatív ügyintézési lehetőségek igénybevitelének.

5. KIEMELT ELEMZÉSEK AZ ÁLLAM MEGÍTÉLÉSÉRŐL ÉS MŰKÖDÉSÉRŐL

5.1. A LAKOSSÁG BIZALMA

Feltett kérdés:

- Mennyire bízik Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [a személyes emberi kapcsolatokra és néhány, közbizalom szempontjából fontos intézményre kérdeztünk rá?]

Az emberekbe és az (állami) intézményekbe vetett bizalom fontos indikátora a társadalmi kohézióknak. A bizalom hiánya megnehezíti az együttműködést a társadalomban, és csökkenti az intézmények működésének hatékonyságát. A megkérdezettek bizalmáról szóló kérdéssor két nagyobb részre osztható, az első részbe tartozik a családtagokba, barátokba és emberekbe vetett bizalom, a második részben pedig a fontosabb intézményeinkbe, társadalmi rendszereinkbe vetett bizalomra kérdeztünk rá.

59. táblázat: Átlagos bizalmi szint 0-tól 10-ig terjedő skálán (N: 2192–2467)

Mennyire bízik Ön...	Átlag ₂₀₁₇	Átlag ₂₀₁₈
...a családtagjaiban?	9,21	9,14
...a barátokban?	8,36	8,43
...a tűzoltóságban?	7,72	7,85
...a honvédségben?	7,20	7,36
...a rendőrségben?	6,85	7,05
...a helyi önkormányzati hivatalban?	6,49	6,67
...az igazságszolgáltatásban?	6,38	6,63
...az emberekben általában?	6,46	6,54
...más állami hivatalokban?	6,25	6,50
...saját településének vezetésében?	6,24	6,40
...a civil szervezetekben, kezdeményezésekben?	5,95	6,04
...a szociális ellátórendszerben?	5,79	6,02
...a sajtóban, médiában?	5,81	5,91
...a pénzügyi rendszerben, bankokban?	5,42	5,81
...az ország vezetésében?	5,32	5,79
...a nyugdíjrendszerben?	5,26	5,50
...a politikai pártokban?	4,65	4,98

A „Mennyire bízik Ön...?” kérdésre a válaszadók a tavalyi kérdőívhez hasonlóan 0–10 fokú skálán adhattak értéket, az egyes elemekbe vetett bizalom rangsora az előző évhez képest alig változott. Helyet cserélt az emberekbe és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom, valamint a sajtóba/médiába és a szociális ellátórendszerbe vetett bizalom. Az összehasonlításban látható, hogy néhány helyen magasabbak, néhány helyen alacsonyabbak az átlagértékek a tavalyiaknál, azonban ezek közül csak a családtagokba vetett bizalom és a lista alsó felén elhelyezkedő öt mutató esetében szignifikáns a változás. Ez azt jelenti, hogy az előző évhez képest a magyar társadalom tagjai kismértékben ugyan, de jobban bíznak a családtagjaikban, illetve a sajtóban, a pénzügyi rendszerben, a nyugdíjrendszerben, az ország vezetésében és a politikai pártokban.⁴⁶ Bár ez utóbbiakban tavalyhoz képest a javulás kimutatható, a bizalmi értékek az alkalmazott

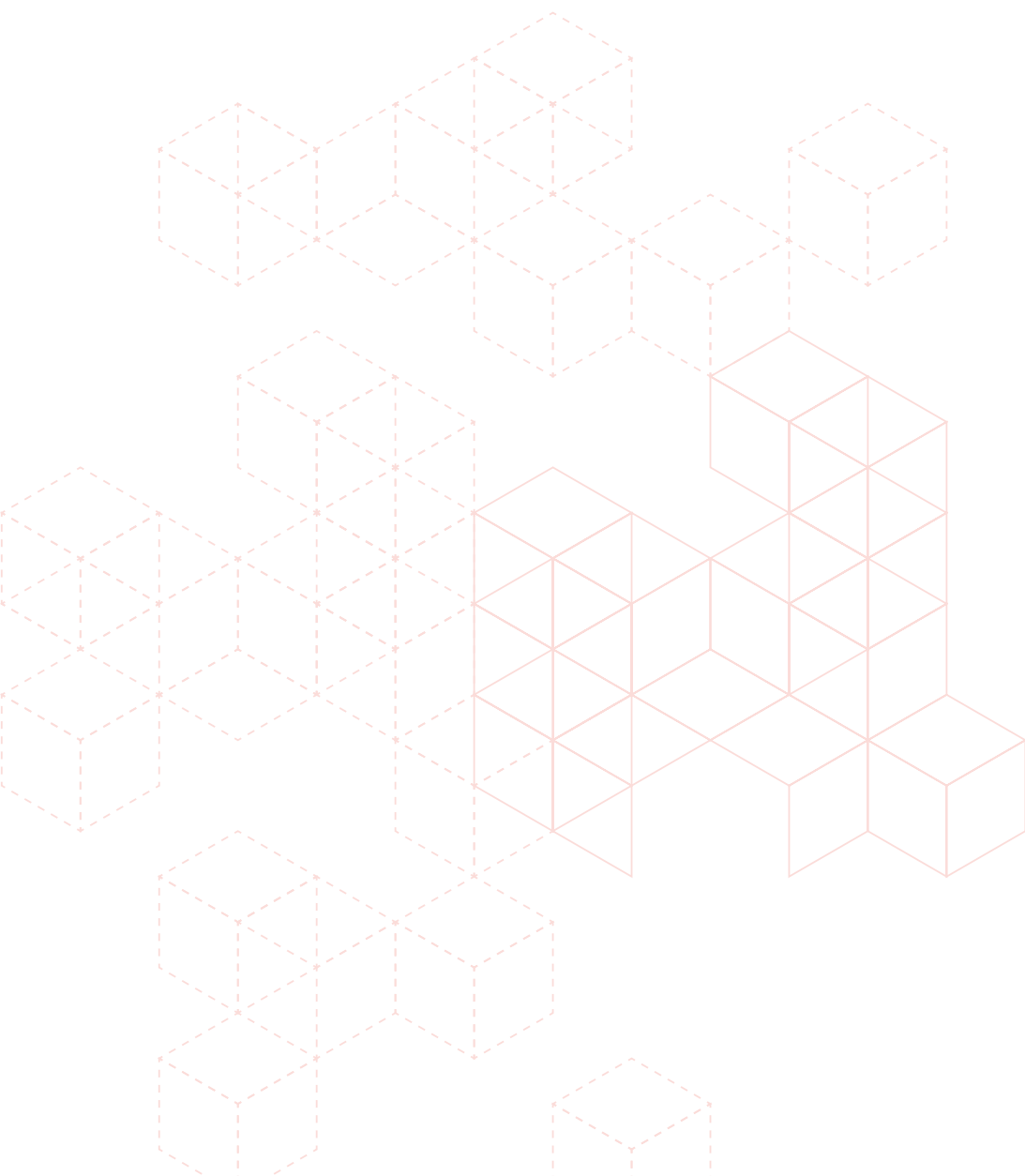
⁴⁶ Az adatfelvétel kezdete közvetlenül a 2018-as országgyűlési választásokat követő héten indult, és bő öt héten keresztül zajlott.

skála 5-ös átlagértékét alig haladják meg, sőt a politikai pártok esetében továbbra is a skála negatív tartományába eső érték tapasztalható.

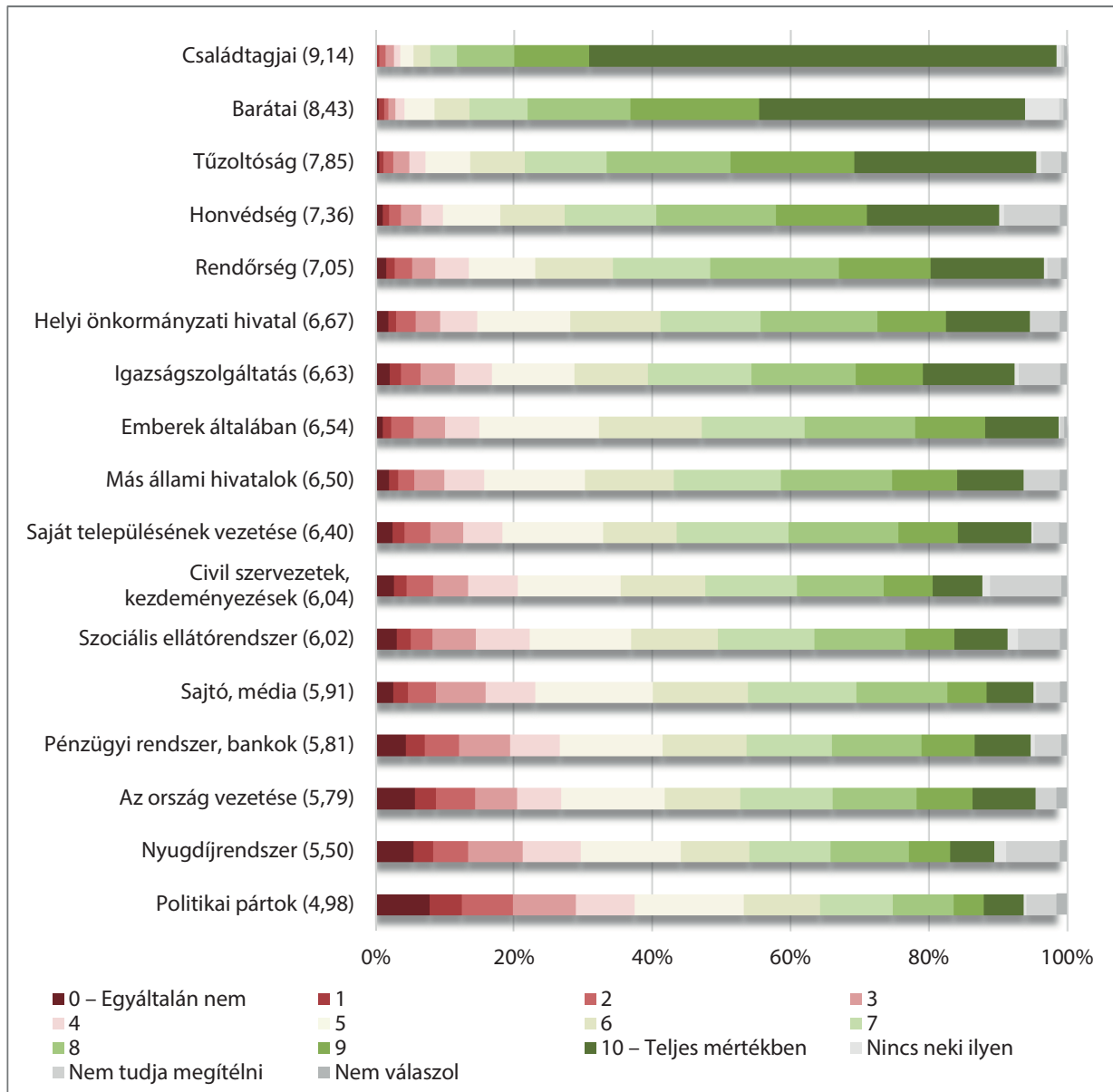
A családok fontosságát jól mutatja, hogy a megkérdezettek nemcsak a családi kapcsolataikkal a legelégedettebbek, de azokban is bíznak a leginkább. A családtagokba vetett bizalom átlagértéke 9,14, míg a barátokba vetett bizalomé 8,43. A családtagok esetében kiemelkedően magas azok aránya, akik a legnagyobb bizalmat kifejező 10-es értéket jelölték válaszul: a megkérdezettek 67,5 százaléka. A barátokba vetett bizalom esetében ez az arány csak 38,4 százalék.

A nagy, állami feladatokat ellátó intézmények közül még mindig a tűzoltóságba vetett bizalom a legmagasabb (7,85), ezt követi a honvédségbe (7,36) és a rendőrségbe (7,05) vetett bizalom. A korábbi, rendvédelemről, valamint honvédségről és katasztrófavédelemről szóló fejezetekben láthattuk, hogy ezek esetében is kéz a kézben jár a bizalom és az elégedettség.

Az emberekbe vetett általános bizalom nem változott szignifikánsan tavalyhoz képest, továbbra is a lista közepén helyezkedik el 6,54-os értékkel, amelyet az állami intézmények közül – a fentiekén túl – az igazságszolgáltatás (6,63) és a helyi önkormányzat is megelőz (6,67).



121. ábra: Bizalmi szintek a kérdezettek szűkebb és tágabb környezetében (N = 2500)



A bizalmi kérdésekre adott válaszok eloszlását vizsgálva láthatjuk, hogy a *nem válaszol* válaszlehetőségek aránya 0 és 1,5 százalék között mozog, ezzel szemben a *nem tudja megítélni* válaszok aránya jóval nagyobb, átlagosan 4,3 százalék. Ennek feltételezhetően az az oka, hogy a válaszadók ezen intézményekkel kevésbé találkoznak, nincs velük személyes tapasztalatuk, ebből adódóan nem tudják megítélni, hogy mennyire bíznak bennük. A civil szervezetek, civil kezdeményezések esetében 10,3 százalék a *nem tudja megítélni* válaszok aránya, ami felveti a kérdést, hogy vajon a magyarok mekkora arányának van kapcsolata civil kezdeményezésekkel, illetve vesz részt ilyenekben. A honvédséget és a nyugdíjrendszert megítélni nem tudók aránya is magas, az előbbi esetében 8,1 százalék, az utóbbiban 7,8 százalék. A nyugdíjrendszert egyértelműen a nem nyugdíjasok nem tudták megítélni, körükben 10 százalék a kérdést megítélni nem tudók aránya, míg a nyugdíjjal rendelkezők esetében mindössze 1,3 százalék nem tudott állást foglalni a kérdésben.

A *nincs neki ilyen* válaszlehetőséget azért alkalmaztuk, hogy a családtagokkal, vagy esetleg barátokkal nem rendelkező megkérdezetteknek is legyen lehetőségük a rájuk legjellemzőbb választ jelölni. A megkérdezettek 5,0 százaléka, azaz minden huszadik ember választotta azt, hogy nincs barátja. Ez összecseng a közérzettel

kapcsolatos kérdésre („Össességében mennyire elégedett Ön a barátaihoz fűződő viszonyával?”) adott válaszokkal, ott a válaszadók 5,5 százaléka jelölte azt, hogy *nem releváns* számára a kérdés.

A családtagokba és a barátokba vetett bizalom idén is a lista elején van, családtagok esetében a válaszadók 92,9 százaléka, barátok esetében 85,3 százalék jelölt meg 6-os vagy annál magasabb értéket a skálán. A rendőrségbe, honvédségbe és tűzoltóságba vetett bizalom is kiemelkedően magas, a tűzoltóságba vetett bizalom például megközelíti a barátokba vetett bizalmat, a 6-os vagy annál magasabb értéket jelölők aránya 81,9 százalék. Ez csak 3,4 százalékponttal marad el a barátokba vetett bizalomtól.

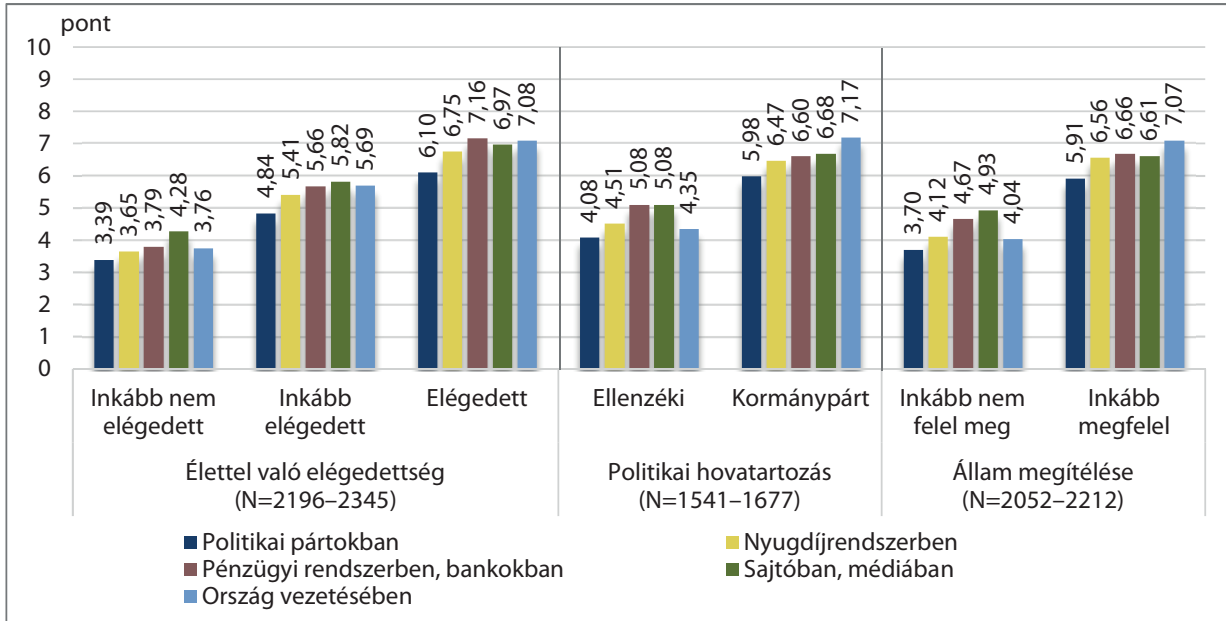
60. táblázat: Személyekbe és intézményekbe vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500)

Mennyire bízik Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...a családtagjaiban?	0,01	0,05	0,06	0,04	0,07	0,13	0,13	0,13	0,31	0,12	0,07	0,07	0,13
...a barátjaiban?	0,01	0,08	0,10	0,04	0,02	0,06	0,06	0,03	0,32	0,07	0,04	0,02	0,12
...az emberekben általában?	0,01	0,09	0,11	0,03	0,07	0,06	0,08	0,14	0,33	0,16	0,18	0,07	0,10
...a helyi önkormányzati hivatalban?	0,07	0,09	0,05	0,04	0,04	0,04	0,13	0,00	0,37	0,30	0,32	0,12	0,12
...más állami hivatalokban?	0,06	0,10	0,03	0,06	0,04	0,01	0,13	0,00	0,39	0,35	0,38	0,13	0,15
...a szociális ellátórendszerben?	0,07	0,11	0,03	0,06	0,04	0,04	0,12	0,04	0,37	0,33	0,39	0,10	0,14
...a nyugdíjrendszerben?	0,09	0,18	0,05	0,15	0,04	0,10	0,10	0,08	0,37	0,35	0,45	0,16	0,17
...a rendőrségben?	0,07	0,12	0,05	0,10	0,06	0,03	0,09	0,04	0,39	0,26	0,32	0,12	0,12
...a tűzoltóságban?	0,08	0,08	0,06	0,07	0,09	0,06	0,15	0,13	0,39	0,23	0,25	0,13	0,15
...a honvédségben?	0,06	0,12	0,03	0,09	0,06	0,01	0,10	0,06	0,40	0,27	0,30	0,12	0,18
...az igazságszolgáltatásban?	0,08	0,15	0,05	0,10	0,05	0,05	0,06	0,04	0,40	0,30	0,35	0,12	0,12
...a pénzügyi rendszerben, bankokban?	0,09	0,14	0,05	0,07	0,04	0,02	0,05	0,04	0,41	0,28	0,37	0,08	0,13
...a civil szervezetekben, kezdeményezésekben?	0,05	0,14	0,06	0,05	0,02	0,02	0,08	0,08	0,37	0,18	0,25	0,09	0,16
...a sajtóban, médiában?	0,06	0,12	0,07	0,07	0,05	0,05	0,07	0,07	0,36	0,32	0,34	0,09	0,14
...a politikai pártokban?	0,08	0,12	0,05	0,05	0,02	0,06	0,09	0,15	0,31	0,33	0,39	0,10	0,11
...saját településének vezetésében?	0,09	0,12	0,07	0,05	0,07	0,02	0,16	0,00	0,39	0,34	0,39	0,11	0,13
...az ország vezetésében?	0,08	0,11	0,05	0,07	0,06	0,05	0,09	0,02	0,38	0,49	0,53	0,16	0,15

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

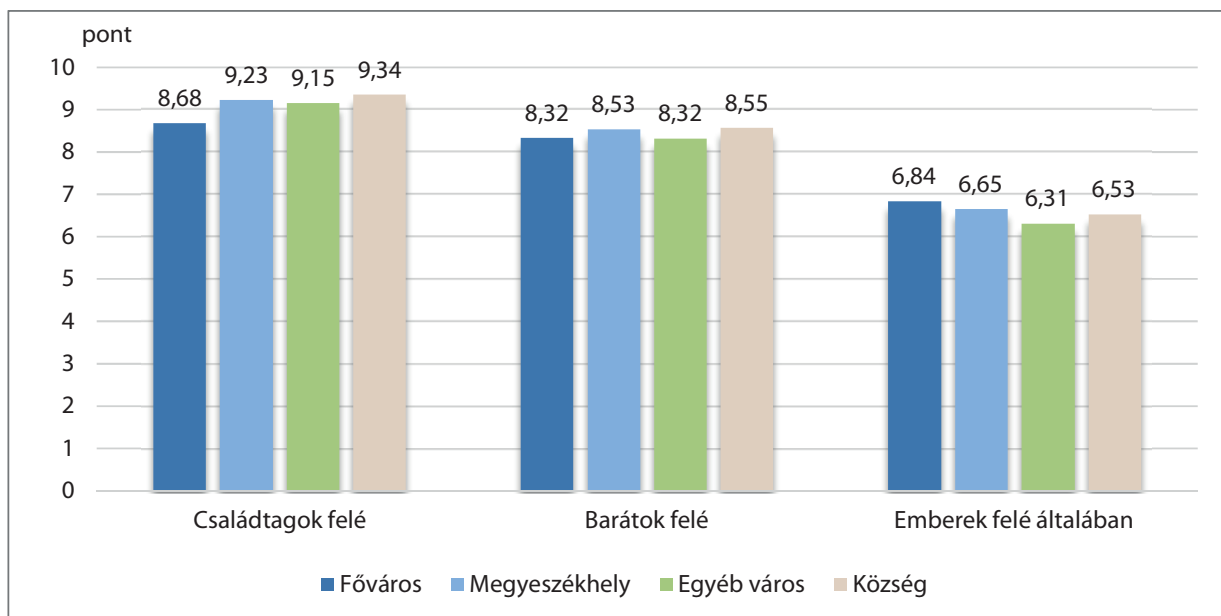
A bizalmat mérő kérdések és a háttérváltozók összefüggéseit bemutató hőtérképen is jól látszik, hogy az élettel való elégedettség, a kormánypártiság és az állam megítélése erősen befolyásolja az egyes személyekbe és intézményekbe vetett bizalmat. Minden kérdés esetében az élettel való elégedettség emelkedésével nő a bizalom, ez a változó a legerősebb kapcsolatot a pénzügyi rendszerbe, bankokba vetett bizalommal mutatja. Az életükkel inkább elégedetlenek átlagosan 3,79 pontra, az inkább elégedettek 5,66-ra, a teljesen elégedettek pedig 7,16-ra értékelték a pénzügyi intézményekbe vetett bizalmukat.

122. ábra: Intézményekbe és rendszerekbe vetett bizalom összefüggése az étellel való elégedettséggel, a politikai hovatartozással és az állam megítélésével (N: 1541–2345)



Az ország vezetésébe vetett bizalom a politikai hovatartozást mérő változóval és az állam megítélése változóval függ össze a legerősebben. Minden tétel esetében azt tapasztaltuk, hogy azok rendelkeznek nagyobb mértékű bizalommal, akik kormánypárti szavazók, és akik jó államról alkotott elképzeléseinek megfelel a jelenlegi állam. A különbség abban van, hogy milyen nagy az eltérés az egyes csoportok (kormánypárti/ellenzéki, megfelel az állam/nem felel meg az állam) között. Ahol erős az összefüggés, ott nagyobb az eltérés az egyes csoportok bizalma között. Az ország vezetésébe vetett bizalom esetében például az ellenzéki szavazók bizalmi szintje 4,35-os értékkel, míg a kormánypárti szavazók bizalmi szintje 7,17-os értékkel jellemezhető. Akinek a jó államról alkotott elképzelésének nem felel meg a magyar állam, annak az ország vezetésébe vetett bizalma csupán 4,04, míg akiknek egyezik a jóállam-képe a jelenlegivel, annak 7,07 az átlaga. A kormánypártiság és a jó állam megítélése a legkevésbé a családtagokba, a barátokba és általában az embertársakba vetett bizalommal függ össze, tehát az emberek családjukba, embertársaikba vetett bizalmát kevésbé befolyásolja a politikai hovatartozás.

123. ábra: A társas kapcsolatokba vetett bizalom átlagai településtípus szerint



A bizalomról szóló kérdések háttérváltozókkal való összefüggéseinek vizsgálatakor fontos kiemelni még a településtípus szerepét. A válaszadók lakóhelye a pénzügyi rendszer megítélésén kívül minden esetben hatott a bizalom mértékére. Általában az jellemző, hogy a kisebb településtípusok felé haladva nő a bizalom mértéke. A családtagjaikban és barátaikban legfőképpen a községekben élők bíznak. A fővárosban 8,68 és 8,32 a családtagokba és a barátokba vetett bizalom átlaga, ezzel szemben a községekben élőkénél 9,34 és 8,55. Ezt a tendenciát két kivétel töri meg: az emberekbe vetett általános bizalom és a politikai pártokba vetett bizalom esetében a fővárosban élők jelöltek meg magasabb értékeket. Az emberekbe vetett bizalmukat a fővárosban élők átlagosan 6,84 ponttal jellemezték, ez az érték a kisebb településtípusok felé haladva csökken, az egyéb városokban a legalacsonyabb, 6,31. A politikai pártokban a fővárosban élők szintén jobban bíznak (5,39), mint a községekben élők (5,11).

A megkérdezettek lakóhelye a legerősebben azt befolyásolja, hogy mennyire bíznak a helyi önkormányzati hivatalban (vagy más hivatalban) és a saját településük vezetésében. Mindkét kérdés esetében a községben élők jobban bíznak ezen intézményekben, mint a nagyobb városokban lakók. Az egyéb településen élők átlagosan 7,10-ot adtak a helyi önkormányzati hivatalba vetett bizalomra, míg a fővárosban élők 6,27-ot.

Az életkor hatása a sajtóba és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom esetében jelentős, mindkét kérdésben a legfiatalabb és legidősebb generáció bízik a legjobban ezen intézményekben. A sajtó esetében a 18–29 évesek 6,21-es, a 70 év felettiak 6,52-es bizalmi átlaggal jellemezhetőek. A köztes generációk bizalmatlanabbak, a 40–49 éveseknél a legalacsonyabb az átlag: 5,64. Az életkor és az iskolai végzettség együttes hatását vizsgálva az látható, hogy a legfiatalabb, 18–29 éves korosztályban az általános tendenciákkal szemben a felsőfokú végzettségűek bíznak leginkább a sajtóban és médiában.

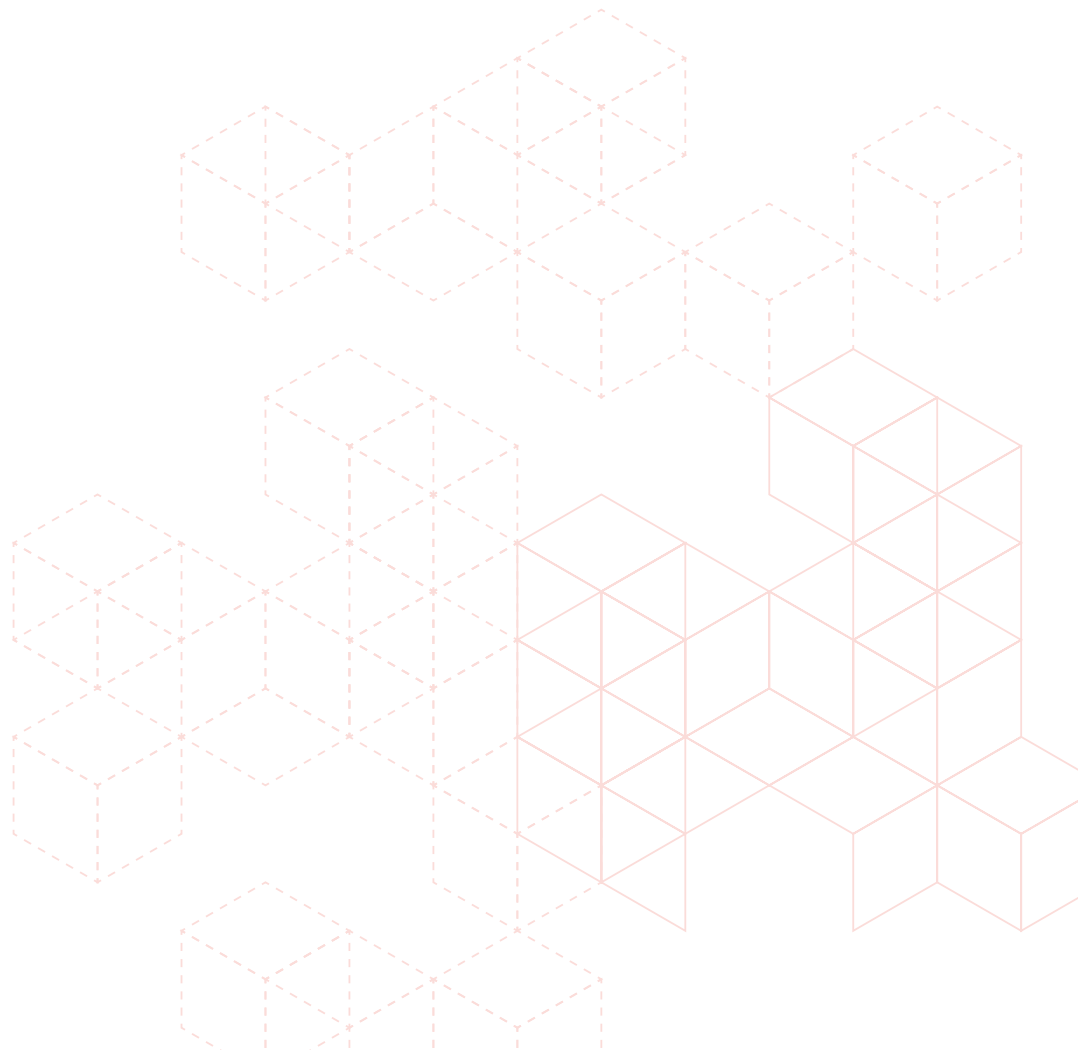
A nyugdíjrendszerbe vetett bizalom kapcsán az életkornak és a gazdasági státusznak is jelentős hatása van, a 70 évesek és idősebbek bíznak a leginkább a nyugdíjrendszerben (6,60-os átlag), a legkevésbé pedig a 40–49 éves korosztály (5,03). Az aktív munkahellyel rendelkezők átlagos bizalma alacsonyabb (5,24) a munkahellyel nem rendelkezőknél (5,34).

Az intézményekbe vetett bizalom előfeltétele az emberekbe vetett bizalom, éppen ezért ez utóbbi kapcsolatát az egyes háttérváltozókkal fontosnak tartottuk külön is elemezni. A megkérdezettek neme, gazdasági aktivitása és háztartástípusa nem befolyásolja az emberekbe vetett általános bizalmat. A legfiatalabb, 18–29 éves generáció bízik leginkább az emberekben, az átlagértékük 6,82. Az életkor növekedésével csökken a bizalom mértéke, a legkevésbé az 50–59 évesek bíznak, 6,26 az átlagértékük. 60 éves kor felett ismét nő a bizalom, a 70 évesek és idősebbek értéke a 18–29 évesekét követi 6,71-os értékkel.

Az iskolai végzettség is összefügg az emberekbe vetett bizalommal, minél magasabb a kérdezettek iskolai végzettsége, annál jobban bíznak embertársaikban. Az alapfokú iskolai végzettségűek értéke 6,25, a felsőfokú végzettségűeké 6,91. A munkajövedelem és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem kismértékben hat a bizalom mértékére, míg a legalacsonyabb jövedelemmel rendelkezők értéke 6,37, addig a legmagasabb jövedelemmel rendelkezőké 6,74.

A településtípusnál korábban azt láthattuk, hogy a fővárosiak és a megyeszékhelyen élők elégedettsége magasabb, ezzel összecseng, hogy a fejlettebb régiókban élők jobban bíznak az emberekben (6,87), mint a fejletlenebben élők (6,22).

Az emberekbe vetett bizalom a legerősebben (Eta: 0,33) a közérzettel függ össze, vagyis azzal, hogy a válaszadók mennyire elégedettek az életükkel. Az életükkel elégedettek közel 2,5 ponttal adtak magasabb átlagértéket az emberekbe vetett bizalomra, mint az életükkel inkább elégedetlenek. Előbbiek átlagértéke 7,42, az utóbbiaké 5,09. Magasabb általános bizalmi szint jellemzi azokat, akik szerint az állam inkább megfelel a jó államról alkotott elképzeléseiknek (6,87), mint azoknak, akiknek inkább nem felel meg (6,05).



5.2. DEMOKRÁCIA

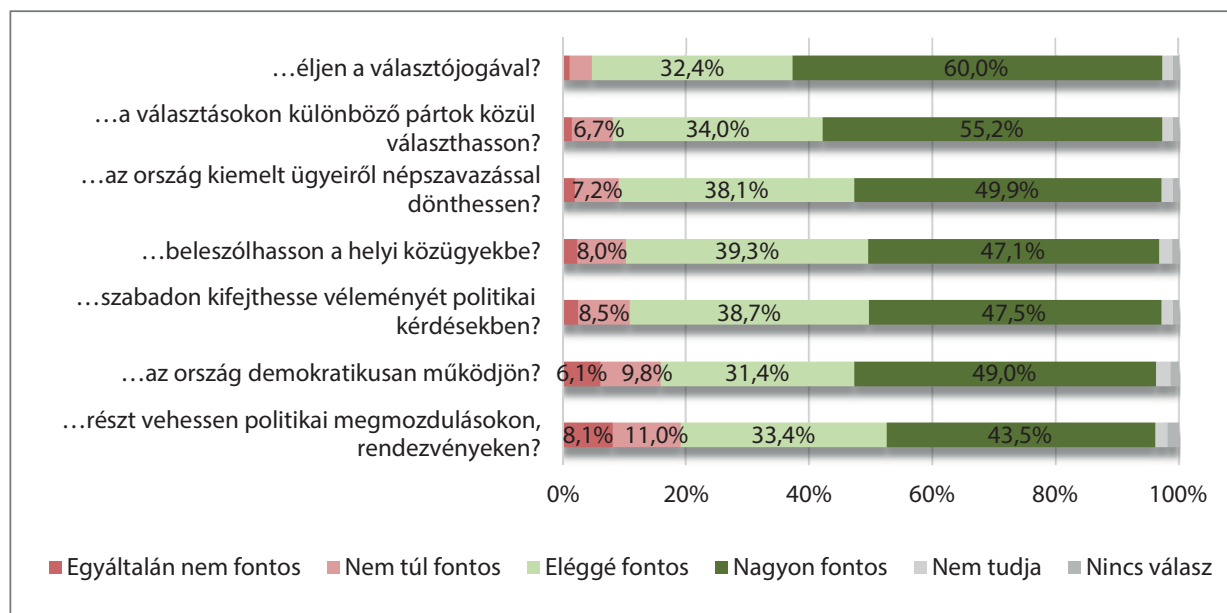
Feltett kérdések:

- Ön mennyire tartja fontosnak... [különböző állampolgári jogainak gyakorlását]? [Az egyes almintáktól eltérő sorrendben kérdezve.]
- Mennyire ért egyet az alábbi [állami feladatokra vonatkozó] állításokkal? [A minta felétől kérdezve.]
- Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [az egyes felsorolt állami intézmények működésével]?

Az elmúlt években a hazai államberendezkedés átalakulása, a demokrácia és a jogállamiság értéke és mértéke, az állampolgári aktivitás hiánya állandóan felmerülő kérdések mind a médiában, mind a tudományos életben, ezért is voltunk kíváncsiak arra, hogy a kérdezettek hogyan viszonyulnak ezekhez a témakörökhöz. Többek között rákérdeztünk arra, hogy a válaszadók miképp vélekednek a politikai részvételről, az állampolgári jogok gyakorlásának fontosságáról, hogyan ítélik meg a jelenlegi hazai politikai környezetet, mennyire elégedettek az alkotmányos intézmények működésével.

124. ábra: A megkérdezettek politikai alapjogok gyakorlásával kapcsolatos kérdésekre adott válaszai.

„Ön mennyire tartja fontosnak, hogy...” (N = 2500)



Összességében elmondható, hogy a közügyekben való részvétel, a felsorolt politikai alapjogok gyakorlása egyöntetűen fontos a válaszadók jelentős többsége számára. Illetve a megkérdezettek csupán egy igen alacsony százaléka (2,9–3,9%) nem tudott vagy nem kívánt válaszolni ezekre a kérdésekre.

A megkérdezettek elsöprő és – a 2018-as országgyűlési választás részvételi arányainak ismeretében is – megdöbbentően jelentős többsége (92,4%) számára fontos, hogy éljen választójogával. Ezen belül is 60,0 százalék nyilatkozott úgy, hogy számára kiemelt jelentőséggel bír ez a politikai alapjog. Szintén sokan tartják fontosnak (89,2%), hogy Magyarországon többpártrendszer működjön, biztosítva legyen a politikai diverzitás. A közvetlen demokrácia intézményei közül az országos népszavazás lehetősége is fontos a válaszadók 88 százaléka számára. Fontosság szempontjából alig marad el a helyi közügyekbe való beleszólás (86,4%) és a politikai véleménynyilvánítás szabadsága (86,2%). Általában az ország demokratikus működését az eddig felsoroltakhoz képest kevesebben, de még mindig igen nagy arányban (80,4%) tartják lényegesnek

a válaszadók. A többihez viszonyítva egy aktívabb állampolgári magatartásformát: a politikai megmozdulásokon, rendezvényeken való részvételt tartják a legkevésbé fontosnak a kérdezettek (77,0%) az említett politikai alapjogok közül.

61. táblázat: A politikai alapjogok gyakorlásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1680–2433)

Ön mennyire tartja fontosnak...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
..., hogy az ország demokratikusan működjön?	0,03	0,05	0,07	0,02	0,05	0,03	0,08	0,04	0,08	0,02	0,05	0,05	0,06
..., hogy részt vehessen politikai megmozdulásokon, rendezvényeken?	0,03	0,05	0,07	0,05	0,07	0,05	0,09	0,14	0,11	0,05	0,02	0,04	0,07
..., hogy szabadon kifejthesse véleményét politikai kérdésekben?	0,03	0,04	0,08	0,06	0,08	0,04	0,10	0,11	0,10	0,06	0,04	0,04	0,06
..., hogy beleszólhasson a helyi ügyekbe?	0,02	0,03	0,06	0,08	0,05	0,05	0,06	0,07	0,10	0,07	0,04	0,04	0,07
..., hogy az ország kiemelt ügyeiről népszavazással dönthesse?	0,04	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,07	0,05	0,11	0,02	0,05	0,04	0,06
..., hogy a választásokon különböző pártok közül választhasson?	0,04	0,05	0,07	0,04	0,03	0,05	0,06	0,04	0,09	0,05	0,05	0,04	0,06
..., hogy éljen a választójogával?	0,05	0,05	0,05	0,03	0,08	0,04	0,07	0,05	0,11	0,08	0,10	0,06	0,06

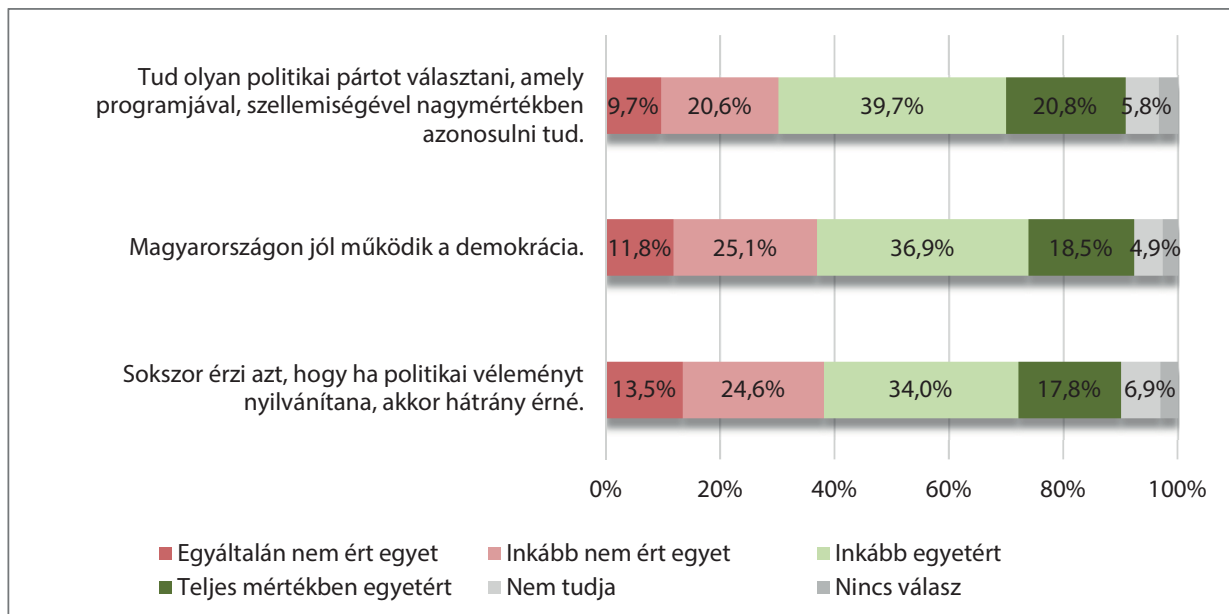
A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A politikai alapjogok gyakorlásával kapcsolatos állítások esetében a biztos pártválasztók magyarázó változóval figyelhető meg a legerősebb összefüggés (Cramer's V: 0,09–0,16). Míg a biztos pártválasztók 83,9–97,2 százaléka számára *elégge* vagy *nagyon fontos* a felsorolt jogok megléte, addig ez az arány azok körében, akik nem mennének el szavazni, 65,6–80,9 százalék között alakul. A szavazni nem kívánók azok, akiknek a választási leginkább eltérnek a másik három csoporttól. Úgy tűnik, hogy ők alapvetően nem hisznek ezekben a demokratikus intézményekben.

Fontos eredmény, hogy a kormánypártiság és az állam megítélése mentén megjelenő törésvonal – amely eddig szinte valamennyi attitűdkérdésünket jellemezte – ezeknél az állításoknál nem mutatkozik meg. Ez alól egyedül a választójog fontossága kivétel: akik jóállam-képének megfelel a jelenlegi állam (95,6, illetve 97,1%), továbbá a kormánypártiak (95,6, illetve 98,2%) számára valamivel fontosabb a választásokon való részvétel.

Valamennyi felsorolt állítás esetében elmondható, hogy településtípus szerint elsősorban a fővárosban élők számára fontos ezen jogok gyakorlása, a legkevésbé pedig a községben élőknek. Az iskolázottság tekintetében a magasabb végzettségűek között nagyobb arányban vannak azok, akiknek *elégge* vagy *nagyon fontosak* ezek a lehetőségek. Azok számára, akik nem tájékozódnak napi rendszerességgel a közügyekről, nem olyan fontosak a demokratikus alapjogok, mint a tájékozódóknak. De ezek az együttállások nem markánsak.

125. ábra: A politikai környezet megítélése (N = 2500)



Az érvényes válaszokat adók csupán 55,4 százaléka tud olyan pártot választani, amelynek programjával, szellemiségével többé-kevésbé azonosulni tud. Közülük megközelítőleg minden második válaszadó (54,3%) érzi azt, hogy politikai véleménynyilvánítása esetén valamilyen hátrány érné. A tavalyi adatokhoz képest szignifikáns eltérést egyedül a harmadik állítás esetében tapasztaltunk: 33,5 százalékról 42,8 százalékra nőtt azok aránya, akik szerint Magyarországon nem működik jól a demokrácia.

62. táblázat: A politikai környezet megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1611–2310)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
Magyarországon jól működik a demokrácia.	0,07	0,05	0,04	0,05	0,08	0,05	0,07	0,13	0,15	0,51	0,55	0,10	0,07
Sokszor érzi azt, hogy ha politikai véleményét nyilvánítana, akkor hátrány érné.	0,06	0,08	0,05	0,07	0,08	0,04	0,05	0,10	0,06	0,16	0,11	0,08	0,07
Tud olyan politikai pártot választani, amely programjával, szellemiségével nagymértékben azonosulni tud.	0,04	0,07	0,04	0,05	0,06	0,04	0,05	0,07	0,17	0,27	0,38	0,05	0,04

A hőtésképp értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A politikai környezetről alkotott vélemények kapcsán elsődlegesen a pártpreferenciát különböző módon mérő háttérváltozóknak, az állam megítélésének, valamint az élettel való általános elégedettségnek a magyarázó ereje meghatározó. Az e területekhez köthető vélemények, attitűdök – ahogy korábban is láthattuk – szorosan

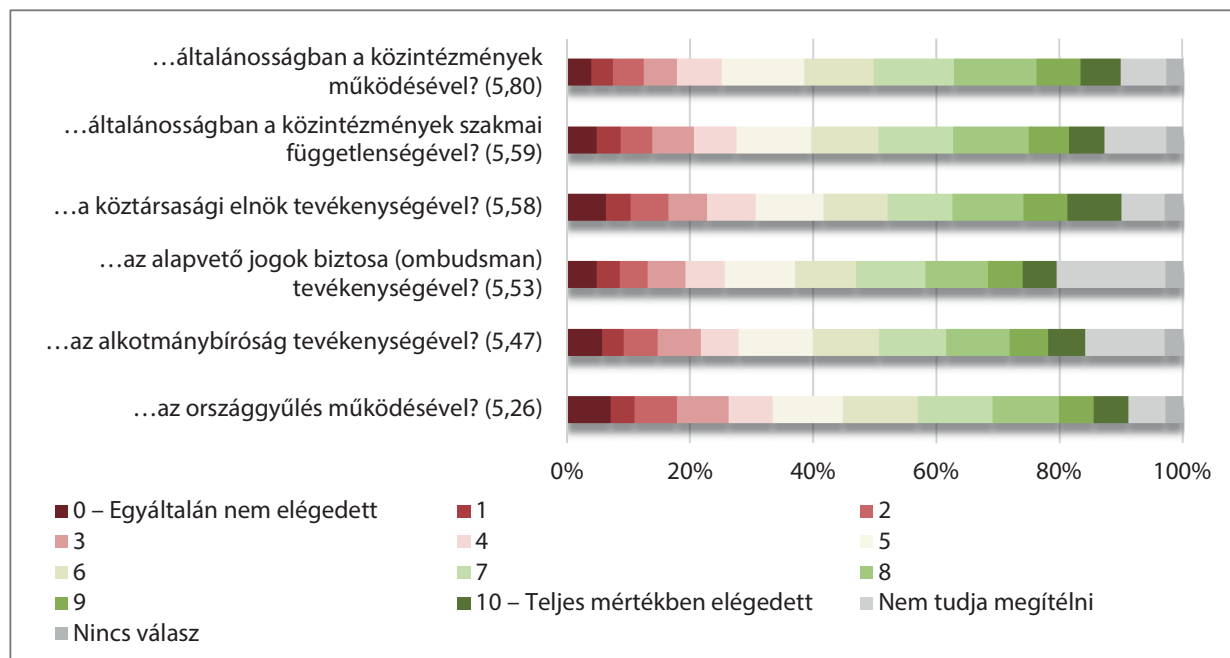
összekapcsolódnak. A többi magyarázó változó esetében a kapcsolat sokszor nem szignifikáns vagy annak erőssége nem számottevő.

Elsősorban a kormánypárti szavazók (*inkább vagy teljes mértékben*) értenek egyet azzal az állítással, hogy tudnak olyan pártot választani, amelynek programjával, szellemiségével nagymértékben azonosulni tudnak. 85,1 százalékuk válaszolt így, míg az ellenzéki pártokra szavazóknak csupán 62,8 százaléka. Azaz közvetlenül a 2018-as országgyűlési választások után a Fidesz–KDNP biztos szavazóbázissal rendelkezik, míg az ellenzéki oldalról leginkább a Jobbik (67,4%) szavazói elkötelezettek pártjuk mellett.

A politikai véleménynyilvánítás szabadsága nem érvényesül a válaszadók többsége szerint, társadalmi csoport(ok)hoz tartozástól függetlenül 50–60 százalékuk tart politikai álláspontjának hangoztatásától. A legerősebb összefüggés a pártpreferenciával mutatkozik: az ellenzéki pártokkal szimpatizálók kétharmada (67,8%) érzi úgy, hogy politikai véleménynyilvánítása esetén hátrány érné, de minden második (54,0%) kormánypárti is ekképpen vélekedik.

Az országot irányító pártokkal való szimpátia, a demokrácia működésének pozitív megítélése, illetve a jelenlegi állam „jó államként” azonosítása igen szoros összefüggést mutat, általában e három egybeesik. A demokrácia megítélésében igen nagy a szakadék, ha pártpreferencia szerint vizsgáljuk a válaszadókat: a kormánypártiak 84,4 százaléka gondolja úgy, hogy Magyarországon jól működik a demokrácia, az ellenzékieknek csupán 36,7 százaléka.

126. ábra: Elégedettség az állami intézményekkel.
„Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500)



A válaszadók a felsorolt alkotmányos intézményekkel, szereplőkkel vagy általában a közigazgatással összességében nem kifejezetten elégedettek: a 0-tól 10-ig terjedő skálán közel azonosan minősítettek, átlagosan 5,26–5,80 értékeket adtak. A legmagasabb átlagos értéket a közigazgatás szakmai működésére adták, míg a legalacsonyabbat az országgyűlésére. Ha a közepes átlagos érték mögé nézünk, akkor jól látható, hogy a vélemények szinte egyenlően oszlanak meg a skála egyes értékei között.

A *nem tudja megítélni* és a *nincs válasz* magas arányú: a kérdezettek 8,9–20,5 százaléka válaszolt így. Ezeken keresztül jól lemérhető, hogy maga az adott intézmény és annak tevékenysége mennyire ismert a válaszadók körében. Legkevesbé az alkotmánybíróság (15,9%) és az alapvető jogok biztosának (20,5%) tevékenységét tudták megítélni a válaszadók.

63. táblázat: Az állami intézményekkel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1444–2247)

Mennyire elégedett Ön...?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
...az országgyűlés működésével?	0,07	0,10	0,03	0,05	0,03	0,02	0,14	0,03	0,32	0,61	0,55	0,16	0,09
...a köztársasági elnök tevékenységével?	0,06	0,09	0,03	0,05	0,03	0,02	0,13	0,03	0,31	0,61	0,54	0,19	0,12
...az alkotmánybíróság tevékenységével?	0,09	0,12	0,04	0,06	0,04	0,01	0,10	0,01	0,32	0,57	0,52	0,15	0,10
...az alapvető jogok biztosa (ombudsman) tevékenységével?	0,09	0,11	0,04	0,04	0,02	0,01	0,09	0,00	0,33	0,56	0,51	0,13	0,10
...általánosságban a közintézmények szakmai függetlenségével?	0,08	0,12	0,06	0,03	0,04	0,01	0,14	0,05	0,33	0,58	0,53	0,16	0,10
...általánosságban a közintézmények működésével?	0,07	0,12	0,07	0,04	0,04	0,02	0,15	0,06	0,34	0,55	0,49	0,14	0,12

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A felsorolt intézmények, személyek tevékenységének megítélése igen erős, a Jelentésben az egyik legerősebb összefüggést mutat az élettel való elégedettség (Eta: 0,31–0,34), a kormány (Eta: 0,55–0,61) és az állam (Eta: 0,49–0,55) hármásával. Az intézmények értékelésében nagy eltérések figyelhetők meg a két oldal között: míg a kormánypártiak 7,08–7,41-es értékeket adtak, addig az ellenzéki szavazók esetében 3,54–4,30 között alakulnak az átlagok. Az állam megítélése kapcsán azok, akik jóállam-képével egyezik a jelenlegi állam, szintén igen magas átlagos értékeket (6,62–6,95) adtak, míg azoknál, akik szubjektív jóállam-képének nem felel meg a jelenlegi állam, 3,44–4,30 közöttiek az értékek. A felsorolt intézmények megítélése tehát egyáltalán nem mentes a politikai elköteleződéstől.

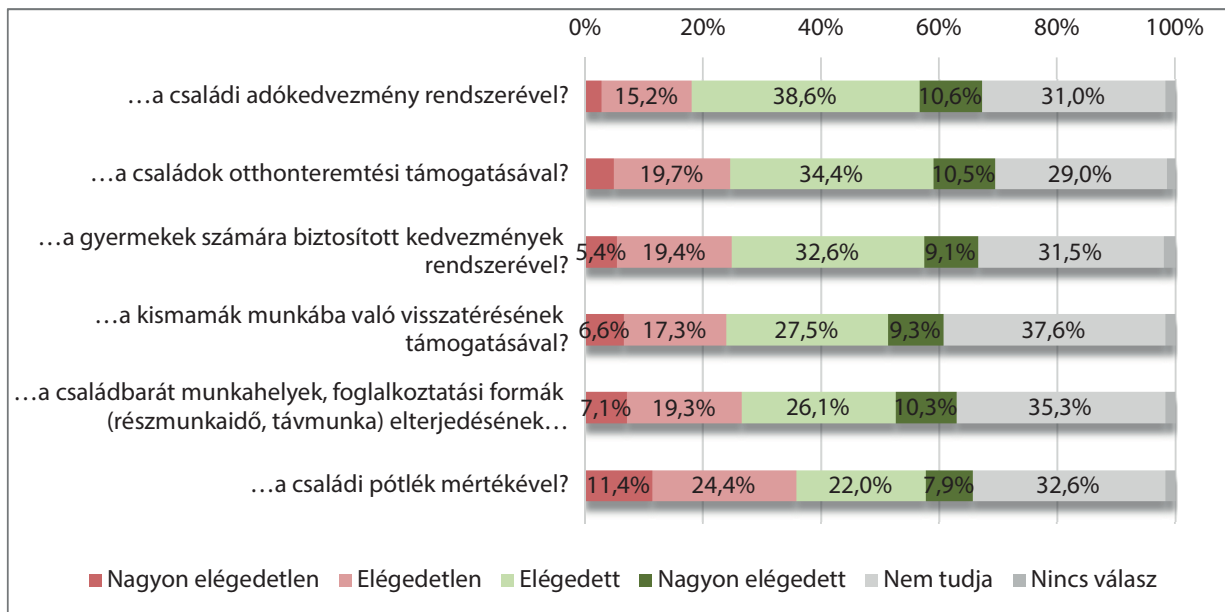
Általában elégedettebbek a felsorolt intézményekkel a nők, a községben élők, a 70 évnél idősebbek, a kormányoldali médiát fogyasztók, továbbá a közügyekről napi rendszerességgel a hagyományos médiából, valamint az internetről és hagyományos médiából egyaránt tájékozódók.

5.3. GYERMEKVÁLLALÁS

- Feltett kérdések:
- Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett... [a gyermekvállalást segítő támogatásokkal]?
 - Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán a gyermekvállalás állami támogatásával?
[A teljes blokk csak az első almintától kérdezve.]

Az államok egyik legfontosabb jellemzője a népességszám, amely hatással van gazdasági és világpolitikai súlyára. A népesség korszerkezete nemcsak a népességszám várható alakulásáról ad képet, de befolyással van a munkaerőpiaci folyamatokra, a fogyasztási szokásokra, a közszolgáltatások optimális működtetésére is. Az államok stabilitásuk megőrzése miatt alapvetően érdekeltek a népességszámuk fenntartásában, lassú, fokozatos bővítésében, amelynek legfontosabb eszköze a megszülető gyermekek optimális számának biztosítása. Erre az egyes államok jellemzően csak indirekt módon tudnak hatni, olyan intézkedésekkel, amelyek segíthetik a családokat a gyermeknevelés anyagi és egyéb nehézségeinek csökkentésében, a családi élet és a munka összehangolásában, a gyermekek életésélyeit növelő, fejlődésüket elősegítő intézmények igénybevételében, a jövő generáció felneveléséhez szükséges környezet kialakításában. Kutatásunk idén egyrészt a gyermekvállalás támogatásával kapcsolatos pénzbeli támogatási formákra, másrészt a gyermeknevelés és munkavállalás összehangolására kérdez rá.

127. ábra: A gyermekvállalással összefüggő állami támogatásokkal való elégedettség.
„Mennyire elégedett Ön...” (N = 1250)



A gyermekvállalással összefüggő kérdésekről a válaszadók nagyjából harmada nem tudott véleményt mondani. Legkevésbé az egyedül élők (35,6–45,9%) és a más háztartástípusban élők (41,3–48,8%) tudtak válaszolni. A gyermekes háztartásokban élőknek nem okozott nehézséget a válaszadás: a pénzbeli támogatásokkal kapcsolatos kérdésekre csupán 3,5–9,4 százalékuk, a munkavállaláshoz kapcsolódó kérdésekre 16,4–18,2 százalékuk nem adott értékelhető választ.

A családi pótlék mértéke az egyetlen, amellyel az érvényes választ adók nagyobbik része, 55,6 százaléka elégedetlen volt. Minden más kérdésben inkább az elégedettség jellemző. Különösen a családi adókedvezmény rendszerével elégedettek a válaszadók (73,2%).

A 2018-as adatfelvétel eredményeit ez esetben nincs lehetőség teljes egészében összehasonlítani a tavalyiakkal, mert míg idén az almintába került összes válaszadót megkérdeztük, 2017-ben csak a gyermekes háztartásban élőket (N = 624). Azonban ha az idei válaszadók közül is csak a gyermekes háztartásban élők véleményét vizsgáljuk (N = 289), akkor alapvetően stagnálás figyelhető meg. Két kivétel látható: idén arányaiban többen elégedettek a családi adókedvezmény rendszerével (9,0 százalékponttal) és a családok otthonteremtési támogatásával (10,9 százalékponttal).

64. táblázat: A gyermekvállalást segítő állami támogatásokkal való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 565–870)

Mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékozódási csatorna
... a családi adókedvezmény rendszerével?	0,07	0,09	0,07	0,12	0,07	0,05	0,11	0,08	0,18	0,32	0,35	0,12	0,08
... a családi pótlék mértékével?	0,07	0,14	0,09	0,11	0,08	0,15	0,09	0,06	0,12	0,30	0,29	0,08	0,08
... a családok otthonteremtési támogatásával?	0,05	0,10	0,08	0,12	0,08	0,08	0,10	0,10	0,16	0,28	0,33	0,11	0,07
... a gyermekek számára biztosított kedvezmények rendszerével?	0,10	0,13	0,07	0,11	0,08	0,11	0,11	0,15	0,15	0,30	0,27	0,07	0,07
... a kismamák munkába való visszatérésének támogatásával?	0,08	0,15	0,10	0,10	0,10	0,11	0,12	0,19	0,15	0,32	0,32	0,09	0,09
... a családbarát munkahelyek, foglalkoztatási formák (részmunkaidő, távmunka) elterjedésének támogatásával?	0,06	0,12	0,09	0,10	0,07	0,10	0,11	0,07	0,16	0,33	0,36	0,08	0,09

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

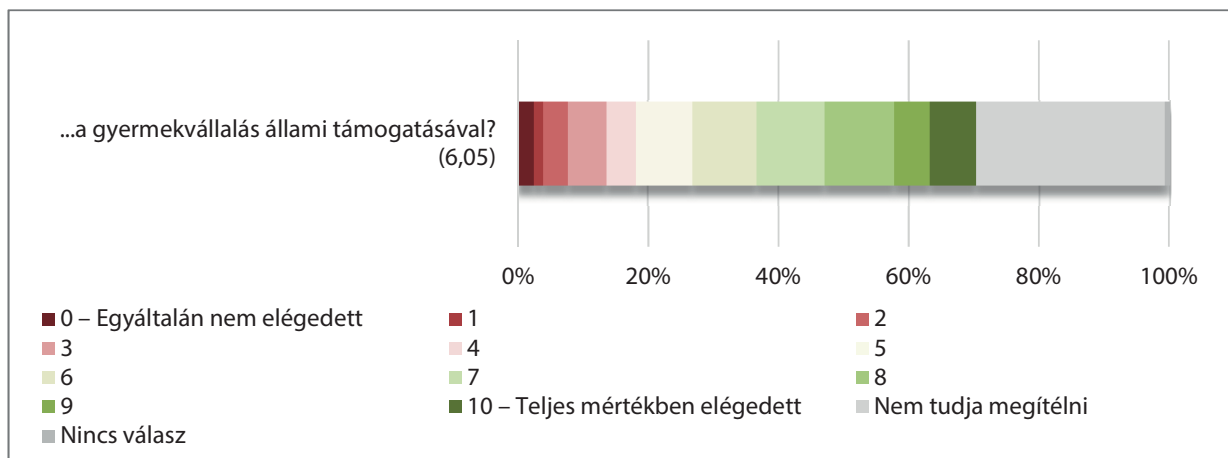
Mindegyik, gyermekvállalást érintő kérdés esetében megfigyelhető a kormánypárt és az ellenzéki pártok támogatói közti különbség. A családi adókedvezmény rendszerével az ellenzékiek 59,4 százaléka elégedett, a kormánypártiaknak pedig 86,0 százaléka. Az összes többi támogatási formával az ellenzékieknek kevesebb mint fele elégedett, a kormánypárti szavazóknak viszont minden esetben több mint fele.

A magyar államot kedvezően és kedvezőtlenül megítélők közt az előbbiekhöz hasonló különbségek figyelhetők meg. A jelenlegi magyar állammal elégedetlenek egyetlen támogatási formáról vélekedtek többségében pozitívan (56,2%): a családi adókedvezményről. Az összes többi családtámogatás esetében az elégedetlenek voltak többségben. A magyar államot jónak gondolók több mint fele ezzel szemben minden támogatási formával elégedett.

Az étellel való elégedettség alapján létrehozott csoportok közt leginkább a támogatásokkal nagyon elégedettek arányában figyelhető meg különbség. Míg az étellel elégedetlenek 7,3–13,8 százaléka nagyon elégedett a támogatásokkal, az étellel elégedetteknek 20,3–27,0 százaléka. Azonban azt nem lehet állítani, hogy úgy nőne az egyes támogatási formákkal elégedettek aránya, ahogy egyre erősebb az étellel való elégedettség. Az étellel inkább elégedetlenek és inkább elégedettek közt egyik kérdésnél sincs jelentős eltérés.

Logikus feltételezésnek tűnik, hogy a gyermekvállalással kapcsolatban az érintettség meghatározza a véleményeket. Azonban a családi adókedvezmény rendszerével és a családok otthonteremtési támogatásával kapcsolatos vélemények között nem lehet látni különbséget háztartástípusonként. A gyermek megléte az étellel való elégedettségénél, a kormánypártiságnál és az állam megítélésénél csekélyebb mértékben befolyásolja a többi támogatási forma megítélését is. Abban a négy esetben, amikor megfigyelhető összefüggés a háztartástípussal, a gyermekes háztartásokban élők közt vannak a legnagyobb arányban azok, akik negatív véleményt fogalmaztak meg. Ilyen eset például a családi pótlék mértékének megítélése is: a gyermekes háztartásokban élők 66,2 százaléka elégedetlen, a gyermek nélküli párok 53,2 százaléka, a más típusú háztartásban élők 47,2 százaléka és az egyedül élők 42,0 százaléka. Másik oldalról nézve azt lehet tapasztalni, hogy jellemzően azok elégedettebbek a támogatási formákkal, akik nem részesülnek az adott kedvezményekből, támogatásokból.

128. ábra: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500)



Az előző kérdésekhez hasonlóan a gyermekvállalás állami támogatásának általános megítélésekor is a válaszadók jelentős része, 28,9 százaléka nem tudott válaszolni. Az érvényes választ adók átlagos pontszáma 6,05, ami az ötös középérték felett van, így az átlagos értékelés alapján inkább elégedettnek lehet tekinteni a válaszadókat. Érdeemes kiemelni, hogy a válaszadók 33,5 százaléka és az érvényes választ adók 47,9 százaléka az átlagosnál magasabb, azaz 7–10-es értékeket adott meg válaszként.

A gyermekvállalás állami támogatásával való átlagos elégedettségben javulás mutatható ki a tavalyi adatokhoz képest. 2017-ben 5,50 pont volt az átlagos értékelés, ami 0,55 ponttal alacsonyabb az ideinél.

65. táblázat: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 1225–1756)

Mennyire elégedett Ön...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
...a gyermekvállalás állami támogatásával?	0,03	0,11	0,03	0,08	0,07	0,05	0,15	0,06	0,34	0,40	0,39	0,13	0,08

A hőtérekp értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség az Eta-értékek alapján erős összefüggést mutat az élettel való elégedettséggel, a kormánypártisággal és az állam megítélésével. Az élettel való elégedettség átlagos értékelése 7,6, míg az elégedetleneké 4,22. A kormánypártiak átlagos elégedettsége 7,03 pont, ami jelentősen meghaladja az ellenzékét (4,89). Az államot különbözőképp megítélők között kisebb a különbség: a magyar állammal elégedettek 6,94 pontra értékelték a gyermekvállalás állami támogatását, a magyar állammal elégedetlenek 4,83 pontra.

Figyelemre méltó, hogy éppen a háztartástípus az a háttérváltozó, amellyel a gyermekvállalás állami támogatottságának megítélése nem áll összefüggésben, vagyis a válaszadók véleménye nem különbözik jelentősen háztartástípusonként. Nemcsak a háztartástípus háttérváltozó kategóriái közötti megoszlások esetében nem mutatható ki eltérés, hanem a háztartásban élő gyermekek száma szerint sem.

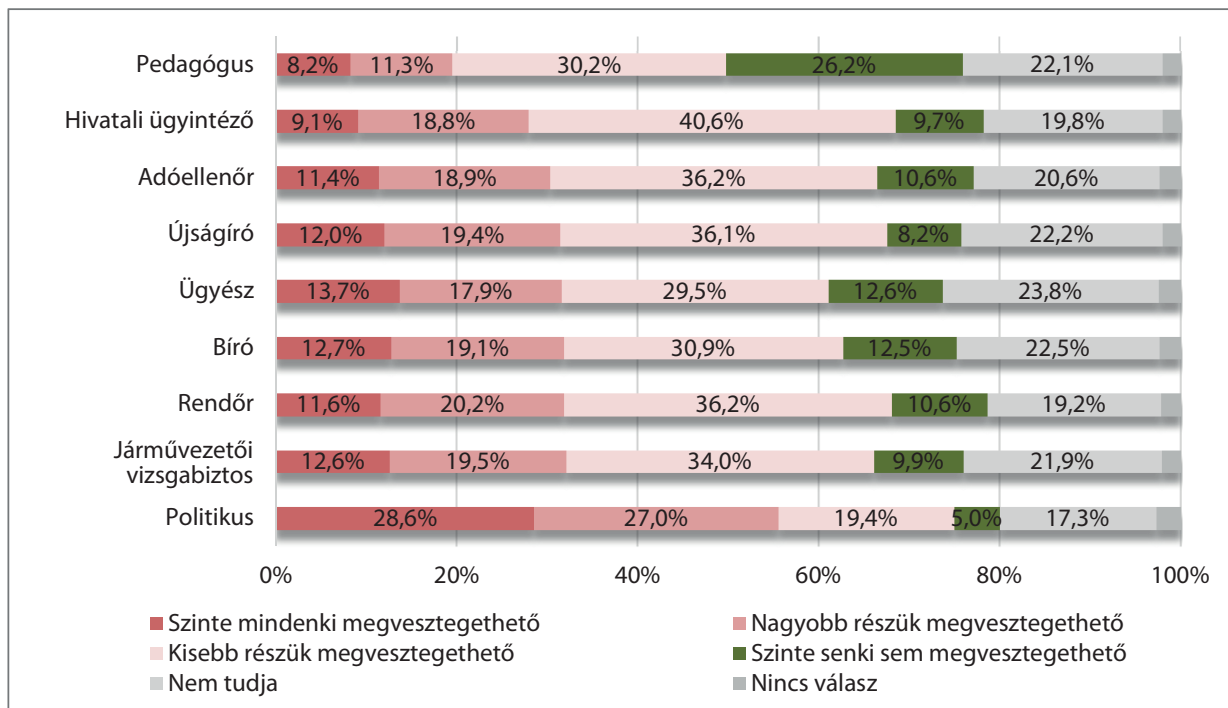


5.4. MEGVESZTEGETHETŐSÉG

Feltett kérdés: **Ön szerint az alábbi szakmák képviselői közül szinte mindenki megvesztegethető, nagyobb részük megvesztegethető, kisebb részük megvesztegethető vagy szinte senki sem megvesztegethető? [Csak a második almintától kérdezve.]**

Egy adott szakma társadalmi megítélésében nagy szerepet játszik, hogy mennyire gondolják az emberek, hogy a képviselői megvesztegethetők, korruptak. A tavalyi lekérdezéshez képest a vizsgált szakmák körét a járművezetői vizsgabiztosokkal, illetve az ügyészekkel bővítettük. Fontos eredmény, hogy a tavalyi adatainkkal való összevetés során szignifikáns eltérések egyik szakma megítélésében sem tapasztalhatók, ami a vélemények mély beágyazódását mutatja a társadalomban.

129. ábra: Az egyes szakmákban dolgozók megvesztegethetőségéről alkotott vélemények megoszlása (N = 1250)



Pozitívumnak tekinthető a véleményt nem formáló válaszadók magas (20,0–26,3% közötti) aránya, amely egyrészt a saját tapasztalok hiányából, másrészt viszont a kérdés szenzitív jellegéből is fakadhat. Megállapítható továbbá, hogy az emberek benyomása szerint az állam működésének minden területén kisebb-nagyobb mértékben jelen van a korrupció, az iskoláktól a bíróságokig, a jogosítványszerzéstől az adóellenőrzésig. A legtöbben a politikusok, a legkevesebben pedig az ügyészek megvesztegethetőségével kapcsolatban tudtak véleményt alkotni. Az alábbiakban a véleményt kifejezni tudók közötti, tehát a *nem tudja/nincs válasz* nélküli arányokat közöljük.

A tavalyi adatfelvételhez hasonlóan idén is a politikusok megítélése bizonyult a legkedvezőtlenebbnek: a válaszadók 69,4 százaléka szerint szinte mindegyikőjük vagy legalábbis nagyobb részük megvesztegethető. Összehasonlításul: az ügyészekről 48,2 százalék, a bírókról 42,3 százalék, a járművezetői vizsgabiztosokról pedig 42,2 százalék mondta ugyanezt. A leginkább pozitív megítélés alá idén is a pedagógusok esnek: ők mindössze 25,7 százalék szerint megvesztegethetők.

66. táblázat: Az egyes szakmák megvesztegethetőségéről alkotott vélemények kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 663–1002)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
Újságíró	0,02	0,09	0,04	0,03	0,06	0,07	0,11	0,08	0,07	0,12	0,18	0,05	0,08
Hivatali ügyintéző	0,07	0,09	0,06	0,07	0,07	0,07	0,10	0,06	0,13	0,14	0,15	0,08	0,09
Adóellenőr	0,08	0,08	0,07	0,06	0,04	0,06	0,11	0,12	0,16	0,22	0,18	0,08	0,07
Pedagógus	0,03	0,10	0,04	0,06	0,04	0,05	0,08	0,10	0,12	0,14	0,13	0,10	0,09
Járművezetői vizsgabiztos	0,05	0,11	0,07	0,06	0,06	0,06	0,11	0,17	0,12	0,19	0,17	0,07	0,07
Rendőr	0,06	0,09	0,06	0,06	0,07	0,07	0,11	0,12	0,09	0,17	0,22	0,08	0,07
Bíró	0,10	0,08	0,06	0,06	0,08	0,08	0,10	0,19	0,13	0,17	0,21	0,08	0,08
Ügyész	0,05	0,10	0,06	0,08	0,10	0,09	0,11	0,21	0,13	0,21	0,24	0,06	0,08
Politikus	0,10	0,10	0,05	0,06	0,11	0,10	0,10	0,18	0,08	0,26	0,29	0,08	0,11

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A megvesztegethetőségről alkotott vélemények jellemzően nem a demográfiai háttérváltozókkal vannak kapcsolatban, hanem az állam megítélésével, a pártszimpátiával, az élettel való elégedettséggel, a régió fejlettségével, valamint a településtípussal. A további elemzésekben a *szinte mindenki megvesztegethető* és a *nagyobb részük megvesztegethető* kategóriákat összevontuk, mivel ezek a válaszok rendszerszintű problémát jeleznek az adott szakmákban.

Az állam megítélésénél mutatkoznak a legnagyobb hatáserőségek. Minden szakmára igaz, hogy azok, akik pozitívan vélekednek a magyar államról, kevésbé gondolják, hogy az adott szakma képviselői korrumpáltak lennének. A politikusok megítélésében mértük a legnagyobb különbséget: akik szerint a magyar állam jól működik, azoknak 59,6 százaléka gondolja, hogy a politikusok *szinte mindegyike* vagy *nagyobb része megvesztegethető*. Ezzel szemben az államról inkább negatívan vélekedőknek 81,1 százaléka gondolja, hogy a politikusok korrumpáltak. Szintén nagy eltéréseket mértünk az ügyészek (33,4%, illetve 53,0%), a bírók (35,2%, illetve 51,0%), valamint a rendőrök (34,4%, illetve 48,8%) vonatkozásában. Az újságírók esetében mindössze 2,7 százalékpontos eltérés mutatkozik (41,0%, illetve 43,7%). Az összes szakma esetében megfigyelhető, hogy főleg a szélsőséges értékelés (*szinte mindenki megvesztegethető* válaszok) arányában van nagy különbség az államot kedvezően és kedvezőtlenül megítélők között (a politikusoknál 24,1%-ot, illetve 49,4%-ot mértünk ebben a szélső kategóriában).

A kormánypártiak, az államról pozitívan gondolkozókhöz hasonlóan, kevésbé gondolják megvesztegethetőnek a felsorolt szakmákat végzőket. A legnagyobb eltérés a kormánypárti és ellenzéki megkérdezettek között itt is a politikusok megítélésében látható (58,3%, illetve 78,2%), de az adóellenőrök esetében is jelentős különbség mutatkozik (31,7%, illetve 47,5%). Itt is megfigyelhető az az összefüggés, hogy az ellenzékiek jellemzően jóval nagyobb arányban mondták, hogy az adott szakma szinte összes képviselője megvesztegethető.

A felsorolt szakmákkal kapcsolatban a fejlett régiókban élők mutatkoznak kritikusabbnak: az ügyészeknél 37,7, illetve 47,4, a bíróknál pedig 37,3, illetve 46,8 százalékos értékeket mértünk (ezek a különbségek is a *szinte mindenki megvesztegethető* kategóriában mért eltérésekből adódnak). Kivételt jelentenek a politikusok (65,2%, illetve 73,6%), akiknek a megítélése a fejlett régiókban jobb.

Az életükkel elégedetlenebbek kritikusabb véleményeket fogalmaztak meg a felsorolt szakmákról. Az adóellenőrök az életükkel *inkább nem elégedettek* 51,7 százaléka szerint megvesztegethető – ez az arány az életükkel *elégedettek* körében 31,6 százalék. Ennél néhány százalékponttal csekélyebbek a különbségek a bírók (52,8%, illetve 34,8%), az ügyészek (54,0%, illetve 36,4%) és a járművezetői vizsgabiztosok (55,2%, illetve 37,0%) esetében, de őket is az életükkel elégedetlenek látják inkább korruptnak. A többi szakmánál ennél kisebb eltérések mutatkoznak.

A településtípus vonatkozásában vegyes kép rajzolódik ki. A fővárosi megkérdezettek voltak a legkritikusabbak a hivatali ügyintézők, adóellenőrök, pedagógusok, járművezetői vizsgabiztosok, rendőrök munkájával. Ezeknél a szakmánál a fővárosiak után rendre a községek, majd az egyéb városok lakói következnek, a leginkább pozitív véleményeket pedig a megyeszékhelyen vagy megyei jogú városban lakók fogalmazták meg. A bírókat és az ügyészeket a községekben lakók értékelték a legnegatívabban, az újságírókat pedig az egyéb városokban élők. A politikusok megítélése szintén a fővárosiak között a legrosszabb: itt a megkérdezettek 42,9 százaléka gondolja, hogy *szinte minden* politikus megvesztegethető.



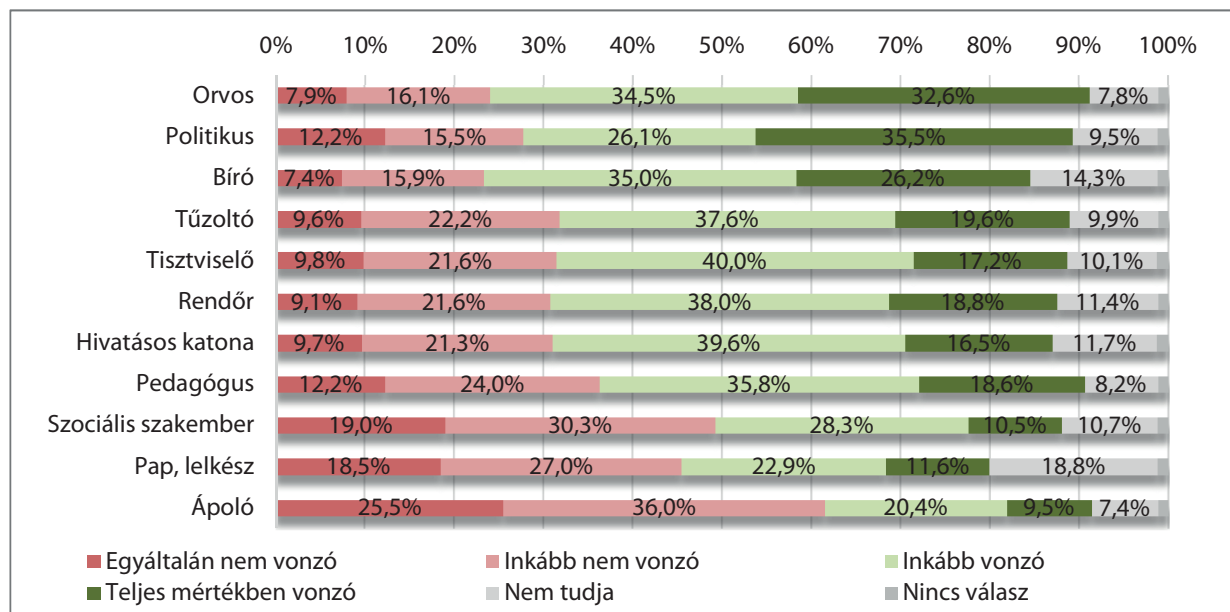
5.5. ÉLETPÁLYÁK VONZÓSÁGA

Feltett kérdés: • Ön szerint mennyire vonzóak az alábbi életpályák ma Magyarországon? [Csak az első almintától kérdezve.]

Az állami szférában jellemzőek az olyan szakmák, amelyek gyakorlásához speciális képzettségre, képességekre és szakmai ismeretekre van szükség, mely szaktudást nem lehet biztosítani a munkaerőpiacról újonnan érkezők gyors átképzésével. Az ilyen szakmákat (például orvos, tűzoltó, rendőr) választók jellemzően egész életükre választanak hivatást, éppen ezért fontos lehet számukra – ahogy az érintett állami szervezetek számára is –, hogy kiszámítható, fejlődési és előremeneteli lehetőségeket kínáló életpályák álljanak előttük, amelyek biztos egzisztenciát nyújtanak már a pályáiv elején is.

Mivel a legtöbb, általunk felsorolt foglalkozás az állam működésének alapját képezi, ezért ezekben a szakmákban elengedhetetlen a munkaerő folyamatos utánpótlása. Ez pedig úgy biztosítható, ha a munkavállalók, de legfőképp a pályaválasztás előtt álló fiatalok számára vonzóak ezek a hivatások. Hogy felmérjük az állami működést segítő foglalkozások munkaerőpiaci megítélését a lakosság körében, arra kértük a válaszadókat, egy négyfokú skálán (egyáltalán nem vonzótól a teljes mértékben vonzóig) értékeljék e szakmák vonzerejét.

130. ábra: Életpályák vonzóságának megítélése (N = 1250)



Érdemes kiemelni, hogy a megkérdezettek inkább azon pályák vonzóságát tudták megítélni, amelyekkel a mindennapokban találkozhatnak, így alacsony a „nem tudom” válaszok aránya az egészségügyi dolgozók, pedagógusok esetén. Ezzel szemben olyan szűkebb, speciális foglalkozási csoportok esetén, mint a bírói vagy a papi, lelkészi hivatás, sokkal nagyobb volt a bizonytalanok aránya. A megkérdezettek a legvonzóbbnak az orvosi pályát tartják, kétharmaduk (67,1%) úgy látja, *inkább* vagy *teljes mértékben vonzó*. Ennél valamivel kisebb arányban tartják vonzónak a politikusi (61,6%) és a bírói pályát (61,2%), azonban ez utóbbinál többen vannak, akik nem tudják megítélni a kérdést (4,8 százalékponttal), míg a politikusi pálya esetében nagyobb arányban vannak azok, akik számára *egyáltalán nem vonzó* ez a foglalkozás. Szinte teljesen azonos a különböző védelmi szervezetekhez tartozó foglalkozások megítélése, a válaszadók 56,0–57,2 százaléka tartja vonzónak a tűzoltó, rendőr vagy hivatásos katona életpályákat, és közel azonos a pályák vonzósá-

gát megítélni nem tudók aránya is. E szakmák közé ékelődik be a tisztviselői pálya, amelyet a válaszadók 57,2 százaléka tart vonzónak.

A felsorolt közalkalmazotti – illetve a kakuktktojásként beemelt papi, lelkészi – életpályák közül a válaszadók a legkevésbé vonzónak a nevelő, segítő, gondozó szakmákat látják. Míg a pedagógusi életpálya a megkérdezettek többsége, 54,4 százaléka szerint vonzó, addig a szociális szakemberi munkát 38,8 százalék, az ápolói hivatást pedig már csak 29,9 százalék tartja vonzónak. Ez utóbbit *teljes mértékben vonzónak* csak minden tizedik ember gondolja, és a válaszadók negyede (25,5%) szerint *egyáltalán nem vonzó*. Elgondolkodtató eredmény, hogy a két egészségügyi foglalkozás megítélése a legjobb és a legrosszabb a felsoroltak közül, és ezek azok a foglalkozások, amelyekkel kapcsolatban a legkevésbé vonzó válaszadó volt bizonytalan.

67. táblázat: Az egyes életpályák vonzóságának megítélése a fontosabb háttérváltozók mentén (N = 1250)

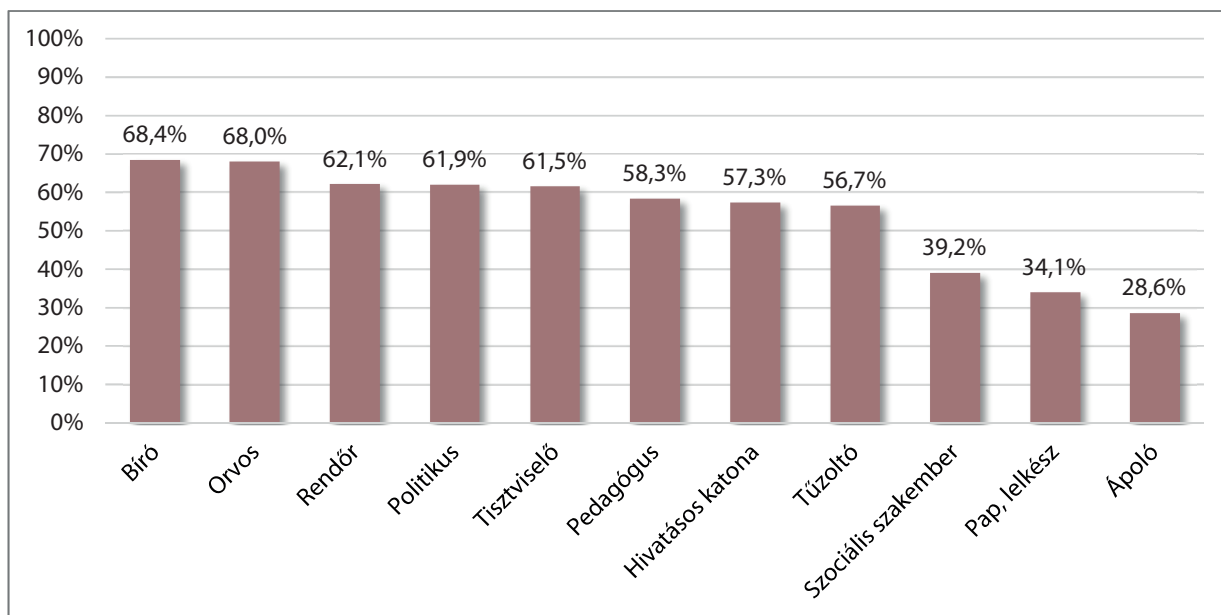
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Orvos	0,05	0,06	0,09	0,09	0,08	0,06	0,13	0,17	0,06	0,25	0,16	0,09	0,10
Politikus	0,07	0,09	0,06	0,09	0,06	0,08	0,07	0,06	0,08	0,12	0,14	0,08	0,08
Bíró	0,04	0,10	0,05	0,13	0,05	0,05	0,07	0,14	0,04	0,17	0,12	0,06	0,11
Tűzoltó	0,03	0,04	0,07	0,09	0,08	0,06	0,12	0,21	0,07	0,17	0,16	0,09	0,10
Tisztviselő	0,07	0,07	0,07	0,08	0,08	0,06	0,09	0,20	0,08	0,27	0,19	0,10	0,07
Rendőr	0,05	0,08	0,08	0,10	0,05	0,06	0,12	0,19	0,11	0,23	0,19	0,07	0,08
Hivatásos katona	0,05	0,10	0,06	0,10	0,07	0,06	0,10	0,17	0,11	0,22	0,22	0,05	0,08
Pedagógus	0,06	0,06	0,11	0,11	0,09	0,04	0,09	0,14	0,07	0,24	0,26	0,13	0,09
Szociális szakember	0,03	0,05	0,11	0,08	0,06	0,06	0,14	0,18	0,12	0,17	0,19	0,09	0,09
Pap, lelkész	0,06	0,05	0,09	0,09	0,06	0,08	0,11	0,17	0,08	0,13	0,13	0,08	0,11
Ápoló	0,06	0,05	0,12	0,09	0,07	0,08	0,13	0,16	0,10	0,22	0,20	0,11	0,11

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A háttérváltozókkal vizsgálva látható, hogy a férfiak és nők között nincs eltérés abban, hogy melyik életpályát tartják vonzónak. A korcsoport és – meglepetésre – az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem nem mutat összefüggést a változókkal a legtöbb esetben. A korábbi eredményekhez hasonlóan a kormánypártiság és az állam megítélése azok a változók, amelyek kapcsolatot mutatnak egyes életpályák megítélésével. Szintén összefügg a legtöbb tényezővel a régió fejlettsége, a gazdasági aktivitás és a tájékoztató csatornák változó (utóbbi kettő a többi, említett változónál gyengébb kapcsolatot mutatnak). Érdekes kiemelni, hogy a kormánypártiság most is a legerősebb kapcsolatot mutatja több életpályával (a kormánypárti szavazók tartják vonzóbbnak az életpályákat), azonban pont a politikus esetén kevésbé erős ez a kapcsolat. (Itt is fennáll, hogy a kormánypárti szavazók vonzóbbnak ítélik, a kormánypártiak 45,4 százaléka szerint *teljes mértékben vonzó*, míg az ellenzékiek 36,0 százaléka gondolja így.)

Nemcsak a háttérváltozókkal, hanem az állam mint munkáltató megítélésével is összevetettük a változókat. Minden életpályára igaz, hogy a válaszadó akkor tartja vonzóknak az adott hivatást, ha szívesen dolgozna állami fenntartású intézményben. A legerősebb az állami szféra vonzósága és a rendőri szakma vonzóságának megítélése közötti összefüggés.

131. ábra: A különböző életpályák vonzósága a 18–29 évesek körében (N = 210)



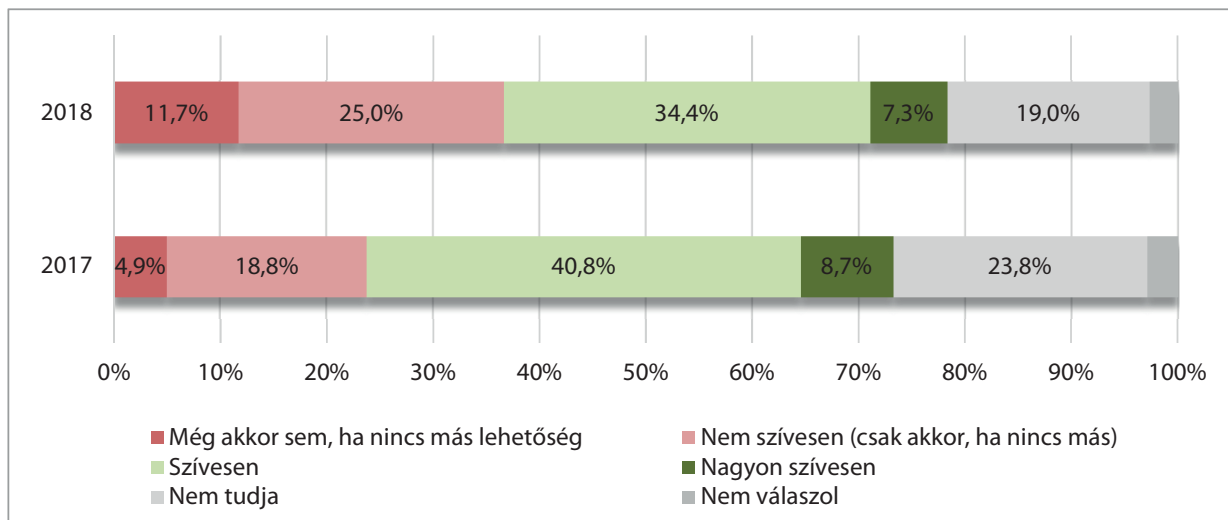
A legfiatalabb, pályaválasztás előtt állókat is magában foglaló korcsoportban is megvizsgáltuk a közalkalmazotti pályák vonzerejét (*teljes mértékben vagy inkább vonzó* válaszok aránya az összes 18–29 éves megkérdezett között, a nem válaszolókkal együtt). Ez alapján az látható, hogy a bírói, az orvosi és a rendőri pálya a három legvonzóbb terület. Ebben a korosztályban is – csakúgy, mint a teljes minta esetében – éles határ húzható a segítő szakmáknál. Míg a többi felsorolt szakmát a megkérdezettek több mint fele (sőt a bírói és orvosi pályát több mint kétharmaduk) vonzóknak tartja, addig a szociális szakemberek, papok, lelkészek és ápolók hivatását a korosztályba tartozók nagyjából harmada tartja csak vonzóknak. A pedagógusi hivatás az, amely a teljes mintához képest előrébb végzett a vizsgált korcsoportban, a katonát és a tűzoltót is megelőzi. A teljes mintához viszonyítva a tűzoltó életpálya több hellyel hátrébb szerepel a szakmák sorában, a rendőri életpálya ezzel szemben kifejezetten vonzó a fiatalok számára. Szem előtt kell azonban tartani azt is, hogy az eredmények megbízhatósága alacsony, mivel 210 fő tartozik ebbe a korcsoportba az almintában.

5.6. AZ ÁLLAM MINT MUNKÁLTATÓ MEGÍTÉLÉSE

Feltett kérdések:	• Ön volt-e valaha állami költségvetésből működő szervezet vagy állami tulajdonú cég alkalmazottja? Ha igen, jelenleg is az?
	• Mi volt az Ön jogviszonya?
	• Mi jelenleg az Ön jogviszonya?
	• Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben? [Csak az aktív korúaktól kérdezve.]
	• Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna a közigazgatásban? [Csak az aktív korúaktól kérdezve.]

Az állami működés megítéléséhez hozzátartozik az is, hogy miként vélekednek az emberek az államról mint munkáltatóról. Az állami szervezetek, állami fenntartású intézmények megfelelő működéséhez elengedhetetlen a jól képzett, munkájával, munkavállalási körülményeivel elégedett munkaerő. Éppen ezért szükséges, hogy az állam munkáltatóként vonzó legyen a munkavállalók számára, és versenyképes maradjon a munkaerőpiacon. A közigazgatás munkaerőpiaci megítélése a *Jó Állam Jelentés Hatékony közigazgatás* fejezetének *Elégedettség* dimenziójába is belekerült. A *Jó Állam Jelentés* azonban csak arra tér ki, hogy a megkérdezettek mennyire szívesen dolgoznának a közigazgatásban, a *Jó Állam Véleményfelmérés* eredményeit bemutató jelentés azonban a teljes kérdéssort bemutatja, feltárva, hogy milyenek ítélik meg a megkérdezettek az állami fenntartású intézményekben a munkavállalást.

132. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?” kérdés megítélése az aktív korúak körében (N₂₀₁₈ = 2040)



Idén is feltettük azt a kérdést az aktív korú válaszadóinknak, hogy mennyire szívesen dolgoznak/dolgoznának állami szervezetben, állami fenntartású intézményben. A válaszolni nem tudók aránya magas, 19,0 százalék, ez az idősek (60–69 évesek) és a fiatalok (18–29 évesek) korcsoportjaira jellemző (24,3%, illetve 23,8%), a 40–49 éves korosztályba tartozóknak csak 13,2 százaléka nem tudott állást foglalni. Iskolai végzettség szerint vizsgálva, a kérdés megítélése az alapfokú végzettségűek számára a legnehezebb, körükben 24,0 százalék a „nem tudom” válaszlehetőséget jelölők aránya, a felsőfokú végzettségűeknél 16,4 százalék.

A válaszadók jelentős hányada, több mint 40 százaléka (41,7%) *szívesen* vagy *nagyon szívesen* dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben. Kedvezőtlen fordulat azonban, hogy tavalyhoz képest ez az arány csökkent (7,8 százalékponttal), ezzel szemben jelentősen nőtt azok aránya, akik nem dolgoznának az államnak (13,0 százalékponttal). Tavaly az aktív korú megkérdezettek 4,9 százaléka mondta, hogy

semmiképp sem dolgozna állami intézményben, idén – a bizonytalanok arányának jelentős csökkenése mellett – már 11,7 százalék. Életkori bontásban a legnagyobb arányban a 60–69 évesek (18,9%), valamint a 30–39 évesek (17,7%) jelölték ezt a válaszlehetőséget. A legfiatalabb, 18–29 éves generáció zárkózik el a legkevésbé az állami foglalkoztatóktól, körükben csak 10,7 százalék utasítja el teljesen ezt az eshetőséget. Az életkor mellett fontos még megemlíteni az iskolai végzettség szerepét is: az érettségivel nem rendelkező középfokú végzettségűek jelölték a legmagasabb arányban (17,0%) azt, hogy más lehetőség hiányában sem dolgoznának állami szervezetben, a felsőfokú végzettségűek körében csak felelekkora (8,9%) ez az arány.

Az „*Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna a közigazgatásban?*” kérdésre adott válaszok megoszlása nagyon hasonló, aminek oka, hogy a két kérdés is összefügg (állami szférában, illetve közigazgatásban dolgozni). A válaszok ennek megfelelően erős összefüggést mutatnak (korr.: 0,85), azaz, aki nem szívesen dolgozna állami intézményben, az a közigazgatásban sem vállalna szívesen munkát. A kérdésre is hasonló arányban (18,7%) nem tudtak válaszolni a kérdezettek. A közigazgatásban valamivel kevesebben vállalnának munkát, mint állami intézményben (közigazgatásban 38,4%, állami szervezetnél 41,7% a *nagyon szívesen és szívesen* válaszok aránya). Az „*akkor sem, ha nincs más lehetőség*” válasz aránya a közigazgatás esetében (11,6%) közel azonos az állami intézménynél mért aránnyal (11,7%).

68. táblázat: Az állam mint munkáltató megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 1128–1613)

Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna
...állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?	0,14	0,06	0,11	0,10	0,11	0,09	0,07	0,21	0,09	0,22	0,15	0,06	0,06
...a közigazgatásban?	0,13	0,05	0,11	0,10	0,06	0,08	0,07	0,12	0,10	0,19	0,15	0,06	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

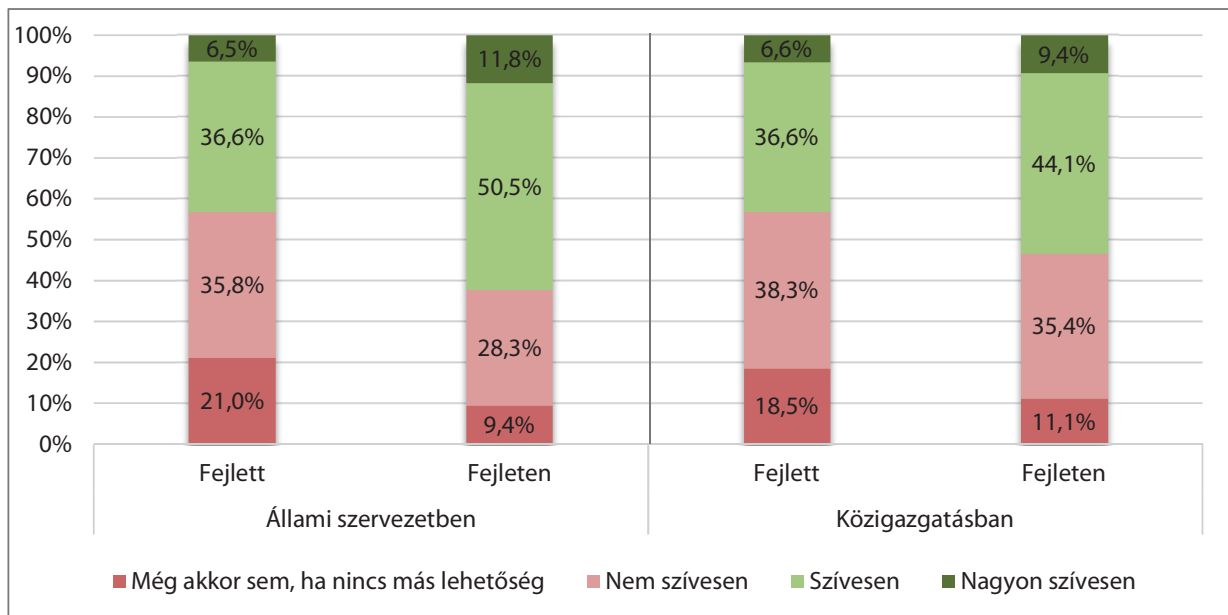
Az állam mint munkáltató megítélését az életkor, a használt média politikai kötődése és a tájékoztatói csatorna változókon kívül az összes többi befolyásolja. Az érvényes választ adók közül a nők egyértelműen nagyobb arányban vállalnának munkát állami fenntartású intézményben (nők: 59,3%, férfiak: 46,5%) és a közigazgatásban is.

A felsőfokú iskolai végzettségűek számára az állami munkahelyek sokkal vonzóbbak, mint más iskolai végzettségűek számára (felsőfokú: 64,8%, többi csoport: 50,0–55,3%). Az érettségi nélküli középfokú végzettségűek szeretnék a legkevésbé állami fenntartású intézményben dolgozni, körükben a legmagasabb azok aránya (17,0%), akik más lehetőség hiányában sem dolgoznának szívesen ilyen helyen.

Az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem és a régió fejlettsége is összefüggésben áll a kérdések megítélésével, a magasabb jövedelműek és a fejlettebb – több és többféle munkahelyet kínáló – régiókban élők kevésbé szeretnék állami fenntartású intézményben vagy a közigazgatásban munkát vállalni.

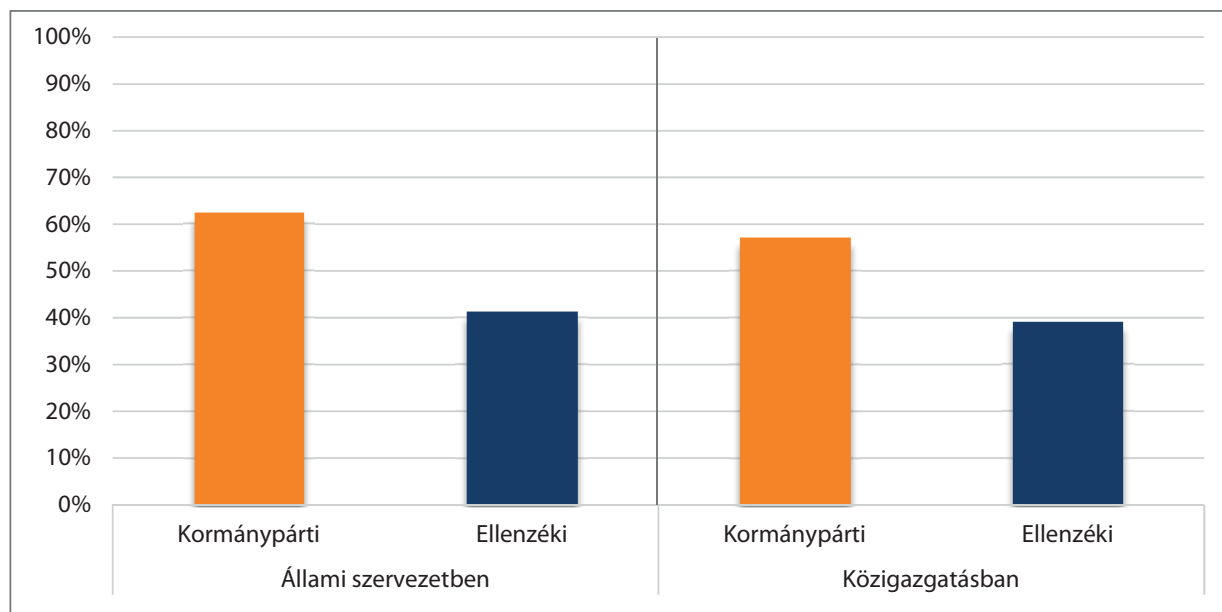
Míg a legfeljebb 120 033 forint egy fogyasztási egységre jutó jövedelemmel rendelkezők 59,5 százaléka, addig a 180 051 forint vagy afölött rendelkezőknek csak 47,8 százaléka dolgozna állami szervezetben vagy állami fenntartású intézménynél.

133. ábra: Állami szervezetben, közigazgatásban dolgozni vágyók aránya a régiók fejlettsége szerinti bontásban
(N: 1597–1612)



A fejlett és fejletlen régiók között közel 20 százalékpont a különbség az állami fenntartású intézményekben való munkavállalás megítélésében, a közigazgatás esetében a különbség csak 10 százalékpontos.

134. ábra: Szívesen vagy nagyon szívesen dolgozna állami szervezetben, közigazgatásban kormánypárti-ellenzéki bontásban (N: 1128–1137)

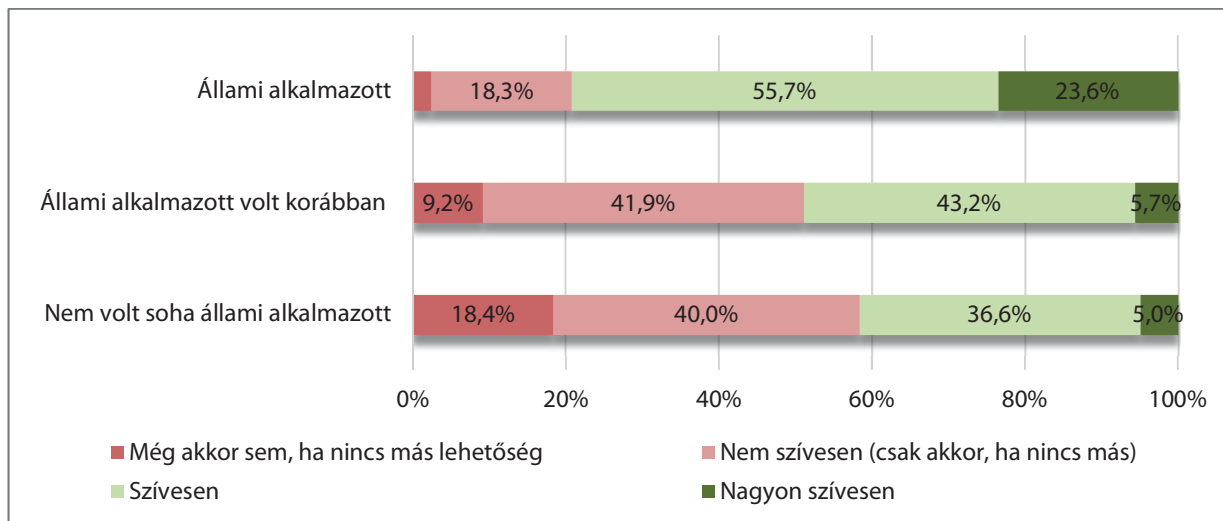


A háttérváltozók közül a régió, a kormánypártiság és az állam megítélése függ össze a legerősebben az állami szférában való munkavállalás megítélésével. Akik elégedettek a jelenlegi állam működésével, azok nagyobb arányban dolgoznának állami fenntartású intézményben (59,1%, szemben a 46,6%-kal). A kormánypártra szavazók is nagyobb arányban választották a *szívesen, nagyon szívesen* kategóriákat a kérdés megítélésekor (62,4%, szemben az ellenzékiek 41,3%-ával).

A következőkben bemutatjuk, hogy az állami intézményekben, állami fenntartású szervezetekben és a közigazgatásban való munkavégzés megítélését hogyan befolyásolják az ilyen helyeken szerzett munkatapasztalatok. A mintánkba kerülők 11,2 százaléka dolgozik jelenleg állami fenntartású intézményben, állami cégben, de a megkérdezetteknek összesen 28,1 százaléka rendelkezik állami munkáltatónál szerzett munkatapasztalattal.

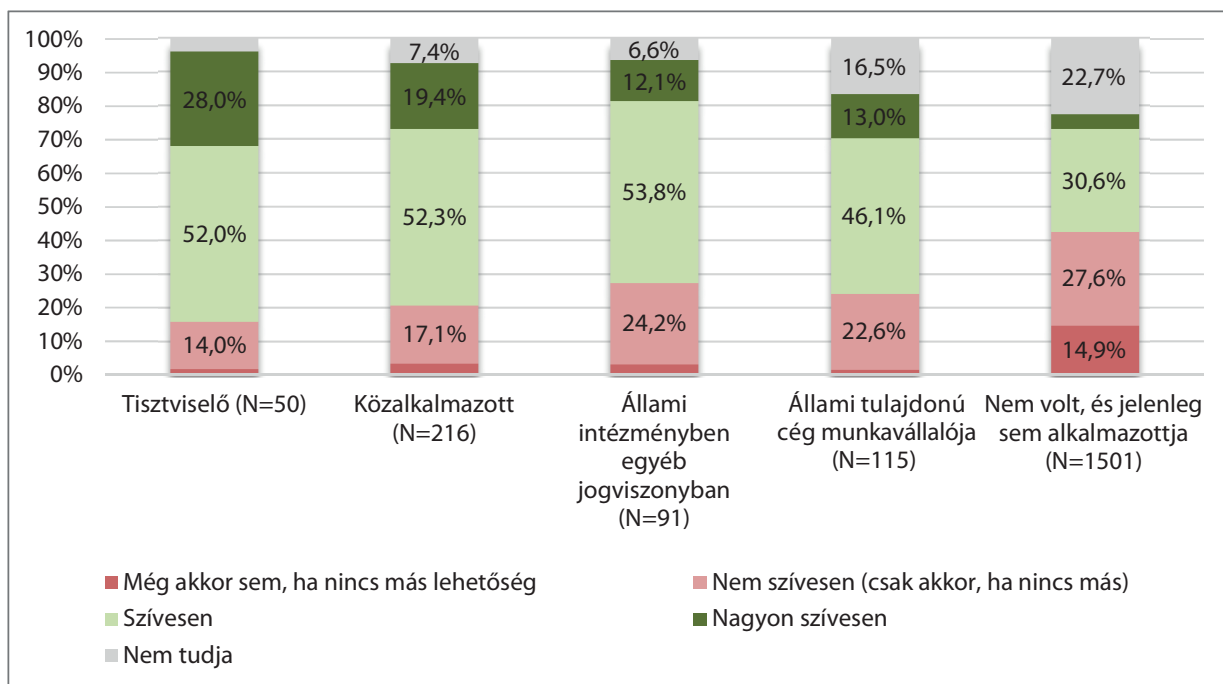
Az állami fenntartású munkahelyeken szerzett tapasztalat alapján a megkérdezettek három csoportra bonthatók: jelenlegi állami alkalmazottak, régebbi állami alkalmazottak, saját tapasztalattal nem rendelkezők.

135. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?” kérdés megítélése a jelenlegi és volt munkáltató szerint (N = 1582)



Az állami szektorban dolgozók 79,3 százaléka elégedett azzal, hogy állami intézményben dolgozik, bár a nagyon szívesen dolgozók aránya csak 23,6 százalék. Akik korábban voltak állami alkalmazottak, azok némileg pozitívabban viszonyulnak az állami szervezetekben történő munkavállaláshoz, mint azok, akik egyáltalán nem dolgoztak még az államnak. A lényegi különbség e két csoport között, hogy a korábbi alkalmazottak közül feleannyian (9,2%, szemben a 18,4%-kal) választották a határozottan elutasító „még akkor sem, ha nincs más lehetőség” opciót.

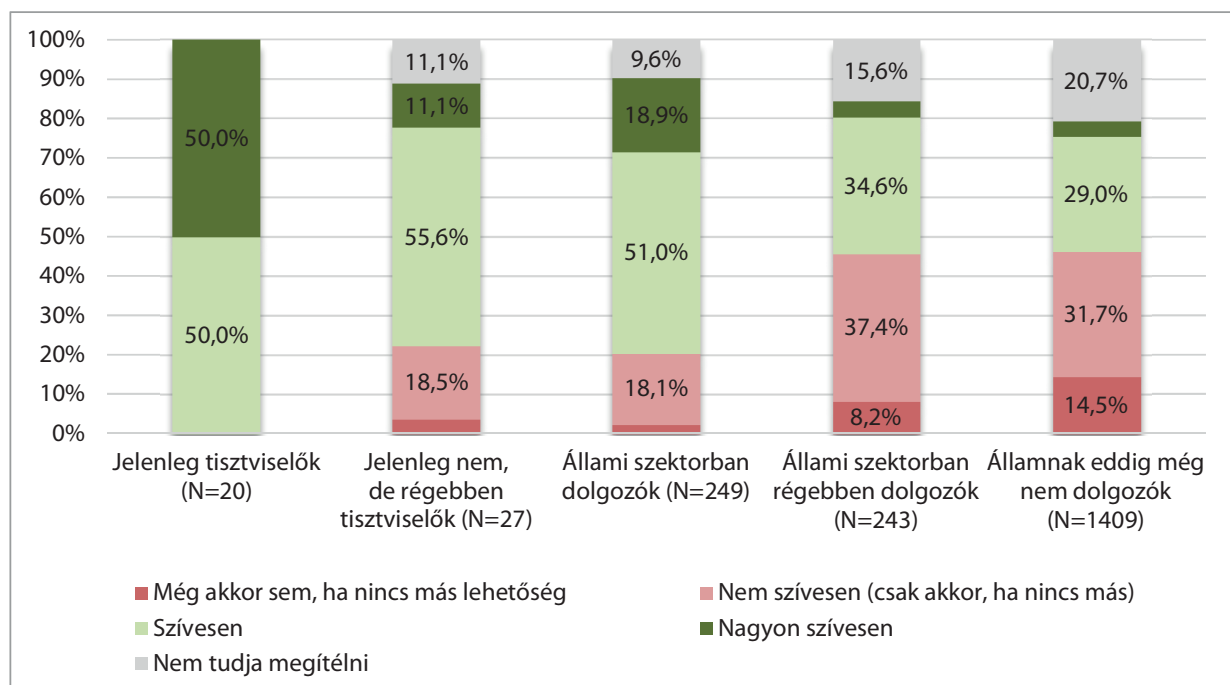
136. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?” kérdés megítélése jelenlegi és korábbi állami alkalmazottak körében (N = 1973)



Az állami alkalmazottakat jogállásuk szerint 4 kategóriába soroltuk: tisztviselő, közalkalmazott, állami intézményben egyéb jogviszonyban álló és állami tulajdonú cég munkavállalója. Minden kategóriában a volt és a jelenlegi munkavállalók is szerepelnek a jelenlegi vagy utolsó jogállásuk alapján.

Jól látszik, hogy azok szeretnék a legkevésbé állami fenntartású intézményben dolgozni, akik még soha nem dolgoztak ilyen helyen, de körükben a legmagasabb a kérdést megítélni nem tudók aránya is (22,7%). Leginkább a jelenlegi és egykori tisztviselők dolgoznának állami fenntartású intézményben, körükben a *szívesen* és *nagyon szívesen* válaszok aránya igen magas, 80,0 százalék, de a többi kategóriában is 50 százalék felett van az államnak legalább szívesen dolgozók aránya.

137. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna a közigazgatásban?” kérdés megítélése a jelenlegi és korábbi állami alkalmazottak körében (N = 1948)



A közigazgatás megítélése kapcsán egy olyan változót is létrehoztunk, amely külön kategóriaként kezeli a közigazgatásban jelenleg, illetve a korábban dolgozókat (tisztviselőket). Az elemszámok a mintánkban alacsonyak (jelenleg 20 fő, korábban 27 fő volt tisztviselő), ezért az eredményekkel érdemes körültekintően bánni.

A jelenleg tisztviselőként dolgozók rendkívül lojálisak az állami munkáltatójukhoz, a mintánkba kerülők 100 százaléka *szívesen* vagy *nagyon szívesen* dolgozik/dolgozna a közigazgatásban. A jelenleg nem, de korábban tisztviselőként dolgozók kisebb aránya dolgozna a közigazgatásban (66,7%), itt a „*nagyon szívesen*” válaszlehetőséget jelölők aránya ötször kisebb, mint a jelenlegi tisztviselőknél.

Az államnak eddig még nem dolgozók szeretnék a legkevésbé a közigazgatásban dolgozni, körükben a legmagasabb azok aránya (14,5%), akik más lehetőség hiányában sem dolgoznának a közigazgatásban. Náluk vannak arányaiban a legtöbb (20,7%) azok is, akik nem tudtak véleményt mondani.

5.7. A HONVÉDSÉG MINT MUNKÁLTATÓ

- Feltett kérdések:
- Ön elképzelhetőnek tartja, hogy megfelelő feltételek mellett önkéntes tartalékos katona legyen? [Csak 40 év alattiaktól kérdezve.]
 - Ön elképzelhetőnek tartja, hogy hivatásos, szerződéses katona legyen? [Csak 40 év alattiaktól kérdezve.]

A közigazgatási szféra mellett a honvédség is jelentős számú, állam által fenntartott munkahelyet biztosít. Hazánkban a honvédséghez hivatásos, szerződéses vagy tartalékos katonaként lehet csatlakozni. Ez utóbbi esetben az egyén civil foglalkozása vagy tanulmányai mellett áll rendelkezésre, meghatározott ideig és meghatározott esetekben. E foglalkoztatás atipikus jellege miatt erre külön kérdeztünk rá a honvédségre mint munkáltatóra vonatkozó kérdések között. A várakozásoknak megfelelően a tartalékos szolgálat vonzóbb volt a megkérdezettek számára, mint a hivatásszerű szolgálat: a válaszadók⁴⁷ 7,5 százaléka vállalna önkéntes tartalékos szolgálatot, míg 4,4 százalékuk hivatásos szolgálatot (emellett 0,5 százalék katona került a mintába). Az alábbi táblázatban azokat láthatjuk, akik határozott véleménnyel rendelkeznek a honvédelemhez való csatlakozásról (azaz vagy igennel, vagy nemmel válaszoltak a feltett kérdésekre). Látható, hogy 100-ból körülbelül 5 ember van, aki vállalna hivatásos szolgálatot (akár önkéntes szolgálatot is), és további 3, aki csak önkéntes szolgálatot vállalna.

138. ábra: A katonasághoz való csatlakozási hajlandóság (N = 876)



Az adatfelvétel során rákérdeztünk a csatlakozni vágyók motivációira is. Ez alapján az önkéntes tartalékos szolgálat elsősorban a hazafiság, a haza védelme miatt vonzó, de a szolgálattal járó juttatás, a fizetés, a segítségnyújtás lehetősége és a szolgálathoz társított kihívás jelleg is motivációt jelent. A hivatásos állományhoz való csatlakozás mellett fő érvként a válaszadók a fizetést és a biztos megélhetést említették, majd a másoknak adott segítségét, végül a haza szolgálatát, védelmét emelték ki.

⁴⁷ Csak a 40 év alattiakat kérdeztük a mintából.

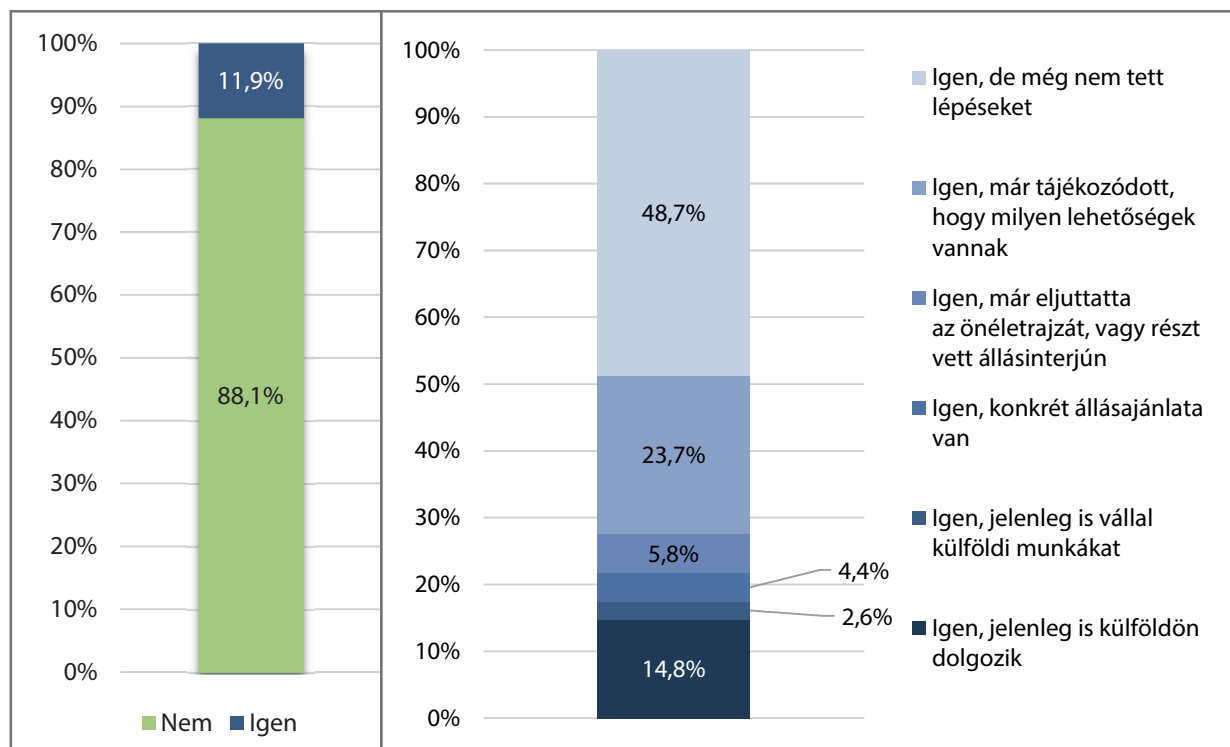
5.8. KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁS

Feltett kérdések:

- Ön eddig összesen hány hónapot dolgozott külföldön?
- Ön jelenleg gondolkodik a külföldi munkavállaláson? *[Csak az aktív korúaktól kérdezve.]*
- Háztartásából, családi, baráti köréből ismer olyat, aki jelenleg külföldön dolgozik? Ki ő? Kik ők? *(Több válasz jelölhető!)*
- Ön tervezi, hogy külföldre költözik? *[Csak az aktív korúaktól kérdezve.]*
[A teljes blokk csak az első almintától kérdezve.]

Mivel a külföldi munkavállalás egyrészt jelentős hatással lehet a hazai munkaerőpiacra, a megszülető gyermekek számára, a nyugdíjrendszer fenntarthatóságára, másrészt pedig egy ország elhagyásának szándéka összefügg annak élhetőségével, ezért idén a tavalyi kérdésközt tovább bővítve – de ugyanúgy csak az egyik almintától lekérdezve – foglalkoztunk a témával.

139. ábra: Külföldi munkavállalást tervezők az aktív korúak körében. „Ön jelenleg gondolkodik a külföldi munkavállaláson?”
(N = 984), Külföldön munkát vállalók és tervezők megoszlása (N = 117)



A minta 7,8 százaléka rendelkezik külföldi munkavállalási tapasztalattal, ők eddig átlagosan másfél évet dolgoztak kint. A külföldi munkavállalást tervezők aránya nem változott jelentősen az előző évi felméréshez képest, 11,9 százalékuk (117 fő) vállal jelenleg is munkát külföldön, vagy tervezi azt, és ennek érdekében már tett lépéseket. Ez az arány 2017-ben még 14,5 százalék volt. A külföldi munkavállalást tervezők nagy része (72,4%) még nem tett lépéseket, vagy csak a tájékozódás fázisában van.

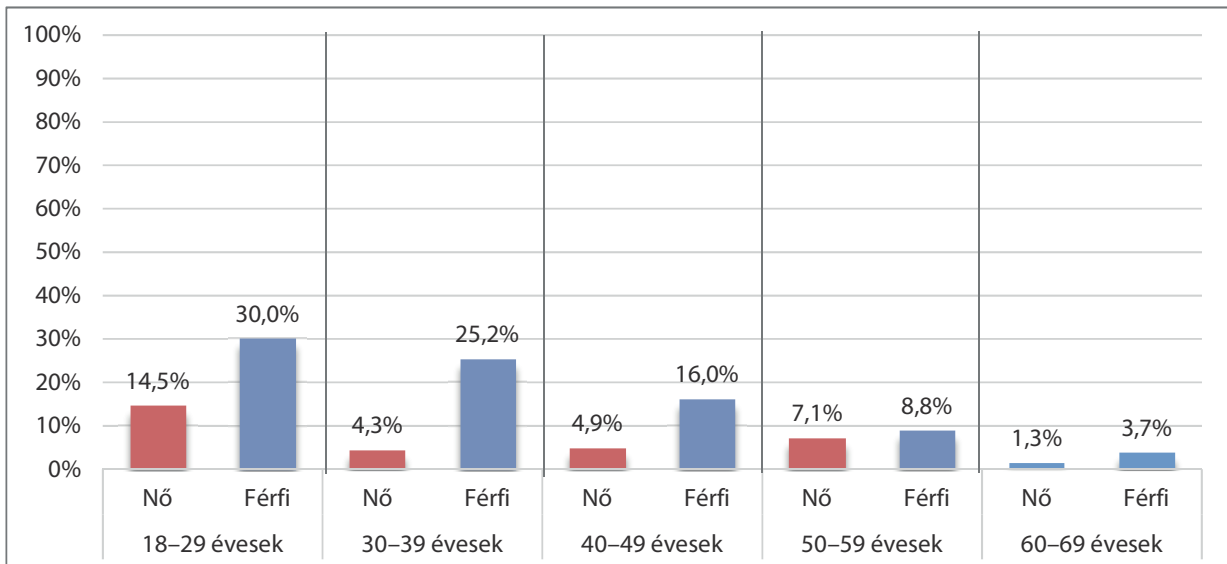
69. táblázat: A külföldi munkavállalási szándék és a külföldi munkavállalás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 679–1251)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Külföldi munkavállalás (jövőbeli szándék)	0,19	0,20	0,09	0,12	0,05	0,14	0,12	0,05	0,04	0,26	0,22	0,11	0,16
Külföldi munkavállalás (tapasztalat)	0,11	0,09	0,12	0,10	0,08	0,07	0,07	0,00	0,06	0,09	0,05	0,08	0,03

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A jövőbeni külföldi munkavállalási szándék összefügg az életkorral, a kor előrehaladtával tendenciózusan csökken azok aránya, akik külföldön munkát szeretnének vállalni. A legfiatalabb, 18–29 éves korosztályban nagyjából minden ötödik (23,3%) megkérdezett tervezi, hogy külföldön fog dolgozni, a 30–39 éves korosztályban csak minden kilencedik (13,2%). A 40–49 éveseknél már csak 10,3 százalék, az 50–59 éveseknél pedig 7,9 százalék ez az arány. Fontos megjegyezni, hogy az iskolai végzettség és az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem nem befolyásolja a külföldi munkavállalási terveket.

140. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság nemenkénti és korcsoport szerinti bontásban (N = 982)



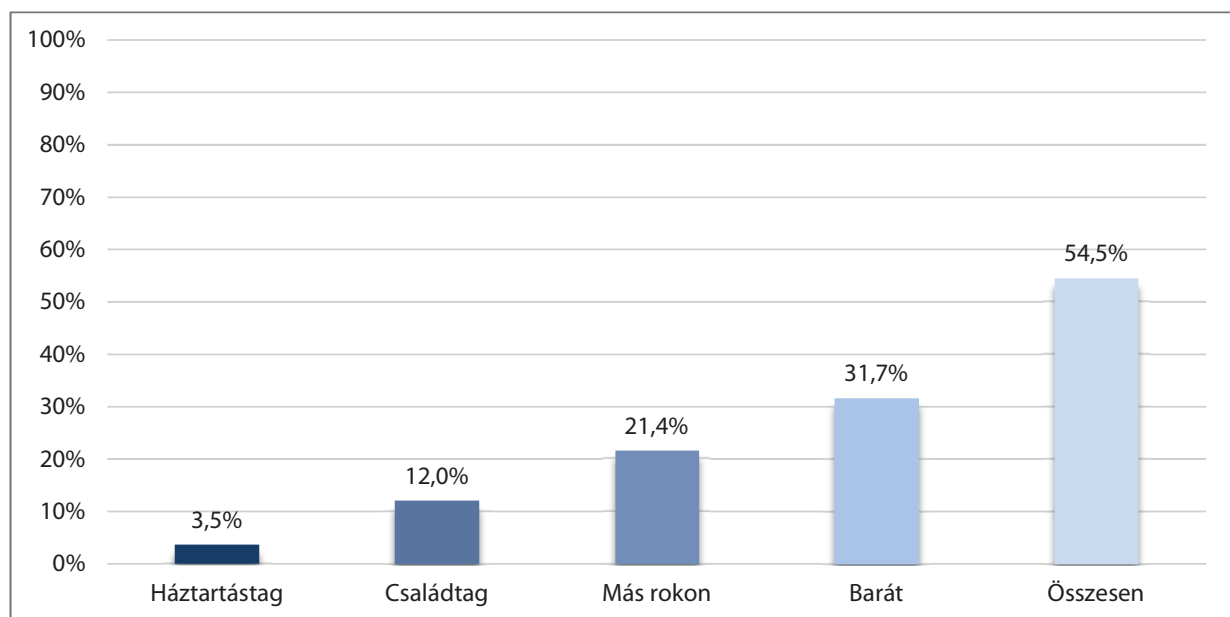
A jelenleg külföldön dolgozókat és az időnként külföldi munkát vállalókat, utóbbiak alacsony száma miatt (3 fő), egy kategóriaként kezeltük. A külföldi munkát vállalók 80 százaléka férfi, de azok között is magas, 71,1 százalék a férfiak aránya, akik még csak tervezik, hogy külföldön dolgoznak. Életkori bontásban jól látszik, hogy a 18–29 éves korcsoportban kétszer több, a 30–39 éves korcsoportban pedig már hatszor több férfi vállalkozna külföldi munkára. Ez feltehetően összefüggésben van azzal, hogy a nők többsége 30–39 évesen alapít családot, ezt támasztja alá, hogy a 30–39 évesek körében a nők háztartásában kétszer

több gyerek van, mint a férfiakéban. Ezt az összefüggést erősíti az is, hogy bár a háztartástípusnak önmagában nincs hatása a külföldi munkavállalási hajlandóságra, de az életkorral együtt vizsgálva a 30–39 éves korcsoportban erős összefüggés van (Cramer's V: 0,34), az egyedül élő 30–39 évesek 40,0 százaléka tervez külföldi munkavállalást, a gyermek nélküli háztartások 2,3 százaléka, a gyermekes háztartásoknak pedig a 9,2 százaléka. Korcsoporttól függetlenül pedig azt tapasztaltuk, hogy a gyermekes háztartásban élő nők jóval kisebb arányban tervezik a külföldi munkavállalást, 4,1 százalék áll a férfiak 17,6 százalékaival szemben.

A háttérváltozók közül a legerősebb együttállást a kormánypártiság és az állam megítélése mutatja a külföldi munkavállalási tervekkel. Az ellenzéki pártokra szavazók 19,3 százaléka tervezi a külföldi munkavállalást, ezzel szemben a kormánypártiaknak csak 3,5 százaléka. A külföldi munkavállalást tervezőknek csak 29,7 százaléka szerint jellemezhető jóként a mostani állam (és mindössze 0,9 százalék szerint tekinthető teljes mértékben jónak). Ezzel szemben a külföldi munkavállaláson nem gondolkodóknak 62,2 százaléka úgy gondolja, hogy kisebb vagy nagyobb mértékben a magyar állam azonosítható a jó állammal.

Az látszik, hogy az iskolai végzettség nem befolyásolja a külföldi munkavállalásra irányuló terveket. Fontos azonban megvizsgálni a külföldi munkatapasztalattal rendelkezőket is, akik körében megfigyelhető, hogy az iskolai végzettség emelkedésével egyre több megkérdezettnek van külföldi munkavállalási tapasztalata. A legfeljebb alapkú végzettséggel rendelkezőkhöz (4,9%) képest az érettségivel rendelkezők közel háromszor többen (13,5%) vállalkoztak korábban országhatáron túli munkavállalásra, ez az arány a felsőfokú végzettségűek esetében már 3,5-szer több, 17,7 százalék. A személyes bérjövdelem növekedésével nő a külföldi munkavállalási tapasztalattal rendelkezők aránya. Míg a maximum 120 033 forintot keresők 10,2 százaléka, addig a 120 034 és 180 050 forint között keresők 14,0 százaléka, a 180 051 forint felett keresőknek pedig 20,7 százaléka dolgozott már külföldön.

141. ábra: Külföldön dolgozó hozzátartozókkal, illetve barátokkal rendelkezők aránya (N = 1250)



A kérdőívünkben fontosnak tartottuk azt is megkérdezni, hogy a válaszadók ismernek-e olyan embert szűkebb-tágabb környezetükben, aki külföldön dolgozik. A megkérdezettek 54,5 százalékának van a családi vagy baráti körében ilyen személy, tavaly ez az arány csak 47,8 százalék volt. A válaszadók majd egyharmadának (31,7%) a baráti körében, bő egyötödének (21,4%) a rokonai között, míg szűk egynolcadának (12,0%) pedig közeli családtagjai⁴⁸ körében vannak külföldön dolgozó ismerősei.

70. táblázat: Külföldön dolgozó kapcsolatokkal való rendelkezés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal
(N: 858–1250)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypartiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatói csatorna	Internethasználat
Van-e külföldön dolgozó családtagja, rokona, barátja, ismerőse?	0,07	0,18	0,19	0,21	0,13	0,07	0,15	0,03	0,08	0,10	0,12	0,07	0,20	0,16

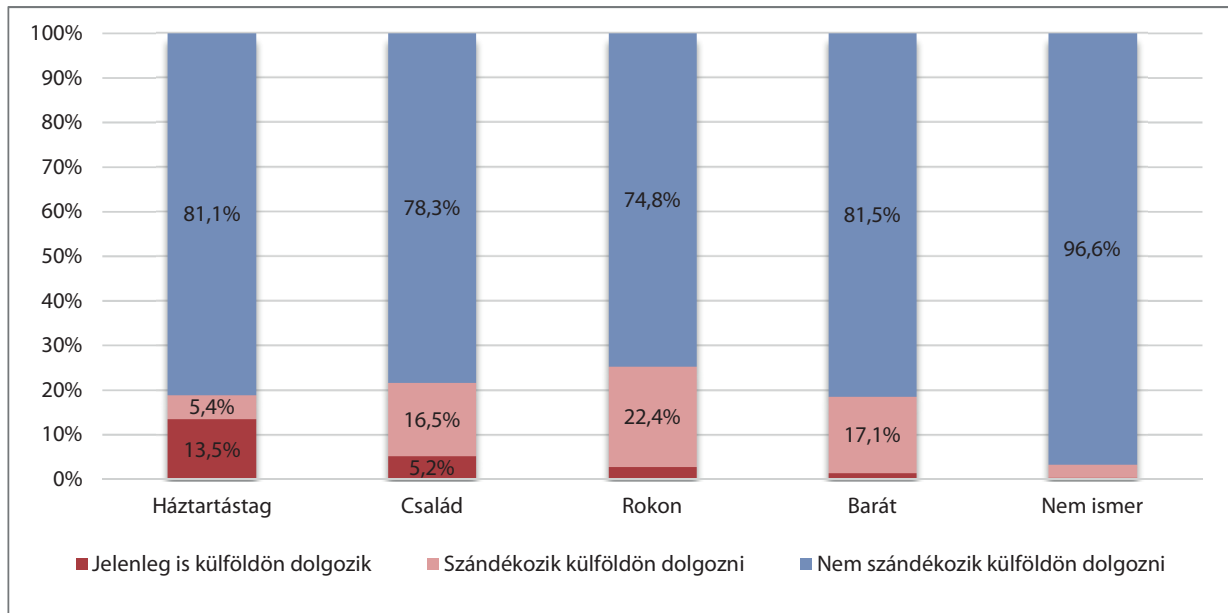
A hőtérskép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

A külföldi munkát vállalókhöz fűződő kapcsolatok megléte és erőssége befolyásolja a kivándorlási hajlandóságot. Ezért érdemes először megvizsgálni, hogy kikre jellemző egyáltalán az, hogy rendelkeznek külföldi kapcsolatokkal, majd azt, hogy ezen kapcsolatok erőssége hogyan befolyásolja a külföldi munkavállalási hajlandóságot.

Az életkor növekedésével tendenciózusan csökken azok aránya, akiknek van külföldön dolgozó ismerősük vagy rokonuk: a 18–29 éveseknél 65,7 százalék, az 50–59 éveseknél 54,8 százalék, 60 éves kor felett pedig kevesebb mint 50 százalék. Az iskolai végzettség esetében a magasabb végzettség felé haladva nő az ilyen ismeretségek aránya, a legfeljebb alacsony végzettségűeknél 40,4 százalék, a felsőfokú végzettségűeknél 68,8 százalék. Nemcsak az alacsony végzettségűeknek, de a kisebb településeken élőknek is kisebb az esélyük, hogy ismerjenek külföldön dolgozókat: a községekben élők 45,6 százalékának, a fővárosban élők 65,2 százalékának van ilyen rokona, ismerőse.

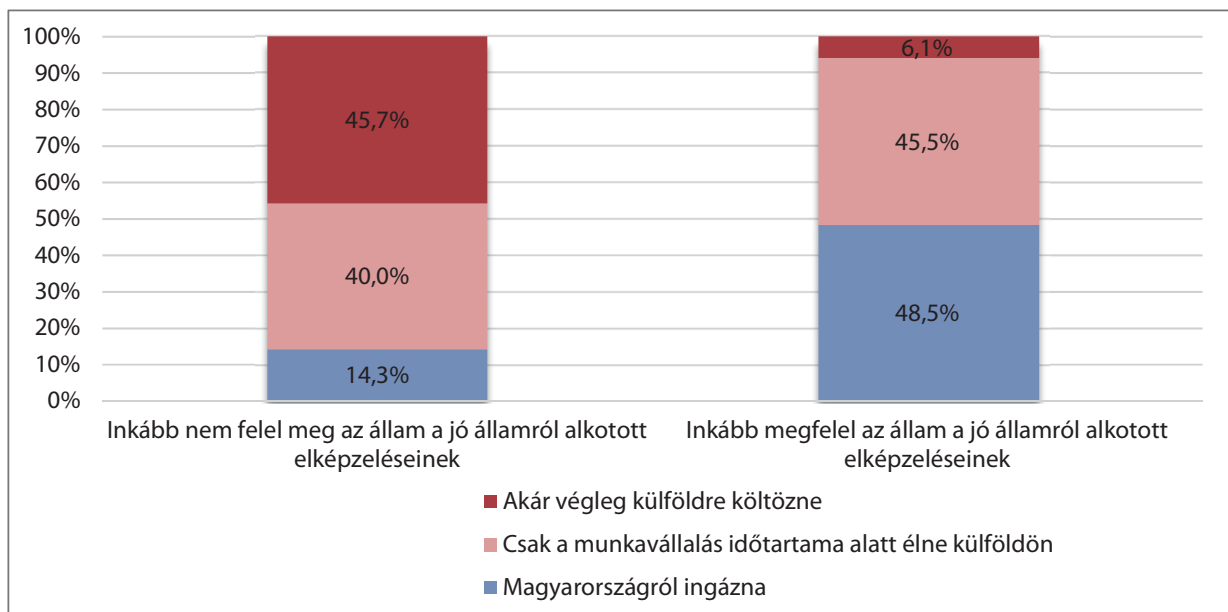
⁴⁸ Vele nem egy háztartásban élő gyermeke, testvére, szülője.

142. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság a külföldön dolgozó kapcsolatok típusa szerint az aktív korúak körében
(N = 983)



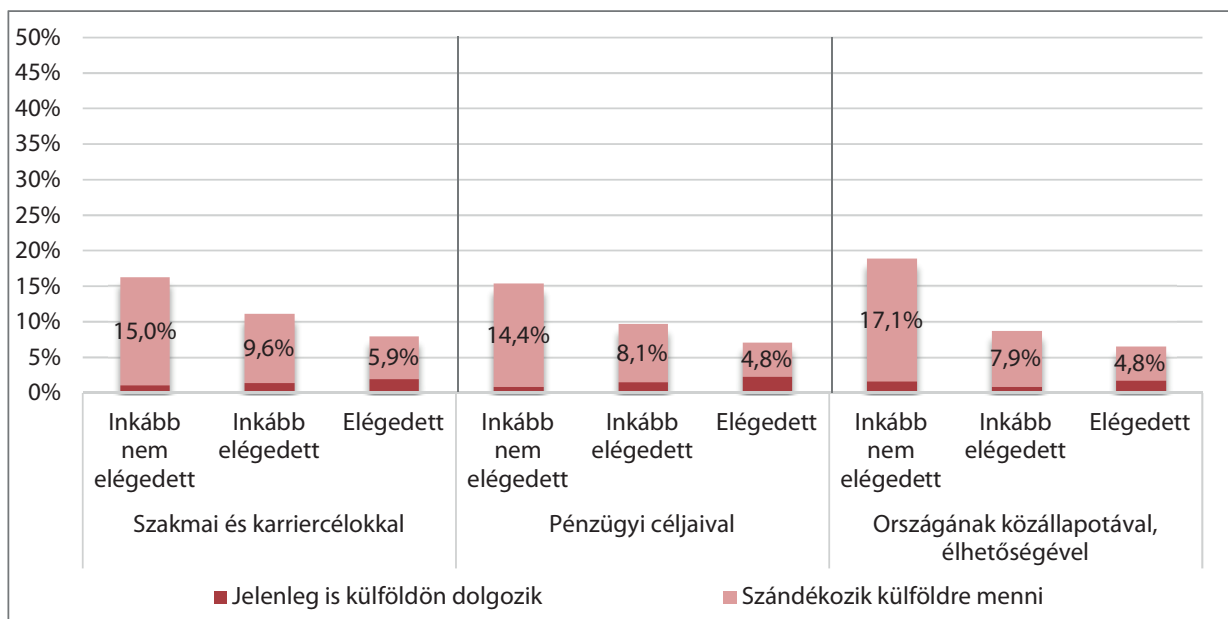
A kivándorlási hajlandóság csökkent tavalyhoz képest, 2017-ben a megkérdezettek 14,5 százaléka tervezett külföldi munkavállalást, idén 11,9 százalék. A tavalyi adatokhoz képest némileg emelkedett azok aránya, akik rendelkeznek külföldön dolgozó háztartástaggal (12,0, illetve 13,5%), viszont minden kategóriában csökkent a kivándorlást tervezők aránya. Idén azok körében a legmagasabb a kivándorlási szándék, akik rokoni körében van külföldön dolgozó, míg tavaly egyértelműen azok között volt legmagasabb az arány, akiknek háztartástagja dolgozott külföldön.

143. ábra: A külföldre költözés szándéka a „Megfelel-e az állam a jó államról alkotott elképzeléseinek?” kérdésre adott válaszok mentén (N = 103)



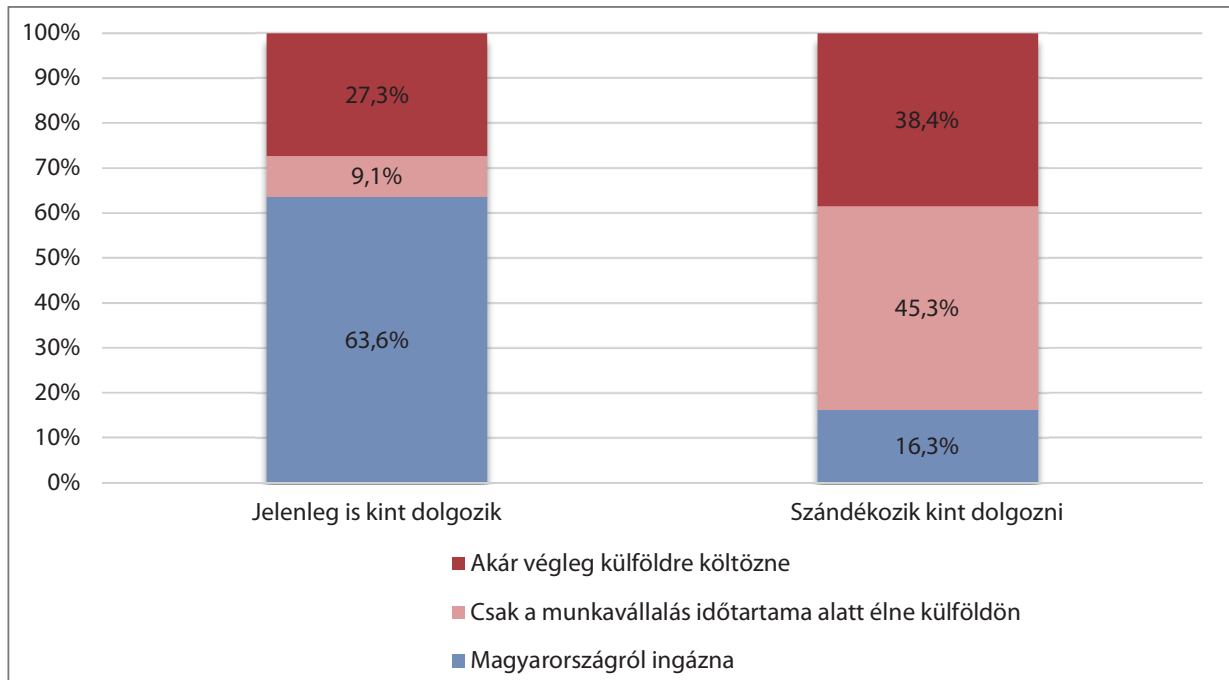
Kérdőívünkben kitértünk arra is, hogy mekkora a végleg kiköltözni vágyók aránya. A jelenleg kint dolgozóknak és a külföldön munkavállalást tervezőknek tettük fel azt a kérdést, hogy „*Ön tervezi, hogy külföldre költözik?*”. Mivel a válaszadók köre szűk, mindössze 107 ember, ezért az eredmények megbízhatósága alacsony. A háttérváltozóink közül az állam megítélésének volt a legerősebb hatása (Cramer's V: 0,45) az elköltözési szándékra. Akik nem tartják a mostani magyar államot jó államnak, azoknak 45,7 százaléka végleg külföldre költözne, míg ez az arány azok körében, akiknek inkább megfelel az állam, csupán 6,1 százalék. Az ingázást választók aránya jóval magasabb (48,5% szemben a 14,3%-kal) azok körében, akiknek *inkább megfelel az állam a jó államról alkotott elképzeléseinek*.

144. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság összefüggése egyes elégedettség kérdésekkel
(N: 894–927)



A közérzeti tényezőket is érdemes vizsgálni, mint a külföldi munkavállalási hajlandóságot befolyásoló tényezőket. Az adatok alapján megállapítható, hogy az ország közállapotával, a pénzügyi célok és a karriercélok teljesülésével való elégedetlenség növeli a kivándorlási hajlandóságot. Minden esetben az *inkább nem elégedett* válaszkategóriákban a legmagasabb a külföldi munkavállalás iránt nyitottságot mutatók aránya.

145. ábra: Külföldre költözés szándéka a jelenleg is külföldön dolgozók, valamint a külföldön dolgozni tervezők körében
(N = 97)



A külföldi munkavállalás kapcsán előzetesen az volt feltételezhető, hogy a végleges kiköltözés szándéka azok körében lesz a legerősebb, akik már kint dolgoznak. Ezzel szemben azt tapasztaltuk, hogy a már külföldön dolgozók kétharmada (továbbra is) Magyarországról ingázna, és csak 27,3 százalékuk költözne ki végleg (9,1% csak a munkavállalás időtartama alatt élne külföldön). A végleg kiköltözni vágyók aránya azok körében volt magas (38,4%), akik a külföldi munkavállalást még csak tervezték. Ez utóbbi csoportban a munkavállalás idejére kiköltözni vágyók aránya 45,3 százalék volt.

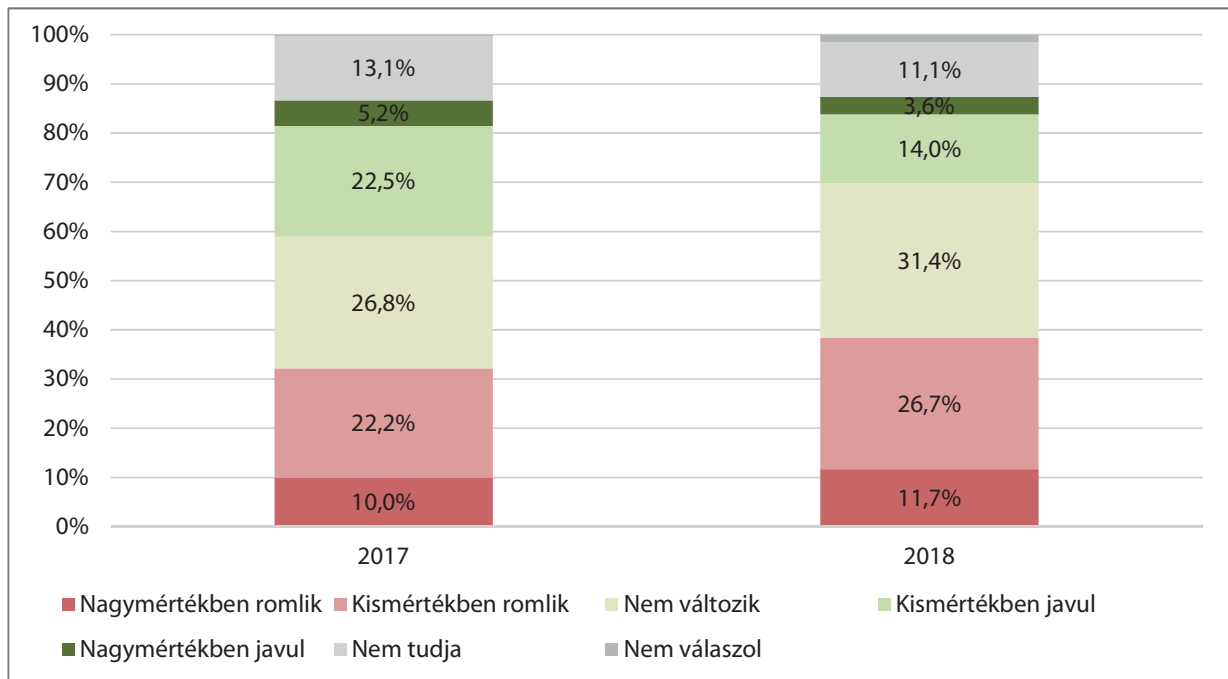
5.9. JÖVŐBE VETETT HIT

Feltett kérdések:

- Véleménye szerint a most felnövekvő generációnak hogyan fog változni az életminősége a mostani állapothoz képest Magyarországon? [Csak a második almintától kérdezve.]

Tavaly a *Jó Állam Véleményfelmérés* nagyon részletesen foglalkozott az életminőség hosszú távú alakulásáról alkotott véleményekkel. Arra kértük a válaszadókat, hogy saját helyzetükhöz képest próbálják meghatározni, hogy a most felnövekvő generációnak javulni vagy romlani fog-e az életminősége.⁴⁹ Az életminőség olyan általánosnak tekinthető fogalom, amelynek változása minden olyan tényező változásának következménye, amely életünkre hatással van. Így a válaszadók éppúgy gondolhattak az anyagi biztonság, a természeti környezet, vagy éppen a családi viszonyok változásaira, mint a technológiai fejlődésre, a világpolitikai konfliktusok megoldására vagy kieléződésére. Valószínűleg a kérdés széles körű értelmezhetőségének és a jövővel kapcsolatos bizonytalanságnak tudható be, hogy tavalyhoz hasonlóan sokan nem tudtak válaszolni a kérdésre (11,1%).

146. ábra: A most felnövekvő generációnak hogyan fog változni az életminősége a mostani állapothoz képest Magyarországon? (N = 1250)



A válaszadók jelentős csoportja (38,4%) nem bíz abban, hogy a most felnövekvő generáció életminősége jobb lesz, mint a sajátja, sőt épp ellenkezőleg, inkább kis- vagy nagymértékű romlásra számít. Ugyanakkor a kérdezettek közel ekkora része (31,4%) szerint az életminőségben nem lesz változás a következő években, míg javulásra kevesen számítanak (17,6%).

⁴⁹ Tavaly külön vizsgáltuk ezt a kérdést a kérdezett saját gyermekeire, a magyarországi, illetve a globális helyzetre vonatkozóan. A mérőeszköz rövidítése és a válaszok magas együttállása miatt idén csak Magyarországra vonatkozóan került a téma lekérdésére.

Miközben sok jel azt mutatja, hogy az előző évhez képest az életminőségben javulás történt (például: jövedelmi helyzet, foglalkoztatottság, elégedettség), addig a 2017-ben mért eredményekhez képest idén a megkérdezettek kisebb része gondolja úgy, hogy az életminőség hosszú távú javulására lehet számítani. A kismértékű romlásra számító aránya 4,6 százalékponttal nőtt, ahogyan azoké is, akik szerint nem lesz változás. Eközben a kismértékű javulást előre jelzők aránya 8,5 százalékponttal csökkent.

71. táblázat: Az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatos vélekedés összefüggése a háttérváltozókkal (N: 799–1094)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Gazdasági aktivitás	Egy fogyasztási egységre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió fejlettsége	Élettel való elégedettség	Kormánypártiság	Állam megítélése	Használt média politikai kötődése	Tájékoztatási csatorna
Véleménye szerint a most felnövekvő generációnak hogyan fog változni az életminősége a mostani állapothoz képest Magyarországon?	0,05	0,07	0,10	0,04	0,09	0,06	0,11	0,19	0,12	0,29	0,29	0,10	0,06

A hőtérkép értelmezéséhez segítséget nyújt az 1.4. fejezet.

Az életminőséggel kapcsolatos optimizmus a kormánypártisággal és az állam megítélésével egyértelműen összefüggésben áll. Ez arra utal, hogy a válaszadók szerint a jövő alakulása erőteljesen függ az állam intézményeitől és vezetésétől. Ahogyan az eddigi eredmények alapján várható volt, a kormánypártiak nagyobb arányban számítanak az életminőség javulására: 28,6 százalékuk bízik a pozitív irányú változásokban, míg az ellenzékieknek csupán 8,2 százaléka. Az életminőség romlását feltételezi a kormánypárti válaszadók egyharmada (33,0%), az ellenzéki pártok támogatóinak viszont több mint fele (56,5%). Az állam megítélése esetén nagyon hasonló eredmény figyelhető meg. A mai államot a jó állammal megfeleltetők körében kisebb arányban vannak azok, akik az életminőség romlására (34,7%), és nagyobb arányban, akik a javulására számítanak (26,4%). Ezzel szemben azok körében, akik szerint a jelenlegi állam nem tekinthető jónak, ugyanezek az arányok 58,2 százalék (romlásra számítanak) és 11,7 százalék (javulásra).

A régiók között is tapasztalható figyelemre méltó különbség a jövőbeli kilátások megítélésében. A fejletlen régiók lakosaira kevésbé jellemző a bizakodás: 50,8 százalékuk az életminőség kisebb vagy nagyobb mértékű romlására számít, míg javulásra csak 17,1 százalékuk. A fejlett régióban élők között ezek az arányok: 37,3 százalék és 23,0 százalék.

6. MELLÉKLETEK

6.1. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉS TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁI ÉS AZ EZEK ESETÉBEN MÉRT ELÉGEDETTSÉG ⁵⁰

		Összesen a mintában	Tájékoztató csatornahasználat az ügyintézők körében				
			Személyes	Telefon	E-mail	Honlap	Egyik sem
Szja-ügyintézés	Tájékoztatók aránya	78,7%	46,9%	15,2%	13,0%	32,5%	21,3%
	Elégedettség	3,07	3,07	3,05	3,03	3,06	
Adóügyintézés az önkormányzatnál	Tájékoztatók aránya	96,3%	75,9%	21,5%	10,5%	12,0%	3,7%
	Elégedettség	2,98	3,02	2,82	2,92	3,09	
Egyéb adóügyintézés adóhatóságnál	Tájékoztatók aránya	99,4%	71,2%	13,5%	10,4%	20,9%	0,6%
	Elégedettség	2,96	2,97	2,69	3,01	3,06	
Okmányügyintézés	Tájékoztatók aránya	96,6%	87,4%	4,4%	3,2%	9,3%	3,4%
	Elégedettség	3,08	3,08	2,93	3,10	3,15	
Családtámogatással kapcsolatos ügyintézés	Tájékoztatók aránya	94,5%	80,7%	9,2%	2,8%	17,4%	5,5%
	Elégedettség	2,93	2,95	2,87	2,21	3,00	
Egészségbiztosítási ügyintézés	Tájékoztatók aránya	98,6%	72,2%	12,5%	11,1%	15,3%	1,4%
	Elégedettség	2,81	2,85	2,77	2,59	2,81	
Munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézés	Tájékoztatók aránya	98,3%	95,0%	5,0%	1,7%	5,0%	1,7%
	Elégedettség	2,79	2,82	2,43	2,33	2,67	
Szociális ellátással, segélyekkel kapcsolatos ügyintézés	Tájékoztatók aránya	97,7%	89,5%	11,6%	1,2%	4,7%	2,3%
	Elégedettség	2,84	2,84	2,76	3,00	3,02	
Nyugdíjbiztosítási ügyintézés	Tájékoztatók aránya	100,0%	84,9%	17,0%	11,3%	11,3%	0,0%
	Elégedettség	2,87	2,77	2,85	3,15	3,38	
Földhivatali ügyintézés	Tájékoztatók aránya	97,6%	80,8%	11,2%	5,6%	9,6%	2,4%
	Elégedettség	3,05	3,05	2,95	2,90	3,23	
Építésiügyi ügyintézés	Tájékoztatók aránya	100,0%	94,3%	20,0%	14,3%	17,1%	0,0%
	Elégedettség	2,94	2,83	2,91	3,17	3,40	
Gépjármű-ügyintézés	Tájékoztatók aránya	95,0%	84,1%	10,9%	5,4%	11,2%	5,0%
	Elégedettség	3,06	3,03	3,03	3,14	3,29	
Anyakönyvi ügyintézés	Tájékoztatók aránya	96,4%	90,4%	8,4%	1,2%	4,8%	3,6%
	Elégedettség	3,00	2,99	3,00	3,00	3,28	
* Kevesebb, mint 25, több mint 10 válaszadó.		* Kevesebb, mint 10 válaszadó.					

⁵⁰ Az ügy elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével mennyire elégedett egy 1-től 4-ig terjedő skálán.

6.2. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉS TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁI ÉS AZ EZEK ESETÉBEN MÉRT ELÉGEDETTSÉG 2⁵¹

		Összesen a mintában	Ügyintézési csatornahasználat az ügyet intézők körében				
			Személyes	Telefonos	Online	Postai	Egyéb
Szja-ügyintézés	Ügyet intézők aránya	35,1%	46,8%	14,4%	36,9%	10,1%	7,8%
	Összelégedettség	3,11	3,08	3,08	3,09	3,27	3,27
Adóügyintézés az önkormányzatnál	Ügyet intézők aránya	12,5%	77,5%	18,8%	16,2%	5,8%	0,0%
	Összelégedettség	3,13	3,13	3,13	3,05	3,36	
Egyéb adóügyintézés adóhatóságnál	Ügyet intézők aránya	10,7%	74,2%	14,1%	23,3%	4,9%	0,6%
	Összelégedettség	3,05	3,05	3,06	3,06	3,25	4,00
Okmányügyintézés	Ügyet intézők aránya	53,4%	94,7%	3,8%	6,4%	1,5%	1,2%
	Összelégedettség	3,07	3,12	3,13	3,00	2,86	3,17
Családtámogatással kapcsolatos ügyintézés	Ügyet intézők aránya	7,1%	92,7%	7,3%	11,0%	1,8%	0,0%
	Összelégedettség	2,94	2,93	2,94	3,00	3,00	
Egészségbiztosítási ügyintézés	Ügyet intézők aránya	4,7%	73,6%	15,3%	20,8%	1,4%	0,0%
	Összelégedettség	2,98	2,95	2,86	3,12	4,00	
Munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézés	Ügyet intézők aránya	3,9%	96,7%	5,0%	3,3%	0,0%	0,0%
	Összelégedettség	2,91	2,93	2,72	2,63		
Szociális ellátással, segélyekkel kapcsolatos ügyintézés	Ügyet intézők aránya	5,6%	95,3%	9,3%	5,8%	1,2%	0,0%
	Összelégedettség	2,93	2,92	2,84	2,98	4,00	
Nyugdíjbiztosítási ügyintézés	Ügyet intézők aránya	3,5%	84,9%	11,3%	11,3%	1,9%	0,0%
	Összelégedettség	2,81	2,76	2,84	3,11	3,00	
Földhivatali ügyintézés	Ügyet intézők aránya	8,2%	87,2%	7,2%	15,2%	0,0%	0,8%
	Összelégedettség	3,08	3,10	3,24	3,04		4,00
Építésügyi ügyintézés	Ügyet intézők aránya	2,3%	94,3%	14,3%	20,0%	5,7%	0,0%
	Összelégedettség	2,89	2,89	2,87	2,90	3,00	
Gépjármű-ügyintézés	Ügyet intézők aránya	16,9%	92,2%	9,3%	12,4%	2,3%	0,0%
	Összelégedettség	3,07	3,08	3,01	3,00	3,20	
Anyakönyvi ügyintézés	Ügyet intézők aránya	5,4%	97,6%	6,0%	1,2%	0,0%	0,0%
	Összelégedettség	3,10	3,07	3,51	2,83		
* Kevesebb, mint 25, több mint 10 válaszadó.	* Kevesebb, mint 10 válaszadó.						

⁵¹ Összességében ügye hivatali ügyintézésével mennyire elégedett egy 1-től 4-ig terjedő skálán.

7. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra:	A minta megoszlása nem és életkor szerint (N = 2500).....	11
2. ábra:	A régiók és megyék felosztása fejlettségük szerint.....	12
3. ábra:	A minta megoszlása településtípusok és a régiók fejlettsége szerint (N = 2500).....	13
4. ábra:	A minta megoszlása az iskolai végzettség szerint (N = 2500).....	14
5. ábra:	Az iskolai végzettség megoszlása a népességen belül nemek szerint	15
6. ábra:	Az iskolai végzettség megoszlása a népességen belül korcsoportok szerint.....	16
7. ábra:	Gazdasági aktivitás korcsoportok szerint (N = 2500).....	18
8. ábra:	Gazdasági aktivitás nemek szerint (N = 2500)	19
9. ábra:	Gazdasági aktivitás iskolai végzettség szerint (N = 2500).....	19
10. ábra:	Gazdasági aktivitás a régiók fejlettsége szerint (N = 2500).....	20
11. ábra:	A háztartástípusok megoszlása a mintában életkor szerint (N = 2500).....	21
12. ábra:	Háztartástípusok válaszadók korcsoportja szerinti megoszlása (N = 2500)	22
13. ábra:	A háztartástípusok megoszlása a válaszadók korcsoportja szerint a férfiak körében (N = 1164)	23
14. ábra:	A háztartástípusok megoszlása a válaszadók korcsoportja szerint a nők körében (N = 1336).....	24
15. ábra:	Válaszadási arányok a különböző típusú jövedelemkérdésekre (N = 2500)	25
16. ábra:	Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és a személyi jövedelem eloszlása (N = 2500).....	27
17. ábra:	Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem a garantált nettó bérminimum szerint kategorizálva (N ₂₀₁₈ : 2500, 1738).....	28
18. ábra:	Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem iskolai végzettség szerinti összehasonlításban (N: 2500, 1738).....	30
19. ábra:	Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem a régiók fejlettsége és településtípus szerinti összehasonlításban (N: 2500, 1738).....	31
20. ábra:	Egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és bérjövedelem nemek közötti összehasonlításban (N: 2500, 1738).....	32
21. ábra:	Az internethasználat gyakorisága (N = 2497)	34
22. ábra:	Internetezésre használt eszközök korcsoportok szerinti bontásban (N = 1824).....	35
23. ábra:	Rendszeres internethasználók aránya iskolai végzettség és korcsoportok szerint (N = 2497)	36
24. ábra:	Médiafogyasztás életkori csoportok szerint (N = 2500)	39
25. ábra:	Médiafogyasztás iskolai végzettség szerint (N = 2500)	40
26. ábra:	Az elsődleges hírforrások politikai kötődés szerint (N = 2500)	41
27. ábra:	Az elsődleges hírforrás politikai kötődésének összefüggése az életkorral (N = 2500).....	43
28. ábra:	A médiafogyasztás jellegének és a választott médiumok politikai kötődésének összefüggése (N = 2500).....	44
29. ábra:	Pártpreferencia (N = 2500)	45
30. ábra:	Pártpreferencia négyféle bontásban (N: 1710–2500)	47
31. ábra:	A magyar állam mennyire felel meg a kérdezettek jó államról alkotott elképzeléseinek (N = 2500).....	49
32. ábra:	Az állam megítélése kormánypártiság szerint (N = 1632).....	50
33. ábra:	Az étellel való elégedettség a magyar állam jó államnak való megfeleltetésének mértéke szerint (N = 2237)	51
34. ábra:	Az állam megítélése korcsoportok szerint (N = 2287).....	52
35. ábra:	Az állam megítélése fejlett és fejletlen régiók szerint (N = 2288).....	52
36. ábra:	Az élet különböző területeivel való elégedettség (N = 2500)	56
37. ábra:	A különböző típusú képzésekkel való elégedettség (N: 32–71)	61

38. ábra:	A képzések finanszírozói (N = 286).....	61
39. ábra:	Elégedettség a magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes elemeinek, illetve teljes egészének működésével. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500).....	62
40. ábra:	Orvoshoz járás gyakorisága nemek szerinti bontásban (N = 2481).....	66
41. ábra:	Különböző orvosi ellátások igénybevétele iskolai végzettség szerint (N: 2449–2460).....	67
42. ábra:	Különböző orvosi ellátások igénybevétele egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem szerint (N: 2449–2460).....	68
43. ábra:	Az adott állami és/vagy magánorvosi ellátásban részesülők aránya (N = 807, 1029, 380).....	68
44. ábra:	Hálapénzt fizetők aránya az igénybe vett egészségügyi ellátás típusa szerint (N = 2500).....	69
45. ábra:	Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állításokkal való egyetértés (N = 1250).....	71
46. ábra:	Elégedettség az egészségügyi rendszer egyes aspektusaival. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500).....	75
47. ábra:	Biztonságérzet különböző helyzetekben. „Mennyire érzi biztonságban...” (N = 1250).....	78
48. ábra:	A „Mennyire érzi magát biztonságban...” kérdésekre adott válaszok településtípus szerint (N: 994–1200).....	80
49. ábra:	„Az elmúlt egy évben volt-e Önnek kapcsolata a rendőrséggel?” kérdésre adott válaszok megoszlása (N = 1228).....	81
50. ábra:	A rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom. „Mennyire bízik abban...?” (N = 1250).....	82
51. ábra:	A rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom régiók szerint. „Mennyire bízik abban, hogy ha...” (N: 1168–1177).....	83
52. ábra:	Rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés (N = 1250).....	83
53. ábra:	A rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása az állam megítélése szerint (N: 1078–1080).....	85
54. ábra:	Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélése. „Ön mennyire elégedett...” (N = 1250).....	85
55. ábra:	A rendőrség tevékenységével való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön 0–10-ig terjedő skálán összességében...” (N = 1250).....	87
56. ábra:	Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N = 1250).....	89
57. ábra:	Az igazságszolgáltatás egyes területeivel való elégedettség megoszlása. „Ön mennyire elégedett...” (N = 1250).....	91
58. ábra:	Az igazságszolgáltatás működésével való elégedettség megoszlása. „Összességében mennyire elégedett Ön...” (N = 1250).....	93
59. ábra:	A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500).....	95
60. ábra:	Az állam védelmi kihívásoknak való megfelelése. „Megítélése szerint a magyar állam mennyire képes megfelelni az alábbi kihívásoknak?” (N = 1250).....	97
61. ábra:	Család, ismerősök segítségének előfordulása (N = 1200) és gyakorisága (N = 855).....	99
62. ábra:	Segítséghez való hozzáférés gyakorlata és lehetőségei (N: 800–1229).....	100
63. ábra:	Önkéntes munka végzésének előfordulása (N = 1169) és gyakorisága (N = 296).....	101
64. ábra:	A szociális biztonsággal kapcsolatos vélemények megoszlása (N = 1250).....	102
65. ábra:	A nyugdíjrendszerrel kapcsolatos állításokról alkotott vélemények az állam megítélése szerint (N: 1065–1096).....	104
66. ábra:	A nyugdíjrendszerrel és a szociális rendszerrel való elégedettség megoszlása. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 1250).....	105
67. ábra:	Tényleges munkaórák száma (N = 1284).....	107
68. ábra:	Munkafeltételekkel, munkakörülményekkel és munkavállalói jogokról szóló állításokkal való egyetértés (N = 785).....	108
69. ábra:	A munkakörülmények megítélése állami és nem állami alkalmazottak körében (N = 114–628).....	109

70. ábra:	A hazai munkaerőpiaccal kapcsolatos állításokkal való egyetértés (N = 1250)	110
71. ábra:	A foglalkoztatással kapcsolatos elégedettség. „Összességében mennyire elégedett Ön..” (N: 1165, 1158)	111
72. ábra:	Lakóhelyüül szolgáló ingatlan jogcímeinek megoszlása a használata szerint (N = 2479)	113
73. ábra:	„Ha megszűnnének bevételei(k), akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzányúlnak befektetéseikhez, megtakarításaikhoz?” (N = 1711)	115
74. ábra:	Az iskolai végzettség összefüggése azzal, hogy a megkérdezettek átlagosan hány hónapig képesek bevételeik hiányában jelenlegi életszínvonalukat fenntartani (N = 1709).....	116
75. ábra:	Az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem és az iskolai végzettség összefüggése azzal, hogy a megkérdezettek átlagosan hány hónapig képesek bevételek hiányában jelenlegi életszínvonalukat fenntartani (N = 1710).....	117
76. ábra:	A megtakarítás által fedezett hónapok száma a lakóhely tulajdonjogi státusza szerint (N = 1708)	118
77. ábra:	A gazdasági aktivitás és a pénzügyi tartalékokkal rendelkezés kapcsolata (N = 1711)	119
78. ábra:	Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségeket igénybe vevők aránya a mintában (N = 2500).....	120
79. ábra:	Befektetési lehetőségekkel, államilag támogatott pénzügyi eszközök elérhetőségével való elégedettség megoszlása. „Ön mennyire elégedett..” (N = 1250).....	121
80. ábra:	Az árakkal, inflációval és keresetekkel való elégedettség eloszlása. „Ön mennyire elégedett..” (N = 1250)	122
81. ábra:	A hazai gazdasági növekedés mértékével való elégedettség összefüggése a kormánypártisággal (N = 751).....	124
82. ábra:	Az állam gazdaságélénkítésben betöltött feladataival és a gazdaság helyzetével való elégedettség. „Összességében mennyire elégedett Ön..” (N = 1250).....	125
83. ábra:	Lakóhellyel való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön..” (N = 1250).....	127
84. ábra:	A lakóhellyel való elégedettség településtípusok szerint. „Mennyire elégedett Ön..” (N: 1217–1229).....	129
85. ábra:	Az állam környezetvédelmi intézkedéseivel való elégedettség. „Ön mennyire elégedett az állam azon intézkedéseivel, hogy..” (N = 1250)	130
86. ábra:	Elégedettség a természeti környezet állapotával és a település fejlődésével. „Összességében mennyire elégedett Ön..” (N = 1250).....	132
87. ábra:	A kulturális, tudományos és sportélet támogatásának megítélése (N = 1250).....	134
88. ábra:	A kisebbségekkel kapcsolatos állami feladatok megítélése (N = 1250)	135
89. ábra:	A különböző területeken kisebb vagy nagyobb állami szerepvállalást kívánók aránya (N = 2500).....	137
90. ábra:	A különböző területekre több vagy kevesebb forrást szánók aránya (N = 2500).....	139
91. ábra:	A különböző területeken jogszabályi változást szorgalmazók aránya (N = 2500)	140
92. ábra:	Ügyintézési szerepek nem, iskolai végzettség és háztartástípus szerint (N = 2108)	143
93. ábra:	A közigazgatási ügyintézés gyakorisága a személyijövedelemadó-bevallás kivételével (N ₂₀₁₈ = 2500)	145
94. ábra:	Közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága (N = 2500).....	147
95. ábra:	Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok átlagos száma gazdasági aktivitás szerint (N = 2496).....	148
96. ábra:	Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma háztartástípusok szerint (N = 2484).....	149
97. ábra:	Az ügyek elintézéséhez szükséges információk beszerezhetőségével való elégedettség tájékoztató csatornák szerinti bontásban (N: 101–1156)	151

98. ábra: A közigazgatási ügyintézés egészével való elégedettség ügyintézési csatornák szerinti bontásban (N: 37–1221).....	152
99. ábra: Közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N = 2500)	153
100. ábra: A közigazgatási ügyintézés nehézségének megítélése. „Előzetes elvárásaihoz képest nehezebben/könnyebben vagy annak megfelelően tudta elintézni az ügyet?” (N = 1503).....	154
101. ábra: A közigazgatással való átlagos elégedettség különböző kérdőívekben 2016-ban, 2017-ben és 2018-ban (N: 1169–2460).....	156
102. ábra: A közigazgatási ügyintézés körülményességének megítélése a gyakori ügyintézésekhöz viszonyítva (N: 2242–2348).....	157
103. ábra: A közigazgatási ügyintézés rangszáma a körülményesség tekintetében a gyakori ügyintézésekhöz viszonyítva (N = 932)	158
104. ábra: A közigazgatási ügyintézés átlagos rangszáma a körülményesség tekintetében, településtípus szerinti bontásban (N ₂₀₁₇ = 2117, N ₂₀₁₈ = 941).....	159
105. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás intézésének módja 2017-ben az iskolai végzettség szerinti bontásban (N = 1700)	160
106. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás intézésekor használt tájékoztató csatornák (N ₂₀₁₇ = 368; N ₂₀₁₈ = 539)	161
107. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás intézésekor használt ügyintézési csatornák (N ₂₀₁₇ = 368; N ₂₀₁₈ = 539)	162
108. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás ügyintézésének nehézsége. „Előzetes elvárásaihoz képest nehezebben/könnyebben vagy annak megfelelően tudta elintézni személyijövedelemadó-bevallását?” (N = 516).....	163
109. ábra: A személyijövedelemadó-bevallás ügyintézésével való elégedettség (N = 1571)	163
110. ábra: A közigazgatási ügytípusok kapcsán a tájékoztatóhoz igénybe vett csatornák elterjedtsége (N ₂₀₁₈ = 1525).....	166
111. ábra: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékoztatóhoz igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N = 1690).....	167
112. ábra: Az informális tájékoztató csatornák preferálása a közigazgatási ügyek esetében (N = 2500)	169
113. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N = 1525).....	170
114. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N = 1525).....	171
115. ábra: Elsődleges és másodlagos ügyintézési csatornapreferenciák együttes ábrázolása a legalább kéthetente internetezők körében (N = 1598)	172
116. ábra: A közigazgatási ügyintézési szolgáltatások ismertsége és használata az ügyet intézők körében (N = 1525)	176
117. ábra: Ügyfélkapu-használati szokások (N: 2465, 730).....	177
118. ábra: Elektronikus közigazgatási ügyintézési lehetőségek ismertsége és igénybevétele az internethasználók körében (N: 1766–1768).....	178
119. ábra: Elektronikus közigazgatási ügyintézési lehetőségek ismertsége és igénybevétele az internethasználók és Ügyfélkapu-regisztrációval rendelkezők körében (N: 640–642).....	179
120. ábra: Az ügyintézésre alkalmas banki, postai, közüzemi, közigazgatási mobilalkalmazások használata (N = 1452)	180
121. ábra: Bizalmi szintek a kérdezettek szűkebb és tágabb környezetében (N = 2500)	185
122. ábra: Intézményekben és rendszerekben vetett bizalom összefüggése az étellel való elégedettséggel, a politikai hovatartozással és az állam megítélésével (N: 1541–2345).....	187
123. ábra: A társas kapcsolatokba vetett bizalom átlagai településtípus szerint	188

124. ábra: A megkérdezettek politikai alapjogok gyakorlásával kapcsolatos kérdésekre adott válaszai. „Ön mennyire tartja fontosnak, hogy...” (N = 2500)	190
125. ábra: A politikai környezet megítélése (N = 2500)	192
126. ábra: Elégedettség az állami intézményekkel „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500)	193
127. ábra: A gyermekvállalással összefüggő állami támogatásokkal való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 1250).....	195
128. ábra: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N = 2500).....	197
129. ábra: Az egyes szakmákban dolgozók megvesztegethetőségéről alkotott vélemények megoszlása (N = 1250)	199
130. ábra: Életpályák vonzóságának megítélése (N = 1250)	202
131. ábra: A különböző életpályák vonzósága a 18–29 évesek körében (N = 210).....	204
132. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?” kérdés megítélése az aktív korúak körében (N ₂₀₁₈ = 2040)	205
133. ábra: Állami szervezetben, közigazgatásban dolgozni vágyók aránya a régiók fejlettsége szerinti bontásban (N: 1597–1612)	207
134. ábra: Szívesen vagy nagyon szívesen dolgozna állami szervezetben, közigazgatásban kormánypárti-ellenzéki bontásban (N: 1128–1137).....	208
135. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?” kérdés megítélése a jelenlegi és volt munkáltató szerint (N = 1582).....	209
136. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?” kérdés megítélése jelenlegi és korábbi állami alkalmazottak körében (N = 1973)	209
137. ábra: Az „Ön mennyire szívesen dolgozik/dolgozna a közigazgatásban?” kérdés megítélése a jelenlegi és korábbi állami alkalmazottak körében (N = 1948)	210
138. ábra: A katonasághoz való csatlakozási hajlandóság (N = 876)	211
139. ábra: Külföldi munkavállalást tervezők az aktív korúak körében. „Ön jelenleg gondolkozik a külföldi munkavállaláson?” (N = 984), Külföldön munkát vállalók és tervezők megoszlása (N = 117)	212
140. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság nemenkénti és korcsoport szerinti bontásban (N = 982)	213
141. ábra: Külföldön dolgozó hozzátartozókkal, illetve barátokkal rendelkezők aránya (N = 1250)	214
142. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság a külföldön dolgozó kapcsolatok típusa szerint az aktív korúak körében (N = 983)	216
143. ábra: A külföldre költözés szándéka a „Megfelel-e az állam a jó államról alkotott elképzeléseinek?” kérdésre adott válaszok mentén (N = 103)	216
144. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság összefüggése egyes elégedettségi kérdésekkel (N: 894–927)	217
145. ábra: Külföldre költözés szándéka a jelenleg is külföldön dolgozók, valamint a külföldön dolgozni tervezők körében (N = 97)	218
146. ábra: A most felnövekvő generációnak hogyan fog változni az életminősége a mostani állapothoz képest Magyarországon? (N = 1250)	219



8. TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Változók közötti kapcsolat erősségének jelölése	8
2. táblázat: A gazdasági aktivitást mérő változó létrehozása (N = 2500)	18
3. táblázat: A jövedelmi változók leíró statisztikái (N = 2500).....	26
4. táblázat: Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem és a bérjövedelem összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1738–2500).....	29
5. táblázat: Az egy fogyasztási egységre jutó háztartási jövedelem 2017-ben és 2018-ban gazdasági aktivitási kategóriák szerint (N2018: 47–2496).....	33
6. táblázat: Az internethasználat gyakorisága és a fontosabb háttérváltozók összefüggése (N: 2481–2500)	36
7. táblázat: Az internethasználat gyakorisága gazdasági aktivitás szerinti bontásban (N: 29–1461).....	37
8. táblázat: A tájékozódási csatorna típusának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500).....	38
9. táblázat: Legnépszerűbb médiumok a teljes mintában, valamint a kormánypárti, ellenzéki, illetve többféle irányultságú médiumot megadó körében	42
10. táblázat: Választott médiumok politikai kötődésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500)	42
11. táblázat: Az országos pártlistákra adott szavazati arányok összevetése a mintában megfigyelt eloszlással (N = 1707)	46
12. táblázat: A pártok besorolása az egyes kategóriákba (N = 1707).....	46
13. táblázat: A pártpreferencia összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1631–2500)	47
14. táblázat: Az állam megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500).....	50
15. táblázat: Átlagos elégedettség mértéke (0-tól 10-ig terjedő skálán) (N: 1098–2436).....	54
16. táblázat: Az étellel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500).....	58
17. táblázat: A magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes elemeinek, illetve teljes egészének működésével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 853–1757)	64
18. táblázat: A hálapénzadás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1695–2468)	70
19. táblázat: Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 686–1222).....	73
20. táblázat: Az egészségügyi rendszer egyes aspektusaival való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1432–2412)	76
21. táblázat: A biztonságérzettel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 1250).....	79
22. táblázat: A rendőrség nyomozati munkájába vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 820–1180)	82
23. táblázat: A rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 829–1180)	84
24. táblázat: A törvényhez való hozzáállás és a rendőrségi munka megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 788–1187).....	86
25. táblázat: A rendőrség tevékenységével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 839–1195)	87
26. táblázat: Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 744–1123).....	90
27. táblázat: Az igazságszolgáltatás egyes területeivel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 536–770)	92
28. táblázat: Az igazságszolgáltatás működésével való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 751–1045)	93

29. táblázat: A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1472–2291).....	96
30. táblázat: Az állami védelmi képességek megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 733–1092).....	98
31. táblázat: A szociális ellátórendszer egyes elemeiről alkotott vélemények összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1197–781).....	103
32. táblázat: A nyugdíjrendszerrel és a szociális ellátórendszerrel való elégedettség összefüggése a háttérváltozókkal (N: 769–1146).....	105
33. táblázat: A munkakörülményekkel kapcsolatos állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 541–767).....	108
34. táblázat: A munkaerőpiac megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 711–1132).....	110
35. táblázat: A foglalkoztatással kapcsolatos elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 808, 1165).....	112
36. táblázat: A lakóhelyül szolgáló ingatlan tulajdonjogi viszonyának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1699–2479).....	114
37. táblázat: A „Ha megszűnnének bevételei(k), akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzányúlnak befektetéseikhez, megtakarításaikhoz?” összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1252–1711).....	116
38. táblázat: A megtakarítási formák igénybevételének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 960–2500).....	120
39. táblázat: Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségek elérhetőségével és a befektetési lehetőségekkel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 713–1047)....	122
40. táblázat: Árakkal, költségekkel, inflációval és a keresetek nagyságával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 639–1210).....	123
41. táblázat: A magyar gazdaság helyzetével és az állam gazdaságélénkítésben ellátott feladataival való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 817–1181).....	125
42. táblázat: A lakóhellyel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 846–1231).....	128
43. táblázat: Az állam környezetvédelmi intézkedéseivel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 750–1108).....	131
44. táblázat: A természeti környezet állapotával és a település fejlődésével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 841–1214).....	133
45. táblázat: Az állami feladatokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 799–1163).....	135
46. táblázat: Ügyintézési szerepek (N: 2108–2505).....	142
47. táblázat: Ügyintézési szerepek összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal (N: 2096–2110).....	143
48. táblázat: A közigazgatási ügyintézés előfordulásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 2484–2500).....	146
49. táblázat: A közigazgatási ügyintézéssel való különböző elégedettségek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1261–1307).....	154
50. táblázat: A közigazgatási ügyintézés előzetes elvárásaihoz viszonyított megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1493–1503).....	155
51. táblázat: A közigazgatással való általános elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1654–2365).....	156
52. táblázat: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa (N = 1525).....	167
53. táblázat: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal az ügyet intézők körében (N: 1510–1525).....	168

54. táblázat: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa (N = 1525)..... 171

55. táblázat: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal az ügyet intézők körében (N: 1510–1525)..... 173

56. táblázat: A közigazgatási ügyekkel kapcsolatos tájékozódáshoz és az ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák (N = 1525) 174

57. táblázat: A közigazgatási ügyintézési szolgáltatások kérdőívben elfogadott megnevezései..... 176

58. táblázat: A közigazgatási ügyintézési szolgáltatások ismertsége és használata az ügyet intézők körében 2017-ben és 2018-ban (N2017 = 1692, N2018 = 1525)..... 177

59. táblázat: Átlagos bizalmi szint 0-tól 10-ig terjedő skálán (N: 2192–2467) 183

60. táblázat: Személyekbe és intézményekbe vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 2500) 186

61. táblázat: A politikai alapjogok gyakorlásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1680–2433) 191

62. táblázat: A politikai környezet megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1611–2310)..... 192

63. táblázat: Az állami intézményekkel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1444–2247) 194

64. táblázat: A gyermekvállalást segítő állami támogatásokkal való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 565–870)..... 196

65. táblázat: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1225–1756)..... 198

66. táblázat: Az egyes szakmák megvesztegethetőségéről alkotott vélemények kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 663–1002) 200

67. táblázat: Az egyes életpályák vonzóságának megítélése a fontosabb háttérváltozók mentén (N = 1250).....203

68. táblázat: Az állam mint munkáltató megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1128–1613)..... 206

69. táblázat: A külföldi munkavállalási szándék és a külföldi munkavállalás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 679–1251)..... 213

70. táblázat: Külföldön dolgozó kapcsolatokkal való rendelkezés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 858–1250)..... 215

71. táblázat: Az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatos vélekedés összefüggése a háttérváltozókkal (N: 799–1094).....220



A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”
című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE